ALEXANDRU MITRU

DIN RĂDĂCINI DE LEGENDĂ ȘI BALADĂ

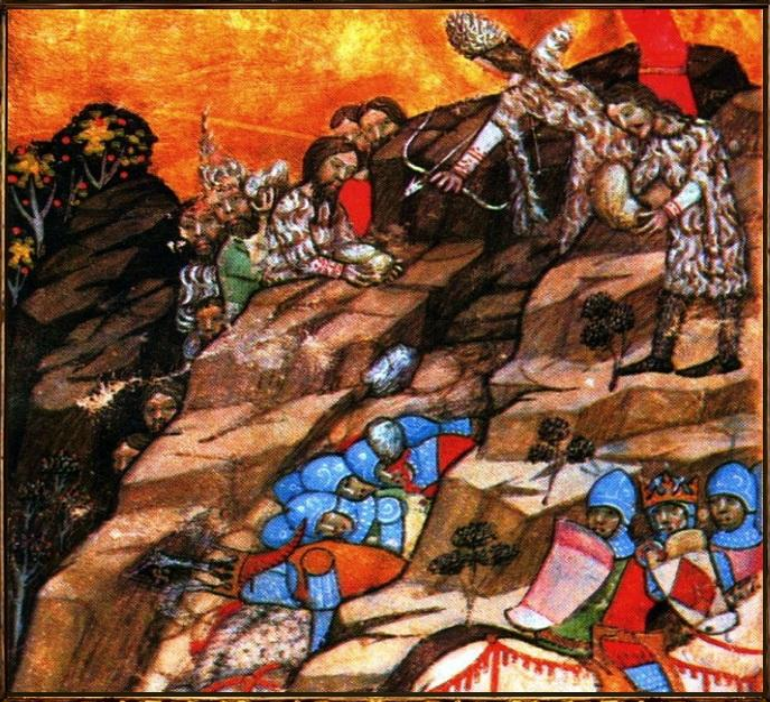

ALEXANDRU MITRU

DIN RĂDĂCINI DE LEGENDĂ ȘI BALADĂ

EDITURA JUNIMEA
IAȘI - 1982

Cuprins

Fata stejarului 6
Marcoş-Craiul 15
Siret – voinicul 23
Novăceştii I
  Măgdălina 30
  Cântecul 38
  Balaurii de aur 44
Novăceştii II
  Gruia plugar 52
  Corbul 58
Ioviţă 74
Paloşul străbunului Dragoş 82
Cinci ulmi 91
Hodina vântului 98
Rugul 107
Auzit-aţi d-un Jian? 118
Acelaşi ţel 190
Poarta 209
Câteva din isprăvile lui
Miu-al-Florilor-cel-născut-cântând-şi-râzând 226
  Cântecul starostelui de bâlci 229
  Cântecul de la „Fagul Miului” 237
  Cântec despre zbor 246
  Cântecul burdufului cu galbeni 253

Cântec pentru îmbrăcatul miresei 259
Cântecul noii ispravnicii 264
Cântec de spânzurătoare 269
Cântecul ciulinilor 276
Cântec după placul lui… 280
Cântec ca la cramă 285
Cântece cu ostroveni 293
Cântec de ocnă 299
Cântecul cu fata pescarului 305
Cântec de descântec… 313
Cântecul chervanului 318
Cântecul fetelor răpite 325
Cântecul de la iad… 330
Cântec călugăresc 335
Cântecul de batjocură 341
Cântecul hangerelor 345
Cântecul pentru Jii 352

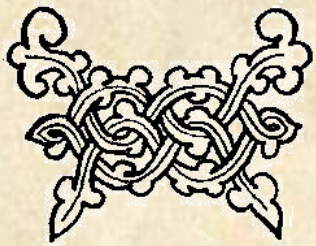

AL. MITRU

DIN RĂDĂCINI DE LEGENDĂ ȘI BALADĂ

Junimea

FATA STEJARULUI

Bătrânii povestesc că, în vremea de demult, s-ar fi aflat pe pământ păduri, ape, stânci, prăpăstii, cetăți şi multe altele, ale căror însuşiri erau cu totul şi cu totul neobişnuite.

Stră-stră-stră-străbunicul meu, bunăoară, ne-a lăsat cuvânt nouă, urmaşilor, că el ar fi călcat odinioară într-o pădure vrăjită. Acolo, în căsuța de lemn a pădurarului, a cunoscut o fată. Şi, fiind acea pădure vrăjită, aşa cum susținea cu tărie el, a simțit deodată ceva ce nu mai simțise încă.

(Se pare doar că, în noaptea aceea, şi razele de lună ce se furişau argintii prin frunzişuri, ca şi miresmele fără pereche ale florilor fuseseră vrăjite.)

A simțit deci o înfiorare puternică străbătându-i întreaga ființă.

(Se pare însă că şi fata, o codană de, hai să spunem, vreo paisprezece sau cincisprezece ani, se lăsase, la fel, cuprinsă de vrajă).

Aşa încât, uitând să-i mai ceară învoirea părintelui – care, altminteri era destul de aspru şi nu s-ar fi înduplecat cu una cu două – şi (fiindcă nu aveau, ca Făt-Frumos, la îndemână vreun cal fermecat, pe care să-l îmbie întâi cu-o tavă de jăratec şi apoi să fi putut

străbate călare pe şalele lui văzduhurile) prinzându-se de mână au pornit împreună, tiptil, pe cărări cunoscute mai bine de fată decât de băiat, şi astfel au ieşit în lume.

Ce-a urmat ar fi prea mult de povestit.

Pe scurt v-aş putea spune doar că fata aceea a devenit stră-stră-stră-străbunica noastră. Iar mărturie neîndoielnică despre faptul că aşa s-au petrecut lucrurile şi nu altfel, este însuşi faptul că eu, povestitorul, am răsărit şi vieţuiesc şi astăzi pe pământ.

Ei bine, ca să nu ne mai pierdem în vreo risipă de nefolositoare cuvinte, aflaţi că despre o altă pădure vrăjită am auzit, la rându-mi, amintindu-se într-o stră-stră-străşi mai străveche cântare.

Era această pădure atât de deasă şi întunecată încât nici stră-stră-stră-străbunica mea – dacă ar fi încercat să-şi călăuzească iubitul, cu gândul de a răzbi la lumină – şi oricât era ea de iscusită în a găsi cărările cele mai tainice, luându-se doar după urmele sălbăticiunilor prin codrii – n-ar fi izbutit.

Iar, în mijlocul acestei păduri vrăjite, cunoscută altădată sub numele de „pădurea zânelor”, pe o măgură înaltă, la marginea luciului de oglindă a unui lac, creştea un stejar care putea cânta şi vorbi.

Cei care poposeau şi îşi căutau adăpost în pădure, la ceasul când amurgul o învăluia în umbre, şi mai ales pe vreme de furtună – când vântul se azvârle mânios, zguduind şi frângând crengile – puteau auzi glasul şi mai ales cântecul acelui stejar falnic.

Pentru aceia care nu ştiu, ar fi trebuit poate să mai adaug că, în locul unde stătea înfipt, cu rădăcinile lui

de fier, stejarul, se aflase înainte palatul zânelor.

Un bătrân, rău şi hidos vrăjitor, o zărise cândva pe regina zânelor şi dorința lui cea mai aprigă era să şi-o capete de soție.

Regina, care era frumoasă şi bună, fireşte, n-a primit, deşi bătrânul tot stăruia într-una fie făgăduindu-i câte-n lună şi-n stele, fie amenințând-o cu înfricoşătoarea sa răzbunare.

Până la urmă însă, dându-şi limpede seama că ea nu va primi nciodată să fie a lui, a urzit nişte vrăji şi a schimbat lăcaşul reginei zânelor în stejarul despre care se povesteşte că s-ar afla şi astăzi la țărmul unui lac (deşi nu se mai ştie unde-i şi care-i numele lui). Şi, în stejar, a închis-o pe zână.

Zâna a plâns şi s-a zbătut. Suratele ei s-au trudit să desfacă, prin toate mijloacele pe care le cunoşteau, închisoarea de trunchi a stejarului. Însă n-au izbutit.

Au reuşit numai să afle că zâna ar fi putut ieşi din acel trunchi doar dacă în locul ei ar fi primit să intre, de bunăvoie pentru o sută de ani, un bărbat tânăr.

Dar unde să găsească ele un asemenea om care să-şi jertfească tinerețile chiar şi pentru o regină a zânelor?

Cu toate astea, s-au răspândit care pe unde a putut şi-a ştiut, prin sate şi oraşe, dând veste pretutindeni că mândra lor regină e osândită la închisoare de către vrăjitorul care-o doreşte. Dar ar putea s-o scape oricine, care s-ar închide, de bunăvoie, în locul ei, în trunchi. Iar zâna ar rămâne liberă să aducă binele pe lume, aşa cum îi era menirea.

Şi, dacă se găseşte un asemenea bărbat, acesta este chemat să vină. Drept cea mai scumpă răsplată,

frumoasa lor regină s-ar fi lăsat îmbrățișată de el.

Cu toată această făgăduială, tinerii, câți aflau înștiințarea răspândită de zâne, nu se înghesuiau să-și jertfească libertatea și viața.

— O fi frumoasă peste poate regina zânelor și sărutarea ei o fi mai dulce decât mierea, dar și ca să plătești un preț atât de ridicat pentru o singură îmbrățișare ar fi o nebunie.

Și, după ce le ascultau pe zâne, de cele mai multe ori pe înserate, grăindu-le fie prin murmurul izvoarelor, fie prin șopotul duios al florilor și frunzelor clătinate de vânt, își luau repede seama.

— Sunt prea multe fete pe lume, năltuțe, subțirele, micuțe, rotunjoare, rumene, visătoare și care de care mai pline de haruri, își spuneau ei. N-or fi având îmbrățișare atât de neasemuită cum este aceea a zânei, dar nici atât de scumpă. Și dacă nu ai fragi, se știe, dator ești să te mulțumești și cu mure. Doar sănătoși, în viață și veseli să rămânem!

Trecuse vreme multă de când tot umblau zânele ispitind tinerii cu îmbrățișarea reginei lor, dar încă nimeni nu se învoise a se jertfi pe sine chiar pentru un asemenea preț.

Atâta că o veste azvârlită în lume uneori pleacă, fuge iute, alteori se târăște, dar undeva, de la o vreme, ajunge și asemenea unei semințe, dacă are puțin noroc, se prinde.

Tot aşa vestea răspândită de zâne a ajuns, într-o seară, la hanul numit de popor „al minunilor”. Şi poporul îl numea aşa fiindcă la hanul acesta poposeau cântăreții, făuritorii de stihuri, cei care zugrăveau cu penelul privelişti şi cioplitorii în piatră sau lemn, adică, într-un cuvânt, cei care nu trăiau ca toți oamenii: săpând ogoarele, meşterind botfori, veşminte sau alte multe lucruri folositoare, ci încercau să-l întreacă pe însuşi Dumnezeu, născocind: cuvinte, culori, forme şi sunete, hrănindu-se, în loc de bucate, cu visuri.

Iar unul dintr-aceştia, un tânăr cântăreț, aflând că zâna ar putea să-şi plătească eliberarea cu-o îmbrățişare, s-a ridicat din jilțul în care sta, şi-a spus că, pentru un asemenea preț, el unul este gata să îndure orice.

Au încercat ceilalți să-l sfătuiască, arătându-i că fapta odată săvârşită nu mai are întoarcere, şi deci să fie înțelept şi să cugete bine.

Dar tânărul cântăreț se şi pornise către locul osândei reginei zânelor şi, după ce a îmbrățişat-o, i-a luat locul în stejar.

Atâta că din îmbrățişarea aceea fără pereche – precum se povesteşte – zâna a rămas grea. Şi, în puțină vreme, a născut o fetiță. Şi fiindcă părintele fetei era cântărețul cel închis în stejar, nu i s-a dat acesteia niciun nume, ci oamenii i-au spus Fata stejarului.

Copila a crescut în cântecele tatălui său, pe care ea i le putea asculta şi înțelege mai bine decât alții, ca şi în mângâierile mamei, regina zânelor.

Zânele o hrăneau cu laptele sălbăticiunilor ca şi cu mierea sau fructele strânse de ele, cu grijă, în revărsatul zorilor din pădure.

Astfel a crescut mare şi neînchipuit de frumoasă.

Îi venise vremea de măritiş. Iar, într-o zi, trecând prin pădure, la vânătoare, fiul unui voievod a zărit-o pe când se scălda în lac. Şi-a îndrăgit-o atât de tare, încât a hotărât să facă tot ce-i va sta în putință ca s-o ia de soție.

Fiul voievodului era înalt, cu părul auriu în bogată revărsare pe umeri, avea ochii străpungători şi, pe deasupra, era şi nespus de viteaz.

Fata l-a îndrăgit şi ea.

Numai că zânele mărturisiseră şi ceea ce mai era vrăjit de vrăjitorul cel rău şi anume: dacă Fata stejarului s-ar fi măritat, mama sa, regina zânelor, s-ar fi prefăcut într-o bufniță.

Plângând, Fata stejarului i-a împărtăşit fiului de voievod taina.

Acesta, înflăcărat în dragostea lui, a început să roage toate bunele stihii ale lumii să-l ajute s-o dobândească pe Fata stejarului fără a le pricinui vreun rău fie ei, fie alor săi.

Dintâi a rugat ziua care înălbise văzduhul. Dar ziua i-a răspuns că ea nu ştie cum l-ar putea sprijini întru împlinirea dragostei lui.

A rugat atunci noaptea. Dar şi ea s-a arătat neputincioasă,

Unde să se mai ducă? Pe cine să mai cheme?

Prin pădure sufla în acel ceas de cumpănă vântul. Şi l-a rugat pe el să-l ajute.

Vrăjitorul cel rău a auzit chemarea. Şi-a prefăcut un

glas ca al vântului şi i-a răspuns flăcăului că el îl va ajuta. Şi, deci, să-i dea ascultare.

Cu acest țel îi împrumuta un cal din grajdurile lui. Să ia în brațe fata, să o urce în şa şi să gonească astfel până la palaturile voievodului, unde să o ascundă.

Flăcăul, orbit de dragoste, a vrut să-i dea ascultare.

Dar fata, care moştenise, la rândul său, ceva din puterile reginei zânelor, ca să nu-i aducă o nouă nenorocire mamei, s-a prefăcut într-o mreană, care a lunecat în undele de cleştar ale lacului.

Vrăjitorul l-a preschimbat pe băiat într-un pescar şi i-a dat un năvod în mâini. Pescarul şi-a întins năvodul şi a prins peştele.

Peştele s-a transformat într-o albină ce s-a pierdut printre copaci.

Vrăjitorul nu s-a lăsat. L-a prefăcut pe băiat într-o mierlă, care a început să zboare căutând prin poieni albina.

Atunci albina s-a prefăcut într-o floricică pe câmp. Iar băiatul a luat înfățişare de cosaş, care reteza de zor otava.

Deznădăjduită, fata a devenit o căprioară şi pe flăcău vrăjitorul l-a făcut un vânător. Vânătorul a azvârlit un laț prinzând grumazul căprioarei. Atunci din stejar a răsunat un cântec atât de trist, încât toate duhurile bune ale pădurii s-au adunat fiecare de pe unde se găseau. Şi, cu puteri unite, l-au preschimbat pe preaputernicul vrăjitor într-un lup. Acesta era gata să se azvârle asupra căprioarei şi s-o sfâşie când, vânătorul a tras în lup o săgeată.

Lupul a căzut.

Vrăjile cele rele s-au risipit. Cântărețul a părăsit trunchiul în care singur se învoise să fie zăvorit. Regina zânelor îl aştepta.

Iar fata stejarului a putut face nunta atât de mult râvnită cu iubitul ei.

MARCOȘ-CRAIUL

Călări, neguroşi – fiecare având, pe câte doi sau trei cai, legați frâu de coadă, în urma lui, avuțiile răpite din ținuturile pe care le călcaseră în picioare şi le jefuiseră – oştenii îngrozitorului Marcoş înaintează către ținuturile înghețate bocnă ale Gerului.

Fiecare e închingat cu arme de sus şi până jos. Poartă asupra lor săbii, sulițe, arcuri, dar şi pistoale şi puşti. Zăbalele şi scările cailor sunt din argint. Paftalele şi cătărămile de pe veşminte, de aur. Iar coburii sunt încărcați vârf cu diamante, rubine şi alte nestemate.

Nu este țară pe lume ale cărei hotare să nu le fi călcat şi nu este pământ sau apă să nu le fi întinat.

Oriunde ajung, mersul le este însoțit de vaiere şi jale. Femeile şi fetele batjocorite, copiii luați în sulițe şi bărbații uciși, nu însă înainte de a-i sili să-şi sape ei singuri mormintele în care aveau să fie zvârliți.

Blestemele celor călcați şi urgisiți de oastea cumplită a craiului urcă până la cer.

Cerul rămâne însă şi surd şi mult în fața tuturor acestor grozăvii. Iar cel care conduce nimicitoarea oaste nu este altcineva decât bătrânul Marcoş, nebiruitul crai, ale cărui palate sunt zidite din aur, bătute-n pietre scumpe şi aflate în mijlocul unor grădini atât de înmiresmate de flori şi răcorite de

havuzuri cu ape țâşnitoare aşa cum nici raiul cel atât de slăvit de poeți n-a avut niciodată parte.

Şi priviți-l pe Marcoş. Nu ştie ce e râsul. N-a zâmbit soarelui nici când era copil. Acum după o viață îndelungată petrecută în lupte, gura, cu care nu ştie face altceva decât să poruncească încălcări de hotare, pârjol, sânge şi moarte, îşi are colțurile buzelor lăsate în jos.

Singura mulțumire îi este numai de a-i sili pe cei asupra cărora călcâiul lui apasă fără nicio îndurare să-l cinstească asemenea unui zeu, îngenuncheați şi cu obrazul în tină.

Când îi vede pe oameni însângerați de bici, despuiați şi flămânzi, nevoiți totodată să strige că-s bucuroşi pentru că li-e stăpân, când îi stoarce de vlagă, punându-i la munci grele, când le ia tot ce au, chiar şi copilele, ca să-şi desfete simțurile toate cu frumusețea şi prospețimea lor, atunci sunt singurele clipe când Marcoş îşi închipuie că este fericit.

De data aceasta însă cumplita oaste înaintează într-un loc încă necălcat, în țara Gerului şi a Crivățului cea fără de pereche.

Craiul cu barba lui căruntă, în smocuri, lungă până la brâu, cu buzele înmuiate în fiere şi cu ochi fioroşi călăreşte în frunte.

Cititorii în stele l-au prevenit că drumul acesta greu este plin de primejdii. Dar el, care se ştie cel mai dârz şi mai biruitor crai din câți a avut lumea, nici n-a vrut să-i asculte.

A poruncit ca toți aceştia să fie legați la stâlpi şi bătuți cu toiagul că nu-i dau prevestiri bune. Şi n-a vrut ca măcar să-şi mai încetinească înainatarea spre

țara Gerului şi-a Crivățului cea plină de capcane.

Şi iată că, în zare, se iveşte un sol. Acesta duce în vârful unei sulițe pecetea de gheață a Gerului.

Marcoş face un semn şi cei o mie de căpitani ai săi se reped cu armele întinse spre sol, cerându-i să se oprească la o sută de paşi în fața craiului.

Numai că solul, călărind pe-o pală de viscol, îşi face îndată drum mai departe, împingându-i în cele două laturi pe căpitani şi-ajunge lângă crai.

Glasul lui e un şuier. Şi craiul îl aude spunând:

— Ce cauți tu în țara noastră, prea mărețule crai? Puterea ta s-a întins până aproape peste întreg pământul. Supuşi ai fără număr! Nici nu mai ştii să-ți numeri munții, câmpiile şi apele pe care le-ai călcat.

— Aceasta este menirea mea! grăieşte ritos Craiul.

— Nimeni nu poate avea menirea ca să subjuge lumea. Iar țara noastră este săracă. Nu are oraşe, nici târguri. Ci doar deşert de gheață vei întâlni în cale. Nici aur, nici argint, nici pietre prețioase, palate sau grădini nu vei găsi la noi. Mai bine întoarce-te, cât timp nu-i prea târziu.

— Bogată sau săracă, țara voastră se cade să fie tot a mea! se lasă în barbă craiul. Aştept să mă întâlnesc cu stăpânul tău, Gerul, despre care am aflat că neavând palate, nici grădini şi nici robi şi-a săpat adăpost într-o biată fântână adâncă şi pustie. Şi cată să-i vesteşti că-i dau poruncă aspră să m-aştepte în genunchi cu toată curtea lui.

— Preamărețule crai, mai bine răzgândeşte-te cât este încă timp!...

— Piei dinaintea mea!

Solul s-a depărtat şi îndată se şi pierde ca un vârtej

de nea pe întinderea câmpiei.

Cum strigă trâmbițele, cu glasul lor de-aramă, poruncile înfiorătorului Marcoş! Şi cum, întreaga oaste, călare, îşi sună armele!

Tobele bat într-una. Căpitanii gonesc de colo până colo, caii lor spulberă în copite zăpada.

Iar glasul lui Marcoş-Craiul tună:

— Peste câteva ceasuri, această sărmană țară a Gerului va fi-n puterea noastră. Şi chiar de e pustie va fi o nouă piatră, deşi nu prețioasă, în cununa-mi crăiască. Ridicați armele!

Caii se năpustesc sforăind, în galop, spre locul unde Gerul şi puțina lui oaste au ieşit din fântână.

Gerul este înalt, cu chică de zăpadă, mai bătrân decât craiul Marcoş, cu toiag, sceptru şi cunună de gheață.

Cu toiagul cheamă cârduri-cârduri de corbi. Iar corbii poartă norii de zloată burduhoşi. Zloata începe să cadă în valuri peste oastea trufaşă a craiului. Întâi o udă bine, pătrunde pân-la oase fiecare oştean. Moaie praful de puşcă şi umple trâmbițele, care abia mai sună greoi şi răguşit poruncile lui Marcoş. Barba în ghemotoace a bătrânului crai a devenit noroi şi veşmintele sale atât s-au încărcat cu apă şi zăpadă încât sărmanul cal ce-l duce pe împărat abia-l mai poartă.

Suflă şi vântul avan, zvârlind ace de gheață, în fața craiului.Viscolul a început. Şi veşmintele ude s-au schimbat în lințolii sub care toți oştenii tremură din băieri.

Armele din mâini stau gata să se piardă.

— Trageți-vă înapoi! şuieră Domnul țării. Puteți încă

fugi, ruşinos, dar puteți... Tu, Marcoş, ține-te!...

Dar bătrânul Crai Marcoş îşi scutură veşmântul, îşi scutură şi barba, îşi scutură amorțeala şi iese iar în frunte.

— Ascultați! le răcneşte oştenilor din preajmă. Lupta nu e sfârşită. Uite, se lasă noaptea. Şi ne vom odihni. Strângeți tot ce-i de lemn, arcuri, paturi de puşcă şi tot ce mai poate arde. Şi-aprindeți un foc mare. Desmorțiți-vă mâinile. Prindeți în ele săbii şi paloşe ascuțite şi mâine, în zori de zi, vom reîncepe lupta, vom fi biruitori.

Oştenii îl ascultă. Mâinile lor deprinse să ardă în vâlvătăi casele paşnice şi să înjunghie trupuri de femei şi copii adună ce-i de lemn. Scapără în amnare şi focul se încinge.

În pustiul cel alb, cerul rămâne stins, lipsit de raza lunii, ca şi de scânteierea popoarelor de stele. Numai în depărtare sclipeşte şi cununa şi sceptrul alb de gheață al stăpânului țării, acel Domn numit Ger.

Acesta mai vesteşte pe aripă de viscol:

— Puteți încă fugi, ruşinos, dar puteți, cât nu s-a făcut ziuă...

Oastea lui Marcoş-Craiul încearcă să-şi desmorțească mâinile înghețate la fărâma de foc aprinsă cum, necum.

Dar Domnul țării, Ger, suflă peste câmpie. Viscolul se întețeşte, răscoleşte tăciunii şi îi duce cu el, îi îneacă în zăpadă, şi-i stinge sfârâind.

— Puteți încă fugi, ruşinos, dar puteți, cât nu este încă ziuă deplin!

— Eu sunt stăpânul lumii, grăieşte craiul Marcoş, şi

nu mă înfricoşez. Am fost şi voi rămâne nebiruit. Şi, în puțină vreme, am să întorc soarta luptei. Alergați, porunceşte oştenilor cu furie, nu departe de-aici, veți zări un lăcaş de închinăciune. Să nu vă închinați, dar smulgeți stranele şi tot ce e de lemn, aduceți scândurile şi aprindeți alt foc mare, vă încălziți mâinile, prindeți iar săbiile şi veniți după mine. Nu s-a născut în lume ceva atât de tare încât să nu-l poată răzbi un împărat ca mine.

Oştenii se pornesc, şi după ce găsesc lăcaşul cel sărac, îl dezbracă de lemnul din strane şi icoane şi aprind un foc mare ce luminează noaptea şi încearcă să-şi desmoartă brațele înghețate.

Din locul unde stă, Domnul Ger suflă straşnic, răscoleşte tăciunii, îi târăşte şuvoi şi-i îneacă sub nea.

Mâinilor fără vlagă le scapă săbiile.

— Lemn mai e? întreabă craiul.

— S-a sfârşit. Curând vom îngheța. Şi cine va putea să mai lupte pentru măria ta, să-ntindă stăpânirea lui Marcoş-Crai în lume?

— Fugiți cât mai puteți! şuieră Domnul Crivăț şi Ger.

— Nu mai putem fugi dacă nu ne încălzim, de nu ne-adăpostim de acest vânt turbat!

Marcoş încă răcneşte:

— Caii sunt vietăți ce ne pot da căldura. Tăiați-i pe de-a rândul, goliți-i cât mai grabnic de tot ce-s măruntaie şi înghesuiți-vă în coşurile lor. După ce vă încălziți, vă întoarceți la luptă. N-am să mă las înfrânt eu, ce-s stăpânul lumii, de-acest pârdalnic vânt.

Oştenii înjunghie caii. Le azvârl măruntaiele şi se ascund în trupurile bietelor animale ce îi purtaseră de-a lungul şi de-a latul întregului pământ, călcând tot sub copite, mereu biruitori.

S-au ghemuit în coşuri, dar viscolul sporeşte. Şi trupurile cailor, cu puțin timp înainte, vii, pline de căldură, încep să împietrească. Oasele li se strâng. Oştenii prizonieri nu le mai pot desface.

Numai bătrânul Marcoş, cu forța lui uriaşă, izbuteşte să frângă oasele armăsarului în care se-ascunsese şi să iasă afară.

Cât cercetează câmpul, zăreşte numai hoituri de cai, în fiecare fiind câte-un oştean de-al său.

Cerul este vânăt şi corbii croncăne. Viscolul bântuie purtând cu el troieni şi pulberi de cenuşă.

Asta-i tot ce-a rămas din strălucirea craiului şi din trufia lui.

Barba şi pletele cărunte îi sunt zburlite de vânt. Din spate urlă lupii. Deasupra țipă corbii vestind sfârşitul oştii şi stăpânirea morții.

Paşii lui Marcoş-Craiul se împleticesc peste câmpia albă, în timp ce în urma lui, hohotind, râde Crivățul.

— Te-a mânat lăcomia şi te-a pierdut trufia. Pieri şi tu Marcoş-Crai!...

Craiul s-a prefăcut în stană. O stană ce-şi ține încă în mână sabia amenințând pustiul înghețat, în care s-a vrut de asemenea domn fiindcă nu-i ajungeau pământul cel mănos cu grădinile şi apele lui.

SIRET – VOINICUL

Şi a îndrăgit odată, nepoţică, Siret, voievodul cel voinic, pe zâna cea frumoasă a munţilor, pe Bistriţa.

Poate o fi zărit-o când se ducea la vânătoare prin codri întunecoşi ai ţării sale, ce se întindea între Prut şi munţi; Poate a văzut-o întâi în vis!... Destul că a simţit flăcăul cum nu mai poate să trăiască fără dânsa.

Şi ce a făcut, ce n-a făcut, căutând-o multă vreme – că i-a mărturisit cât o iubeşte. Şi a cerut-o de soţie.

Era chipeş flăcău voievodul: înalt, cu umeri largi. Purta veşmânt din catifea deasupra căruia punea armura. Pe cap avea cunună de argint, în mâna dreaptă buzduganul, la brâu o spadă ascuţită. Zâna l-a îndrăgit la rândul ei pe Siret curând de tot – şi atât de tare – încât a hotărât să-i fie soaţă.

Nu era lucru prea uşor. De se însoţea cu un flăcău din lume, ea însăşi devenea muritoare. Îşi pierdea toate puterile de zână. Şi mai era o pricină de teamă, pentru că zmeul cel mai necruţător – numit Inăul – jurase să o aibă pentru sine pe Bistriţa.

Şi zâna se îngrozea de dânsul; nu pentru ea, – ci pentru acela ce îi era drag acuma, pentru Siret.

Zmeul, Inăul, trimisese un spiriduş să iscodească. Şi el aflase că zâna s-a hotărât să facă nuntă cu voievodul. Că deseori îşi spun cuvinte dezmierdate. Şi se privesc pierduţi în ochi, zile întregi şi nopţi.

Şi atunci a hotărât într-adevăr să se răzbune.

Cum? Răpunându-l pe Siret şi luându-i țara. Făcându-se voievod în locul său. În sinea lui gândea:

„Când am să fiu voievodul unei țări atât de mândre, zâna o să dorească să-i fiu mire”.

Se şi vedea tâlharul jucând la nuntă. El: mare, greu şi cu cocoaşă pe spinare, cu colții rânjiți. Ea: sprintenă, în rochie albă, având în pletele de aur lămâiță.

Cum socotea a şi făcut. Şi adunându-şi toți fârtații, zmeii cei mai mişei, s-a avântat să pustiiască pământul lui Siret.

Voievodul, care ştia ce gânduri are zmeul, s-a pregătit pe loc de luptă. Alăturea de el s-a ridicat întreaga țară. Şi după un război lung şi crâncen, zmeii au fost goniți peste hotare.

Nu se putea oricine prinde în luptă cu voievodul. Când azvârlea o dată buzduganul – dacă era vreun zmeu în calea lui, îl prefăcea în pulbere.

Păi socotiți că o asemenea ruşine nu l-a costat pe zmeu? El, ce se repezise cu îngâmfare, să zacă în țărână cu un braț frânt? Şi zmeii lui, cei mai întunecați, să fie nimiciți de oastea lui Siret?

În acest timp, poți să-ți închipui ce veselie, ce joc şi cântec era în țară! Siret o luase pe draga lui de mână. Şi împreună porniseră către palatul Rodnei – măicuța Bistriței – care era pe acea vreme regina zânelor.

Venind în fața Rodnei, îngenunchind, ei au rugat-o să le dea voie să se însoțească pe toată viața.

A încercat la început regina să se împotrivească; dar Bistrița nici nu a vrut să audă. A spus că ea îl iubeşte pe Siret mai mult decât orice pe lume. Şi, până la sfârşit, regina a trebuit să se învoiască.

S-a pregătit deci nunta. Nuntă, mă rog, de zână, al cărei mire este un voievod.

Pe munți fuseseră aprinse făclii. Palatul strălucea în podoabe. Şi mese mari erau întinse în sălile unde avea loc nunta.

Siret şi-a îmbrățişat mireasa. Şi Bistrița, lăsându-se îmbrățişată, a devenit o ființă muritoare, ca şi el.

Deodată, pe când şedeau la masă, şi zânele, în şirag, aduceau vinuri şi bucate, pe tăvi de piatră de safir, s-a auzit afară bătând vântul. Zgâlțâia uşă şi ferestre.

Se repeziră să privească. Şi ce crezi?... Afară viscol, deşi erau în toiul verii.

Viscolul şuiera sălbatec.

Zăpada începuse să cadă pe munți.

O zână a vrut să închidă ferestrele palatului. Făcliile care fuseseră aprinse pe munte s-au zbuciumat, s-au frământat în vânt ca nişte ființe chinuite, apoi s-au stins.

— Ce se întâmplă? a grăit Rodna îngrijorată.

— Sunt zmeii, a spus nu ştiu cine.

— Inăul!... au strigat zânele. Au împânzit văzduhul în zbor. Au făcut prieteşug cu viscolul, ca să-i ajute.

Şi tot atuncea, vântul, repezind în ferestre o grindină de gheață, le-a spart, a stins luminile şi în palat.

S-a auzit un țipăt. Regina a rdicat în sus inelul pe care îl purta în deget şi al cărui diamant putea să lumineze în juru-i ca şi ziua. Însă mireasa, Bistrița, pierise. Zmeul o luase în gheare şi zburase cu dânsa. În urma lor se auzise numai un hohot rău plin de batjocură. Hohot de biruință.

Şi nici nu pot să-ți povestesc ce jale. Ce tristețe şi ce plânset a izbucnit. Mama, regina zânelor, numai că nu înnebunise de durere. Siret sărise de la masă. Îşi închingase spada, îşi luase buzduganul, şi sărutând mâna reginei, pornise pe urmele fugarilor.

Mistuit de durere, bietul voievod a străbătut pământul de la un cap la altul. Ani după ani a colindat, căutând fiece colțişor de lume, întrebând fiecare om, fiece fir de iarbă, norii cei veşnic călători.

Şi doară peste multă vreme viscolul, care îl ajutase pe Inău, pentru că avusese prieteşug cu el, s-a înmuiat.

Îi părea rău că a îndurerat-o atât de mult pe Rodna, regina zânelor.

S-a dus la ea şi i-a cerut să-l ierte. I-a spus unde se află ascuns zmeul.

Zâna i-a dat de ştire lui Siret. Şi el s-a repezit ca fulgerul acolo. L-a prins pe zmeu la o strâmtoare între munți, de unde nu putea să fugă.

Şi s-au luptat, unii spun că un an, alții că trei. Eu îți spun drept că nu ştiu bine cât... Dar din mânia şi amărăciunea aceea nesfârşită pe care le adunase Siret în inimă, aşa de tare l-a lovit pe zmeu cu buzduganul, că l-a făcut una cu pământul...

L-a doborât pe zmeu; dar Bistrița tot nu putea să fie găsită nicăieri. Asta pentru că zmeul o ascunsese într-

un castel de piatră, de sub pământ. Castelului i se spune acum muntele Pietrosul.

Văzând că nu-şi poate găsi mireasa nicăieri, Siret a vrut să-şi afle moartea. El, fără Bistrița, nu vrea să mai trăiască.

Îi părea totuşi rău să se despartă de țara pe care o cârmuise şi o apărase. Şi dorind să rămână cumva alături de pământul străbun, a rugat-o pe regina zânelor să-l schimbe într-un râu.

Voia i s-a împlinit. Râul a prins să curgă.

Atunci, când dragul ei s-a făcut apă, Bistrița, ce fusese ascunsă în castelul de sub pământ, şi-a simțit inima că-i bate tare, tare... Şi a ştiut că lui Siret i s-a întâmplat, pe undeva, vreun rău. Nu mai avea puteri de zână. Dar s-a rugat şi ea de duhul pământului să-i spargă drum, să iasă afară şi să-l găsească pe Siret.

Şi atâta de fierbinte s-a rugat, că duhul a deschis pământul. Şi a dat drumul apelor de dedesubt să iese afară. Apele au țâşnit, spărgând poarta castelului. Şi Bistrița s-a repezit în valuri. Trupul i s-a topit în apă.

S-a făcut Bistrița o apă aurie, ca pletele miresei lui Siret.

Sărind, sau lunecând pe munte, printre stânci, apa cea sprintenă l-a întrebat pe Soare:

— Unde e oare iubitul meu? Care e calea mai scurtă către el?

— E peste munți, e peste stânci, a răspuns Soarele zâmbind. E cale grea...

— Pe acolo am s-o iau, a răspuns Bistrița.

Şi tăind muntele în curmeziş, şi alergând peste câmpii, a văzut de departe Siretul – râul cel lat şi mândru ca o fâşie de argint. Şi a ştiut că acela-i este

soțul.

S-a avântat cu bucurie către el. Apele lor s-au făcut una.

— Iubitul meu, mirele meu, murmura Bistrița, iată-ne uniți…

— Pe veşnicie vom rămâne astfel, a spus Siretul îmbrățişând-o.

Şi din poveste se mai ştie că zânele pluteau atunci deasupra apei, cântând şi veselindu-se împreună. Bătrânii spun că s-ar afla şi astăzi zâne peste Siret, de-aceea e câmpia lui aşa mănoasă…

NOVĂCEȘTII I

MĂGDĂLINA

Poate ați auzit, poate n-ați auzit, dar a fost cândva un măr care înflorea, ce-i drept, ca toți meri şi dădea tot ca ei roadă. Fără cât mărul acesta îşi urca vârful până la bolțile cerului, rădăcina şi-o cobora până în adâncurile mării, iar rămurişul era atât de bogat încât acoperea o întindere aproape cât o țară.

În măr se afla un pat cu învelişuri şi polog de mătăsuri, având la căpătâi perne de puf şi împodobit cu tot ce era de nevoie, pentru ca acela sau aceea care s-ar fi odihnit în el să se poată simți ca un copil la sânul cel dulce al maicii sale. Iar în pat cine credeți că se află? însăşi zâna Măgdălina cea cu ochii de culoarea mării când este liniştită şi i se zăresc străfundurile cu popoarele sale de peşti, raci, scoici şi alte nenumărate neamuri de vietăți, cu buzele ca de mărgean şi pielița obrazului atât de albă, încât pare făcută din nea.

Zâna fusese şi era râvnită de cel mai cumplit căpcăun, uriaş şi hidos, dintre câți căpcăuni se aflau în lume.

Acesta o căutase şi o căutase pe toate laturile pământului s-o prindă, s-o aducă la Țarigrad[1] şi-acolo

[1] Țarigrad – În limba română veche Constantinopolul era denumit *Țarigrad*, adică „Cetatea Împăratului" sau a „Cezarului", cu referire la faptul că până

să se bucure de ea după placul şi voia lui.

Măgdălina prinsese de veste la timp, apucase să fugă şi să se urce în mărul cel cu rămurişul atât de încâlcit şi întins, cu vârful în cer şi rădăcinile în adâncul mării.

Acolo îşi făurise prin vrajă patul cel cu învelitori şi polog de mătăsuri, cu perne de puf şi cu tot ce mai era de nevoie pentru ca să se poată simți ca la sânul cel dulce al maicii sale.

Stătea astfel de multă vreme, deoarece se ştie că zânele n-au vârstă şi trecerea timpului asupra lor este ca ploaia peste un jghiab de piatră, se scurge şi aproape nu lasă urmă.

Timpul se scurgea fără să lase aproape nicio urmă

în anul 1453 Constantinopolul a fost reş edinţ a Imperiului Roman de Răsărit. Numele *Ţarigrad* a pătruns pe filieră slavonă. (Wikipedia)

ce-i drept, dar zâna Măgdălina era nemulțumită.

Şi cum să nu fie nemulțumită câtă vreme, din pricina rămurişului prea întins şi prea des al mărului din mijlocul mării, nu putea zări altceva decât printre frunzişuri câteva licăriri de apă?

Încolo – ce să mai vorbim? datorită vrăjilor zânei, ploaia şi ninsoarea n-o atingeau, nici frigul sau căldura nu le simțea.

O ocolea ce-i rău, dar, în schimb, ea nu putea vedea în largul mării nimic. Şi mai ales corăbiile care, cu pânzele întinse, spintecau valurile, i-ar fi plăcut să le urmărească din ochi până ce s-ar fi pierdut în depărtări.

Sau bărcile pescarilor, când aceştia îşi întindeau năvoadele în zori, ori seara, când le strângeau şi se întorceau cu ele la țărm, aşteptați în chiote vesele de către femei şi copii.

Şi-aşa cum trecuse până atunci vremea, ar mai fi trecut încă de-o sută de ori pe atâta, zâna Măgdălina şezând pe patul împărătesc, țesând pânzeturi cu fir numai şi numai din aur, sătulă de singurătate, plictis şi cugetând doar cum ar putea face ca să găsească un flăcău chipeş cu care să se mărite.

Dar cum să se însoțească cu un flăcău când nimeni n-o putea zări, ascunsă cum era în rămurişul mărului, şi deci nimeni nu o putea îndrăgi în afară de căpcăunul cel uriaş şi hidos care o căutase atâta vreme şi încă o mai căuta?

S-a întâmplat încă cam tot pe atunci ca şi Marea să se mânie pe mărul cel cu rămurişul întins deasupra apelor ei. Şi Marea i-a strigat:

— Hei, mărule, mărule, de ce mă amărăşti tu şi mai

mult decât îmi sunt de amare şi de sărate apele? Că de când ai crescut şi ți-ai lățit într-atât rămurişul peste valurile mele, nici nu mai îmi pot zări marginile. Ridică-ți, te poftesc, poalele, ca să-mi pot vedea largurile, ca şi zâna Măgdălina, din patul său împărătesc, să poată privi zările pe care se preling în fiecare zi, în amurg şi în zori, corăbiile cu călători şi bărcile încărcate cu peşte ale pescarilor! Te-am mai poftit de două ori până acum acelaşi lucru, dar îngâmfat cum eşti de înălțimea şi de lățimea ta, nu mi-ai dat ascultare. Şi, dacă şi de această dată vei rămâne tot surd, am să mă înfurii atât de rău, încât am să-mi pornesc valurile cele fără pereche de cumplite, te voi săpa la rădăcină şi te voi răsturna.

— He, hei, Mare, Mare, i-a răspuns însă, trufaş, mărul. Prea te grozăveşti şi te ții puternică. Şi prea îmi vorbeşti îndrăzneț. Deoarece, dacă Soarele o vrea, când l-oi ruga eu, apele ți le va seca. Şi atât de mică vei rămâne, încât îți voi plânge de milă.

Abia îşi terminase mărul cel rămuros cuvântarea şi Marea nu şi-a mai putut stăpâni mânia.

A început întâi să-şi învinețească apele, apoi să şi le învolbureze, să le pornească asemeni unor herghelii nărăvaşe, cu coamele albe spulberate pe spinări, către tulpina şi rădăcinile mărului.

Valurile, rădăcinile le-au dezgolit şi trunchiul atâta l-au izbit, până când a început să se clatine.

Zâna țipa înfricoşată, deoarece şi patul ei era azvârlit dintr-o parte a rămurişului într-alta.

S-a clătinat, s-a clătinat până când patul s-a prăbuşit în valuri, şi a lunecat pe ape.

Valurile l-au luat purtându-l peste ape, gata, gata

să-l ducă la fund laolaltă cu zâna.

Măgdălina, îngrozită, a început să țipe şi să suspine chemându-i în ajutor pe oameni.

Pe țărm nu se găsea însă decât un păstoraş cam de vreo nouă ani, care atât s-a înspăimântat de năvala şi de urletul valurilor, încât nici n-a gândit să dea ascultare strigătelor de ajutor ale zânei, ci a rupt-o de fugă fără măcar să se uite înapoi.

Măgdălina vedea că piere. Patul ei împărătesc, de ale cărui laturi abia mai izbutea să se țină, era aici pe o creastă a valurilor, aici aluneca în vârtej sub ele.

Şi din această pricină nu înceta să țipe:

— Veniți de mă scăpați de la moarte! Şi aceluia care mă va scăpa din primejdie, dacă mă va dori, am să-i fiu bucuroasă soție.

Nimeni, din pricina urletului valurilor, nu-i putea auzi strigătele.

Numai bătrânul Novac, cel a cărui ureche era în stare să prindă şi cel mai mărunt zumzet al gâzelor şi cel mai neînsemnat şopot al frunzelor chiar dacă acestea ar fi răsunat de la capătul pământului, a prins, adus de vânt, geamătul tot mai stins al zânei.

Măcar că geamătul venea de pe Mare, iar bătrânul Novac se afla tocmai hăt – departe, sus, în munții cei bogați în păduri de stejar şi fag, urechea lui tot a izbutit să-l prindă.

Şi, ca întotdeauna la ceas de primejdie pentru oricine, nicio clipă n-a pregetat. Şi-a luat într-o mână sulița, şi-a vârât în teaca de la brâu sabia şi s-a pornit la vale, ca vântul şi ca gândul, zguduind tot pământul sub goana fără răgaz a armăsarului său.

La țărmurile Mării ajungea, tocmai la timp şi cu

câteva clipite înainte ca Măgdălina să se scufunde cu patul ei împărătesc, cu totul, sub valuri.

Măgdălina abia mai putea să suspine:

— Vino, tăicuțule, vino, oricât eşti de bătrân, scoate-mă din valuri, salvează-mă de la moarte şi pentru binele acesta, dacă mă vei dori, eu îți voi deveni soție.

Novac era bătrân. Pletele cărunte îi curgeau mai jos de umeri, mustețele şi ele îi erau atât de lungi încât dacă şi le-ar fi lăsat în voie i-ar fi ajuns până la călcâie. Ce-i drept, însă, atât pletele cât şi mustețele şi le închinga pe fiecare în câte cincizeci de noduri. Şi astfel părea cu mult mai tânăr decât era. De altfel, nici puterea lui nu s-ar fi lăsat înfrântă chiar de-o oaste care s-ar fi încumetat să-i stea împotrivă când el îşi ocrotea meleagul strămoşesc. Iar ochii săi, altminteri blânzi pentru prieteni, deveneau țepuşe şi paloşe pentru vrăjmaşi. Doar cât ar fi cătat odată la ei, un rând întreg de duşmani s-ar fi lăsat la pământ. Cât şi-ar fi încrețit puțin fruntea, încă zece rânduri ar fi căzut. Iar dacă s-ar fi încruntat de-a binelea, întreaga oaste vrăjmaşă s-ar fi clătinat, niciunul dintre cei veniți cu urgie n-ar fi rămas în picioare.

Şi nici de Marea cea mare, nu se temea bătrânul.

Încât văzând-o acum pe zâna Măgdălina în primejdie, bătrânul Novac şi-a tras din teaca de fier sabia. S-a lăsat într-un genunchi şi pe celălalt cu pumnul lui grozav a bătut ca pe-o nicovală, sabia. Şi-atâta şi-a bătut sabia până când aceasta de zece stânjeni s-a lungit şi de trei s-a lățit.

Sabia şi-a prefăcut-o într-un fel de punte cu care a unit țărmul de patul cel împărătesc al zânei.

Astfel, călcând pe punte, şi-a întins sulița. De suliță

s-a prins zâna. Iar el numai odată a zmucit vârtos şi, ca pe-un peşte prins în undiță, a azvârlit-o pe Măgdălina în iarba de pe mal.

Abia de astă-dată, Măgdălina, scăpată de la moarte, a căutat cum se cuvine la bătrânul Novac şi cum nu se poate mai rău i-a părut de făgăduiala că-l va lua de soț.

Se vedea Novac bătrânul un bărbat mai voinic decât cine ştie câte sute de tineri laolaltă, dar barba şi mustețele înnodate îi erau cu totul şi cu totul cărunte.

Mai bucuroasă ar fi fost să nu-şi țină făgăduiala şi să-l azvârle pe bătrân, în locul ei, în valuri, ca să îl dea la fund.

Numai că Novac înțelegea prea bine atât privirile cât şi cugetările cele viclene ale zânei.

— De ce te uiți la mine atât de rău? o întreba el. Gândeşti că mă voi apuca să te iau de soție? Dar eu ştiu că un trandafir nu se cuvine a fi altoit într-un trunchi de copac scorburos. Aşa încât, zâno Măgdălino, să nu te temi. Cel căruia te menesc este feciorul meu, Gruia. Nici nu ți-a fost dat ție să vezi un asemenea flăcău. Gruia este înalt, voinic, frumos, subțire ca tras printr-un inel, alb la chip şi cu mustăcioara ca spicul. Haide să ne pornim amândoi spre munte, unde se află el ca să şi faceți nunta.

Zâna, ascultându-l pe bătrân, se bucură peste poate. Îşi clatină odată capul şi părul i se face de aur. Şi-l clatină a doua oară şi ochii îi devin nestemate. Şi dacă şi-i clatină şi-a treia oară, închide un palat fermecat într-un fruct de măr pe care-l luase cu sine, ca să i-l dea de zestre lui Gruia.

Apoi bătrânul şi zâna au plecat, călări, către ținutul

de baştină, din creerii munților, al Novacilor.

Pe drum bătrânul a hăulit. Gruia i-a înțeles hăulitul. Într-o poiană toată înfloritǎ i-a aşteptat. A luat-o pe zână din şaua bătrânului în şaua lui. Şi-a hotărât ca nunta să şi-o facă dintâi la Țarigrad înaintea palatului împăratului.

Asta ca să vază şi el cum se sărbătoreşte o nuntă novăcească dintre un flăcău şi o zână.

Măgdălina însă le-a povestit că-n Țarigrad se află căpcăunul uriaş care-o vrea de mireasă şi care a dat poruncă să nu se mai cunune vreo fată până ce n-o va găsi el pe zână.

— Ce să fac, taică? l-a întrebat Gruia pe părintele său.

— Ai să faci ce te învăț eu! i-a răspuns bătrânul.

L-a luat apoi deoparte şi i-a dat învăț ce trebuia săvârşit. Gruia s-a îmbrăcat într-un veşmânt ca al zânei, cu floare de lămâiță pe frunte.

S-a arătat astfel înveşmântat pe podul cel mare al Țarigradului.

Căpcăunul, socotind că-i zina, s-a repezit s-o drăgostească. Atunci Gruia şi-a scos de sub veşmântul de văluri sabia. S-a încins o luptă cruntă, din care – aşa cum trebuia să fie – Gruia a ieşit biruitor. Capul uriaşului a zburat de pe umeri.

Gruia i-a luat căpcăunului capul în vârful săbiei şi i l-a arătat Măgdălinei.

Zâna l-a prins de gât pe Gruia şi astfel, în cântecele lăutarilor, a început nunta în Țarigrad, durând pe tot întinsul drumului, cât au călătorit călări, până în pădurile şi în cerdacul Novacilor. Şi-acolo, tot a mai continuat încă o sută de zile şi încă o sută de nopți.

Iar alții, tot susțin că ar mai fi urmat încă odată pe atât, de s-au cutremurat pădurile şi-ar fi jucat la nunta nu numai mirii, cu rudele şi prietenii lor, ci şi toate sălbăticiunile codrilor, iar oaspeții i-au urat zânei să fie credincioasă şi cu o viață la fel ca a Novăceştilor de curată dacă vrea să-i fie bine şi să trăiască în bucurie şi fericire.

CÂNTECUL

Numai că lucrurile n-au stat aşa cum i-au urat oaspeții la nuntă zânei Măgdălina. Cu toate că frumoasă coz, nu era o zână dintre cele mai bune şi cu gândul curat ca lacrima, aşa cum şi-o dorise Gruia. Ba tocmai dimpotrivă.

Feciorul a dovedit-o curând, deoarece atât necinstea, cât mai ales gândul înşelător, prin firea lor, nu pot rămâne multă vreme ascunse. Într-un fel sau într-altul, mai devreme sau mai târziu, ele se dau la iveală.

Mare a fost mâhnirea atât a lui Novac bătrânul, cât şi a lui Gruia, tânărul. Şi dezgustat peste măsură, Gruia a părăsit-o pe Măgdălina, lăsând-o în plata sorții pe care şi-o croise.

Zâna, care se ştia datoare cu viața şi cinstea Novacilor, s-a mâniat dar n-a avut ce face. Numai în sinea ei s-a jurat să-l răpună pe Gruia. Avea un arc cu săgeți fermecate care singure ştiau să urmărească pe cel căruia-i urzea pieirea zâna. Şi mai ştia că Gruia, împreună cu părintele său, băteau într-una calea, printr-o pădure, către palatele din Țarigrad ale împăratului, când credeau de cuviință să-l mai

înspăimânte câte puțin şi astfel să-i mai domolească pornirile vrăjmaşe împotriva celorlalte neamuri.

Acolo îi va aştepta pe amândoi când vor trece şi le va porunci săgeților ei fermecate să-l împungă de moarte pe Gruia.

Uitase că fusese scăpată din ghearele căpcăunului şi că libertatea şi-o datora Novacilor, că fusese cinstită de ei cu o cunună de mireasă a cărei curățenie nu ştiuse să şi-o păstreze.

Şi că, deşi părăsită de Gruia după faptele ei, putea să trăiască mai departe în voie unde şi cum îi plăcea. Măgdălina se făcuse acum o zână mai rea decât multe altele şi gândurile ei se îndreptau numai către moartea fostului ei bărbat.

Şi-aşa, într-o bună zi, iată-i pe cei doi voinici: tatăl Novac şi feciorul său, Gruia, că pornesc iarăşi cu treburi spre Țarigrad, dorind să vadă ce se mai întâmplă pe-acolo, şi ce mai pun oamenii împăratului la cale în ce priveşte orânduirea lumii.

Au călătorit ei ce-au călătorit. Dar, înaintea lor, mai iute trecea în zbor vestea că vin spre Țarigrad cei doi cumpliți Novaci.

— Vin să ne ceară socoteală pentru nevredniciile noastre! îşi şopteau sfetnicii între ei.

— Ori chiar să ne şi pedepsească! se văieta dregătorul de taină.

— Cei doi Novaci sunt mai primejdioşi decât diavolul! striga chiar împăratul. Şi cine poate şti ce-or mai avea de gând.

Atâta că Novacilor nici nu le pasă de spaimele ce zgâlțâie Țarigradul.

Ei călătoresc furtunatic, tăind de-a dreptul peste

coline şi străbătând apele cu armăsarii înnot. Şi-n semn că se îndreaptă spre Ţarigrad, din goană bidivii lor şuieră.

Au străbătut şapte munţi, şaptezeci de păduri şi şapte sute de ape. Dar, după ce-au trecut peste al optulea munte şi se pregăteau să străbată cea de-a şaptezecişiuna pădure, bătrânul Novac simte că îl cuprinde o leacă de plictis. Şi îi rosteşte feciorului:

— Hei, Gruio, feciorașule, mie parcă mi s-a cam urât să tot călătorim aşa, fără ca să se încumete careva a ne ieşi înainte şi-a încerca să ne reteze calea!

— Şi mie, taică, cam tot asemenea mi s-a urât! îi dă răspunsul Gruia. Toţi vrăjmaşii văz că se spulberă înainte-ne, de parcă i-ar lua vântul. Şi nu tu suliţă, nu tu baltag şi nici măcar vreun paloş, care să ne înfrunte. Ce mai călătorie o fi şi asta, aşa fără nicio ciocnire? Şi simt că mă ia şi pe mine aşa o amorţeală şi o lehamite cum nici c-am mai trăit!

— Păi, dacă e aşa, ştii ce gândesc eu, Gruio?

— De unde să ştiu, taică?

— Gândesc să tragi tu, feciorașule, un cântecel din acelea care ştii că-mi plac mie, ca să ne înviorăm cât de cât şi să străbatem fără vreo amorţeală codrul.

— Gândeşti prea bine taică. Atâta că, de mă voi apuca să cânt unul din acele cântecele care-ţi plac dumitale, şti că toţi munţii vor prinde să se legene, precum li-i obiceiul la cântecele mele. Din legănat, frunza o să le pice. Iar fosta mea nevastă, Măgdălina, pe care am părăsit-o pentru răutatea şi necredinţa ei, şi care îşi are lăcaşul aici în codru, dormind într-una, din lenevie, la umbră, se va trezi. Şi ştii că Măgdălina mai are încă şi un arc fermecat ale cărui săgeţi cată

singure pe cel căruia ura sa i-a urzit pieirea. Ea a jurat drept răzbunare c-am părăsit-o să-mi scurteze viața de cum voi încerca să străbat acest codru, trecând spre Țarigrad. Dar fie, dragă taică, orice-ar fi să se întâmple, pentru dorința pe care-o ai, tot am să-ți fac cântarea...

Cântă feciorul Gruia, după voia părintelui său. Şi glasul lui tânăr şi limpede sună atât de straşnic încât munții cei falnici şi înverziți încep să se legene. Se prind într-o horă întinsă şi joacă.

Din jocul şi legănatul acesta trunchiurile se scutură. Iar scuturatul face ca frunza lor verde să le pice ca toamna, când suflă vântul rece.

Frunza rărindu-se, umbra pierzându-se şi fierbințeala soarelui întinzându-se, Măgdălina cea mereu leneşă şi somnoroasă se trezeşte. Aude lămurit glasul atât de cunoscut a lui Gruia. Ia de-alături arcul cu săgețile fermecate şi le dă poruncă să-l răpună pe fostul ei bărbat, căruia-i fusese necredincioasă şi care tocmai de aceea o părăsise.

Săgețile străbat pădurea singure mânate de vraja cea rea, îl ajung din urmă pe Gruia. I se înfig în trup şi el cade de pe credinciosul său bidiviu într-un luminiş din pădure.

Cântecul vitejesc a încetat. Zâna se bucură, dar bătrânul Novac îşi simte inima străbătută de grijă.

— Gruio, Gruio! strigă el. Dacă te-a cuprins teama de răutățile Măgdălinei să şti că-ți sunt alături. Şi din orice greutate te voi trage la timp. Dar ştiu că nu te temi! Şi-atuncea de ce taci?

Gruia nu mai cânta. Şi cum putea să cânte când zăcea în luminiş lungit, țeapăn, pe spate?

Novac îşi cam dă seama de ce s-a petrecut. Îşi trage de frâu bidiviul spre dreapta şi, gonind încoace şi încolo, găseşte dintâi armăsarul lui Gruia. Armăsarul nechează de parcă l-ar chema pe Novac după el. Şi chiar aşa şi este.

Armăsarul Novacului se ia după armăsarul lui Gruia. Şi armăsarul lui Gruia îi este călăuză aceluia pe care călăreşte Novac.

— Gruio, trezeşte-te, sunt eu, tătâne-tău!

Dar Gruia nu se mişca şi bătrânul Novac îşi scoate de la brâu iasca, îşi scoate şi amnarul. Bate în amnar cu putere. Şi iasca se aprinde. Cu iasca îi dă foc codrului din toate patru părți.

Cumplită pălălaie învâlvorează codrul!

Zâna se înfricoşează. Prin vrajă îşi ridică pe umeri două aripi cu care se înalță în zbor, cu gândul de-a scăpa.

Zâna zboară pe sus, iar Novac, de jos, îi urmăreşte zborul de-a călare, întâi străbătând flăcările codrului, apoi tăind şi câmpurile şi apele. Şi cât timp urmăreşte zborul grăbit al zânei, îşi scoate din spinare arcul.

Nu-i arc vrăjitoresc, ci e arc voinicesc. Săgeții le sale nu urmăresc ele singure, ca ale zânei, pe cel căruia-i râvnesc pieirea. Dar drumul lor este ca totdeauna, fără de niciun greş.

Novac îşi întinde arcul. Coarda zvâcneşte şi zbârnâie. Săgeata porneşte în sus şi se înfige în aripa dreaptă a Măgdălinei. Cuprinsă de durere, zâna alunecă pe drumurile nevăzute ale văzduhului. Şi cade jos în tină. Novac o prinde de mână şi, încă de-a călare, o târăşte până la locul unde se află Gruia rece şi fără de suflare.

— Hei, pui de vrăjitoare, o ceartă el. Mi-ai doborât printr-o nouă viclenie feciorul. Şi, de nu mi-l învii, nimic nu te mai scapă. Nici n-apuci să zici vai, cu sabia te tai, şi te azvârl în foc şi te răpun pe loc.

Măgdălina tremură şi se văietă. Plânge şi cere cruțare, dar nu vrea să destăinuie mijlocul prin care l-ar putea reînvia pe Gruia.

Novac şi-a şi înălțat sabia. Oțelul ei sclipeşte în lumina flăcărilor care-au cuprins pădurea, mai să-i ia ochii zânei.

— Glăsuieşti sau pieri!

Vocea lui Novac e ca tunetul. Zâna se cutremură. Vârful săbiei i-a ajuns lângă piept. Numai de o mică împinsătură mai este nevoie şi i-a şi străpuns inima.

— Îndură-te şi-ți spun totul! începe să geamă zâna.

— Hai, vorbeşte mai grabnic! tună din nou bătrânul.

Şi Măgdălina mărturiseşte că de i s-ar tăia degetul ei cel mic pe care străluceşte un ineluş de argint, şi cu inelul acela, scos de pe deget, i-ar freca, uşurel pieptul, Gruia ar învia tot la fel de voinic şi viteaz cum fusese înainte.

— Bătrânul nu stă pe gânduri. Retează degetul cel mic al zânei, scoate de pe el ineluşul, aleargă îndată la Gruia şi-i freacă uşor pieptul.

Gruia deschide ochii şi cel dintâi lucru pe care-l face, înainte chiar de a-şi veni cu totul în fire, este să sară la loc în şa. Armăsarul nechează.

Şi feciorul Novacului se întrebă:

— Măi, da' cum oi fi căzut eu deodată din şa? Şi ce-oi fi adormit aşa greu?

Novac îi povesteşte cum şi ce s-a întâmplat. Cum l-a săgetat zâna şi cum era să piară de n-o țintea şi el cu

arcul novăcesc.

Măgdălina îi cade înainte lui Gruia, îi cere iertare şi jură că nu va mai săvârşi de-acum înainte o faptă ca aceea şi nici măcar cu gândul n-o va gândi.

— Bine, deodată te iert şi îți cred jurământul, se înduplecă Gruia, dar mai întâi să stingi, focul pe care l-a aprins taica, doar ca să-i cazi în palmă. Şi ce-a fost pârjolit să se facă iar proaspăt.

Măgdălina primeşte. Ia o ramură arsă şi una încă verde, suflă deasupra lor şi le înfige în pământ. Codrul iar înfloreşte şi ce era ars se face din nou verde.

Din şa cum se găseşte, Gruia îşi reia cântecul.

Armăsarii Novacilor tropotesc şi nechează. Măgdălina cea rea s-a ascuns în străfund de codru. Şi fecioraşul Gruia cântă de se leagănă munții, şi prinşi cu toții de umăr joacă de se zguduie lumea, pământul cel întins, râurile şi marea.

— Novacii!... Vin Novacii!...

BALAURII DE AUR

Bat tobele, sună trâmbițele şi vestitorii împăratului din Țarigrad dau de ştire în piața cea mare că înălțimea sa a hotărât să-l dăruiască pe voinicul care i-ar putea aduce ceea ce se vede ziua şi noaptea strălucind la marginea dinspre răsărit a munților cu o răsplată atât de mare, cum nu s-a pomenit.

— Şi-anume ce răsplată i-ar putea da? întreabă toți cei care nu se tem de luptă şi nu se înfricoşează de iazme.

— Stăpânul nostru, îi lămuresc vestitorii pe voinici, îl va dărui pe viteazul aducător a ceea ce doreşte

măria sa cu jumătate din cetate şi, pe deasupra, cu-a treia parte din avuțiile împărăteşti.

Voinicii se bucură de-o asemenea răsplată, dar un bătrân le spune că, făgăduind atât de mult, fără îndoială că şi fapta pe care o cere împăratul trebuie să fie cu o prea mare cumpănă, asupra vieții lor. Şi dacă luminăția sa aşteaptă un lucru atât de neprielnic, mai bine să şi-l înfăptuiască, şi să se primejduiască el însuşi.

Sfatul li se pare voinicilor – adunați în piața cea largă a cetății ca să-i asculte pe vestitori – destul de înțelept. Aşa încât, unul câte unul, aceştia se trag înapoi, se pierd pe ulițe. Şi până la sfârşit, singurul care mai rămâne pe loc este doar Gruia, feciorul cel dezmierdat şi drag al lui Novac.

Tată-său, Novac, nebiruitul, îl învățase pe Gruia că, fără de greutăți şi primejdii, nici fapte cu totul şi cu totul deosebite nu se pot făptui.

— Ce, Gruiuțule, te încumeți? îl întreabă slujitorii împăratului pe fiul lui Novac.

— Mă încumet! le răspunde flăcăul.

— Dar nici nu ştii bine despre ce este vorba!

— Nu ştiu decât ce-am auzit de la voi. Nu mă tem însă de nimic. Sunt spiță novăcească!

— Şi nu te temi măcar c-ai putea să te prăpădeşti?

— Nu e cu neputință să mă prăpădesc, dar nici să dau bir cu fugiții, mai înainte de-a vedea despre ce este vorba, nu cred că se cuvine. Atâta vreau ca împăratul să-şi țină făgăduiala, aşa încât, din ceea ce-oi dobândi, trei părți să mi le pot împărți săracilor şi-a patra parte să-mi folosească mie pentru împlinirea nevoilor Novaceştilor.

— Ca să le cumperi arme?

— Ca să le cumpăr arme sau ce-oi mai pofti eu, ca ei să poată apăra țara de cei ce ne-or călca cu gânduri vrăjmăşeşti.

— Împăratul îşi va ține făgăduiala.

— Să-mi jure întâi asta. Mă duc să ne înțelegem…

Şi Gruia s-a grăbit spre palatul împărătesc.

Împăratul s-a jurat pe ochii săi că-şi va păstra făgăduiala. Iar Gruia s-a legat de-asemenea pe brațul său voinicesc că va merge în locul acela dinspre răsăritul munților unde se zărea acel lucru care uimea ochii împăratului şi-ai lumii, cu strălucirea sa.

La început a făcut o scurtă călătorie până acasă, unde ştia că se găseşte părintele-i Novac. S-a sfătuit cu el. Şi bătrânul l-a învățat ca, mai întâi, să-şi ia cu sine murgul cel dăruit de el lui Gruia pe când erau amândoi mânji, într-o zi de Sânziene. Pe acesta să-l potcovească, într-o zi de vineri, cu potcoave de argint bătute în copite cu cuie din oțel având vârful întors, ca să nu lunece prin pietre şi să poată urca pe coaste ca şi cum ar umbla pe şes. Să şi-l hrănească murgul numai cu miez de nucă şi lapte dulce vreme de zece zile, şi-abia după aceea să-l încalece şi să plece.

Gruia îşi ascultă părintele, încalecă pe calul dăruit lui încă de când era mânz, într-o zi de Sânziene. Şi porneşte la drum.

Calul goneşte zece zile şi zece nopți, trecând peste de zece ori zece coaste fără să lunece pe vreuna, deoarece potcoavele îi sunt bătute în cuie de oțel cu vârful întors.

Şi tocmai când este aproape să ostenească de-atâta goană, iată că Gruia ajunge la poalele unui piersic

înflorit, al cărui vârf se află în miezul de foc al pământului şi vârful în miezul înflăcărat al soarelui.

De piersicul înflorit nimeni nu se poate însă apropia, fiindcă încolăcit pe trunchiul lui se vede un balaur numai şi numai din aur, lung cât o zi de mers călare în goană. Iar alături, veghiindu-i somnul, se află mama balaurului de zece ori mai lungă şi mai burduhănoasă decât el.

Acestea erau lucrurile sau ceea ce păreau că-s lucruri, lucind ziua şi noaptea la marginea dinspre răsărit a munților, râvnite de împăratul țarigrădean.

Zărindu-l pe Gruia, mama balaurului îl îmbrânceşte pe fecioru-său. Acesta se trezeşte, se descolăceşte, se ridică pe coadă şi îşi desface larg botul ca să-l înghită pe flăcău, cu calul său cu tot.

Flăcăul îşi dă seama însă că, aflându-se la strâmtoare lângă piersic, nu s-ar putea apăra ca lumea.

Îşi strânge în pinteni murgul şi îl sileşte să sară peste şapte hotare, ca să răzbată în larg şi să se poată lupta mai bine cu uriaşa dihanie.

Balaurul, la rându-i, se avântă după Gruia. Dar flăcăul păstrase la oblânc buzduganul tătâne-său Novac, cel cu zece gurguie şi la fiecare gurgui cu câtie zece colți.

Începe cu el lupta şi, după zece zile, îl sfărâmă cu buzduganul pe balaur în patru.

Mama balaurului aude şuieratul odraslei sale şi cu tot trupul ei burduhănos, aşa cum numai ea ştia să facă, lunecă pe deasupra pădurii şi stâncilor, sub forma unui val de aur, şi se iveşte la locul bătăliei. Din botul ei, ca dintr-un izvor, se revarsă o mare de

flăcări.

Pentru a putea da lupta şi cu ea, locul devenise iarăşi prea strâmt, aşa încât Gruia îşi strânge din nou în pinteni murgul, silindu-l să sară de astădată peste nouă hotare.

Mama balaurului se avântă după el. Atâta că Gruia nu se lasă. În cealaltă parte a oblâncului îşi are sabia din tinerețe a tătâne-său, cea cu două tăişuri şi care poate spinteca şi piatra.

Loveşte, loveşte şi iar loveşte cu sabia înfiorătoare, burduhănoasa făptură şi o sfărâmă în patru.

Cei doi balauri de aur care nu se hrăniseră niciodată cu altceva decât cu ființe omeneşti, zac alături, vărsând din ei nu sânge, ci numai venin şi un noian de flăcări.

N-au pierit însă cu totul şi vor să se răzbune pe Gruia.

— Vino mai aproape de noi, geme botul uriaş al balaurului. Scurtează-ne de chinuri…

— Răpune-ne pe de-a-ntregul! adăugă maica lui. Dar vină mai aproape…

(Amândoi cugetând ca, îndată ce Gruia s-ar fi apropiat, să-l şi înşface cu cal cu tot şi să-i scurteze viața).

Feciorul Novacului nu moştenise însă numai vitejia părintelui, ci şi înțelepciunea lui.

— Am să vă răpun numaidecât pe de-a-ntregul! le răspunde el. Să n-aveți nicio grijă…

— Dar vină mai aproape…

— Au să vină armele mele…

Desprinde din lăcaşurile de lângă grumazul calului cele două sulițe ale bătrânului Novac, puse anume de

el acolo, la îndemână, şi fără să se apropie de cei doi monştri, le zvârle cu putere, una în cumplitul balaur şi alta în maica lui, străbătându-le amândurora inimile umplute cu venin. Lupta s-a isprăvit.

Gruia zboară călare până la porțile palatului împăratului Țarigradului şi de-acolo îi dă de ştire acestuia că dorința i-a fost împlinită, iar el îşi aşteaptă răsplata.

De zece ori câte o sută de care a trimis împăratul ca să ridice trupul de aur al balaurului şi încă de zece ori pe-atâtea ca să aducă şi pe acela al maicii sale.

— Palatul tot şi curțile s-au umplut de aur, dar împăratul s-a încuiat în cetate, fiindcă tare i-ar place să-l viclenească pe Gruia.

Atunci Gruia îşi ia în stânga buzduganul, în dreapta sabia cu două tăişuri şi, în lăcaşurile anume întocmite de lângă grumazul calului. Înfige cele două sulițe smulse din inimile înveninate ale balaurilor.

Îşi strânge în pinteni murgul. Acesta se avântă până la cer, amestecându-se cu norii şi apoi se prăvăleşte ca un fulger peste cetate, zdrobind acoperişul sub copite, pătrunzând până în chilia unde s-a ascuns împăratul.

Înspăimântat, acesta îi dă lui Gruia zapisul de stăpânire asupra unei întregi jumătăți din cetatea Țarigradului şi porunceşte să fie umplute carele cu partea de avuție ce i se cuvenea voinicului.

Tobele bat şi trâmbițele sună, dar acum în cinstea lui Gruia, feciorul cel dezmierdat al lui Novac, care izbândise asupra balaurului.

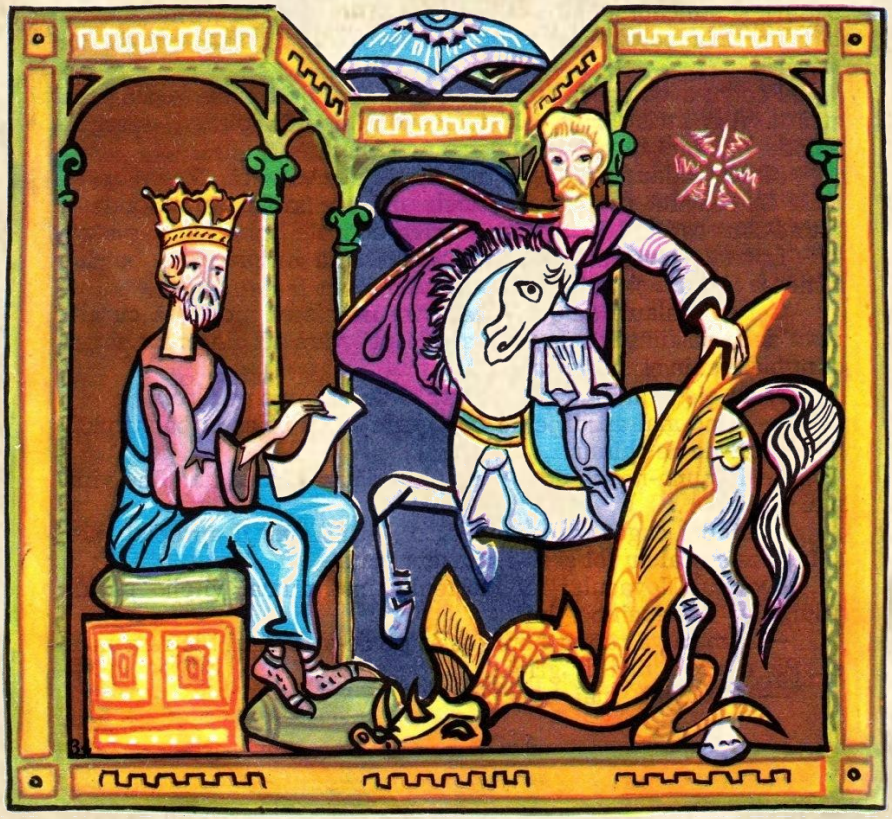

Pe drum, el împarte sărăcimii bulgării sclipitori de aur, păstrând pentru sine numai atâta cât avea nevoie ca să cumpere arme şi ce mai era de trebuinţă pentru întâmpinarea vrăjmaşilor când ar fi fost să vină.

— Gruio! Gruiuţule! îl laudă tatăl. Abia de astăzi înainte ţi se cuvine şi ţie, cu-adevărat numele de Novac.

La o masă întinsă, se află toţi cei cincizeci de Novaci, fraţi, veri primari şi alte rubedenii mai apropiate.

Pe masă au fost aşezate, de cele cincizeci de fete şi femei din neamul Novăcesc, cincizeci de blide scumpe

încărcate cu bucate din cele mai gustoase şi cincizeci de ulcioare pline cu vin din cămările şi din pivnițele împăratului Țarigradului.

Bătrânul Novac îl ia de mână pe Gruia şi îl aşază pe un jâlț din capul mesei.

— Locul acesta, care până astăzi a fost al meu, de acum înainte va fi al tău, pentru că ți-ai dovedit vrednicia! glăsuieşte bătrânul.

Dar Gruia nu-l primeşte, ci îl reaşază în jâlț pe părintele său.

— Şi dacă aşchia nu sare departe de trunchi, zice el, tot trunchiului din care aşchia s-a desprins i se cuvine cinstea.

Şi buciumele sună, fluierele doinesc, iar glasurile bărbăteşti ale Novacilor şi cele atât de dulci ale fetelor şi femeilor acestora cântă izbânda şi bucuria ce s-a înstăpânit pe plaiul novăcesc.

NOVĂCEȘTII II

GRUIA PLUGAR

S-a dus vestea despre vitejia lui Gruia nu numai în ținutul munților, unde el a văzut întâia oară lumina zilei, ci peste toată țara şi până cu mult dincolo de hotarele ei.

De-aceea s-au şi alcătuit pe seama lui legende, care se cântă şi se povestesc prin hanuri, la popasuri ori în serile de iarnă pe lângă vetre.

Ştie oricine că feciorul lui Novac nu-şi precupețește viața în luptă nu numai pentru apărarea pământului străbun împotriva năvălitorilor turci, tătari şi din alte neamuri, ci şi împotriva tuturor acelora care nedreptățesc sărmanii, bătrânii, văduvele şi copiii.

Şi cum Gruia este şi un flăcău înalt, drept ca bradul, cu ochi străpungători, mai toate fecioarele şi-l visează şi şi-l doresc drept mire.

Atâta şi-l doresc, încât îl înconjoară unde-l zăresc, îl poftesc în casele părinteşti şi îl îmbie pe întrecute cu fel de feluri de bunătăți.

Tot poftit fiind aşa şi dezmierdat într-una, Gruia s-a cam deprins cu viața veselă, cu dragostea, petrecerea şi vinul.

— Gruiuțule – îl mustră tatăl, bătrânul Novac, când află că feciorul lui a fost iar poftit în petrecere la hanul cel mare de la răscrucea drumurilor – află că petrecerile prea dese, vinul sorbit pe gâlgâite, dragostele prea multe, vrednicia ți-o vor scădea,

vrăjmaşul va afla, şi-atunci repede năvală va da, în chingi te vor lega şi viața ți-o va scurta.

Gruia aude cuvintele bătrânului, dar el se ştie tânăr, zdravăn, neînfricat.

— Lasă, taică, nu te teme, îi răspunde. Câteva picături de vin pe deasupra şi cât mai numeroase sărutări, puterile nu-mi vor slăbi, ci şi mai mult mă vor întări.

— Gruiuțule, rosteşte şi mama cu lacrămi pe obraz. Lasă-te de o asemenea viață, pentru că poate fi oricând ruptă ca o ață. Mai bine du-te de grabă la târg, vinde-ți calul şi armele, cumpără-ți pe prețul lor un plug şi patru boi şi fă-te un plugar cuminte, ca să ne hrăneşti prin munca ta spornică pe noi toți.

Maica lăcrămează şi inima lui Gruia se simte înduioşată.

Aşa e. El îşi primejduieşte viața într-una. Iar tinerețea şi-o toceşte prin hanuri, ori în dragoste nemăsurate.

Se duce Gruia la târg. Îşi vinde calul şi armele. Ia pe ele preț bun.

Banii şi i-a vârât în chimir.

— Ce faci, Gruio, ți-ai vândut armele şi calul? Te laşi de vitejii?

— Mă las! răspunde Gruia. Maica m-a rugat, m-a rugat şi-a lăcrămat, să mă las de vitejit, să m-apuc de plugărit, ca să nu mă prăpădesc şi în pace să trăiesc.

Fârtații îl poftesc la băutură în han. Fete şi femei îl poftesc să dănțuiască şi să cânte laolaltă cu ele.

Dar Gruia nu răspunde poftirilor, nici nu-şi desface chimirul să-şi risipească galbenii primiți din vânzarea calului şi a armelor.

Cutreieră târgul. Se tocmeşte cu unul, se înțelege cu altul şi, până în cele din urmă, punând şi ce mai avea el dinainte, cumpără un plug cu cormană bună şi patru boi straşnici.

Se întoarce de grabă acasă şi îi spune măicuței sale:

— Iacătă mi-am cumpărat uneltele şi animalele pentru muncă. Aşa cum m-ai rugat, de astăzi înainte, mă şi las de vitejit, mă apuc de plugărit.

Maica plânge, fericită că va scăpa de-atunci înainte de grija pentru viața lui. Îl îmbrățişează, iar el îi sărută mâna.

Tată-său este, la rândul său, bucuros că Gruia s-a lăsat de viața cea veselă şi uşoară şi că s-a hotărât să se gospodărească, îi arată ogoarele câte le avea de arat şi îi înjugă boii la plug. Maica îi face de mâncare pentru câmp, iar sora Roxandra, care-l va însoți, ca să-i hrănească, să-i adape şi să-i îngrijească pe el şi animalele cu care munceşte, îşi dăruieşte cosițele ca, împletindu-le, să-i facă lui din ele bici.

Au plecat la câmp. Gruia, cu mâinile deprinse să țină armele şi să lupte, a prins coarnele plugului.

Cât ară alții într-o zi, el ară într-o fărâmă de ceas şi cât ară alții într-o lună, o face el într-o zi.

Iar cât timp el ară, Roxandra se duce să aducă apă proaspătă în cofă şi, pe drum, culege dintr-o poiană flori, pe care le orânduieşte în cununițe şi buchețele aşa cum le este drag fetelor s-o facă.

Deodată, din depărtare, se aude tunând şi, pe zare, se iveşte un nor lunecând pe aproape de suprafața pământului.

Roxandra se miră tare:

Ce să fie asta, frate? Un nor lunecând pe aproape de

suprafața pământului şi tunând nici că s-a mai văzut!

Gruia pune palma la ochi şi cercetează depărtarea.

— Ei, ce ți se pare ție surioară că-i tunet, nu este altceva decât tropotul cailor unei urdii turceşti şi a alteia tătăreşti. Urdiile cată să mă găsească pe mine, să te răpească pe tine şi să ne jefuiască plaiul. Ei, de-aş avea eu acuma armele şi calul, cât de bine mi-ar prinde! Numai că, pe voia măicuței m-am făcut plugar. Şi tare greu ne-o mai fi. Roxandra s-a îngrozit. Dar Gruia sapă, cât ai clipi, o groapă. O vâră înăuntru pe sora lui, acoperă locul cu mărăcini şi presară deasupra pământ. Iar el prinde din nou coarnele plugului şi ară mai departe.

Tropotul cailor creşte necontenit, bubuind şi tunând în urechile lui Gruia şi ale surorii lui, până când urdiile ajung chiar lângă locul unde se găsesc ei doi.

Beiul din fruntea urdiilor răcneşte:

— Măi, plugar, n-ai văzut tu trecând pe-aici pe Gruia lui Novac – pentru că noi avem o socoteală cu el, pe el vrem să-l legăm, pe sora lui, Roxandra, s-o luăm şi ce-om găsi pe plaiul acesta mai de preț s-adunăm! Răspunde drept, că de unde nu şi pe tine o să te lovim, de piele o să te jupuim.

— Ba, cum să nu fi văzut! răspunde Gruia, trăgându-şi mai pe ochi căciula şi socotind în el cum ar putea pune, la rândul său, mâna pe-o armă. Gruia s-a ivit pe-aici călare, ținând-o pe sora lui Roxandra în şa şi au zburat amândoi încolo spre munte, aşa cum trece vântul peste coline când se apropie iarna. Luați-vă după el, însă mai iute şi poate o să-l ajungeți.

Beiul ridică sabia ca să arate uidiilor, după învățul lui Gruia, încotro să se îndrepte. Dar unul dintre

turci, mai isteț, îşi saltă calul înaintea beiului şi i-l arată pe Gruia:

— Nu-l mai căutați în altă parte, fiindcă însuşi acesta e Gruia. Eu m-am mai înfruntat o dată cu el, când prădam Țara Românească. Şi-atunci numai cu greu am scăpat cu zile, fiindcă m-am rugat lui în genunchi să mă cruțe, făgăduindu-i că n-am să mai vin pe-aici în năvală nicicând. Dar care turc sau tătar poate fi dator să-şi păstreze făgăduiala făcută unui blestemat de valah?

Beiul, auzind aceste cuvinte, îşi opreşte urdiile din goană şi, la semnul lui, turcii şi tătarii îşi întorc caii şi se năpustesc cu toții asupra lui Gruia.

Degeaba se luptă flăcăul din zori până în amurg şi din sară până în zori, degeaba seamănă el câmpul cu leşuri şi-şi îngraşă ogorul cu sânge turcesc şi tătăresc. Până la urmă e copleşit.

Vrăjmaşii îl cetluiesc, legându-l în zece şţreanguri cu o sută de noduri şi beiul îl întreabă:

— Cum ai vrea tu, Gruio, să mori? Cu săbiile să te tăiem, cu buzduganele să te pisăm, ori cu sulițele să te înțepăm până ți-om face trupul ciur?

— Ba eu zic că, mai bine şi mai bine, beiule, este să mă spânzurați. Puneți-mi şţreangul de gât. Urcați-mă în şaua unui cal. Prindeți şţreangul de-o creangă. Şi, când ăți mâna calul eu oi rămâne agățat de ea. Numai că…

— Numai că?…

— Numai că fiecare osândit la moarte are dreptul să i se împlinească şi o ultimă dorință.

— Şi tu cam ce dorință ai avea?

— Eu, aş vrea să-mi sloboziți numai două degete.

De-a călare cum oi fi, să smulg, cu ele, dintr-un copac o frunză. De la brâu să-mi scot peana. Pe frunză ca pe-o hârtie, să-i scriu măicuței carte, să știe c-am pierit. Mândrele să nu mă mai aştepte şi nici voinicii, soții mei de luptă, să nu mă mai caute. Să-mi iau rămas bun de la toți şi de la toate.

— Atâta vrei?

— Atâta.

Beiul, cu puțina lui minte ce-o are, e bucuros că Gruia va pieri nu de armă ca un viteaz, ci în ştreang ca un osândit de rând.

Porunceşte ca Gruia să fie urcat în şaua unui cal. Să i se pună ştreangul de gât. Ştreangul să fie agățat de o creangă. Iar voinicului să i se dezlege două degete – (şi-anume de la mâna stângă ca să rupă o frunză dintr-un copac şi să-şi scoată cu mâna, din buzunar, peana.

Dar Gruia – cât i se dezleagă cele două degete – mânându-şi calul numai din genunchi, se apleacă fulgerător şi îi smulge beiului sabia de la şold.

Cu sabia îşi taie ştreangul prins de gât. Şi, cu toate că numai cu două degete de la mâna stângă, începe lupta cu urdiile. Sabia lui parcă-i o flacără ce sare din duşman în duşman, clădind cu ea mormane de leşuri turceşti şi tătărăşti.

De departe, de-acasă, bătrânul Novac aude zgomotul luptei. Sare, la rândul său, pe cal şi cât ai striga: Doamne-ajută! a şi ajuns la locul bătăliei. Acum abia să vezi ce mai horă se începe. Gruia bate marginile şi bătrânul Novac mijloacele.

Niciun turc şi niciun tătar nu mai scapă cu fața curată. Şi unde le erau înainte celor mai mulți

picioarele, acuma le stau capetele. Şi curând, curând, nici umbră de vrăjmaş n-a mai umblat nici călare, nici pe jos, ci numai târându-se ca şarpele prin țărână.

Gruia şi-a scos şi surioara din locul unde stătuse ascunsă. Şi tustrei s-au întors acasă, vestind tuturor că Gruia şi Novac deşi au arat, au semănat şi pe urmă au secerat snopi întregi de vrăjmaşi cu fes şi turban, ca să rămână pomenire din an în an, s-au lăsat de plugărie şi s-au apucat iarăşi de voinicie. Deoarece în vremuri ca acelea bietul român nici că mai putea răsufla pe lume de atâta urgie. Şi tot ce-am aşternut eu până aici pe hârtie este numai ca să se ştie şi să nu se uite că de n-ar fi vrednicie, țara sub ura năvălitorilor ar rămâne nu numai ruşinată, ci şi pustie.

CORBUL

Vremea trece cum trece. Aduce bune şi rele, linişte şi nelinişte. Aşa şi Gruia lui Novac – cu toate că duşmanii rar de mai cutezau să se apropie cu prădăciune de plaiurile unde hălăduiau el, tătâne-său şi fârtații lor (deoarece se ştie că frica păzeşte bostănăria!) – simte că-l cuprinde iarăşi o nelinişte.

Voinicii stau la masă în cerdacul bătrânului Novac, aflat în pădurea Pinului din munții Catrinului. Mănâncă, beau şi se veselesc. Numai Gruia nu bea, nici nu mănâncă, ci numai stă pe gânduri, privind undeva, cine ştie ce, în zarea depărtată.

Frunzişul pinilor bătrâni foşneşte sub adierea vântului, cântecul fetelor şi femeilor novăcițe răsună dulce. Numai Gruia oftează şi cântecele lor nici nu-i ating auzul.

— Ce-i cu tine, Gruio, de nici nu bei, nici nu mănânci? întreabă bătrânul. Şi stai numai pe gânduri, privind zile întregi spre depărtări?

Gruia nu şi-a mințit niciodată tatăl, aşa că-i răspunde verde:

— Tată! De când n-am mai avut de biruit pe nimeni, mă simt cam nelalocul meu. Aşa că tare aş mai da o raită prin lume să văd ce mai e şi ce se mai întâmplă.

— Du-te, dar fereşte-te de a ajunge la Țarigrad. Acolo sunt cei mai nemiloşi vrăjmaşi ai noştri, care doar atât aşteaptă să le fii la îndemână, să te prindă în gheare, să te lege şi să te azvârle în temniță ca să te răpună, ori ca să putrezeşti de viu.

— Păi tată, mai spune Gruia, dacă m-oi duce să călătoresc numai prin locuri fără primejdii, mai mare lehămeteală nici că se poate, Eu tocmai pe la Țarigrad mi-aş dori s-ajung. Ştii doară că nu mi-e frică nici de tătari, nici de turci, şi de niciun alt fel de lifte.

— Eu ştiu că nu ți-e frică de alții, grăieşte bătrânul. Însă eu de tine am teamă.

— Şi pentru ce de mine? se nedumereşte feciorul.

— Adică, mai pe lămurite, de zburdălniciile tinereții tale.

— Tot nu te înțeleg!

Gruia şi-a ridicat din palme – unde şi-l sprijinea – obrazul. Şi tare se mai miră de cuvintele tatălui.

— Vreau să-ți spun că pe unde vrei poți călători fără temeri, oricine ar fi vrăjmaşii, dacă vei lua cu tine, ca soți de drum – ceea ce românul prețuieşte, cu prisosință, în fiece împrejurare – buna chibzuință şi prevederea. Iată, bunăoară, ce te sfătuiesc. Dacă vei ajunge la Țarigrad, nu intra de la început prin mijlocul

târgului, dacă nu-i neapărată nevoie. Şi, dac-o fi, şi-o fi, cu toate acestea nevoie să intri, fereşte-te de crâşma cu cel mai bun vin. La vinul prea bun, cu greu un voinic ca tine păstrează cum trebuie socoteala. Vinul bun e cu viclenie şi te trage la beție. Iar beția te duce la somn. Şi-atâta vreme cât nu mai eşti în stare să te veghezi singur cu capul limpede, de grabă şi pe neaşteptate poți fi legat, apoi de-acolo nici nu mai e departe până te pomeneşti ori întemnițat, ori de sabie tăiat, de țepi înțepat şi de buzdugan sfărâmat. Ce zici? Ar fi bine?

— Apăi, sigur că n-ar fi bine!

— Aşadar poți pleca, feciorule, dar păstrează în minte şi sfatul bătrânesc.

Lui Gruia i se înşeuează calul. Flăcăul se avântă pe el şi aşa, călare, coboară ca vântul şi ca gândul din pădurea Pinului, iese din munții Catrinului, trece întâi Oltul, apoi Dunărea, cu bidiviul înot, intră în munții aflați de cealaltă parte a fluviului, coboară mai departe la şes. Şi goneşte, şi goneşte, sare cu calul pe puntea unei corăbii, pluteşte peste mare şi într-un miez de noapte, zăreşte, aurite, palatele Țarigradului.

Primejdia îl cheamă şi el, în loc să-şi aducă aminte de sfatul tătâne-său, trecând pe la marginea târgului, pătrunde în mijlocul lui.

— Unde-s vinul cel mai bun şi hangița cea mai vrednică? întreabă el trecătorii.

— Vinul cel mai bun se găseşte în hanul împăratului, se grăbesc să-l învețe cei pe care-i întreabă. Şi Anița este cea mai vrednică şi mai arătoasă hangiță din întreg Țarigradul. La ea poți să te veseleşti şi să te drăgosteşti după bunul tău plac.

Gruia atât aşteaptă s-audă şi, cum e însetat de petrecere şi veselie, după ce se mai perindă şi prin alte hanuri, porneşte într-acolo.

— Cine e Aniţa? întreabă Gruia când intră în hanul împăratului.

— Eu! îi răspunde o femeie chipeşă.

— Am venit să petrec şi să mă veselesc.

— Bine-ai venit! Dar cu galbenii cum stai?

Gruia scoate o pungă doldora, pe care-o dobândise de la turc şi tătar de câte ori aceştia încercaseră înainte vreme să vină în pradă pe plaiul românesc.

Aniţa, cum îl vede, ochii i se luminează, pe buze şi în glas se unge cu miere, îşi încinge un şorţ nou, îi aduce oaspetelui un scaun cu spătar înalt, alege două fete, cele mai ochioase şi trupeşe, care să-l slujească, cheamă taraful cel mai bun de lăutari, porunceşte să i se cânte cele mai aprinse cântece de inimă-albastră şi-l întreabă:

— Ia să-mi spui tu acuma mie, ce şi cât îţi pofteşte inima?

Gruia se uită în jur mulţumit de ce vede şi cu glas tare, porunceşte:

— Ascultă ici, Aniţă, adu-mi, dar repede de tot, ce ai tu mai bun prin cămări şi prin beci, ca pită, carne, brânză, plăcintă, dar mai ales vin. Vin din acela roşu căruia i se mai spune „sânge de taur”, şi din care, când sorbi, ţi se încălzeşte şi sufletul, şi-ţi vine să cânţi laolaltă cu lăutarii, să joci până se rup opincile, şi să zici din adâncul inimii că lumea – cât o fi ea de urâtă – tot e frumoasă. Iar vinul să mi-l aducă nu cu oala, nici cu ulciorul, ci numai cu vadra şi cu butoiul.

Aniţa şi fetele aleargă ca nişte sfârleze din cămări în

cuhnie, de-acolo în beci şi înapoi la Gruia. Hălcile de carne sfârâie pe cărbuni. Vinul roşu „sânge de taur” curge din buți în vedre, ca Dunărea când vine revărsată şi plină de vâltori după ploi.

Lăutarii cântă de să li se rupă corzile şi glasurile le-au răguşit de-atâta „Foaie verde”, cât le tot porunceşte flăcăul să cânte. Gruia cântă şi el şi joacă pe fiecare fată în parte de s-au făcut podelele hanului ferfeniță. În răstimpuri se opreşte. Îmbucă şi bea.

A îmbucat până acum trei vaci fripte, trei butoaie cu brânză, trei cuptoare de pite, alte trei cu plăcinte, a băut de trei ori câte trei vedre pline cu vin roşu, şi încă tot mai vrea. Tot mai vrea şi tot mai vrea. Dar când Anița îi cere galbenii care i se cuvin, Gruia îi răspunde să mai aştepte că n-au intrat încă zilele în sac şi n-o să rămână ea-n pagubă. Aşa că să fie slujit, hrănit, adăpat şi cântat mai departe până când o spune el: „stai”.

S-au scurs trei zile şi trei nopți, de când Gruia mănâncă, bea, se veseleşte, cântă, joacă şi se drăgosteşte, dar nicio para nu plăteşte.

Anița a intrat la bănuială. Dacă voinicul acesta o tot mânca, o tot bea şi până la urmă şi-o trage cuşma pe-o ureche şi-o pleca fără să-şi desfacă punga sau măcar să-i spună bună-ziua? Cum ar putea ea să îndure atâta pagubă?

Să-i ceară socoteala iar nu îndrăzneşte. Voinicul e atât de viforos, încât ar putea păți-o cu el cum nu se poate mai rău.

Şi-atunci îşi suflecă fustele, trage pe picior încălțările, se face că aleargă să cumpere niscai lumânări de ceară din târg, fiindcă pe-ale sale le-a ars

şi-a rămâne hanul în întuneric. Iese prin spatele casei, în ogradă, şi din ogradă în uliță, dar nu se duce la lumânărar, ci goneşte, cu papucii lipa-lipa, pe ulițele pietruite cu bolovani de râu care duc către partea de sus a oraşului şi apoi, prin porțile cele mari, vegheate de oşteni, până-n palatul împărătesc.

Acolo se prăvăleşte la picioarele împăratului şi începe să se vaicăre:

— A venit acum trei zile un voinicel tinerel şi frumuşel, care mi-a poruncit să-i aduc de mâncare şi de băut, lăutari ca să-i cânte, fete cu care să joace şi tot ce-o pofti, că el îmi va plăti până la cel din urmă crăiţar. Mi-a mâncat trei vaci fripte, trei butoiaşe cu brânză, trei cuptoare de pită, alte trei cu plăcinte şi-a băut de trei ori câte trei vedre de vin roşu, întărit cu rachiu şi îndulcit cu miere. Lăutarii i-au tot cântat, fetele le-a jucat, le-a jucat şi le-a iubit, dar nimic nu mi-a plătit.

Împăratul şi-a pus în pământ capul, s-a gândit un timp şi pe urmă a întrebat:

— Ai putea tu, Aniță, să-mi zugrăveşti din cuvinte voinicelul cel tinerel care ți-a călcat hanul?

— Da' cum păcatelor să nu pot, doamne, că unul ca el nici c-am văzut de când sunt!

— Atuncea zugrăveşte-mi-l!

Şi Anița începe să-i spună:

— Uite, voinicelul acesta, înalt cât bradul tânăr din munte, lat în frunte, şi-n spete cât stejarul, are un braț atât de tare că, de şi-ar pune mintea cu dinadinsul, numai o dată să împingă cu umărul în peretele hanului şi mi-l pune la pământ. Are o uitătură cruntă de şi măria ta n-ai putea cuteza să

priveşti spre el decât cuprins de teamă. Mustețele-i sunt atât de lungi că este nevoit să şi le înnoade după cap şi atât de groase încât, atunci când le prinde vârfurile unul de celălalt, nodul se face cât pumnul. Numai la față este neînchipuit de frumos. Are pielița atât de albă încât – dacă ar fi de hârtie – ai putea pe ea scrie, iar ochii îi sunt ca murele câmpului.

Împăratul o asculta pe Anița grăind şi părul i se ridică vâlvoi în vârful capului, chipul i se îngălbeneşte şi începe să tremure ca frunza plopului când toamna este în toi şi vântul suflă avan.

— Aniţo, zice el, ştii tu cine-i voinicul despre care-mi grăieşti?

— De unde să ştiu, măria ta? Că eu numai de-un an m-am tocmit cu slujbă în hanul măriei tale. Şi prea multe despre voinicii lumii încă n-am aflat.

— Acesta dacă-i înalt cât bradul, şi lat în frunte şi-n spete ca stejarul, şi dacă bea vadra, cât e de mare, dintr-o singură răsuflare, nu poate fi altul decât însuşi cumplitul Gruia, fiul cel dezmierdat al şi mai cumplitului Novac bătrânul. Iar el, împreună cu tată-său, de câte ori pe-aici au venit, rău de tot ne-au istovit. El, ce-i drept, zice că ne răsplăteşte faptele noastre cele rele şi ne face, de câte ori vine, numai belele. Astfel încât iată ce poruncă îți dau! Asculți?

— Ascult, măria ta!

— Dacă nu vei face întocmai, va fi vai şi amar de pielea ta.

Şi împăratul, după ce îşi cheamă curtenii şi căpeteniile de urdii, şi după ce se sfătuiesc îndelung laolaltă, iată ce poruncă dă:

— Întoarce-te, degrabă, la han, astfel ca Gruia să nu

prindă încă de veste nimic.

— Mă-ntorc, măria ta!

— Dă cep tuturor butiilor pe care le ai în beciuri. Adu toate bucatele pe care le tăinuieşti prin cămări. Adu şi toate fetele pe care le-ai ascuns în cotloane. Adu şi cele mai neauzite tarafe de lăutari. Dă-i tot ce-i pofteşte inima, dar mai cu seamă vin, spunându-i că nu-i ceri pentru toate astea drept plată niciun crăiţar. Deoarece toată paguba ce ţi-o face Gruia ţi-o va răsplăti visteria mea. Numai că asta să n-o ştie el.

— N-o s-o ştie, dacă asta ţi-e porunca, măria ta!

Aniţa se întoarce la han, făcându-se că a adus cu ea lumânări. Le aprinde pe de-a rândul de se face în tot hanul lumină ca ziua.

Lui Gruia îi pune la îndemână tot ce-şi doreşte. Şi-i aduce alte şi alte buţi pline cu vin. Vin cu rachiu întărit şi cu miere îndulcit. Iar Gruia, uitând acum de-a binelea de toate sfaturile tătâne-său, bea şi petrece înzecit. De la un timp, oricât este el de voinic, beţia îl biruie, şi îl cuprinde un somn adânc.

Aniţa potrivit înţelegerii cu împăratul, deschide atunci, de grabă, fereastra şi le face semn turcilor şi tătarilor că pot năvăli în han.

Trei urdii de turci şi alte trei de tătari se înghesuie la uşi. Numai că tocmai în clipa aceea vântul începe să sufle, pătrunde prin ferastră şi-i răsfiră lui Gruia câteva fire mai slobode din părul de pe cap. Turcii şi tătarii socot că voinicul cel care se află în han adormit cu capul lăsat pe masă s-o fi trezit. Şi, cât ai răsufla o dată, au şi ţâşnit înapoi afară nu numai pe uşi, ci mai ales sărind prin ferestre.

— Întoarceţi-vă! îi cheamă Aniţa pe turci şi tătari.

Pentru că Gruia nu s-a trezit. Numai câteva fire de păr s-au clătit; încolo doarme mai departe nestingherit.

Tiptil, tiptil, cu funiile de mătase şi lanțurile gata pregătite, urdiile se întorc.

Ca lupii pe o turmă de mioare, toți dintr-odată, se reped asupra voinicului.

Acesta este atât de greu cufundat în somn, încât nici nu simte când cele o sută şi unu de ştreanguri şi tot atâtea lanțuri îl leagă cruciş şi curmeziş peste brațe, peste piept, de mâini şi de picioare. Şi-aşa cetluit pe de-a rândul, din cap până la tălpi, îl trag târâş, adormit, de-l azvârl în cea mai adâncă, neagră, năpădită de apă şi bine ferecată temniță a împăratului. Urdiile îl păzesc ca nimeni să nu-i poată veni în ajutor.

Numai Anița este lăsată, la cererea lui Gruia, să vină. Şi voinicul o roagă să-i ia atât punga plină cu galbeni pe care-o pusese la han pe masă, cât şi o alta pe care o mai avea în sân, pentru ca, aşa precum făgăduise încă de la început, să-şi plătească până la un crăițar petrecerea.

— Eu am crezut că vrei să mă păgubeşti! plânge, căindu-se amar. Anița, care-l vându-se pe Gruia împăratului.

— Un Novac să mintă şi să înşele, asta încă nu s-a pomenit şi nici că se va pomeni vreodată! răspunde Gruia.

— Vai şi vai de păcatele mele cele multe, că numai eu sunt de vină că te-au luat vrăjmaşii prins! se jeluieşte şi mai tare Anița. Şi asta după învățul cel rău al împăratului.

— În ce-l priveşte pe împăratul, îmi va ajuta poate

norocul să mă răfuiesc vreodată cu urdiile lui! oftează din băieri Gruia.

— Dacă va mai izbuti cândva să scape de-acolo! râd de se prăpădesc împăratul şi sfetnicii săi când aud ce grăieşte voinicul.

Turcii şi tătarii întăresc apoi şi mai mult străjile. Şi împăratul hotărăşte că, după ce-l vor chinui şi munci pe Gruia şapte ani încheiați în temniță, să ridice o spânzurătoare şi astfel să fie dat pierzării.

Anii încep să treacă, Gruia îndură cu tărie chinurile, biciuirile şi tainul numai de pâine mucegăită şi apă. Veşmintele i s-au făcut zdrențe, picioarele, mâinile, prinse în cătuşe de fier, sunt pline de răni, spinarea, umerii şi pieptul poartă semnele uneltelor cu care a fost căznit, sângele îi şiroieşte de pe urma bicelor ce l-au tot izbit, dimineața şi seara în fiecare zi.

Toate ar părea că nu se pot schimba, ci vor rămâne până la sfârşit aşa cum au hotărât împăratul, curtenii şi căpeteniile de urdii.

Numai bătrânul Novac n-are linişte. Ce s-o fi întâmplat cu Gruia de nu s-a mai întors acasă vreme de şapte ani? Cam bănuie el ce. Îl caută peste tot prin trimişi, însă nimeni nu-i poate da de urmă.

Vietățile pământului şi cerului de pe meleagurile novăceşti îi sunt însă prietene. Novac poate grăi cu ele ca şi cum ar face-o cu semenii. Un corb mai ales – isteț şi vorbitor ca un om – îl tot întreabă pe bătrân de ce se arată de la o vreme tot supărat, iar fruntea nu şi-o mai descrețeşte nici măcar în zilele de sărbătoare, nici când luminează soarele şi nici când argintează pământul luna.

Novac îi povesteşte şi-l roagă:

— Tu, corbuleţule, pasăre înţeleaptă, ai crescut şi ţi-ai făcut cuibul tot în copacii din pădurea Pinului. Şi-l cunoşti prea bine pe Gruia.

— Îl cunosc, cum de nu. Doar nu numai o dată m-a purtat pe umăr când gonea de-a călare prin munţii Catrinului. Şi nu numai o dată mi-a dat chiar el să-i mănânc din palmă miez de nucă şi să-i sorb din ulcică lapte, de câte ori îl vesteam când încercau să se apropie de plaiul novăcesc ori turcii, ori tătarii.

— Deci, dă tu o raită pământului. Încearcă să-l descoperi pe Gruia, poate prin temniţele împăratului şi întoarce-te degrabă.

Corbul zboară, zboară. Se apropie de toate temniţele împărăteşti. Printre gratiile de la ferestrele lor cată. Până ce ajunge şi la temniţa numai din fier şi piatră lucrată şi anume pentru ca să fie închis Gruia înăuntru, durată.

Se aşază pe prichiciul ferestrei. Priveşte printre gratiile groase de fier în afundul temniţei. Şi-acolo îl zăreşte pe Gruia.

Lui Gruia, barba, mustaţele şi sprâncenele i-au crescut lungi până la pământ. Şi, drept veşminte, nu i-au rămas decât fâşii înnegrite de zdrenţe. Numai după ochi izbuteşte de-l mai recunoaşte. Ochii lui negri ard ca nişte flăcări de dorul dreptei răsplăţi şi-al răzbunării. Corbul grăieşte:

— Tu trebuie să fii Gruia, feciorul dezmierdat al lui Novac, iar eu sunt corbul cel pe care tu l-ai hrănit odinioară cu miez de nucă şi lapte de câte ori îţi vesteam apropierea acelora care se ţin drept oameni, însă, în adevăr, deşi au chipuri ca toţi ceilalţi, nu-s altceva decât fiare.

— Aşa el întăreşte Gruia. Iar dacă şi-acuma ţii minte că te-am hrănit şi încă mai îmi eşti prieten, zboară cât poţi de iute la tata. Vesteşte-l unde mă aflu de şapte ani încheiaţi şi mai spune-i că turcii şi tătarii îmi pregătesc spânzurătoarea în care vor să mă înalţe, nu mai departe decât vineri la amiază. Încât să se grăbească dacă vrea să mă mai prindă viu.

Corbul goneşte pe calea întoarsă. A ajuns în pădurea Catrinului. Şi încă de departe îi vesteşte bătrânului Novac:

— Uite aşa şi-aşa. Gruia se află în temniţa împăratului. Iar turcii şi tătarii vor, după şapte ani încheiaţi, să sfârşească o dată cu el şi să-l urce în spânzurătoare, vineri la amiază.

S-a ridicat în picioare bătrânul. Nici nu-şi mai cheamă pe ceilalţi Novaci lângă sine. De la masă, unde sta, se azvârle de-a dreptul în şaua calului.

Calul se saltă dintâi în două picioare. Îşi încordează grumazul şi unde se repede la vale de zici că este o pală de viscol nu altceva. Aşa străbate munţii, câmpia, trece înot Dunărea. Şi nu se opreşte nici măcar să răsufle la ţărmul Mării, ci înoată mai departe. Sare pe malul dimpotrivă. Goneşte mai departe, până la porţile Ţarigradului. Acolo abia face popas, numai cât să-şi schimbe bătrânul veşmântul novăcesc. Să-şi îmbrace altul călugăresc, dar dedesubtul anteriului să-şi ascundă sabia voinicească.

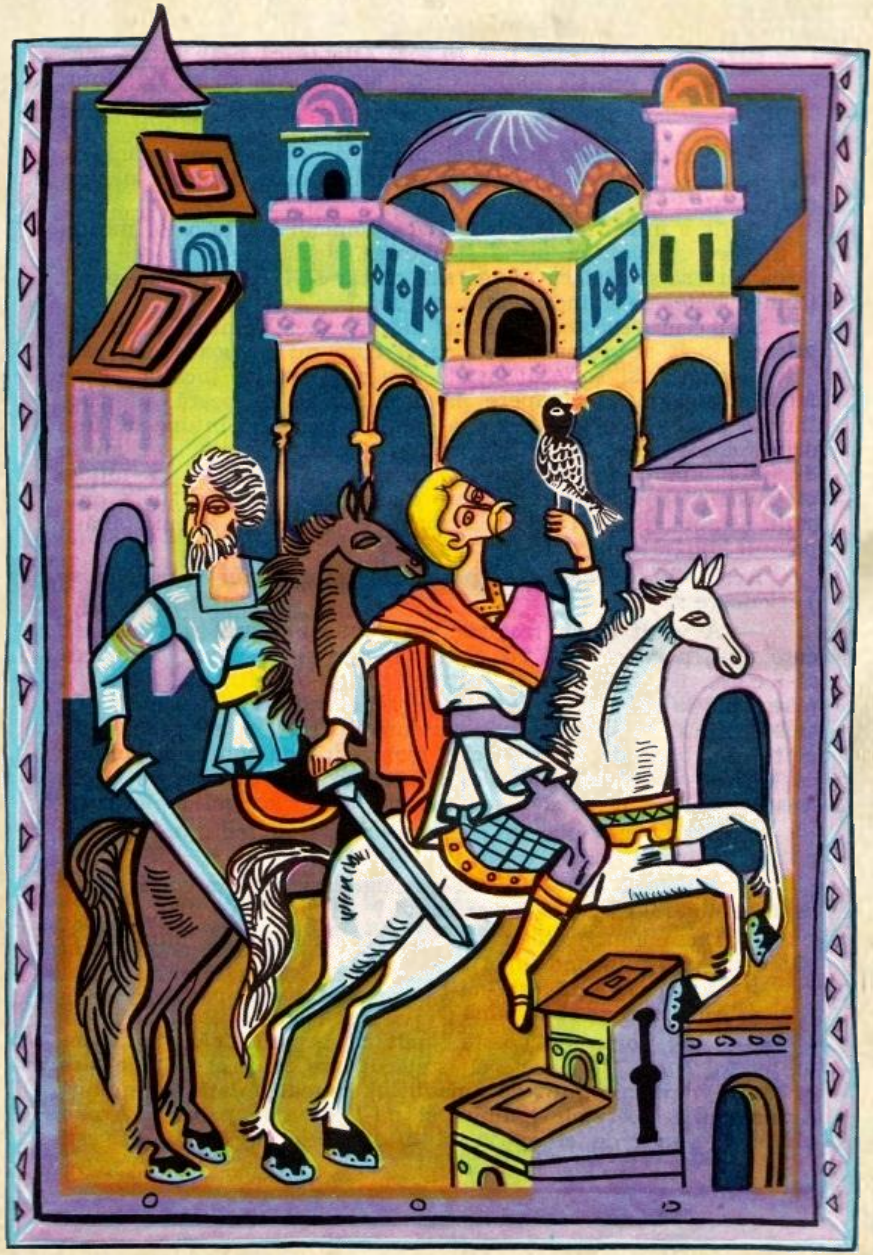

Ajunge la temnița împărătească tocmai când vrăjmaşii îl târăsc pe Gruia, în funii îmbrobodit, cu lanțul cetluit, şi lanțul în lăcate încuiat, către podişca de scânduri, stâlp şi grinzi unde urmează a fi spânzurat.

Gruia îl cunoaşte pe tătâne-său şi-aşa înveşmântat ca un călugăr cum e. Nu dă însă niciun semn că ar şti cine poate îi şi rosteşte:

— Părinte, părințele, vai de zilele mele, uite mi-a venit sfârşitul, n-ai vrea să-mi grijeşti, poate să mă spovedeşti?

— Ba, cum să nu vreau, fiule? grăieşte bătrânul, făcându-se că e duhovnic de-adevăratelea. Numai că ştiți ce zic eu, turcilor? urmează el. Mai bine vindeți-mi-l mie pe osândit, să mă sprijin pe el la nevoie, că eu sunt moşneag şi nu mai pot să cânt şi să citesc liturghiile cum se cuvine. Iar, dacă o fi având şi cap bun, poate-l păstrez în locul meu cu ceasloavele şi psaltirile, ca să se lase de voinicit şi să se apuce de slujit. Bine pentru el că nu piere de spânzurătoare, bine pentru mine că-mi capăt un ajutor şi bine pentru voi că scăpați de el. Şi, pe deasupra eu vi l-aş plăti cu galbeni noi, rostuiți şi zimțați. Uite-i aici, în punga asta de piele.

— Ia te uită colea ce tot îndrugă moşul! zic turcii şi tătarii. Ce mai!... Buni ar fi gălbenaşii. Numai că Gruia, – aşa îl cheamă – e odrasla lui Novac bătrânul voinic încă şi mai cumplit decât fecioru-său, măcar că e împovărat de timp. Şi noi pe Gruia de şapte ani îl silim, îl silim şi-l chinuim, pentru că în felul acesta i-a fost rânduit să-l pedepsim. Şi-astfel, de şapte ani îl păstrăm, iar acum i-a venit sorocul să-l spânzurăm.

Prea mulți de-ai noştri a prăpădit, când pământul alor săi l-au năpădit.

— Ăsta-i fiul lui Novac, mai răcnesc alți turci şi tătari, şi trebuie să-i venim de hac, aşa că galbenii, moşule, ți-i luăm, dar pe osândit nu ți-l dăm.

Şi, zicând aceste cuvinte, turciii şi tătarii se reped să-i ia punga groasă de piele. Se bat pe ea ca nişte câini înfometați pe ciolane. Îşi sfâşie veşmintele, se dau de-a dura. Şi asta numai bine ca Novac bătrânul să aibă vreme cât să-şi azvârle de pe el veşmântul călugăresc, să rămână în cel voinicesc, să-şi scoată din teacă paloşul bătrânesc şi să înceapă a tăia la vrăjmaşi, ca secerătorul harnic vara la spice.

După aceea se apropie de osândit. Cu pumnii lui vârtoşi, sfărâmă lăcătele, rupe nodurile frânghiilor şi îl dezbrobodeşte din toate legăturile. Cu un umăr se propteşte în clădăria de scânduri, stâlp şi grinzi a spânzurătorii, de o dă la pământ. Iar cu celălalt umăr împinge în porțile de fier care se rup în două scrâşnind şi pocnind.

Dinspre palatul împărătesc se văd însă venind în goană zece urdii. Gruia înşfacă şi el o sabie şi, amândoi, tată şi fiu, încep să-şi taie fiecare câte o uliță largă prin mijlocul vrăjmaşilor.

Nu-l lasă în viață decât pe unul. Acestuia îi taie urechile şi nasul. Dar îi dau drumul să plece, ca să-i ducă veste împăratului despre slobozirea voinicului şi prăpădul făcut de ei amândoi între cei care-i pregătiseră lui Gruia sfârşitul.

Bătrânul Novac îşi vâră două degete sub limbă. Şi şuieră. Calul lui şi calul lui Gruia, care-l adăstase pe flăcău toată vremea, credincios, lângă zidurile

temniței, fără să-l poată nimeni încăleca, deoarece l-ar fi trântit în țărână şi l-ar fi zdrobit în copite – s-au şi ivit, nechezând, lângă ei. Îi încalecă şi, astfel, amândoi călări, străbat de-a dreptul prin mijloc Țarigradul.

— Aşa da, zice bătrânul. Numai cât sunt doi Novaci alături şi unirea lor se preschimbă în putere.

— Mă iartă, tată, îşi găseşte, de astă-dată, glasul Gruia să-i rostească bătrânului. N-am ascultat sfatul părintesc şi rău am pătimit. De-acum înainte acest sfat îmi va fi de bună învățătură şi nu-l voi mai uita niciodată. Bătrânul tace şi numai cât pufneşte printre mustețe, ca un zăvod întărâtat.

Au tăiat în două Țarigradul. Înaintea lor se pleacă în genunchi vrăjmaşii ca în fața împăratului. Le aduc daruri, căruțe încărcate cu de toate, blănuri, stofe şi vase scumpe şi îi plătesc cu galbeni grei, rugându-i doar să nu le părăduiască oraşul.

Au plecat, dar pe umărul lui Gruia se află corbul, pe care, drept răsplată, el îl va hrăni până la sfârşitul vieții cu miez de nucă lapte şi tot ce şi-o dori şi-o avea mai bun.

IOVIȚĂ

Nu se mai văzuseră de mult frații, fiecare luat de alte treburi şi lupte. Şi dacă s-au întâlnit, Novac l-a poftit pe frate-său, Balaban, în cerdacul caselor bătrâneşti ca să se ospăteze laolaltă şi să-şi mai povestească între ei câte toate.

S-au hrănit, s-au adăpat şi şi-au povestit felurite întâmplări ce avuseseră loc între timp. Şi-au amintit despre neamuri care fuseseră odinioară şi se petrecuseră din viață. S-au veselit ori s-au întristat, după felul poveştii şi după felul sorții fiecăruia dintre cei pe care şi-i aminteau.

Ce-i mâhnea îndeosebi, mărturiseau ei, era faptul că Novacii trecuseră aproape toți de vârsta mijlocie sau unii dintre ei intraseră încă de mult în cea a bătrâneții, deşi la voinicie se păstrau verzi.

— Dar, ce va fi când şi noi vom părăsi tărâmul acesta? se întreba Novac bătrânul.

— Oare se vor stinge cu totul, în urma noastră, spițele novăceşti? se întrista Balaban.

— Nu văd vreo mladă tânără să mai fi răsărit pe undeva! mărturisea Novac.

— Amară cugetare! ofta şi Balaban.

Astfel a trecut timpul, aproape fără să se simtă. A trecut ziua, după care s-a perindat şi noaptea. S-au scurs încă trei zile. Şi, dintr-o dată, Novac bătrânul s-a ridicat de la masă, cu palma îndoită căuş la ureche.

— Ce zici tu, Balabane, n-ai auzit un glas cam cunoscut strigând de departe?

— N-am auzit! i-a răspuns Balaban. Stai colea liniştit şi să mai istovim o vădruță cu vin.

Novacul cel bătrân s-a aşezat; fraţii au mai istovit încă o vădruță cu vin; au mai mâncat un mieluț (fript într-o groapă cu jăratec în pielea lui, până când pielea a pocnit şi s-a desprins de la sine de pe cărnița coaptă); au mai vorbit de una şi de alta; şi iar Novac bătrânul s-a ridicat cu palma la ureche:

— Ce zici tu, frate Balabane, l-a întrebat, nici de data aceasta n-ai auzit, departe, un glas cunoscut?

— N-am auzit, frate Novace! Dar ce puteam s-aud? Stai liniştit şi hai să mai istovim încă o vădricioară de vin.

A treia oară, Novac s-a ridicat, fără să mai îl întrebe pe fratele Balaban dacă a auzit ori nu un glas cunoscut.

Şi-a ascuțit auzul către Muntele Sec, deoarece dintr-acolo i se părea că vine acel glas care-l neliniştea.

Şi într-adevăr, de-acolo venea.

Cineva striga cât îl țineau băierile (striga de zile şi zile, din zori până noaptea) că este în căutarea cuiva cu care să-şi încerce puterile, lovindu-se unul cu celălalt.

— Balabane, frate, grăia de astă-dată Novac. Au trecut ani şi ani în şir, anii au curs aşa cum curge apa izvoarelor din munții Catrinului, prin pădurea Pinului. Eu am început să îmbătrânesc. Curând am să împlinesc o sută de ani şi voi porni pe-a doua, dar încă nu s-a găsit acel bărbat care să mă răzbească. Şi, pe cât înțeleg, acolo sus, la Muntele Sec, unde obişnuiesc să se întâlnească vitejii şi unde ei se întrec în putere, s-a ivit încă un voinic. Ascultă-i glasul şi tu.

El îşi zice Voinicul Sărac, fiindcă e sărac lipit. S-a întrecut până acum cu toți, mai ales în azvârlitul buzduganului. Şi pe toți i-a biruit. De-aceea strigă într-una, ziua şi noaptea, întrebând cine ar mai fi dornic să se întreacă în continuare, cu el.

Balaban îşi ascute şi el auzul:

— Parcă, parcă, ai cam avea dreptate, frățe, grăieşte.

— Păi dacă aş cam avea dreptate, se bucură de-a nu se fi înşelat Novac, eu zic să-i răspundem. Şi-ntâi şi-ntâi îi voi răspunde eu.

Novac se duce cu frate-său Balaban într-un loc, sub munte, unde îşi strângeau de ani şi ani Novacii buzduganele.

Au strâns sute şi sute de buzdugane unul mai straşnic decât celălalt. Alege, dintre toate, unul care cântăreşte cam cinci sute de ocale, buzduganul tătâne-său.

— Pentru Voinicul Sărac e bun şi-acesta, murmură el, zâmbind mulțumit. Cu aste cinci sute de ocale ghintuite îi vin la sigur de hac.

Apucă buzduganul, îl cântăreşte în mână, îl bate pe genunchi de-l scutură de rugină, îl şterge bine cu-o blană de mistreț, până străluceşte ca soarele. Şi-i strigă celui aflat pe Muntele Sec:

— Hei, Voinicule Sărac – care tot dai de veste că ai fi dornic să te întreci în azvârlitul buzduganului cu oarecine pentru că pe toți ceilalți i-ai biruit – ştii cine-i aici?

— Nu.

— Aici e Novac bătrânul, care nici el n-a fost învins încă de nimeni, măcar că va împlini curând o sută de

ani şi va merge pe-a doua. Vrei să te întreci cu mine?

— Păi, dacă te lauzi că eşti Novac, că ai împlinit suta şi mergi pe-a doua, cum să nu vreau? Numai să nu-ți pară rău.

Novac nu mai scoate niciun cuvânt. Chipul i s-a învinețit, părul i s-a răvăşit, muşchii brațelor îi zvâcnesc ca nişte vietăți mânioase.

Înşfacă mai bine de coadă buzduganul şi îl azvârle prin văzduh către Muntele Sec.

Buzduganul se înalță dintâi asemenea unei păsări până la cer, apoi străbate bolta albastră de-a curmezişul şi se coboară ca o stea căzătoare în Muntele Sec.

Voinicul Sărac îl prinde într-un vârf de deget. Se răsuceşte pe călcâi şi azvârle înapoi buzduganul, însă cu atâta putere încât celor care privesc de jos li se pare că zăresc un fulger, ce le ia ochii.

Buzduganul îl izbeşte pe Novac, trimițându-l la pământ.

— Hai, frate Novace, hai frate, îl zoreşte Balaban pe bătrân, care şi-a pierdut cunoştința, trezeşte-te, deschide ochii, că acum a venit rândul meu. Iar eu fiind cu zece ani mai tânăr decât tine, de numai nouăzeci, mi-oi fi păstrat mai bine puterea şi vreau să te răzbun.

După trei zile de nemişcare, Novac bătrânul izbuteşte de-şi vine în fire şi îşi deschide ochii.

— Măi, ce să fie asta? murmură el. Până astăzi încă nimeni nu m-a răzbit şi uite Voinicul Sărac m-a culcat la pământ. Câte zile au trecut de când m-a trântit?

— Trei, frățioare, trei. Iar eu, între timp, m-am dus, la rândul meu în locul unde se află strânse

buzduganele novăceşti, Mi-am ales pe cel mai mare, de-o mie de ocale, buzduganul bunicului. Cu un asemenea buzdugan l-aş putea lovi pe însuşi Dumnezeu, dacă m-aş război – doamne fereşte – cu el, şi l-aş putea doborî de pe scaunul lui, din înălțimile cerului.

Îşi scutură şi el pe genunchi buzduganul de rugina adunată în ani, îl şterge cu blana aspră de mistreț până străluceşte ca soarele şi-i strigă Voinicului Sărac:

— Măi, Voinic Sărac, ştii tu cine-i aici?

— Nu.

— Păi eu sunt tot un Novac, atâta numai că am zece ani mai puțin decât frățâne-meu ăl mare. Şi cu mine nu-i bine să te prinzi.

— Ba, uite că m-oi prinde.

— Eu ți-oi veni de hac.

— Dac-oi putea!

— Am să pot!

Balaban se lasă puțin pe vine, îşi face vânt şi buzduganul porneşte vâjâind. Ajunge, într-o mică de timp, la Voinicul Sărac.

Dar acesta întinde numai mâna, îl prinde în podul palmei ca pe un fulg de păpădie. Se răsuceşte pe călcâi şi îl trimite înapoi.

Buzduganul sclipeşte o clipă pe cer şi se opreşte numai în pieptul lui Balaban, care cade la pământ de-ai putea crede că-i mort. Cu greu de mai răsuflă.

Timp de opt zile se străduieşte bătrânul Novac să-l readucă la viață, stropindu-l cu apă rece şi strigându-i:

— Balabane, frate, trezeşte-te, nu te grăbi la

comând şi mai bine dă-le pasul înainte către vecie vrăjmaşilor.

Numai la sfârşitul celei de-a opta zi, izbuteşte Balaban să-şi deschidă ochii.

Amândoi fraţii, sleiţi, îşi târăsc buzduganele de coadă până-n cerdacul novăcesc. Acolo îşi trag sufletele, se înviorează cu două vedricioare cu vin şi se întreabă unul pe altul:

— Oare din ce spiţă să se tragă Voinicul Sărac, care uite-l a izbutit să ne vină nouă de hac?

— Pe un Novac tot numai un Novac de l-ar putea birui, încolo nimeni.

— Dar din ce părinţi şi din ce ramură ar putea fi când noi ştim foarte bine că spiţa noastră novăcească a început să se stingă? Iar mladă nouă nici c-a mai răsărit.

— Că bine-ar fi să fie sămânţă novăcească, dar nu e cu putinţă!

— Haide, mai bine, să-l întrebăm pe el.

— Haide.

Novac bătrânul şi frate-său, Balaban, au ajuns la Muntele Sec. Voinicul Sărac le-a ieşit înainte.

Se uită fârtaţii bine la el. Îl cercetează. La chip e bucăţică ruptă de spiţă novăcească, la trup voinic fără seamăn. Pieptul ca stânca, înălţimea ca a bradului, trupul ca al stejarului, ochii ca focul, vorba ca pârjolul.

Iar la fiinţa toată aduce cel mai mult cu Gruia.

Se iau ei tustrei la vorbă despre ce-şi mai amintea Voinicul Sărac că-i povestise măiculiţa lui, care-l striga, în pruncie, cu numele de Ioviţă.

Acesta povestea că, la Ţarigrad, odată, pe când era

şi ea fată, venise un flăcău care-l speriase până şi pe împăratul cu faptele şi voinicia lui.

Pe flăcăul acesta îl îndrăgise fata. Şi cu el se însoțise. Acesta îi devenise tată.

— Şi cum arăta voinicul care ți-a devenit tată, nu ştii să povesteşti?

— Ba, cum de nu! Maica îmi povestea c-a fost aşa şi-aşa... Semăna oarecum, pe cât am înțeles, chiar cu domniile voastre, fără cât era tânăr aşa precum sunt eu acum.

Înțeleg Novac bătrânul şi frate-său Balaban, că voinicul acela nu putuse fi altul decât viteazul Gruia.

Îşi mărturisesc bănuiala aceasta amândoi bătrânii.

Aşadar sămânța novăcească nu s-o fi pierdut cu totul! Nici că putea să se piardă. Din ea a răsărit Voinicul Sărac. (Sărac în avuții, însă nu şi în virtute).

Numai că bătrânii Novaci vor să se încredințeze mai bine.

— Altceva, vreun lucruşor de-al tătâne-tău nu s-a mai păstrat în casa maicii tale?

— Nu s-a mai păstrat decât un ineluş din aur curat. Iacătă-l, la moartea ei, maica mi l-a încredințat mie.

Bătrânii Novaci i-l cer şi-l privesc cu de-amănuntul. Câte un bob de lacrimi din bucurie, li se scurg în bărbi.

— Inelul de aur a fost, într-adevăr al lui Gruia.

— Vino cu noi! îl cheamă ei pe Ioviță, Voinicul Sărac.

— Unde?

— Unde altundeva decât în cerdacul bătrânesc, al tatălui, al bunicului şi al strămoşilor. Acolo ai să-l întâlneşti şi pe acela care ți-e părinte, pe Gruia. Şi nici

că vei mai fi de azi înainte un *voinic sărac.* Neamul din care te tragi, neamul novăcesc este avut în isprăvi vitejeşti şi nici de aur şi argint, fie moştenite de la părinți şi bunici, fie luate drept pradă de la duşmanii care au năpădit pământul încercând să-l jefuiască – nu duce lipsă. Ce este al nostru va fi şi-al tău, deoarece tu eşti mlada cea nouă. De care avem nevoie pentru ca sămânța bună să nu se piardă.

S-a înveselit Ioviță. Pielița de pe chipul său este subțire şi albă ca de fecioară. Are bujori în obraji. Pe buza de sus abia i-a răsărit un pufuşor de mustăcioară. Novac şi Balaban ştiu că pufuşorul acela abia răsărit se va preschimba cu vremea într-o mustață groasă, bărbătească, pe care flăcăul o va lega după ceafă, într-un nod cât pumnul.

Şi că alte şi alte vitejii se vor petrece sub numele de Ioviță, cel tot din neam de Novac, vitejii ce vor fi menite a fi cântate şi povestite apoi din veac în veac.

PALOȘUL STRĂBUNULUI DRAGOȘ

Fusese o zi veselă. Văile pietroase ale Trotuşului răsunaseră de chiote. Erau băieții din Borzeşti, care ieşiseră cu caii la păscut şi se jucau, turburând liniştea codrilor străvechi cu larma lor.

Se luptaseră între ei, luându-se voiniceşte la trântă, aruncând cu ghioagele ori bolovanii din prundul râului, încercând să nimerească o țintă, cu săgeata, cât mai departe.

La jocurile acestea luase parte, ca totdeauna, şi Ştefan, fiul domnitorului Bogdan, un flăcăiaş 'năltuț, de vreo treisprezece ani, cu părul atârnându-i în plete bălane pe umeri. Şi el ieşise învingător în cele mai multe jocuri, urmat îndeaproape de prietenul său Mătieş, băiat de țăran, cam de aceeaşi vârstă, însă cu plete întunecate şi cu privirea ochilor scânteietoare ca un jeratic.

Joaca se terminase. Larma veselă a copiilor se pierde-ndepărtare, amestecându-se cu clocotul înspumat al Trotuşului. În pădure nu mai rămăseseră decât cei doi prieteni.

— Să călărim puțin prin codru! spuse Ştefan, ridicând ghioaga de lemn, pe care şi-o făurise singur dintr-un trunchi noduros. Poate vom vâna vreo sălbăticiune…

— Hai să-ncercăm! primi Mătieş, bucuros că-şi poate însoți, singur, prin pădure, prietenul, pe care-l iubea mai mult decât pe oricine.

Călătoriră aşa o vreme prin umbra bolților înalte şi

răcoroase, prin foşnetul domol al începutului de toamnă. De sus, lumina strălucitoare a amiezii se răsfira prin funzişul încă destul de des, țesând o horbotă subțire şi verzuie de aur. Nu se auzea decât țârâitul molcom al gâzelor, ciripitul păsărelelor, murmurul pârâului Şuşița, săltând peste prundişul ei spre Trotuş, şi tropotul iute al cailor, înfundat de frunzele căzute şi aşternute ca nişte covoare galbene şi ruginite peste potecile înguste ale pădurii. O mireasmă plăcută, dulce şi amară, de frunze şi buruieni zdrobite în picioarele cailor, scălda împrejurimea, umplând văzduhul şi piepturile celor doi băieți.

De la o vreme, Mătieş rupse tăcerea:

— Călăresc alături de tine, Ştefane, zise el, rupând din treacăt o crenguță dintr-un paltin, şi mă gândesc la vremea când tu însuți vei urca în scaunul domnesc, de stăpân al Moldovei, îți vei mai aminti atunci de mine?

Din tropotul calului, Ştefan întoarse capul spre prietenul său şi, râzând cu toată privirea ochilor albaştri, răspunse:

— Tatăl meu, Bogdan, ades m-a învățat că prietenul cel mai bun numai la mare primejdie se cunoaşte. Tu, dragă Mătieş nu te-ai aflat încă într-o asemenea împrejurare, dar eu alt prieten mai bun decât pe tine nu am şi când voi fi stăpânul Moldovei te voi lua lângă mine, şi te voi face sfetnic de credință…

— Oare? se veseli Mătieş. Pe-un fecior de țăran ca mine?

Vru Ştefan să mai grăiască oarece; dar, în clipita aceea, un lup mare, cenuşiu, cu limba roşie

atârnându-i printre colții tăioşi, țâşni pe sub boturile cailor.

— După el, strigă Ştefan şi, dând pinteni calului, se repezi cu ghioaga ridicată pe urmele lupului, care, atâta cât te-ai şterge la ochi, pieri în întunecimile codrului.

— Să nu-l scăpăm! mai trase un chiot şi Mătieş. Şi amândoi băieții porniră, atât de iute pe cât le puteau alerga caii, pe poteci, pe sub ramuri, prin hățişuri.

Goniră vreme îndelungată, părându-li-se că fiara se vede când ici când colo, dar lupul pierise ca-n pământ.

— Mi se pare că am rătăcit drumul! observă dintr-o dată Mătieş.

— Îl vom afla pe dată! nădăjdui Ştefan.

Zadarnică îmbărbătare. Porniră într-o parte, încercară într-alta. Drumul nu mai era de găsit. Dimpotrivă, parcă se înfundau într-una mai rău, şi într-acestea, seara se cobora, învăluind totul în pânzele ei de umbre.

— Să poposim aici, în poiană, alături de izvor! propuse feciorul domnesc. Ne odihnim, la noapte, în aşternut de muşchi şi mâine-n zori aflarea drumului este o treabă de nimica.

Şi băieții, uitând de orice necaz, se apucară, voioşi, unul să aprindă focul, scânteind cremenea, şi celălalt să încropească un culcuş. Dar cum roboteau ei, care de care mai vrednic, se auziră, prin pădure paşi.

— E lupul! sări Matieş, apucând ghioaga.

— Nu poate fi! râse Ştefan. Fiara nu se apropie de foc.

Pe când vorbeau aşa, dintre copaci se ivi, călcând

agale, un bătrân de țară, cu căciula înaltă şi dreaptă, cu desagă pe spinare şi pletele şi barba curgându-i în valuri de argint.

— Ce e cu voi, feciorii moşului? îi întrebă el, cu vorba înceată şi cuminte, răsunând însă ciudat, de parcă i-ar fi venit de undeva de foarte, foarte, departe.

— Ce să fie? răspunse Ştefan, descoperindu-se, după cuviință, în fața bătrânului. Şi, povestindu-i întâmplarea cum s-au rătăcit, îi ceru sfat: Nu ştii cumva, dumneata, bătrânule, pe unde trebuie s-o luăm ca să ne putem întoarce în satul Borzeştilor din care venim?

— Cum de nu, rosti moşneagul. Fără cât, noaptea e mai greu de străbătut prin hugeaguri, şi eu tare m-aş hodini lângă focul ăsta ațâțat de voi, că viu de departe şi sunt ostenit. Şi, în timpul cât m-oi hodini, vă voi învăța pe unde s-o luați, în zori de zi, ca să vă fie calea lină şi fără oprelişti.

Auzind băieții cuvintele moşneagului, pe loc se învoiră. Îi întinseră un aşternut bun şi se făcură numai ochi şi urechi.

— Uite... începu moşneagul, arătând culmile împădurite – luați-o pe acolo şi pe colo. Feriți-vă însă să treceți pe curmătura Voinicului. Se află în acel loc o peşteră mare, sub o stâncă ce, stă parcă gata să se prăvale. Se zice că în peştera aceea s-ar fi adăpostit, odată, un viteaz, pe nume Dragoş, acela care a stăpânit odinioară această țară. El a ascuns înlăuntrul peşterii un paloş fermecat, un paloş de foc, pe cât se spune. Şi se mai povesteşte că numai viteazul care va lua din nou în stăpânire paloşul de foc al lui Dragoş, va putea domni, cu putere şi

îndrăzneală peste țara Moldovei, apărând-o de năvălirile duşmanilor şi făcându-i să sângereze amarnic. Atâta că peste peşteră, dragii moşului, s-a înstăpânit un urs fioros, o dihanie turbată, de care nimeni nu se poate apropia fără primejdie de moarte. Şi câți au încercat să facă acest lucru niciunul nu s-a mai întors.

— Ba eu am să cutez; şi am să caut paloşul, înfruntând primejdiile şi luptându-mă cu ursul dacă va fi nevoie, îl întrerupse pe moşneag, rostindu-şi cu limpezime cuvintele, în liniştea nopții, flăcăul cel bălan.

— Tu? se miră moşneagul, cătând drept spre Ştefan, în lumina tot mai vie a focului întețit de băieți. Se poate... Se prea poate... în ochii tăi se află ceva ce nu se poate vedea în ochii altor oamnei. Văd în ei, urmă el, un bour cu coarnele plecate, prinzând în ele o fiară. Se prea poate...

Moşneagul puse după aceea capul pe perna moale de muşchi şi adormi. Puțin mai târziu, somnul îi fură şi pe băieți. Şi, prin vis, lui Ştefan i se păru că moşneagul care se odihnea alături nu era altul decât însuşi bunicul său, vodă Alexandru cel bun; stând într-un jilț de aur, cu baldachin, îmbrăcat într-o haină scumpă, roşie, de brocart, încheiată cu nasturi de pietre scumpe. Bătrânul domnitor îi glăsuia:

— Da, da, Ştefane. Tu eşti urzit să ai paloşul de care se va teme tot duşmanul Moldovei.

Băiatul se deşteptă. Privi în jur. Moşneagul pierise.

— Pe semne că s-a trezit mai curând şi a plecat, căci avea calea lungă şi mersul încet! îşi dădu cu părerea

Mătieş, după ce se trezi şi el.

— Eu pornesc către Peştera Ursului! îşi mărturisi Ştefan gândul cu glas tare.

— Lasă-mă să te însoțesc! îl rugă Mătieş. Poate la vreo primejdie, tot o să fiu bun de ceva…

Porniră şi drumul, cu cât urca spe înălțimi, se făcea tot mai greu. Săriră de pe cai şi merseră înainte pe jos. Urcară, urcară, ținându-şi de dârlogi caii, şi iată, printre copaci, se zări o stâncă neagră-cenuşie, amenințătoare, stând parcă gata să cadă din clipă-n clipă, întocmai cum le povestise moşneagul.

Legară caii de un trunchi şi se apropiară de intrarea peşterii, ținându-şi la îndemână ghioagele.

— Eu voi intra înlăuntru, hotărî Ştefan, după ce băieții, prin strigăte, încercară să afle dacă ursul se afla-n peşteră şi se încredințară că nu. Tu rămâi de strajă şi vesteşte-mă dacă se apropie fiara.

— Bine, rosti Mătieş, apucându-se să pregătească o făclie, cu răşină de brad.

Ştefan îşi aprinse făclia şi pătrunse în adâncimile peşterii. Pe măsură ce înainta, peştera se făcea tot mai largă. Sări peste un pârâiaş, ce-şi susura liniştit povestea şi cântecele lui de veacuri, şi se pomeni într-o sală cu pereții de piatră albă, al cărei tavan se boltea neobişnuit de înalt. Băiatul ridică făclia să vadă mai bine sala şi s-o cerceteze. Deodată, în unghiul dintre doi pereți văzu o flacără albastră. Sprijinită de un colț de piatră, se afla sabia voievodului Dragoş. Băiatul o privi fără suflare. Ochii lui uimiți îi măsurară oțelul sclipitor şi tăios din care țâşneau văpăi. Avea un mâner de aur, în formă de cruce, bătut în partea de jos cu diamante şi rubine.

— Sabia străbunului Dragoş! exclamă el şi, cu pasul sprinten, se repezi s-o apuce.

În clipa aceea, din spate, se auzi un mormăit, care ar fi înghețat sângele oricui în afară de Ştefan. Băiatul prinse în mână sabia şi se întoarse fulgerător.

Ursul se afla la o distanță destul de mică de el, ținând în labe un bolovan cât o bute mare, gata să-l zvârle. Ochii înfundați, sub fruntea îngustă a fiarei, îl țintuiau cu răutate. Botul îl avea larg deschis şi colții săi albi erau mari cât nişte pumnale. Fiara fusese de la-nceput acolo, deşi nu răspunsese şi nu ieşise afară la strigătele băieților, şi aşteptase să-l prindă la strâmtoare şi să-l ucidă pe cel care îndrăznise să-i calce sălaşul. Mormăia fioros. Mormăiturile sale se auziseră până afară, făcându-l pe Mătieş să înțeleagă că prietenul său era în primejdie.

Fără să stea pe gânduri, orbecăind prin întuneric, izbindu-se de pereți, Mătieş se avântă în peşteră şi ajunse la timp ca să-l vadă pe urs, cu stânca aceea mare în labe, gata s-o azvârle spre prietenul drag.

— Fugi, Ştefane! Fugi!... îi strigă el. Şi, încordându-şi toate puterile, dintr-un salt, fu lângă urs şi îl lovi, în cap, cu ghioaga.

Ursul dete un urlet, care cutremură pereții peşterii în aşa fel, încât din ei, crăpându-se, începură să curgă pâraie de pietre şi pulbere. Nemaiputându-şi păstra cumpăna, fiara scăpă bolovanul din labe. În schimb, orbită de mânie, îl înşfacă pe Mătieş.

— Fugi, Ştefane... Fugi!... mai apucă el să bolborosească, deşi oasele-i pârâiau, sfărâmate ca nişte surcele, în strânsoarea dihaniei.

Lui Ştefan – pentru o clipă încremenit, văzând ce se

petrecuse, i se aprinseră în ochi flăcări, încinse de focul aprig al dorinței de răzbunare. Ridicând sabia, îl lovi pe urs, ca un trăsnet – tăişul armei pătrunzându-i fiarei de-un lat de palmă între umăr şi gât.

Urlând şi mai tare, şi aruncând pe podele trupul zdrențuit al lui Mătieş, ursul se prăvăli peste Ştefan; dar băiatul, ca o nevăstuică, se feri în lături, şi fiara se prăbuşi, cu o bufnitură grozavă, pe lespezi. Însă tot atât de repede, fu din nou în picioare şi îl cuprinse în brațe pe băiat.

Puternic şi mlădios, Ştefan îi scăpă şi începu să lovească fiara fără cruțare. Mugind năprasnic, ursul se repezi pentru ultima oară, dar Ştefan se dete, dibaci, într-o latură, şi, cu o izbitură sigură, îi vârî sabia în piept. Un val de sânge negru izbucni, şi ursul, zvârcolindu-se, îşi dădu sfârşitul nu prea departe de Mătieş.

— Te-am răzbunat, Mătieş, dragul meu prieten! zise Ştefan, cu ochii înlăcrimați, aplecându-se asupra aceluia care-i fusese cel mai bun prieten, tovarăş de joacă şi zburdălnicii. Îi luă apoi în brațe trupul fără viață; ieşi din peşteră şi, punându-l cu grijă pe şa, porni pe calea întoarsă.

— Cu ajutorul tău, Mătieş, am dobândit sabia, pentru slava Moldovei, mai murmură el.

Şi, în pâlpâierea roşie a amurgului, călărind spre câmpiile învăluite încă de neguri, sorbind cu sete înviorătorul văzduh al înserării reci, Ştefan începu să gonească în galop cu inima bătându-i repede, purtând la şold sabia de foc. Sabia de care Ştefan cel Mare al Moldovei, potrivit legendei, nu s-a mai despărțit până la moarte.

CINCI VLMI

Trimisese Țarigradului, într-o vreme, drept mare sangeap, un harap buzat şi slut pe care şi dacă-l zăreai numai o singură dată din treacăt nu mai puteai să-l uiți, visai urât şi noaptea.

Avea sangeapul un pântec umflat şi greu ca un sac plin cu cartoafe, fălcile îi atârnau revărsate de-a valma în amândouă părțile, ochii îi erau roşii, cu-o căutătură cruntă, şi dinții lați, tăioşi, păreau într-una parcă gata să muşte.

De nimeni şi nimic n-avea milă sageapul. Bieții locuitori ai satelor erau siliți să-i dea în fiecare dimineață ce-aveau şi ce n-aveau mai bun prin case şi ogrăzi, începând cu turmele de miei sau iezi, cirezi de viței, boi sau bivoli, cârduri nesfârşite de orătănii, apoi cuptoare întregi de pâine şi butoaie cu vin. Dar ceea ce era cel mai rău şi mai rău din toate, când cobora amurgul, la pridvorul caselor sangeapului trebuia să se găsească şi câte o copilă de până la paisprezece-cincisprezece ani, pe care dihania o silea să se culce în aşternutul lui, iar dimineața oamenii o găseau, strânsă de beregată şi azvârlită fie într-o apă curgătoare sau mlaştină, ori în vreo uliță.

Şi-au pus locuitorii în cap rogojini aprinse şi s-au plâns împărăției care-l trimisese, dar cei care s-au plâns au pătimit mai rău decât ceilalți, şi el habar n-avea, fiind om – dacă se putea numi astfel – împărătesc.

Şi se găsea încă trăitor pe-atunci, într-un sat, un

flăcău atât de bolnav încât oricui care-l ştia îi era de mirare cum de mai vieţuia. Carnea îi putrezea şi doar, printr-o minune, oasele i se mai ţineau laolaltă înfăşurate în piele.

Bolnavul se numea Doicin şi despre suferinţele lui se dusese vestea până departe în lume.

Şi, dacă îşi ţinea zilele atâta de bolnav cum era, faptul se datora numai surorii sale, al cărei nume era Ilincuţa. Aceasta îl hrănea, îl adăpa, îl purta în braţe cu slabele ei puteri, mutându-l de câte ori era nevoie, de la umbră la soare şi de la soare la umbră, potrivindu-i culcuşul numai pe perine de puf, ca să-i fie lui cât se poate de moale, şi-l îngrijea, ungându-l cu unsori, căutându-i pe la toate babele pricepute leacuri şi străduindu-se din răsputeri să-i aline durerile.

Şi mai era Ilinca nu numai cea mai bună soră, ţinându-i lui Doicin şi loc de mamă (fiindcă aceasta se prăpădise de timpuriu), ci şi cea mai frumoasă şi gingaşă fată din toată împrejurimea.

Veniseră şi o peţiseră pe Ilinca tot felul de flăcăi, până şi unii feciori de boieri sau dregători de seamă. Dar ea nu se învoise să se mărite, neputându-şi închipui să-l lase pe frăţânele său pradă neînchipuitelor lui suferinţe.

— Mărită-te, o sfătuia Doicin, şi lasă că m-oi descurca eu cât timp îmi bate încă în piept inima.

Dar ea îl mângâia pe creştet, îl învelea mai bine cu cerga, zâmbea cu bunătate şi-i răspundea:

— Nu-ţi pese, frăţioare, de măritişul meu. Fă-te tu numai iarăşi sănătos şi apoi om vedea.

Vestea despre frumuseţea Ilincăi ajunsese şi la

sangeapul cel crud.

Şi iată, că într-o zi, Doicin o zăreşte pe Ilincuța amărâtă cum nu-i mai fusese încă dat s-o vadă nicicând.

— Ce e, Ilincă? o întreabă. Te-a cuprins şi pe tine boala aceasta urâtă de care sufăr eu? Poate te-ai molipsit! Ori te-ai încredințat că ți-a venit şi ție vremea să te măriți şi nu ți-e cu putință din pricină că mă îngrijeşti pe mine? Spune, surioară dragă, ce s-a întâmplat şi eu, fii sigură că mă voi strădui să fie totul cum e mai bine, voi şti eu ce să fac!

Ilinca nu voia să povestească lui Doicin ce se întâmplase. Şi n-o făcu decât după multă străduință când, nemaiputându-se stăpâni, se porni să plângă în hohote şi se mărturisi.

Sangeapul cel crud, auzind despre fată cât este de frumoasă şi bună, în plină tinerețe şi curăție, punându-i gând rău, poruncise să i se înfățişeze la uşă, nu mâine, nici poimâine, fiindcă mai chemase între timp şi pe alte fete-fecioare, ci la începutul săptămânii viitoare, atunci când se va ridica luna nouă pe cer.

— Şi nu-mi este atâta că mă va înjosi sangeapul, a mai înjosit el atâtea, iar în zori m-o răpune, suspină fata, ci că vei rămâne tu singur, frățioare, neîngrijit de nimeni şi chinuit de boală. Şi aşa vei pieri.

Doicin aude ce-i povesteşte surioara şi inima i se încrâncenează. Ilincuța în brațele sangeapului? Aceasta pentru nimic în lume nu va îndura.

Şi, astfel încrincenat cum e, se încordează într-atâta până îşi biruie slăbiciunea şi suferința. (Fusese odinioară cel mai voinic şi viteaz flăcău din toată acea

parte de țară).

Aşa, încordându-se, o strigă pe Ilinca şi o roagă să i-l aducă pe Roşu, calul care-i fusese ca un frate pe când era sănătos, din grajdul cel dărăpănat, pe unde nu mai călcase de când se îmbolvise.

Ilinca i-l aduce pe Roşu la scară şi Doicin îi grăieşte:

— Ce zici, tu, Roşule, dacă te-oi ruga eu, care ți-am fost ca un frate, ai mai putea, acum, la bătrânețe, ce puteai la tinerețe?

— Aş mai putea, îi răspunde Roşu. Încă mai bine decât la tinerețe, fiindcă pe atunci carnea îmi era fragedă şi osul nu aşa tare, dar acum, la bătrânețe, carnea mi s-a făcut ca fierul şi osul ca oțelul. Încalecă pe mine şi te vei încredința.

Doicin se încordează mai tare. O roagă pe Ilinca să-i lege trupul cu douăsprezece brâie de lână şi cu tot atâtea funii de mătase ca să nu i se desprindă ciolanele din carne când s-o sălta în şa. Şi mai are trebuință şi de paloşul bunicului cel de o sută cincizeci de ocale, iar dacă pe acesta nu-l va putea ridica, să-l târască ori să i-l aducă de-a rostogolul.

Doicin bolnavul se saltă în şa, iar Ilinca îi aduce, rostogolindu-l, paloşul bunicului cel de o sută cincizeci de ocale până sub pântecul Roşului. Doicin se încordează mai tare. Şi-aşa bolnav cum e, se lasă într-o scară pe-o parte, apucă de jos paloşul, numai cu degetul cel mic, îi sărută tăişul, se încordează mai tare şi, cu aceeaşi voinicie ca-n tinerețe îl azvârle spre boltă.

Paloşul zboară, se face una cu norii şi, la înapoiere, îl prinde ca pe o pană, în palmă, îl agață la brâu şi trage de frâul calului.

Nu se opreşte decât la Țarigrad, la pragul împăratului, pe care-l întreabă.

— Alelei, împărate, ce fel de împărat mai eşti dacă ți-ai scos fesul de pe cap şi te-ai ploconit înaintea unui slut buzat, care, cum a poftit, numai cu cea mai mare cruzime ne-a călcat? Înseamnă că n-a fost om nici acela care te-a înălțat pe tine peste neamuri domn. Dar despre asta, dacă ne-om mai întâlni, poate c-om mai grăi. Acum, deodată te las, pentru că mi-e de grabă să mă răfuiesc cu sangeapul pe care ni l-ai trimis.

Împăratul tremură în scaun zărindu-l pe Doicin bolnavul cu paloşul bunicu-său, cel de o sută cincizeci de ocale în mâini. Iar Doicin călăreşte înapoi până la uşa sangeapului.

Acesta tocmai îşi reumpluse pântecul, pe care-l săturase cu nouă bivoli fripți, nouă cuptoare de pâine, alte nouă cu plăcinte şi nouă butii cu vin.

— Ce doreşti de la mine, Doicine? îl întreabă hâdul. Am auzit că l-ai înfricoşat chiar şi pe măritul împărat, care m-a prea răsplătit trimițându-mă aici, mare sangeap peste voi. Iar eu o vroiesc pe sora ta Ilincuța. Am să mă desfăt cu ea şi apoi o voi da câinilor s-o mănânce. Şi-acuma dacă pofteşti, sunt gata să dau piept cu tine. Vrei în săbii să ne tăiem, sau cu brațele să ne luptăm? Da' nu ştiu cum ai să îndrăzneşti atâta cât eşti bolnav.

— Ba eu zic că în brațe – fiind mai cu dreptate – să ne luptăm.

Doicin coboară din şa. Hâdul îl cuprinde, şi-l izbeşte de-l vâră cu picioarele până la glezne în pământ. Doicin se încordează mai tare. Îl cuprinde pe sangeap

în brațe şi-l izbeşte de-l vâră până la subsuori în pământ. Nu-i îngăduie să răsufle şi scoțându-şi, din teaca de la brâu, paloşul, de la bunicul cel de o sută cincizeci de ocale, îi retează capul.

Capul îl vâră într-o traistă, îl ia cu sine de-a călare şi i-l duce la Țarigrad împăratului, căruia i-l azvârle la picioare, spunându-i:

— Alelei, măi împăratule, ce fel de împărat mai eşti, dacă ți-ai scos fesul de pe cap şi te-ai ploconit înaintea unui asemenea slut buzat şi crud, care, cum a poftit, numai cu rău ne-a călcat!

Călăreşte după aceea înapoi spre casă. Îi aduce Ilincuței vestea că a scăpat pământul de sangeap.

Cade însă de pe cal şi unde cade pune capul pe-o mână şi adoarme.

L-a cuprins somnul cel adânc şi veşnic al morții. Ilincuța îl plânge. Iar calul, Roşu, îl prinde de veşminte în dinți şi îl duce până în locul care ştia el că îi era cel mai drag voinicului în tinerețe.

În locul acela se înălțaseră cinci ulmi dintr-o singură rădăcină. Acolo Roşu sapă cu copita o tainiță adâncă, îşi aşază uşor, nechezând, parcă plângând şi el, stăpânul, trage deasupra, tot cu copita, pământul şi-l acoperă.

Mai târziu, Ilincuța a semănat pe locul acela de sub ulmi o întreagă grădină de flori.

Iar oamenii din partea locului, nu numai că nu uită niciodată să ude şi să îngrijească grădina, ba încă i-au mai închinat şi acest cântec.

RODINA VÂNTULUI

Casa, aflată pe deal, coboară parcă de-a dreptul din pădure, semeață, abia refăcută după pârjolul turcesc din primăvară, cu pridvorul sprijinit pe patru stâlpi şi cu acoperişul din şiță. Soarele, revărsându-se cald de peste dealul înverzit al Deşului, inundă întreg satul într-o ploaie de aur.

Tudor, trezit din somn încă din zori, cată înviorat pe fereastră. Iese apoi în pridvor, plecându-se să nu se lovească de pragul de sus, şi îşi întinde brațele muşchiuloase, răsuflând din adânc. Pe fața lui frumoasă şi în ochii căprui, în timp ce priveşte dealul, pădurea şi pârâul, vechii săi prieteni, se răspândeşte o lumină vie.

— Te sculaşi, Tudore?

Vocea duioasă a mamei îi sună, ca în copilărie, plăcută la ureche. Se întoarce şi o cuprinde cu dragoste în brațe.

— Ehei, muică, muică, dacă eram la arat, aram până acum o postață bună.

— Şi eu, care nu mă mişcăm, ca să nu te trezesc.

Râd amândoi cu poftă.

— Taica se sculă?

— Se sculă şi plecă. Se duse la târlă cu caprele.

— Şi Pavel, Dina, Ioana?

— Fieştecare cu treburile lui. Rămăsei singură. Stăi să-ți aduc laptele, că îl pusei la fiert.

Mama se repede în cuhnie şi se întoarce cu laptele, o bucată de mămăliguță caldă şi un dărăb de brânză.

Întinde un ştergar alb pe masa din pridvor. Laptele abureşte în oală. Tudor mănâncă lacom.

— De mult nu-mi mai fu dat să mănânc bucate aşa de bune!

Îmbujorându-se ca o copilă, când un flăcău îi spune că este cea mai frumoasă, mama îi toarnă în strachină feciorului întors acasă după atâta vreme încă puțin lapte.

— Ia şi-mbucă, Tudorine, ăi fi flămânzit adesea prin străini.

— Am flămânzit, muică, da' nu de lapte şi mămăligă.

— Da' de ce, Tudorine?

— Păi ştii dumneata de ce. Ştie şi taica. Ştiu şi toți oamenii din sat. Mi-a fost şi-mi este sete şi foame...

Tudor aruncă lingura de lemn la o parte şi se ridică în picioare.

— Mănâncă, Tudorine!...

Glasul mamei s-a stins. Îşi priveşte feciorul, înalt, puternic, dârz, fără teamă de nimeni. Şi, totuşi, încă de mic, pentru el a tremurat inima ei cel mai mult. Pentru că n-a fost rău în satul lor, în satele pandureşti, pe urmă în întreaga țară, ca el să nu se ridice şi să nu lupte pentru stârpirea lui.

— Mi-e foame şi sete de dreptate pentru neamul acesta călcat de toți în picioare!

— Mănâncă, Tudorine!...

— Nu mai poci, săru' mâna, muică. Cât mâncai îmi ajunse. Mănânc şi mai târziu.

În mijlocul satului, în fața casei popii Ciuhoiu, acela care l-a învățat carte când era mic, s-a ridicat un brad. Este bradul ciobanilor. Douăsprezece fete îi

împodobesc ramurile, după datină, cu ghirlande de flori. Una dintre ele cântă:

— Mai stai, badeo… nu pleca,
Că zahar dulce ți-oi da,
Şi-n brațe te-oi legăna,
Şi-n brațe te-oi legăna!…

Tudor ascultă atent. Surâde pe sub mustață. Glasul este, neîndoios, al Florichii. A aflat că el a venit în sat şi, în acest fel, încearcă să-i atragă luarea-aminte. Dar adevărul este că feciorul pandurului Constantin Ursu a iubit-o pe Florica doar ca pe-o soră. Şi i-a spus fetei acest lucru. Numai pentru Ancuța, sora lui Iancu Jianu, a ştiut să bată, cu alt fel de dragoste, inima lui. Însă nici pe Ancuța încercările vieții nu i-au dat pas s-o vadă prea des.

Mama îi înțelege fiecare gând.

— Atâta aş mai fi vrut să trăiesc şi eu, să văd, zice ea, pe feciorul meu cel mai drag însurat. Să aibă o nevastă frumoasă şi bună, aşa cum sunt Florica sau Ancuța. Să aibă şi copii. Să am ce legăna…

— Crezi că eu n-aş fi vrut? îi răspunde feciorul. Dar dacă n-am putut să privesc nepăsător cum fiarele şi şerpii veninoşi tot muşcă norodul! Ce să fac, muică? Aşa mi-o fi dat mie!… Să tot mă-nfrunt cu fiarele şi şerpii…

Fața smeadă a lui Tudor se încruntă şi ochii i se fac de gheață.

— Şi azi-noapte visai şerpi…

Din susul satului, în şir, flăcăii au coborât şi au încercuit bradul adus anume pentru sărbătoarea de

azi a ciobanilor. Unul poartă în braţe Vavila, momâia făcută din fân, despre care se crede că ocroteşte vitele, oile şi caprele de molimi.

Flăcăii s-au prins de mână cu fetele şi joacă.

Leagănă-te vârf de bradu,
C-aseară mai pe-nseratu
Şi jipu[2] *s-o legănatu.*
Că jipu-i în vârf la boare,
Nu-i ca mine, la răcoare.
Că jipu-i în vârf la bire,
Nu-i ca mine, la băltire.

— Şi cum îi visaşi şerpii, azi-noapte, Tudorine? Ia povesteşte lui muica…

— Păi se făcea, începe el să spună – în timp ce cată să vadă mai bine cum, dinspre stogul Ursului, vin oamenii, care cu un şiştar cu lapte, care cu o bucată de caş, o strachină de urdă sau un burduf de brânză, pentru paznicul Bradului – că mă găseam pe laviță. Şi, iată, pe neaşteptate, un şarpe, aşa cam de cinci coți, se iţeşte în uşă. Pun mâna pe cârligul din grindă, când numai şarpele începe să-mi vorbească…

— Şarpele să vorbească?…

— Păi da, fiindcă uitasem să-ți spun că şarpele acela avea un cap de om. Şi nu numai că avea căpățână de om, da' mai purta încă şi-un fel de chivără. Şi la chivără pene…

Mama îşi face cruce:

— Şarpe cu pene, Tudorine? Şerpii cu cap de om, şi chivără, şi pene, după mintea mea, n-ar putea fi decât

[2] Jip – copac tînăr, înalt.

ori domni, ori ghinărari, ori careva dintre boierii cei mari.

Tudor râde cu poftă, astăzi, pentru a treia oară.

— Ce te socoteşti, mamă?…

— Ascultă-mă pe mine. Ori domni, ori ghinărari, ori careva dintre boierii cei mari…

Glasul dulce al Florichii se aude acuma mai desluşit ca adineauri:

— Când treci, badeo, pi la noi,
Pune clopote la oi.
Di la Vaideeni la vale,
Să-ți pui un clopot mai mare,
Să te-aud din scăldătoare.
Di la măru' roşu-n jos,
Du-te, bădiț, sănătos,
Ca un trandafir frumos!…

— Şi ce ziceai că ți-a spus şarpele acela cu pene? Hai, povesteşte-mi, fiule! Hai, povesteşte-mi!…

Ochii albaştri, până adineauri senini, ai mamei, s-au înnorat.

— Tudore! sâsâia el. Tudore!… Vină-n culcuşul meu.

— Şi tu te-ai dus?

Mâinile aspre, bătucite de muncă, ale Ioanei lui Ursu tremură.

— Asta, zău că nu mai ştiu, muică. Parcă-mi venea să mă duc… şi parcă nu. Şi-atuncea mă trezii. Începuseră să cânte cocoşii.

Mama, măruntă, negricioasă, subțire, venindu-i lui Tudor până la umăr, se apropie de fecior şi încearcă

să-l cuprindă pe după umeri, dorind parcă să-l ocrotească, întocmai ca atunci când era mic şi năvăleau în sat turcii sau slujbaşii domniei.

— Da' ce-i cu dumneata? Tremuri? Ți-i frig, ori ți-i frică?... Pentru mine să n-ai teamă, muică. Nu poate fi şarpe pe lumea asta să mă poată muşca.

— Ba poate fi, dragul meu, Tudorin al meu, poate fi... Fereşte-te de ei!... Fereşte-te!...

— Oho!... Muica mea bună... Şi feciorul îşi strânge la piept mama. Nu te înfricoşa! Că ştie Tudorin al dumitale să le vină tuturor şerpilor de hac...

Din vale vine, alergând cât îl țin picioarele, un băietan scundac. Este Petrică al Surului Şi-i fratele Florichii. Se azvârle pe poartă.

— Bădie Tudore, gâfâie el. Jos, pe Gilort, sunt oamenii domniei. Vin să te ia legat.

Mama îşi pune palma la inimă.

— Tudorine, băiatul meu... Tudorine...

— Adu-mi din grajd Zmeoaica, îi dă el o poruncă scurtă băiatului.

— Di la măru' roşu-n jos,
Du-te bădiț, sănătos,
Ca un trandafir frumos!...

răsună, de la sărbătoarea Bradului, glasul pătimaş al Florichii.

Băiatul se repede ca un vârtej în grajd şi, peste câteva clipe, se întoarce cu calul înşeuat.

Tudor îşi umple coburii şi traista cu cele de trebuință la drum; îşi ia pistoalele şi iataganul; şi îşi îmbrățişează mama.

— Unde pleci, Tudorine? Nici nu te-ai hodinit.

— Hodina vântului, hodina mea, râde Tudor. Aşa mi-i dat mie, pesemne, muică. Spune-le lui taica şi lui alde Zoican, că plecai la Craiova. Pe urmă m-oi duce, poate, şi la Bucureşti. Să-l caut pe egumenul Ilarion. Să cerc un sfat cu el. Călugărul ştie multe. Da' ei să pună la cale toate, aşa cum vorbirăm noi împreună azi-noapte. S-adune caprele. Auzi? S-adune caprele. Că eu am să mă întorc... Şi dă-le încolo de vise. Nu fac un firfiric.

Sare pe cal, după obiceiul lui, fără să atingă scara, şi trage de frâu. Zmeoaica, subțire, înaltă, tropăie, întâi puțin, pe loc. Se ridică în două picioare. Nechează. Şi, dintr-o dată, încă nechezând, îşi face vânt. Trece, parcă zburând, peste pârleaz.

— Rămâi cu bine muică!

— Du-te cu bine, feciorul meu!...

Nici nu se potoleşte bine colbul stârnit de galopul sălbatic al Zmeoaicei, şi, dinspre vale, năvălesc oamenii domniei în sat. Sunt cel puțin treizeci.

— Unde este casa pandurului Constantin Ursu? întreabă căpetenia lor, un bărbat gros, cu mustața pe oală.

Dar nimeni nu-i răspunde.

— Ce-aveți cu el?... Ce-aveți? se îngrozeşte Florica.

— Las' c-o găsim noi şi singuri!

În pridvorul casei, unde până în urmă cu câteva minute Tudor se răsfățase fericit, n-a mai rămas decât

mama. Stă pe scăunel şi împleteşte ciorapi.

— Cheamă-ți feciorul, bătrâno, să stea cu noi de vorbă! îi porunceşte mamei căpitanul neferilor domneşti.

Mama ridică fruntea. Aşa cum ține capul în soare, bătrâna seamănă cu Tudor neînchipuit. La fel ca fiul său, are o cută adâncă pe frunte, lângă sprânceana stângă.

— Fiul meu, căpitane de neferi, spune ea, e urgisit de voi. Şi nu l-am mai văzut de nu ştiu câtă vreme. Aşa că nu ai de ce să-l cauți în ograda mea.

— Dați-o de-o parte pe bătrână, răcneşte căpitanul. Şi căutați peste tot. Trebuie să fie ascuns pe-aici, pe undeva. Nu avea când fugi.

În jurul gardului de nuiele al casei s-a adunat o mulțime de oameni. Şi alții vin mereu.

— Tudor o să vi le plătească pe toate, într-o bună zi, mormăie un bătrân.

— Temeți-vă de el... adaugă altul.

— Nu vă atingeți de mătuşa Ioana!... protestează mulțimea, Tudor nu este aici.

Căpitanul neferilor s-a învinețit la chip.

— Dacă nu spuneți unde este Tudor, vă aprind casele.

În mâinile sătenilor au apărut bâte, coase, şi seceri. Privirile acestora sunt tot mai arzătoare...

RUGUL

Ceata tătărască a lui Ibrahim se rupsese, în după amiaza aceea, din tabăra turcească (aşezată pe dealul de la Văcăreşti), după ce laolaltă jefuiseră, cu o zi înainte, oraşul.

— Încotro porneşti? îl întrebase vestitul Mustafa-bei, acela care, în fruntea urdiilor musulmane, mai călcase până atunci încă de trei ori Bucureştii, văzându-l pe prietenul său că a dat ordinul de înşeuarea cailor.

Îl întrebase nu cu aerul de a-i cere socoteală – deoarece Ibrahim nu ar suferit cu niciun preț un asemenea afront, el fiind învățat să însoțească trupele turceşti (deşi din porunca hanului) ca un aliat liber şi destul de independent – ci mai mult din curiozitate.

Ibrahim avea un simț ca al vulpii în pădure. Ştia să dibuiască fără greş tot ce era mai bun şi mai de preț pe pământul unde se găseau şi niciodată nu-şi pierdea fără folos timpul. Oştenii lui erau şi ei deprinşi să se încreadă, fără murmur, în acela care-i conducea, ducându-i la izbândă şi asigurându-le prada pe care şi-o doreau.

— Mă duc să nuntesc! râse muşcător Ibrahim.

Fața i-era întunecată, dar ochii înguşti îi străluceau de pofte. Trupul mătăhălos, îmbuibat de bucate şi băutură, fiindcă abia se ridicase de la masă, i-ardea.

Sărise pe cal. Mârzacii îl urmaseră sprinteni. Caii nechezau. Turcul îl privi invidios. Devreme ce Ibrahim îi răspunsese ce-i răspunsese, îşi putea lesne închipui ce avea să urmeze. Când dădusese vreodată mârzacul

Ibrahim greş?

Cu toate că trecuse de mult peste cincizeci de ani, vigoarea şi-o păstra neştirbită. Era în stare să călărească o săptămână în şir fără să simtă nevoia de-a se lungi pe-o laviță. Ştia să se odihnească în şa, până şi-n timpul galopului. De altfel, printr-o ciudată alcătuire a firii, ochii lui Ibrahim abia vizibili – ca două dungi subțiri pe chipul buhăit – nu i se închideau de tot nici măcar când dormea de-a binelea. Mârzacii pretindeau că ochii lui Ibrahim îi urmăreau veghindule fiecare mişcare până şi-n timpul somnului.

Mânca şi bea cât şapte, şi vai de femeile, fetele sau chiar copilele câte i se întâmplau în cale. Nu numai una îi pierise, ca un pui de găină gâtuit, în brațe.

Caii galopau. Goana se asemăna cu unul din acele vârtejuri pustiitoare de vară, de dinaintea marilor furtuni, când copacii tineri izbiți de vânt se frâng, florile sunt culcate la pământ, iar frunzele, amestecate cu praful, zoresc înnebunite prin văzduh.

Tropotul şi nechezatul cailor răsunau înspăimântător. Chiuiturile răguşite ale tătarilor, la fel. Iar oamenii, câți le auzeau răcnetele sau zăreau vârtejul de praf roşu ca sângele în lumina amurgului, se mistuiau în adâncurile codrilor. Ori, dacă nu se găseau în vecinătatea pădurii şi nu-şi aflau, în grabă, alt adăpost mai bun, se îngropau în şanțuri, se pitulau după movile şi stăteau locului fără să răsufle, până trecea vârtejul.

Tătarii goneau pe caii lor mărunți, păroşi, dar iuți ca focul, ghemuiți în scările scurte. Vântul le umfla veşmintele. Sulițele străpungeau văzduhul. Şi inelele

metalice ale platoşelor scânteiau orbitor.

Ibrahim nu călărea, ci zbura înaintea cetei. Buzele groase i se alungiseră într-un rânjet hidos. Ţelul avea să-i fie, în foarte puţin timp, atins. Străbătuseră oraşul, viile, pădurile şi se îndreptau, pe lângă balta şi mica aşezare a Pantelimonului, spre răsărit.

Urcară în galop pe o măgură şi de-acolo, printre coroanele copacilor bătrâni. Pe jumătate desfrunziţi, văzură sclipind, în cele din urmă raze ale asfinţitului, turlele mânăstirii zidite de vornicul Cernica Ştirbei, vrednicul slujitor al lui Mihai Viteazul.

Ibrahim nu făcuse decât un semn aproape imperceptibil cu mâna. Dar ajutorul său, Batâr, aşa cum era călare se şi ivi alături.

— Mânăstirea Cernica, Batâr!

— Îhî! înţelese acesta.

Printre tătari se stârni un freamăt. Mânăstirea era bogată şi în cuprinsul ei fuseseră ascunse, cu siguranţă, în vremurile de cumpănă, destule averi.

— Şi ce nu pot lua?

— Arzi!

— Nu vii cu noi?

— Nu. Ai auzit doar că mă duc să nuntesc!

— Unde ne-ntâlnim?

— În ostrovul cel mic, mai jos de păpurişuri.

— La mânăstirea fetelor, despre care ţi-a vorbit robul ţigan?

Ibrahim rânji şi îl bătu pe umăr. Deşi era voinic, Batâr se clătină, sub povara mâinii uriaşe.

— Ai priceput Batâr!

Obrazurile mari, măslinii, umede de sudoare şi imobile ale tătarilor se lăţiră şi mai mult.

— Atunci, după ce curățăm Cernica?...
— Sunt numai copile fragede, nu uitați...
Tătarii începură să râdă cu hohote.
— Copile fragede... fecioare... fecioare...

De la robul țigan pe care îl cercetase amănunțit, înainte de a intra în Valahia, Ibrahim aflase câteva lucruri de seamă. Întâi că, lângă Bucureşti, se află râul Colentina. Pe țărmul acestui râu se aşezase cu veacuri în urmă, poate pe când mai trăia încă acel cioban Bucur, despre care valahii cred că ar fi întemeietorul oraşului – un pustnic. Pustnicul ridicase aici un schit. Alte şi alte lăcaşuri asemănătoare fuseseră înălțate, pe urmă, în ostroavele râului. Schituri care aproape toate se preschimbaseră de-a lungul veacurilor în mânăstiri.

Una dintre acestea era Cernica.

Soția vornicului ctitor, pe nume Cheajna, avusese, în anii trecerii de la copilărie spre tinerețe, o dragoste mare. Dragostea, din pricini ce nu se cunoşteau, nu şi-o putuse împlini. De-amărăciune, Cheajna năzuise să rămână fecioară şi să-şi trăiască viața sub rasa monahală. Familia însă o silise să se mărite.

Ajungând boieroaica la vârsta maturității, în amintirea acelor visuri de dragoste, hotărâse să ridice şi ea, ca şi bunicul său, o mânăstire, unde să fie adăpostite numai tinere fete.

Mânăstirea Cheajna sau Alba, a fost înălțată în cel mai frumos şi înflorit ostrov al râului Colentina.

Fusese numită Alba, întâi pentru că atât chiliile, biserica, cât şi zidurile împrejmuitoare erau de culoarea laptelui. Aşa încât, privite de departe, în

bătaia razelor soarelui, clădirile străluceau ca un mărgăritar. Al doilea, deoarece măicuțele, aproape toate încă nişte copile, pe temeiul unei învoiri dobândită de Cheajna cu destulă greutate, din partea celor mai înalți ierarhi, nu purtau veşminte monahale obişnuite, negre, ci, de-asemenea, albe.

Mânăstirea Cheajna sau Alba devenise în felul acesta, după voința marei boieroaice, un cămin al acelor fete care, lovite în felurite chipuri de lumea zbuciumată şi nemiloasă a acelor timpuri crâncene, doreau să se retragă aici şi să trăiască în cea mai desăvârşită curățenie şi tihnă. Iar când, la sărbătorile împărăteşti, măicuțele cântau în cor, oamenii se adunau pe amândouă țărmurile râului Colentina să le-asculte (fiindcă nimănui, în afară de fețele bisericeşti, nu-i era îngăduit să pătrundă în biserica mânăstirii Albe). Stareța însăşi, Evdochia, mlădiță din stirpea Cheajnei, era – mărturiseau aceia care avuseseră prilejul s-o vadă – o fată de-o frumusețe rară. Dar dacă soața lui Cernica năzuise să intre, fecioară, în mânăstire fiindcă nu avusese parte de dragostea râvnită, Evdochia fusese zăvorită aici dimpotrivă, fiindcă avusese parte. Atâta că acela care era alesul inimii ei, fiind un tânăr oştean de rând, fusese urgisit, întâi închis în temniță, şi-apoi trimis în război, să moară.

Nevoind un alt bărbat, Evdochia primise să intre în mânăstire, pentru tot restul vieții.

— Să fie adusă stareța!

Fetele, rămase numai în zdrențe, pierite de groază şi abia mai având putere să murmure rugăciunile prin

care implorau cerul să le vină, măcar în aceste din urmă clipe, în ajutor, erau îngrămădite în câteva chilii.

Un oştean cu buzele groase şi sulița în mâini le străjuia, făcându-le semne neruşinate cu degetele şi rostind în limba lui guturală măscări. Zidurile mânăstirii Albe fuseseră trecute destul de uşor. Degeaba bătuseră clopotele vestind la Cernica primejdie. Aceia care puteau şi trebuiau să le apere, căzuseră primii înfruntând ceata lui Batâr.

Noaptea învăluise locul. Dar, parcă într-adins, parcă dorindu-le sărmanelor fete ruşinea, mai grea decât moartea, o lună mare şi argintie îşi revărsa, ca ziua, razele luminoase.

— Să fie adusă stareța! scrâşnise încleştându-şi pumnii, mistuit de patimă, Ibrahim.

De când aflase din gura țiganului rob pus la cazne, despre frumusețea neasemuită a stareței de la Alba, îşi jurase s-o adauge şi pe aceasta haremului său, împodobit cu cele mai chipeşe fete răpite de prin ținuturile pe unde călcase.

Evdochia, stareța, fu adusă.

Privindu-l pe Ibrahim, mătăhălos, cu gâtul scurt şi brațele groase şi puternice atârnându-i până aproape de genunchi şi ştiind ce-o aşteaptă, fata se cutremură.

Ibrahim se apropie de ea. Cu toate că păşea aproape neauzit cu cizmele-i moi, pământul părea că se clatină sub greutatea lui. Prinse cu labele uriaşe, păroase, resturile veşmintelor fetei din partea lor de sus şi cu o singură mişcare bruscă le sfâşie până jos. Evdochia rămase goală. Dădu un țipăt scurt, dar nu se clinti din loc.

Văzând-o goală, toți cei de față avură o exclamație de uimire. Se ştiuse că era frumoasă Evdochia, dar nimeni nu întâlnise încă pe lume o astfel de făptură dumnezeiască.

Lui Ibrahim îi curgeau şiroaie de sudoare pe chipul pământiu. Măsurându-şi din ochi victima, întocmai ca o fiară ce se pregăteşte să-şi înfingă colții, tătarul nu se sătura s-o admire. Ceea ce vedea acum, dacă proprii lui ochi nu i-ar fi dat încredințare, n-ar fi putut bănui nicicând că există. O față şi un trup întrunite în cea mai de necrezut perfecțiune.

Ibrahim avusese o copilărie cruntă. Tatăl său, socotind că este fructul unei înşelăciuni, îl azvârlise la câini, în vreme ce mama fusese spintecată... Dar câinii îl lăsaseră să trăiască în mijlocul lor. Ba chiar îngăduiseră să-şi sugă hrana la țâțele unei cățele. Fusese un timp rob. N-avusese parte în viață de milă şi nu-l iubise nimeni. Luptase, lovise, ucisese, nu se milostivise nici el de ceilalți, şi inima i se împietrise.

De astădată însă, pentru întâia oară, pe când îşi țintuia victima, Ibrahim simțea în sine ceva nemaisimțit. Ochii umezi ai fetei ce-i sta goală înainte îi muiau inima. Răsărise în el o pornire ciudată. Aceea de-a o cruța de chinul şi umilința obişnuită. De-a o zvârli pe cal, simplu, şi-a o duce cu el.

Numai că restul tătarilor aştepta cu nesaț crudul spectacol ce-l oferea Ibrahim, de fiecare dată, în asemenea cazuri. Spectacol ce însemna pentru ei şi semnalul începerii orgiei de sânge şi desfrâu.

— Haide, Ibrahim! Nu ne-ai adus să nuntim?

— Ba da!... Ba da!... Să nuntim, bolborosea Ibrahim, nescăpându-şi nicio clipă victima din ochi şi

lăsând totodată să i se scurgă printre buze o spumă roşiatică. Din atâta nebună frământare câtă îl mistuia în sine, îşi muşcase buzele.

Sosise cu ceata lui, tropotind, şi Batâr. Luna se ascunsese în dosul unui pâlc de nori, ceea ce îi făcuse pe tătari să mai aprindă câteva făclii.

— Tu eşti un adevărat bărbat! îi spuse atunci Evdochia lui Ibrahim. Am auzit povestindu-se despre tine.

Vorbise liniştit, ca unui prieten, încercând să-şi stăpânească spaima şi tremurul mădularelor în frigul tot mai ascuțit al serii de noiembrie. Folosise limba tătară, învățată de la una din roabele familiei sale.

— Ai auzit? mormăi Ibrahim, întunecat şi mirat totodată că fata ştia tătărăşte.

— Am auzit! Şi nu te cred în stare, pe tine, un astfel de bărbat, să supui o ființă slabă, fără măcar să-i dai putința de a se apăra.

— De a se apăra?

Tătarii ascultau încremeniți de atâta îndrăzneală. Se făcuse tăcere.

— Mi-e frig. Dă-mi un veşmânt să m-acopăr. Şi-o armă, să încerc să mă apăr. Nu uita că sunt o fată valahă.

— Fată valahă?

— Da, învinge-mă şi mă voi pleca ție, ca unui stăpân, fără să murmur.

Vântul înghețat începuse să sufle. Crizantemele cu care era înflorită aproape toată curtea mânăstirii, câte nu fuseseră călcate în picioarele oamenilor şi ale cailor, îşi plecaseră capetele.

— Ce spune? Armă? Să se apere? începură să

şuşotească între ei tătarii.

Ibrahim, strângându-şi pumnii, până ce unghiile îi intrară în carne şi sângele începu să-i curgă din palme, urlă:

— Să fie linişte!

Îşi scoase chepcenul lung, fără mâneci, din spate şi i-l dădu Evdochiei. Aceasta îl îmbrăcă. Îşi trase şi de la brâu hangerul şi i-l întinse. Pentru el îşi păstră o sabie încovoiată, arabă, cu mânerul în formă de semilună.

— Apără-te!

Evdochia, cu hangerul în mână, îşi făcu cruce.

— Doamne, ajută-mă!

Armele se încrucişară. O data, de două ori. Evdochia învăţase din copilărie, de la fratele ei, să lupte. Ibrahim nu o luă în serios. În inimă simţea acuma ceva şi mai ciudat, ce se asemăna cu un dezgheţ.

„Aceasta ar putea fi dragoste?” se gândi el. Auzise câte ceva despre dragoste, dar nu putea înţelege ce înseamnă.

Evdochia însă nu glumea. Nu avea timp de glume. Deşi îmbrăcase chepcenul, dinţii îi clănţăneau. Lupta cu disperare.

Cu o încordare de care nu se ştiuse în stare, îi înfipse hangerul în piept.

— Pieri, Ibrahim! strigă. Destul rău ai făcut pe lume…

— Ce spui? se miră el. Un val de sânge îi ţâşni prin larga despicătură de la piept a bluzei. Căzuse în iarbă şi încă mai întreba: Ce spui?

Rânjetul nu-i mai era rânjet. Zâmbea. „Să fi fost dragoste?” fu ultimul lui gând.

Trăgându-i din piept hangerul, pe care, în lumina făcliilor, sângele scânteia, Evdochia şi-l înfipse, la rândul ei, dedesubtul sânului stâng.

— Ibrahim! răcniră tătarii. Viteazul vitejilor! Ridică-te!

Dar Ibrahim zăcea nu sub povara unui munte de vrăjmaşi, aşa cum îşi închipuise el însuşi sfârşitul, ci sub trupul uşor ca un fulg al celei mai frumoase fete din Valahia.

— Răzbunare! Răzbunare!...

Unele dintre fete au fost ucise, altele luate în robie.

În mânăstirea Alba s-au îngrămădit trunchiuri. Acestea au fost aprinse. Trei zile şi trei nopți, fumul rugului lui Ibrahim şi-al Evdochiei s-a ridicat necontenit în văzduh.

Urmele acestui prăpăd se mai văd şi azi. Este, nu prea departe de Cernica, movila aşa-numită „albă”, la o cotitură a râului Colentina, ce multă, foarte multă vreme, s-a numit „Ibrahim”!

AUZIT-AȚI D-UN JIAN[3]?

Ne găsim în bătătura largă din fața vestitului han oltenesc de la Valea Rea. Şleaul se întinde printre păduri, mărginit de puținele bordeie risipite pe deal. În fața pridvorului, la o masă de brad, se află un ceauş, înconjurat de arnăuți înarmați. Înghesuiți, mai în spate, se vede o mulțime de țărani, zdrențuiți, bărboşi, cu căciulile în mâini. Cată cu mânie către împuterniciții stăpânirii. Aceştia l-au prins pe bătrânul staroste al satului cu mâinile şi picioarele în butuci.

Bătrânul are cămaşa sfâşiată. Pe pielea însângerată se văd urmele biciuirii. O şuviță de sânge i se prelinge pe bărbie, fiindcă, de durere, şi-a muşcat buzele.

Un arnăut îi dă, gâfâind, ultimele lovituri, în timp ce altul strânge butucul în care-i sunt vârâte picioarele.

Cerul, prăfuit, bate în portocaliu. Căldura din timpul zilei a fost toropitoare. Amurgeşte.

Din casele şi ogrăzile de pe deal răsună gemetele altor locuitori chinuiți, plânsete de copii, mugete de vite, behăit de oi, guițat de porci, cotcodăcit, măcăit şi gâgâit de păsări, zgomote obişnuite în timpul năvălirii într-un sat a cetelor de arnăuți însoțite uneori de zabieții turci, alteori de taxidarii greci sau birnicii domneşti.

Un arnăut l-a apucat pe bătrân de chica albă, dându-i capul pe spate şi răstindu-se la el:

---

[3] Pe temeiul acestei povestiri, poetul Aurel Tita a alcătuit o dramatizare în versuri.

— Spune-ne, moşnege, unde se ascunde Iancu Jianu al vostru?

Altul, în faţa tăcerii starostelui, îi vâră lama hangerului între dinţi, silindu-l să-şi descleşteze fălcile.

— O să te facem noi să destăinui totul, dacă nu de voie, măcar de nevoie!

Ţăranii îşi strâng îndârjiţi pumnii. Ar dori să se ia la harţă cu arnăuţii, care-i lovesc, nemiloşi, pe unde nimeresc, cu paturile flintelor, dar încă se stăpânesc.

O bătrână se jeluieşte:

— Mi-aţi luat până şi căprița, pe Oprica, bătu-v-ar Dumnezeu să vă bată! Cu ce-o să mă mai hrănesc?

— Taci dracului, băbătie, se zbârleşte ceauşul, că acum poruncesc să fii şi tu pusă o leacă-n butuci...

— Tu sporoveşi prea mult, zice şi-un arnăut, pe când ticălosului ăsta de staroste al satului îi place să facă pe mutul.

— Vorbeşti, măi, sau nu? se întoarce spre moşneag ceauşul. Tot taci? Bine!... Lasă că-ţi vin eu de hac! Aduceţi copilul!

Acelaşi arnăut de mai înainte se repede în han şi se întoarce târând după el un băiat de vreo opt, nouă ani. Copilul este desculţ, îmbrăcat numai într-o cămăşuică de cânepă, încins peste mijloc cu un curmei de tei. În timpul cât este târât muşcă şi îl loveşte pe arnăut cu picioarele. Acesta îşi arată degetul ceauşului:

— Uite cum m-a muşcat blestematul!

— Dă-i una după ceafă! (Arnăutul îi dă un pumn în cap). Ia spune, măi băiatule, unde-i tătâne-tău?

— A plecat la haiduci! răspunde copilul mândru.

— Aha! Şi mamă-ta?

— Au luat-o zabiții săptămâna trecută când au dat buzna peste noi. Parcă măria ta nu ştii?

— Şi pe soră-sa, Dobrica, au luat-o! adaugă o femeie.

— Le-au luat pe amândouă, repetă bătrâna. Le-au trecut peste Dunăre! Ce s-o fi ales de ele, numai Dumnezeu mai ştie. Băiatul ăsta a rămas de izbelişte!

— Şi-acum îl mai urgiseşti degeaba şi domnia ta. Lasă-l măcar pe el să se întoarcă acasă.

Mulțimea, tot mai aţâţată, strigă:

— Zabiții ne jefuiesc fără milă, la fel şi oamenii domniei!

— Tăceți! se încruntă ceauşul. Mai întâi că zabiții nu mai răpesc femei şi fete de când domneşte în Țara Românească măria sa Ion Gheorghe Caragea. Şi-al doilea, ascultă colea, băiatule!

— Ascult!

Îl arată pe bătrân.

— Acesta este bunicul tău?

— Da.

— Moşule! îl întreabă şi pe bătrân. Ții la nepot?

Starostele, privindu-l neclintit pe ceauş, continuă să tacă.

Bătrâna însă nu se lasă şi grăieşte în locul lui:

— Ține, cum să nu țină dacă îi e nepot. Îşi face o mulțime de cruci mărunte şi blestemă:

— Trăzni-te-ar Cel-de-Sus de tartor şi de diavol încornorat ce eşti!

— Taci, băbătie, odată, sau nu? răcneşte ceauşul. Iar pe tine, moşnege, te poftesc să-mi răspunzi lămurit, unde e Iancu Jianu?

Fiindcă în coliba ta s-a adăpostit, iar fecioru-tău l-a însoțit la plecare.

Starostele nu-şi deslipeşte buzele.

— Bine! Bine! Gândeşte-te ce faci. Pe tine o să te punem cu picioarele pe jăratic aşa cum ți-am făgăduit, iar pe nepotu-tău o să-l atârnăm cu capul în jos peste fum de ardei, de-o să-şi scuipe şi sufletul.

— Îl atârnăm de acolo, îi arată un arnăut ceauşului o grindă.

— Până una alta, porunceşte ceauşul, mai strângeți-i puțin moşului butucii, c-o fi uitat de ei.

— Îndată, îi răspunde alt arnăut şi, aplecându-se, strânge cât poate de tare, cu lanțul, butucii.

Bătrânul geme în el, muşcându-şi buzele. Firul de sânge de mai înainte i se îngroaşă pe bărbie. Se uită, îndurerat, la nepot, apoi la grinda de care acesta urmează să fie atârnat peste fum de ardei.

S-a adus un vas cu jăratec.

— Să te ții bine, Niculaie! strigă cineva din mulțime.

Bătrânul îşi răsuceşte grumazul încercând să vadă dincotro a răsunat glasul. După expresia ochilor săi îşi poate da oricine seama că va îndura totul, aşa cum se cuvine, până la capăt.

Numai ceauşul, la auzul acelui glas, se saltă de pe laviță pe care stă, cu un toiag în mână şi cu ochii scoşi din orbite, țipând:

— Cine-a cutezat? Cine?

— Eu! răspunde acelaşi glas.

— Noi! adaugă toți ceilalți.

— Cine? Cine? şi-a ieşit din fire ceauşul, începând să izbească iar în oameni la întâmplare.

— Noi toți! repetă sătenii.

— Na-vă atunci la toți! Na... na... na!... Vă ajunge? Mai vreți?

— O să dai socoteală pentru loviturile astea!

Loveşte tot mai furios:

— O să dau socoteală?

O să dați voi socoteală pentru că nu vă supuneți şi-i găzduiți şi-i acoperiți pe haiduci!... Na... na... na... Se întoarce, în culmea mâniei, şi le porunceşte arnăuților: Dacă moşul nu-şi deschide gura cât număr până la zece, ridicați copilul în grindă şi puneți-i picioarele bătrânului pe cărbuni. Să i le ardeți până la glezne.

— Bunicule! şopteşte copilul, mie nu mi-e frică. Când scap de-aici, am să plec şi eu la haiduci.

Bătrânul surâde trist, dar, totodată mândru.

Un arnăut îl loveşte pe băiat peste gură:

— Închide-ți botul ăla afurisit!

Se întoarce apoi spre mulțime şi strigă:

— Sunteți toți nişte împielițați, de la staroste şi până la țânci...

Băiatul se şterge la gură de sânge, se uită la arnăut şi repetă:

— Nu. Nu mi-e frică, să ştii...

Ceauşul numără:

— Unu... doi... trei...

Arnăutul apropie copilul de laț

— ... patru... cinci...

S-a făcut câte o tăcere de moarte. Sătenii adunați în fața hanului nici nu mai respiră.

— ... şase... şapte... opt... nouă...

Ceauşul a făcut o pauză. Copilul şi bătrânul se uită la el semeț.

— … zece… Gata!

Călăii se reped la amândoi osândiții, gata să implinească poruncile.

Bătrâna țipă:

— Nu-i omorâți pe bătrân şi copilul!

Acesta din urmă şi-a plecat capul să nu mai vadă nimic, însă îşi muşcă iar buzele şi sângele îi şiroieşte mai tare, făcându-se pârâiaş, prin țepii ascuțiți ai bărbii.

În această clipă, dinspre vale, se vede sosind în galopul cailor o ceată de oşteni.

— Vine măria sa cârc-sărdarul[4] Parvanoglu! vesteşte cineva.

— Stați puțin! se adresează ceauşul celor care s-au şi apucat să-i împlinească ordinul osândei.

Învăluiți într-un nor de praf, călăreții s-au oprit brusc în fața hanului. Sar de pe bidivii.

Parvanoglu, urmat de o întreagă suită slugarnică de oşteni, în frunte cu pomojnicul – căpitanul – său de poteră, faimosul Duță, trece, disprețuitor, prin fața mulțimii zdrențuroase a sătenilor.

Calcă leneş, legănat. Este scurt, îndesat. Are fruntea îngustă, sprincenele roşcate, genele rare, ochiul drept scurs, nasul cârn – cu nările umflate, obrazul ciupit de vărsat, bărbia cu guşă, mustăți lungi, răsucite, spinarea adusă, brațele încovoiate ca de maimuță şi picioarele crăcănate. Poartă un turban mare din mătase groasă, vărgată, cu chenare, conteş din acelaşi material, pe margine cu blană de pisică, peste anteriu fiind strâns cu un brâu de care atârnă, în curele tivite cu filigran de argint, hangere, pistoale şi cuțite.

[4] Forma populară a denumirii „chir serdarul”.

Şalvarii îi sunt piersicii. Este încălțat cu pantofi de marochin negru, întorşi la vârf.

Priveşte cu scârbă la bătrânul căruia tocmai i se desfac butucii, pentru a putea fi pus apoi cu picioarele pe cărbuni. Îşi dă jos câteva clipe turbanul, ca să-şi poată şterge, cu o năframă uriaşă, şi ea tărcată, capul țuguiat, ras până la piele, şi-l întreabă pe ceauş răstit:

— Ce-i cu valahii ăştia puturoşi, care îndrăznesc să se zgîiască astfel la mine?

Vorbeşte cu un apăsat accent greco-turcesc, obişnuit la dregătorii şi căpeteniile de oaste fanariote. Vocea îi este ascuțită.

Ceauşul se repede, cu biciul, şi începe să lovească, fără cruțare, în dreapta şi în stânga.

— Plecați-vă ochii, măi, în fața milostivirii sale, cârc-sărdarul, stăpânul nostru, țipă, că de unde nu poruncesc să fiți călcați în picioare!...

Mulțimea țăranilor se văloreşte şi mugeşte amenințătoare, în timp ce Parvanoglu, după ce lasă un timp ca țăranii să fie bătuți, clipeşte mulțumit din ochiul sănătos şi, cu prefăcută milă, grăieşte:

— Dar, poate, Mustafa, sătenii vor să mi se jeluiască despre purtarea ta față de ei. Atunci e altceva. Opreşte puțin bătaia, ca să-i ascult. Spuneți oameni buni, spuneți... ce aveți pe inimă?

— Să se jeluiască, să spună, se învoieşte ceauşul, de fapt fără să-i pese de nimic, deoarece ştie că nu a făcut altceva decât a împlinit poruncile stăpânului.

Mulțimii îi înmugureşte însă în suflet o picătură de speranță şi începe să se plângă:

— Ceauşul măriei tale a poruncit să fie pus copilul peste fum de ardei şi moşneagul cu picioarele pe

jăratec, să-l ardă astfel până la glezne. Ne-a jefuit tot satul. Nu ne-a lăsat nici măcar o îmbucătură pentru copii…

— Ai făcut tu una ca asta? îl întreabă şi mai batjocoritor Parvanoglu pe ceauş.

— Chiar aşa! răspunde Mustafa. Dar întrebați-i, rogu-vă, şi pentru ce m-am purtat astfel.

— Păi chiar aşa, Mustafa. Chiar aşa. Să spună dumnealor numaidecât şi de ce te-au silit să te porți astfel?

Glasurile s-au potolit.

— Tăceți acum? Ai? Tăceți? Poate ne spui atunci tot tu, ceauşule Mustafa, pentru ce?

— Spun, înălțimea ta, spun, pentru ce n-aş spune? Uite, să vedeți! Ieri au trecut pe-aici haiducii, aşa cum au aflat iscoadele mele. Şi căpetenia acestora, Jianu, s-a adăpostit la starostele satului. De-aceea, l-am luat astăzi la socoteală. Şi el, în loc să ne destăinuie totul, aşa cum s-ar cuveni oricărui supus credincios al măriei sale, a tăcut chitic. Am pus aşadar să fie bătut. A tăcut mai departe…

— Şi alții au fost bătuți! se aud glasuri.

Parvanoglu face numai un semn din ochiul sănătos şi arnăuții se reped cu gârbacele ridicate.

— Să nu mai deschidă niciunul pliscul! porunceşte ceauşul. Decât doar când v-o întreba şi numai despre ce v-o întreba măria sa cârc-sărdarul… Ați înțeles?

Parvanoglu îl izbeşte în spinare pe staroste cu piciorul.

— De ce taci, măi, de ce?

Copilul, în secunda următoare, îşi desface lațurile de la picioare şi se repede la Parvanoglu. Cu lacrimi în

ochi îl roagă:

— Să nu-l baţi pe bunicul! Auzi? E bătrân şi bolnav.

Ochiul sănătos al lui Parvanoglu s-a învineţit. Cu piciorul îl loveşte şi pe copil în piept, trântindu-l la pământ.

— Luaţi şarpele ăsta mic de-aici!

Arnăuţii îl prind pe copil de umeri şi îl târăsc cu ei.

— Să nu daţi în bunicul, să nu daţi, nu încetează copilul să strige, zbătându-se, în vreme ce bătrânul îşi pleacă fruntea ca să nu i se vadă lacrimile.

— Este adevărat, l-am ameninţat pe bătrân, că-l pun cu picioarele pe jar şi spânzur copilul cu capul în jos peste fum de ardei dacă nu-şi deschide gura.

— Şi? urlă înfiorător, lovindu-şi cu biciuşca şalvarii, Parvanoglu.

— Tace!...

— Puneţi-mă pe mine peste fum de ardei, dar lăsaţi-l pe bunicul!... se roagă iar copilul.

— Tace? se face că se miră Parvanoglu.

— Parcă n-ar avea limbă.

— Parcă n-ar avea limbă? Dacă-i aşa, Mustafa, eu zic să pui un arnăut ca să-i taie cu-adevărat limba. Astfel n-o să mai poată grăi niciodată. Am să vă-nvăţ minte, valahi puturoşi şi obraznici ce sunteţi!...

— Am înţeles, milostivirea ta.

— De strâns ce-ai strâns, de la valahii ăştia vinovaţi că ţin cu haiducii?

— Ceara, săul, mierea, bucatele, vitele, oile, păsările de curte, tot!...

— Am ajuns la sapă de lemn. Nici nu mai avem după ce bea apă! se văietă mulţimea.

— Să vă bată pentru asta Dumnezeu, maică, aşa

cum ştie el să bată! se cruceşte bătrâna.

— Să trec la împlinirea pedepsei, milostivirea ta?

— Întârzie puțin, rânjeşte Parvanoglu. Că mai am doar o vorbă cu dumnealor. Ziceți că v-a jupuit ceauşul?

— Să-l bată Dumnezeu! îşi face iar cruce bătrâna.

— Pe bătrâna aceea s-o spânzurați după ce plec! ordonă Parvanoglu.

— Am înțeles! răspunde ceauşul.

— Mai bine decât aşa viață, spânzurați-mă! zice iar bătrâna.

Parvanoglu se plimbă, legănat, pe dinaintea țăranilor.

— Şi ziceți că, după ce-a trecut ceauşul meu prin sat, ați ajuns la sapă de lemn?

Mulțimea, la început, nu răspunde, căci vrea să înțeleagă unde doreşte s-ajungă cârc-sărdarul.

— Vreți adică să spuneți că stăpânirea v-apasă?...

— Dăjdiile de toate felurile, pe vite, pe prisăci... răsună din toate părțile glasuri. Zeciuiala, birul pe capete, fumăritul şi-atâtea altele. Ajutorul de primăvară, pe case, pe coperişuri... ba încă şi mai mult, pe viață. Pentru vodă, pentru ban, pentru boierii cei mari... pentru cei mici... De unde şi până când?... Nu mai putem... Mai bine în groapă... Cu femei, cu copii... cu toată suflarea...

— De asta să nu vă plângeți! îi asigură ceauşul, în hohotele de râs ale arnăuților. O s-avem noi grijă!... Dar mai întâi ascultați ce are să vă spună măria sa cârc-sărdarul.

Acesta îşi descoperă iar țeasta pleşuvă şi țuguiată, se şterge de sudoarea şiroind de sub turban şi

urmează:

— Eu am un mijloc ca să vă scap de sărăcie. Să vă împac cu stăpânirea. V-aş şi da înapoi ce v-a luat cu anasâna ceauşul. Ar scăpa şi starostele, ca şi nepotul lui, de osândă. Ar fi pentru toți bine. Ei, nu mă întrebați care este mijlocul acela?

Oamenii ascultă muți. Numai ceauşul întreabă:

— Care, milostivirea ta? Care?

— Nu cu tine vorbesc, Mustafa, ci cu ei... Ce, eşti prost?

Arnăuții îşi cască mari gurile. Bătrânul şi-a întors şi el capul.

Parvanoglu şi-a pus mâinile în şolduri şi rosteşte apăsat: Măria sa Ion Gheorghe, care-şi iubeşte țara şi mai ales supuşii, în marea lui bunătate, a hotărât să vină în ajutorul norodului...

— Adică al vostru! le explică ceauşul.

— Şi totodată, să vă încerce dacă vreți să trăiți în bună pace cu stăpânirea. Aşa că vi se vor da *două pungi cu galbeni,* bob numărat...

— Două pungi cu galbeni? se uimeşte mulțimea. Nouă țăranilor? Pentru ce?

— Dacă... dacă mi-l predați pe Iancu Jianu!

— Pe Iancu Jianu, noi?

— Pe Iancu Jianu, voi!...

Ceauşul bate din palme:

Auziți, măi, ce pleaşcă! Cu-atâția galbeni s-ar putea pricopsi nu numai satul vostru, ăsta prăpădit, ci toate celelalte sate din jur...

— Ce toate satele? zice alt arnăut. Toată Oltenia. Na! Şi voi vă mai plângeți că domnia e rea. Acuma ce mai spuneți?

Starostele se uită cu înțeles spre oameni, care tac, în timp ce Parvanoglu se necăjeşte tot mai rău şi sudoarea îi curge pe obrajii graşi, gârlă.

— Tăceți? Sunteți nebuni? Sunteți proşti? Vă dau înapoi şi vitele, caii, oile, stupii, păsările. Vă dau tot. Dați-mi-l şi voi pe Jianu! Cumpăniți bine! De-o parte bătaia, jarul la picioare, fumul de ardei, pierderea bunurilor voastre, de alta aurul...

Cea care rupe tăcerea este tot bătrâna:

— Românul nu-i iudă, maică, pentru oblăduitorii lui. Noi pe haiduci nu-i vindem...

— Jianu ne va răzbuna! murmură, în sfârşit, starostele.

— Acesta vi-i răspunsul?

— Acesta!

— Ei, de vă puneți în țapă cu mine! face spume la gură cârc-sărdarul. Şi nu vă înțelegeți binele, la treabă Mustafa! Iar în ce-l priveşte pe Jianu, n-aveți grijă că tot îl vom prinde. Uite, să mă stupească pe mine între ochi cine-o vrea, dacă nu-l vom prinde şi nu-l vom ridica-n furci. Hei, vine cineva să mă stupească?

Arnăuții sunt gata să dea curs poruncii, dar, din mulțime se desprinde un țăran care, făcându-şi loc cu coatele, se apropie de îngrozitorul Parvanoglu şi, fără nicio frică de el, îl stupeşte de-a dreptul între ochi.

— Uite-aşa, spune. Ai zis să te stupim dacă nu vei izbuti să-l prinzi pe Jianu. Şi fiindcă ştiu că nu vei izbuti să pui gheara pe el, te-am şi stupit între ochi. E bine, cârc-sărdare?

Acestuia nici nu-i vine să creadă că s-a putut întâmpla aşa ceva.

— Aduceți-mi un ştergar!... răcneşte.

I se aduce o năframă şi Mustafa îl curăță pe chip şi veşminte.

— Am să te jupoi de viu, îl amenință pe țăran. În chinuri te voi ucide.

— Pentru ce, măria ta, pentru ce? se minunează țăranul.

— Cum pentru ce, nemernicule? Cum pentru ce? După ce te voi jupui de piele, am să-ți presar pe carne sare şi te voi da caprelor să te lingă. Aşa ai să pieri, ticălosule!... Pregătiți cuțitele să-l şi jupuiți! le porunceşte arnăuților.

— De ce te-oi fi supărat aşa nu pricep, mai grăieşte stăpân pe el țăranul, când iată, vulturul nostru se află colea în spate, iar măria ta nu vei fi în stare a pune mâna pe el...

— Care vultur? Ce spui? Unde se află în spate? bâiguie cârc-sărdarul.

— Uite-l aici!

Mulțimea face prin mijlocul ei o cărare. Iar pe cărare, strălucitor ca un tânăr voievod, în veşmintele lui albe, însoțit de haiduci se vede venind dinspre pădure însuşi Iancu Jianu.

— Ei, am mințit milostivirea ta? mai întrebă țaranul. Acuma pune ghiara pe el, numai să fii în stare!...

— Şi ce porunci îmi aduci din partea lui Scotocilă, cum i se spune în popor lui vodă Caragea? grăieşte Iancu Jianu.

Cu toate că a tresărit, la vederea neaşteptată a lui Iancu Jianu, Parvanoglu, sare pe arnăuții care-l înconjoară, se ține încă țanțoş:

— Ascultă colea, haiducule, zice el. Ce-ți spun acuma nu e de glumă. Îți poruncesc să te predai, de

bună voie şi de îndată nouă. Deoarece numai astfel îți mai uşurezi poate soarta. Şi măria sa nu va porunci să fii atârnat pentru isprăvile tale nelegiuite în şireang.

— Iar eu îți cer să-ți scoți nădragii ca să primeşti ce ți se cade în partea pe care stai...

— Nu ştii ce spui!

— Ba ştiu. După mine, haiduci!

— Hai, săriți, arnăuți!...

În mâinile țăranilor se ivesc, parcă de nicăieri, toiege, securi, ghioage, pietre, în timp ce Parvanoglu, Duță şi Mustafa încearcă să se dosească printre arnăuți.

Să fi văzut cum şi femeile (chiar şi bătrânele) şi copiii s-au avântat la luptă.

Bătrâna care-l înfruntase pe Parvanoglu l-a şi lovit pe acesta în cap cu o oală de lut, iar băiețaşul care trebuia să fie atârnat peste fum de ardei se agățase de grumazul ceauşului şi îl trăgea cât putea de mustețe.

Cu toate acestea, lupta n-a fost deloc o joacă. Au fost tăiați de săbii câțiva țărani. Dar, până la sfârşit, haiducii, cu ajutorul sătenilor, i-au înfrânt şi i-au pus pe goană pe oamenii domniei.

Câți au putut au încălecat pe bidiviii lor şi-au fugit. Dar Parvanoglu a căzut prins.

Haiducii l-au pus întâi, în locul bătrânului, în butuci. După aceea l-au dezbrăcat de nădragi şi fiecare țăran i-a tras la spate câte două lovituri de gârbaci – aşa cum obişnuia el să-i pedepsească pe locuitorii care nu-şi puteau plăti birul – ca să afle şi cârc-sărdarul ce gust are papara asta.

În ce-i priveşte pe ceauş şi ceilalți arnăuți căzuți în

mâinile haiducilor şi-au avut şi ei partea, câte cincizeci de gârbace, tot la spate, pentru ce făptuiseră.

Şchiopătând, ținându-şi palmele pe partea cea mai umflată a trupului, aflată în şalvari, în huiduielile țăranilor, au pornit cu toții pe jos, spre Bucureşti, văitându-se şi scrâşnind din dinți de durere şi ură.

Iar oamenii din Valea Rea şi-au primit înapoi, până la cel din urmă fir de ață, ceea ce arnăuții lui Parvanoglu răpiseră.

Fusese primăvară, a venit vara, se-apropie toamna. În via lui Iancu de la Drăgăşani strugurii razachii cu boabe mari, cărnoase, au început să se coacă. Curând, Ancuța, sora cea mai mică a lui Iancu, urmează să se cunune. Soț îi va fi un bărbat prea drag pe nume Tudor, din Vladimirii Gorjului, bun prieten de inimă al lui Jianu. Şi tocmai din această pricină, mamei haiducului îi place să-i socotească pe amândoi aceşti voinici ca pe proprii săi feciori gemeni, cu toate că, la drept vorbind, inima ei tremură, fireşte, în primul rând, pentru Iancu.

A început să se însereze. O lumină albăstruie a învăluit via şi casa bătrânească din lemn, unde mama şi fata trebăluiesc, vorbind cu dor despre cei doi bărbați.

Mama oftează:

— Curând, Ancuță, va veni vremea rea. Pădurea nu va mai fi o bună ocrotitoare pentru Iancu şi mă gândesc ce va face el atunci, aşa hăituit cum este mereu de potere.

— O fi adevărat, întreabă fata, că, în iarna trecută, Iancu a fost adăpostit de o hangiță frumoasă?

— Se pare că-i adevărat. Sunt destule hangițe frumoase gata oricând să-l adăpostească. Dar tu de unde ştii?

— Mi-a povestit Ileana Golfineanu, când a venit săptămîna trecută la noi. Şi tot cu acel prilej mi-a mărturisit că îl va iubi toată viața pe Iancu.

— Eram încredințată că Ileana îmi va fi noră. Dar soarta a vrut altfel…

— Iancu şi-a pus zilele în primejdie ca s-o scape, după ce Parvanoglu a răpit-o şi a ascuns-o în casele domniei din Craiova.

— A mai smuls el din ghiarele lui Parvanoglu încă alte trei fete, două de boieri şi una de țărani. Cum ar fi putut s-o lase pe Ileana, despre care doar ştii că o socotea şi o iubea ca pe-o soră?

Ancuța a aprins o lumânare şi a adus-o în odaie unde mama, aşezată pe un jilț lângă fereastră, îi împleteşte un şal călduros feciorului său drag. A pus lumânarea pe o măsuță.

— Măcar că Parvanoglu este omul domniei, cu Iancu şi-a găsit naşul, zice ea. Când îmi aduc aminte de bătaia pe care-a primit-o cârc-ul la Valea Rea, îmi vine şi astăzi să zâmbesc. De altfel, despre pățania aceasta a ticălosului toată țara a râs.

— A râs țara, oftează şi mai din adânc mama, dar atât Parvanoglu, cât şi Scotocilă s-au înverşunat mai rău. Suma pusă pe capul lui Iancu a fost urcată, îmi spunea fratele tău cel mare, Amza, cu încă o pungă de galbeni, cui va izbuti să-l aducă domniei sau lui Parvanoglu, fie viu, fie mort.

— Nu vor reuşi să-l prindă. Oamenii țin la el.

— Nu uita că mai sunt pe lume şi vânzători. Şi deşi

n-aş fi vrut să te înfricoşez, află, copila mea, că moş Iorgu mi-a povestit cum a întâlnit alaltăieri prin jurul viei un bărbat pe care el îl cunoştea mai de mult ca fiind o iscoadă a sărdarului. Numai că era de astă dată înveşmântat ca ţăran şi tot se ițea printre şipcile gardului la noi în ogradă. Ce zici de-aşa ceva?

De-afară se aude tropotul unui cal şi, curând după aceea cineva bate la uşă.

Ancuța vrea să se repeadă, dar mama nu o lasă şi se duce să deschidă ea. Pe uşă intră ţiganul Alexe, omul de credinţă a lui Iancu care, înainte de orice, îi sărută mâna.

— Alexe! se bucură Ancuța, bătând voioasă din palme. Ce bine-mi pare. Ce face Iancu?

Faţa neagră, lucioasă, bună, a ţiganului se luminează:

— Boierul Iancu e sănătos, sănătate pe care v-o doreşte şi dumneavoastră...

— A mai primit vreo scrisoare de la...? întreabă nerăbdătoare, fata.

— De la slugerul Tudor?... râde şi mai larg Alexe, arătându-şi toţi dinţii, pricepând numaidecât gândul ascuns al tinerei fete îndrăgostite. A primit. Şi eu i-am dus răspunsul la Vladimiri, în ce priveşte săvârşirea cât mai grabnică a logodnei...

Ancuța şi-a dus amândouă palmele la piept, abia răsuflând.

— Da?...

Şi ea, şi mama, se închină la icoane cu smerenie, şi râd fericite.

Atrasă de zgomot, intră în odaie şi Smărăndița, ţigăncuşa sprinţară, cu ochii jucăuşi şi cu o floare la

ureche, căreia Alexe i-a promis că o va lua de nevastă:

— Veniși? îi sare ea în față.

Făcând pe nepăsătorul, Alexe îi răspunde, dându-și aere.

— Venii! Nu se vede?

Smărăndița îl cercetează pe toate fețele:

— Mă miram eu, spune, cine putea să le facă pe cocoanele noastre să râdă cu atâta poftă altul decât un măscărici ca tine…

Ancuța nu se lasă înșelată de aparenta indiferență dintre cei doi și cu mișcătoare duioșie întreabă:

— Îți era dor de el, Smărăndițo?

— Mie? îl necăjește ea, drăgăstoasă. Dor, de o întunecime de om ca ăsta?

— Uite, hohotește Alexe, bătându-se cu palma peste cizmă, albeața pământului unde-mi fu!… Haide, du-te acum, nu mai încerca să tragi cu urechea la ce spun eu. E sicret. Numai cocoanele are dreptul s-asculte…

— Mă duc, mă duc, na, da' parcă te văz, când s-o însera, cum vii tu singur după mine ca ursu' la miere.

— Ba vin și mai devreme, dacă vrei să știi, că mi-e o foame de cad din picioare!…

— Numai de-atâta vii? Atunci lasă… lasă că-ți arăt eu…

Smărăndița a plecat.

— Și-ncolo, altceva? întreabă mama.

— Ei, dacă-aș sta să vă povestesc despre isprăvile și dreptatea pe care o-mpărțește stăpânul meu săracilor, ne-ar apuca dimineața. Dar asta o voi face mai târziu, cocoană și jupâniță. Deocamdată, v-aș ruga să-mi îngăduiți a mă duce, totuși, o leacă, după Smărăndița, întâi ca s-o-mpac eu pe ea, și-al doilea, să mă-mpece

şi ea pe mine, deoarece simt cum vine de la bucătărie o mirosnă de mămăliguță cu ochiuri de mi se face de-a binelea rău de colea, de la lingurică...

— Du-te, Alexe!

Alexe țâşneşte pe uşă, în timp ce Ancuța îi spune mamei:

— Ce zici, măicuță? Se-ntoarce Tudor. O să vină şi Iancu.

— Vom face o logodnă ca-n basme! răspunde mama, cred că la Sân-Dumitru. Şi, la iarnă, dac-o vrea bunul Dumnezeu, ai să fi mireasă.

— Sunt atât... atât de fericită de parcă mi-e şi teamă! suspină fata, împurpurându-se, ca de obicei, în timp ce mama, Stănuța, continuă visătoare:

— Parcă mă văd şi pe mine la nuntă cu răposatul taică-tău, fie-i țărâna uşoară...

— Unde ați făcut nunta?

— La Craiova. Naş ne-a fost însuşi banul Bibescu, care peatunci, era, ce-i drept, doar logofăt al domniei. Dar era cinste mare să te cunune un Bibescu, fiindcă familia Jianu nu făcea parte decât din cinul micilor boieri ai Olteniei, adică dintre cei care nu purtau nici giubea, nici işlic cu pernă verde croită în patru colțuri...

— Dar ştiu că Jienii s-au împotrivit să îmbrace vreunul dintre ei veşmânt din cel turcesc sau grecesc...

— Cel puțin Iancu să nu fi auzit de anteriu, de fermenea ori de ciacşiri roşii. Straiul lui a fost veşnic simplu şi curat românesc: zeghe, sucman, dulamă cu pielicică de miel şi căciulă de hârşie...

— Şi, totuşi rangurile boiereşti, mamă, de paharnic

– cum a fost bunicul, sau de şetrar, cum e Iancu, cereau…

— N-aveau decât să ceară. Mica boierie a Jienilor nu era dăruită de domnie, ci dobândită cu sânge în bătălii pentru apărarea neamului…

— Spița Jienilor se trage din moşneni, nu, mamă?

— Din moşneni, țărani liberi, care şi-au vărsat sângele pentru țară încă din timpul celor dintâi Basarabi…

— Îmi povestea bunicul, când eram mică, despre un strămoş al nostru care ar fi murit undeva, la Rovine…

— Adevărat, lângă scara lui Mircea cel Bătrân.

— Altul, Neagu, povestea bunicul, l-a slujit pe Vlad Țepeş.

— Jienii l-au însoțit şi pe Mihai Viteazul. Dacă ar învia, să zicem, Mihai Viteazul, Iancu i-ar fi căpitan de oaste şi l-ar sluji cu credință până la moarte.

— Te cred, mamă, sub fanarioți…

— Iancu, cel mai drept, mai viteaz şi mai mândru dintre feciorii mei, ce putea deveni altceva decât haiduc?

— Cu toate astea, de câte ori îl vezi, îl certi şi-l sfătuieşti să se lase de haiducie.

— Asta o fac ca mamă, dar ca româncă îl înțeleg şi-l binecuvântez. Pe alt drum nici că putea s-apuce în vremuri ca astea…

— Ar mai fi, poate şi drumul pe care merge Tudor… îndrăzneşte Ancuța.

Mama cuprinde în brațe fata şi-o mângâie pe păr:

— Tudor, atâta cât înțeleg eu, ca biată femeie, este o mare căpetenie de oaste şi-o minte luminată…

— Crezi cu adevărat, mamă? se alintă, încântată,

Ancuța.

— Sub steagul lui, se va aduna într-o zi, aşa cum l-am auzit chiar pe Iancu, tot ce are mai bun acest neam.. Iar, când Tudor îi va aduna pe români sub un singur steag, sunt încredințată că şi Iancu al nostru i se va alătura…

— Soțul şi fratele meu iubit sub acelaşi steag! mai glăsuieşte Ancuța, în timp ce afară au început să se audă câinii lătrând întărâtați.

— Ce-o fi? se întreabă mama.

Ancuța a deschis fereastra să privească.

— Fugiți, cocoană, jupâniță, Smărăndiță, răsună din bucătărie vocea lui Alexe; dar glasul i se sfârşeşte într-un geamăt.

— În ogradă văd oameni înarmați! şopteşte Ancuța.

Mama o apucă pe Ancuța de mână:

— Vino! Să fugim prin sălița din spate.

Amândouă pornesc, dar în uşa săliței s-a ivit un arnăut înarmat, care le împinge pe amândouă cu brutalitate înapoi.

Vor să se îndrepte spre pridvor, însă pe-acolo le răsare în față însuşi Parvanoglu, cu figura lui hidoasă, cu fes pe cap şi hangerul turcesc în mână. Este însoțit de pomojnicul său, Duță. Prin grădină şi ogradă lucesc sumbru făclii aprinse, răsună nechezat de cai şi zăngănit de arme.

— Ce doreşti de la noi? întreabă mama. Iancu nu-i aici!

— Nu de Iancu avem nevoie, rânjeşte grosolan Parvanoglu, cu ochii la Ancuța. Ci de altcineva.

— Mă voi plânge marelui ban…

— Eu vin în numele măriei sale vodă Caragea ca să

iau ostatici în vederea prinderii vestitului haiduc Iancu Jianu!...

Mama, strângând-o pe Ancuța la piept, strigă:

— Alexe!... Alexe!...

— Alexe e legat fedeleş, cocoană, şi cu căluşul în gură, îi spune Duță. Am avut noi grijă de el, degeaba îl mai strigi...

— Iancu n-o să vă ierte pentru asta!

— Iancu îşi va primi şi el partea!

— Îl vom trage pe țigan în țeapă, încetul cu încetul, vorbeşte răguşit Parvanoglu şi are să ne mărturisească baragladina unde se-ascunde Iancu. Țiganul tot țigan rămâne. Şi-o să ne spună el până la urmă de frică şi de durere totul...

— Dă-mi fata! răcneşte pe neaşteptate cârc-sărdarul, întinzând brațele, lacom, spre Ancuța. Că de unde nu...

Mama se trage înapoi şi o împinge totodată pe fată la spate. În treacăt, ia de pe masă o andrea lungă şi ascuțită. I-o arată lui Parvanoglu:

— Mai bine o omor cu mâna mea decât s-o necinsteşti tu...

Urmărindu-le retragerea, cu pasul încet, dar sigur, o întreabă pe bătrână:

— De ce nu vrei, jupânească Stănuța, să-ți fiu eu ginere?...

— Ce cinste mai de seamă râvneşti? spune batjocoritor pomojnicul Duță.

— Atâta să te rogi lui Dumnezeu, adaugă sărdarul, netezindu-se pe mustață, să nu mă satur prea repede de fată, fiindcă atunci o zvârl în brațele pomojnicului...

— Ajung şi eu atunci ginerele domniei tale, grăieşte Duță hohotind. Iar dacă nu s-o arăta de-ajuns de supusă, o voi da, la rândul meu arnăuților.

Arnăuții, rânjind sinistru, se mângâie şi ei pe mustețe, în vreme ce Parvanoglu, dându-se puțin într-o parte, ca s-o vadă mai bine, i se adresează Ancuței:

— Numai răzvrătitul acela din Vladimirii Gorjului, tot un oltean blestemat ca şi Iancu, îți plăcea, hai?

Ancuța şi-a acoperit ochii cu palma, ştiind ce-o aşteaptă şi ca să nu mai vadă chipul hidos al lui Parvanoglu.

— Tu n-ai avut o mamă? N-ai avut o soră? E o copilă nevinovată, încearcă Stănuța să-l înduplece pe sărdar.

Tocmai de-aia ți-o iau! grohăie însă acesta, cântărind-o din ochi, măcelăreşte, pe față. O asemenea bucățică dulce şi fragedă nu mi-a mai picat în capcană de mult.

Arnăuții râd gros, dar Ancuța, la fiecare vorbă neruşinată a fiecăruia dintre cei doi, tresare de parcă ar fi lovită cu noroi sau cu pietre în obraz.

— Îți dau tot ce avem! îl mai roagă mama pe Parvanoglu. Am să-ți cad în genunchi. Poate că nu eşti atât de… cum spune lumea… Cruț-o…

— Lasă, cocoană, intervine, crud, Duță, nu te mai jeli atâta. La fel s-a petrecut şi cu celelalte fete pe care le-am răpit noi. Şi, slavă Domnului, nu s-a plâns niciuna. Ascultă, colea, la mine. E fală mare să fie fata ibovnica cârc-sărdarului Parvanoglu…

— Maica domnului! se roagă mama cu ochii la icoane. Fie-ți milă de fetița mea!

— Destulă vorbărie! Dă-mi îndată fata! urlă

Parvanoglu.

— Să nu fie mai rău! spune Duță.

— Doar nu-ți poți închipui c-o să mă înduplec tocmai pentru sora lui Iancu Jianu, câtă vreme n-am făcut-o nici pentru nepoata marelui ban?

Deznădăjduită, mama a căzut în genunchi:

— Fie-ți milă. Nici nu ştie ce e viața.

Măsurând-o pofticios, Parvanoglu spune:

— Mulțam că ai păstrat-o neîntinată pentru mine...

— Mi-o ucizi!

Izbind-o pe bătrână cu piciorul. Parvanoglu ordonă:

— Ia-o Duță de-aici, ce mai aştepți?

Duță vrea să se repeadă, dar Ancuța, cu o energie neaşteptată, îi smulge lui Parvanoglu hangerul de la brâu şi îl amenință:

— Un pas dacă mai face unul dintre voi, îl străpung!

Galben de furie, dar şi puțin de teamă în fața hotărârii fetei

Parvanoglu scrâşneşte:

— Dacă loveşti, oamenii mei te vor arde de vie.

Arnăutul de lângă uşă o țintește cu flinta pe fată, dar cârc-sărdarul îl opreşte.

— Nu trage măi! Vreau s-o am vie.

De-afară răsună însă iarăşi zgomot. Prin fereastra dinspre grădină cineva a tras un glonț. Glonțul îl atinge la braț pe Duță, căruia îi cade hangerul din mână. Arnăuții se reped să-l ajute.

— M-au împuşcat! se văietă Duță.

— Plumbul îmi era menit mie! cugetă cu glas tare Parvanoglu, care s-a ascuns, prevăzător, în spatele unui dulap.

Deodată, îmbrâncindu-i pe arnăuți, năvăleşte în

odaie Alexe, având încă urmele luptei pe față, cu veşmintele sfâşiate şi ținând în mână un pistol. A ajuns până în dreptul Stănuței, pe care o ajută să se ridice.

— Treci, jupânească şi domnia ta, jupâniță, în spatele meu! le pofteşte pe amândouă Alexe, dacă am scăpat eu de ghearele tâlharilor să nu mai aveți teamă... înapoi, cârc-sărdarule! porunceşte, sau te trimit pe lumea cealaltă.

Parvanoglu, laş ca întotdeauna, trecând în spatele alor săi, se miorlăie nefiresc de subțire:

— Nu trage, omule... nu trage... Plecăm numaidecât. Scăpați toți. Am vrut numai oleacă să vă speriem. Te iert şi pe tine, Alexe... măcar că te-ai ridicat împotriva mea... Ar fi o nerozie să tragi... Ai plăti cu viața... Nu trage...

— Află cârc-sărdarule Parvanoglu, grăieşte Alexe, că m-a învățat căpitanul haiducilor, Iancu Jianu să trag. Ținta nu mi-o greşesc niciodată... Şi tu, cârc-sărdarule Stoica, turcitule, care-ți spui acum Parvanoglu, vei cădea cel dintâi, dacă nu porunceşti arnăuților să părăsească de-ndată via.

Numai că, tot prin fereastra deschisă de Ancuța şi rămasă astfel, un arnăut, furişându-se ca o pisică, sare de-a dreptul în spatele credinciosului slujitor țigan al lui Iancu. Altul, urmându-l, o atacă, tot pe la spate, pe Ancuța, smulgându-i din mână arma.

Bucurându-se de această împrejurare, cârc-sărdarul ocheşte întâi pe Alexe care încă se luptă cu cel care încearcă să-l doboare, fără să-l nimerească şi apoi pe bătrână. Aceasta cade, gemând dureros.

— Alexe, ai grijă de Ancuța! mai apucă să-l roage

mama.

Fata însă, lăsând la o parte totul, s-a prăvălit asupra mamei sale căzute, încercând s-o ajute, sărutându-i obrazul palid:

— Mamă! Scumpa mea mamă!

Între timp, lupta s-a înteţit. Alexe şi-a trântit la pământ duşmanul, l-a dezarmat şi se repede la Parvanoglu, dar Duţă, cu hangerul ţinut în mâna stângă (pentru că dreapta, rănită, încă, nu o poate destul de bine folosi) îl întâmpină şi îl înjunghie.

— Na! Pentru că ai încercat să-mi iei viaţa!

Alexe a fost rănit la piept, dar tot apucă să-l mai ţintească pe Duţă. Duţă s-a prăbuşit, iar ţiganul, cu ultimele puteri, încearcă să ajungă la Parvanoglu – care s-a tras tot mai înapoi, ascunzându-se între oştenii săi – dar nu mai izbuteşte. Focurile pe care încă le trage se pierd în gol. Ticălosule!... Ticălosule!... bolboroseşte, cu gura plină de sânge, Alexe. Atâţia arnăuţi împotriva unui singur om al lui Jianu. Vitejilor ce sunteţi!... Ticăloşilor!...

Şi-a pierdut cunoştinţa şi s-a prăbuşit pe podele.

— A murit! Se bucură Parvanoglu. Vocea i-a redevenit puternică. Pe Duţă urcaţi-l într-una dintre căruţe şi îngrijiţi-l. Arnăuţii îl târăsc afară. Pe fată în alta.

Ancuţa, despletită, cu hainele în neorânduială, plină de lacrimi pe obraz, nu mai are nicio vlagă. A renunţat să se mai apere. Se uită doar, rătăcită, în jur, apoi din nou la Stănuţa, la Alexe, şi un suspin dureros îi frământă pieptul. E ridicată, de pe trupul nemişcat al mamei şi dusă pe braţe de arnăuţi spre căruţă.

— Plecăm! întreabă un arnăut.

— Cu Duță porniți îndată spre Râmnic! hotărăşte Parvanoglu. Iar pe fată duceți-mi-o în locul ştiut. În noaptea aceasta, în sfârşit, sora lui Iancu Jianu va fi mireasa mea.

Logodnica pandurului îi aude cuvintele şi se cutremură de scârbă.

— Înțeles! răspunde un arnăut.

— Pe ceilalți răniți scoateți-i afară, urcați-i în cea de-a treia căruță şi casei dați-i foc!

— Cu hoiturile bătrânei şi țiganului ce facem?

— Lăsați-le aici să se prefacă în scrum!

Arnăuții au adus din ogradă şomoioage de paie, le-au îngrămădit peste tot prin încăperi. Au lovit amnarele şi au dat foc paielor.

Casa a început să ardă. Parvanoglu şi ai lui au plecat.

Se mai aud doar din depărtare zgomotul roților şi tropotele cailor, când Alexe, plin de sânge, începe să-şi revină, se ridică şi, înaintând cu greutate prin fumul din ce în ce mai des, se apropie de trupul fără viață al Stănuței:

— Cocoană! strigă plângând în hohote. Cocoa-nă! Făcând eforturi supraomeneşti, o ridică, străduindu-se s-o tragă afară. Co-coană!... Ajutor!... Scăpați-o! Unde eşti Smărăndițo?

Suntem la Bucureşti într-o frumoasă şi senină zi de primăvară. La marea şi frumoasa biserică a Sărindarului bat toate clopotele. Astăzi se prăznuieşte ziua sfântului mucenic Gheorghe, iar domnitorul țării se ştie că se numeşte, pe lângă Ion, şi Gheorghe. De-aceea, Caragea vodă a hotărât să meargă, pentru

închinăciune, cu toată suita lui, din suită făcând parte şi bostangi-başa Stoica Parvanoglu, nu la paraclisul curții, ci la biserica Sărindarului.

Cunoscându-se că în această zi, mai marii curții vor fi plecați la biserică, Iancu Jianu a pus la cale pătrunderea haiducilor în „palat", de fapt în casele domneşti, nişte case destul de vechi şi de părăginite.

Cu acest țel, a strecurat, din vreme, în rândul cetelor de pază arnăuțeşti, pe unul din oamenii lui, numit Pavel, bărbat destoinic şi priceput, care, câştigându-şi destul de repede încrederea lui bostangi-başa, putea să-i ajute pe haiduci să intre în „palat".

Şi iată că, în ziua hotărâtă – îmbrăcat ca un pomojnic şi călăuzit de Pavel – Iancu Jianu, după ce a străbătut ogrăzile domneşti, mişunând de căruțe, cai, slujitoare şi străji, a intrat în chiar locuința lui bostangi-başa.

Pe o fereastră laterală, mai dosnică, traşi cu frânghia de Iancu, se strecoară acum şi alți câțiva haiduci, între care vestitul Mereanu, ajutorul apropiat a lui Jianu, țiganul Alexe, Marin, bărbat cu un spate cât malul şi Gheorghe, flăcău subțiratec şi iute în mişcări ca o zvârlugă.

— Am întârziat puțin, îi explică Mereanu lui Jianu, pentru că tocmai adineauri, Kerkorian, noul pomojnic al lui Parvanoglu schimbă pe la intrări străjile. Una dintre acestea a şi încercat să ne stea împotrivă, râde Alexe – care mai poartă încă pe față şi trup urmele rănilor şi arsurilor din ziua când Parvanoglu a dat foc caselor lui Jianu de la Drăgăşani – dar l-am trântit pe podele cât ai clipi, l-am legat, i-am pus un căluş în

gură şi-aşa s-a cumințit.

— Trebuie totuşi să ne grăbim, spune Pavel. Bostangi-başa l-a însoțit pe vodă la biserică, dar el se va înapoia, ca de-obicei, foarte repede.

— Caii sunt jos? întreabă Jianu.

— Îi păzeşte Gruieş, răspunde Gheorghe.

— Voi, tu Merene, cu Marin şi Gheorghe, desfaceți haznaua tâlharului, goliți totul în saci, puneți sacii pe cai şi plecați înainte, fără să vă mai opriți decât la adăpostul cel vechi din pădure. Eu cu Alexe vom lua-o pe Ancuța cu noi.

— Fata se află închisă în odaia din fund, îi îndrumă Pavel pe Iancu şi Alexe.

Şi cu Parvanoglu ce facem?

— După ce o salvăm pe Ancuța, ne întoarcem să ne socotim cu el.

Jianu este un bărbat de fier. De data aceasta însă, când ştie că-şi va revedea sora, care a suferit atât de mult din pricina lui Parvanoglu, se simte atât de mişcat, încât ochii îi plutesc în lacrimi.

Numai că, din nefericire, nu merge totul ca pe roate. Alt haiduc de-al lui Jianu, strecurat şi el în gărzile arnăuțeşti, alături de Pavel, pe nume Samoilă, vesteşte:

— Băgați de seamă că domnița Ralu, fiica lui Caragea şi jupânița Sultana Gălăşescu, prietena ei cea mai bună, care s-au şi întors de la biserică, urcă pe scară, venind încoace…

— Tu, Pavele, treci lângă uşă, ca şi cum ai face de strajă, îi porunceşte Jianu. Şi noi ceilalți, ne vom ascunde alături, în firidă.

— Şi-a vârât coada Sarsailă! oftează Alexe, dând cu

căciula de pământ.

— Să nădăjduim doar că nu vor sta mult! zice Mereanu, şi vor pleca înainte de a sosi şi bostangi-başa.

— Cele două tinere fete, domnița şi jupânița, au urcat sprintene scara şi se îndreaptă către odaia unde se află Ancuța.

Pavel, cu sabia ridicată, îi dă onorul domniței. Ralu, micuță ageră, cu chip de grecoaică, inteligentă, sinceră, pasionată, îmbrăcată fără multe podoabe, însă cu un deosebit bun-gust oriental, intră cea dintâi. O urmează jupânița ei „de onoare”, Sultana Gălăşescu, subțire, mlădioasă, delicată, răpitor de frumoasă, purtând pe hainele ei de curte câteva detalii vizibile româneşti-olteneşti.

Ancuța, slabă, cu obrazul palid, se găseşte pe divan, cu ochii închişi, ca o moartă.

— Te-am rugat să vii ca să-ți arăt, îi spune Sultana domniței, sticluța aceasta pe care mama Chiruța, țiganca care se îngrijeşte de fată, a găsit-o aici pe masă.

Ralu ia în mână sticluța şi îi scoate dopul.

— Are un miros ciudat! spune ea.

— Mama Chiruța mi-a mărturisit că, din această sticluță, bostangi-başa îi toarnă în mâncare Ancuței, câteva picături, în fiecare zi. Iar fata se simte după aceea din ce în ce mai rău. Îşi pierde ca acum cunoştința. Cred că este o otravă. Parvanoglu poate fi în stare de orice. Şi-a făcut cheful şi acum vrea, sigur s-o omoare. Mama Chiruța îmi povestea că s-a mai purtat şi cu alte fete la fel...

— Şi ce crezi că am putea face?

— Să i-o smulgem pe copilă din ghiare.

— Şi unde s-o ducem?

— La mine-n odaie. Să-i dau numai eu de mâncare.

Ralu e înduioşată.

— N-ar fi rău, deşi cred că e zdarnic totul. Nu pare să mai aibă mult de trăit.

— Eu nădăjduiesc că, îngrijind-o bine, aş putea încă s-o lecuiesc. Voi chema şi pe Sava doftoroaia în ajutor.

— Atât îți este de dragă?

— Parcă mi-ar fi o rudă apropiată.

Domnița o amenință gingaş cu degetul.

— Măcar că este sora haiducului Iancu Jianu, care ne-a înfricoşat pe toți cu faptele lui?

— Este înainte de toate o biată fată răpită, nefericită, domniță, îngaimă Sultana. Ce vină are ea dacă Jianu?...

— L-ai văzut vreodată pe haiduc? Este de la voi din Oltenia.

— Numai o singură dată, recunoaşte fata. Fuseserăm poftiți, de Paşti, la masă, de marele ban Bibescu... Şi-a venit el...

— Te-ai aprins la obraz ca focul. Cum arăta?

— Părea un adevărat prinț.

— Un prinț adevărat, nu ca fratele meu, Costache, vrei să spui?

Sultana s-a înroşit şi mai mult. Şi-a pus pe obraji palmele şi tace.

— Acum înțeleg, continuă Ralu, de ce fratele meu, Costache, care ar putea fi şi va ajunge cu siguranță, într-o bună zi, domn, cu toate că îți face atâta curte, nu are nicio trecere în fața ta.

Jupânița şi-a plecat fruntea, recunoscând în acest

fel, fără cuvinte, adevărul spuselor lui Ralu.

— Eşti îndrăgostită, Sultana, exclamă Ralu. Vino în braţele mele. Cele două fete se îmbrăţişează. Dar de un haiduc? De un haiduc, draga mea? Ştiu... ştiu că dragostea nu-ntreabă şi că, în Oltenia, aproape toate fetele de boieri sunt îndrăgostite de Jianu. Dar n-am bănuit că şi tu... El, cel puţin, ştie?

— N-are de unde! şopteşte fata.

— Înţeleg! şi tocmai de-aceea îţi reverşi toată dragostea asupra sorei lui...

Sultana recunoaşte:

— Ai ghicit de parcă ţi-ar fi povestit cineva. Şi-acum rogute vorbeşte cu măria sa. Ajută-mă s-o adăpostesc pe Ancuţa în cameră la mine. Vezi foarte bine şi tu...

— Am să vorbesc. Domniţa s-a aşezat pe divan. Şi eu îndrăgesc un om, care nu ştie şi nici nu va afla vreodată cât ţin la el. Ne desparte pe amândoi o prăpastie. Mai întâi, acesta este doar un biet cărturar...

— Te gândeşti la Gheorghe Lazăr, cărturarul avrigean?

Este rândul domnitei să se împurpureze:

— La el!

— Afară de acesta, el îi urăşte pe fanarioţi. Susţine, şi poate că are dreptate, că noi i-am urgisit neamul.

— Dar tu l-ai ajutat pe Lazăr... pentru că numai tu l-ai convins pe domnitor să-i dea încuviinţarea ca să-şi deschidă şcoala sa academicească.

— L-am ajutat, dar prin aceasta nu l-am putut face să mă şi îndrăgească.

Clipeşte, mâhnită, şi o cuprinde de după umeri pe prietena ei.

— Fiecare fată are o taină de dragoste, draga mea!...

— Prințesa mea bună şi îndrăgostită, deci ai să mă ajuți?

— Da!

De pe săliță se aude un zgomot.

— Cine-o fi? Să ştii că suntem spionate de vreunul dintre oamenii lui Parvanoglu.

Deschide uşa şi-l strigă pe Pavel:

— Arnăut!

— La poruncă, domniță!

Îi arată firida:

— Vezi cine este acolo!

Pavel se face că se uită în firidă.

— Cine să fie? Nimeni.

— Sigur?

— Sigur.

— Atunci să mă uit şi eu!

Din firidă se ivesc Jianu şi Alexe.

— Nu e nevoie, domniță!

— Aşadar, un pomojnic şi-un arnăut, iscoadele lui Parvanoglu, pândesc şi-ascultă din firidă ce fac şi ce-şi spun fiica domnitorului Caragea şi prietena ei!

— Nu sunt iscoadele lui Parvanoglu, domniță, mărturiseşte Pavel.

— Dar cine?

Sultana a împietrit.

— Sunt Iancu Jianu, domniță!

— Jianu la curtea domnească? O conspirație va să zică!

— Nicio conspirație! Vreau numai să-mi salvez sora din vizuina lui Parvanoglu, jefuitorul Olteniei, răpitorul şi chinuitorul atâtor copile nevinovate!

— Şi cu țiganul acesta urât ce e?

— Sunt negru, dar nu sunt urât, domniță, zău nu sunt… se împotriveşte Alexe, hazliu. Mi-a spus-o şi Smărăndița, țigăncuşa mea… zău aşa… zău…

— Şi tu, prietena mea, îşi aduce deodată aminte domnița de Sultana – tu trebuie să fi ştiut! Altminteri pentru ce m-ai fi adus tocmai astăzi aici?

— Îți jur, Ralu, că n-am ştiut nimic…

— Am pătruns în palat fără ştirea nimănui, întăreşte Jianu. Doar îmbrăcându-ne în straie arnăuțeşti şi-având o scrisoare ticluită ca din partea marelui ban.

— Aha! Marele ban, zice Ralu. Şi el îi urăşte pe fanarioți şi ştim că te cam ocroteşte, haiducule.

— Nici el nu are vreun amestec, domniță. Doar cu puterea şi iscusința noastră am pătruns aici. Şi câți ni s-au împotrivit…

— I-ați ucis?

— Nu. Însă zac jos, sub scară, legați şi cu căluş în gură.

— De data asta, ai îndrăznit, haiducule, prea mult. Domnița se îndreaptă spre Pavel: Arnăut, fugi şi vesteşte-l pe Parvanoglu.

Sultana cade în genunchi înaintea domniței şi îi sărută mina:

— Ralu, te rog din suflet, cruță-l! Fă asta pentru mine şi îți voi fi recunoscătoare cât voi trăi…

— Cu voia sau fără voia domniei tale, îmi voi lua înapoi sora. Care a fost adusă cu sila în palat, îi spune Jianu lui Ralu.

— Doar singură ai recunoscut, o mai imploră Sultana pe Ralu. Că fata nu mai are mult de trăit!

— Vreau, dacă o fi să închidă ochii, să aibă cel puțin ultima mângâiere de a se odihni în pământ alături de mama noastră, urmează Iancu.

— Pe care a ucis-o tot Parvanoglu, adaugă Alexe.

— Noi vom răzbi, oricum, rosteşte iarăşi Jianu.

Ralu îl priveşte cu admirație pe haiduc, totuşi spune:

— Aş vrea s-o văd şi pe-asta, boierule Iancu, pentru că eşti şi vei rămâne, orice s-ar spune, boier.

Ancuța, de zgomot, s-a trezit. Îl zăreşte pe fratele ei. Întinde mâinile, rugătoare:

— Iancu!

Haiducul s-a plecat spre ea, legănând-o ca pe un copil.

— Surioara mea, floarea mea scuturată.

Fata i s-a aninat de grumaz. Spune cu o voce care abia se aude:

— Te rog, să mă iei de-aici!

Sultana îşi împreună palmele şi se întoarce, implorând-o în acest fel pe Ralu. Aceasta îşi plimbă privirile de la unii la alții, apoi se înduplecă:

— Bine. Ia-o şi pleacă nesupărat.

— Îți mulțumesc, jupâniță. Şi domniei tale, domniță. N-am să vă uit niciodată, grăieşte Jianu.

Vrea s-o ridice pe Ancuța, dar de-afară răsună împuşcături, chiote şi strigăte de luptă. Alexe se repede pe săliță, priveşte în ogradă şi raportează:

— Am fost descoperiți. Suntem înconjurați.

Jianu îşi scoate sabia şi se avântă pe scări în jos, spre locul bătăliei.

Fata şopteşte în neştire:

— Iancu…

— Doamne! Acuma ce se va mai întâmpla? se îngrijorează Sultana.

În ogradă lupta este tot mai înverşunată.

— Nu va putea să reziste! spune domnița. Garda lui bostangi-başa numără câteva sute de arnăuți.

A urcat scările între timp, gâfâind, însuşi Parvanoglu. Îi face o temenea domniței. Este congestionat la obraz şi plin de sudoare.

— Iancu Jianu a fost prins! spune. Aleargă mai întâi în camera unde îşi păstra haznaua. M-au jefuit, răcneşte. M-au jefuit. Unde e arnăutul ce trebuie să stea aici, ziua şi noaptea, de pază? îl vede pe Alexe: Tu eşti? Alexe nu răspunde. Aleargă şi tu jos, la lupta, îi porunceşte, şi aduceți-mi-l aici pe Jianu viu.

— Doamne, ajută-l! se roagă Sultana.

A început să plângă.

— Mă tem că Jianu va fi răpus, îi spune domnița.

Parvanoglu, cu picioarele groase şi crăcănate, țopăie pe sală.

— Au fost prinşi... Ca nişte şoareci au fost prinşi... Pe tâlhar am să-l trimit la ocnă. Acolo să-i putrezească oasele.

Alexe profită de aceste momente de tulburare. Se strecoară printre arnăuți şi dispare.

— Am pus mâna pe Iancu Jianu! țopăie mai departe bostangi-başa. Alerg să-l vestesc şi pe măria sa. Dar măria ta, domniță, îşi aduce el aminte, ce cătai aici? Dacă pot cuteza să te întreb!... În încăperile prea umilei domniei tale slugi? Sau?... arată el spre Ancuța. Aha, îşi întinde el degetul spre Sultana. V-a poftit jupânița. O să vedem ce spune măria sa...

— Ieşi afară, îi porunceşte, tăios, Ralu.

— Din încăperile mele, domniță? se miră el. Bine!... Bine!... Porneşte înapoi pe scări în jos, furios şi strigând: Aveți grijă să nu vă scape. Eu alerg la măria sa. Trebuie să se fi întors de la biserică.

Legat în ştreanguri de sus şi până jos, Jianu, cu obrazul însângerat, este târât de arnăuți, sub paza pomojnicului Nerses Kerkorian.

Frângându-şi mâinile, lăcrămând, disperată, Sultana se apropie de el.

— Boierule Iancu!...

— Nu plânge jupâniță! Nu-mi place să fiu plâns! zice el. Ai însă, te rog, grijă şi mai departe de Ancuța...

— Voi avea, boierule Iancu. Îți făgăduiesc.

Domniței i s-a adus un jilț. Jupânița a îngenunchiat alături. Clepsidra de pe prichiciul ferestrei îşi picură liniştită, neobosit, nisipul.

Toți tac. Încordați, aşteptând. Lui Iancu îi picură de pe obraz sângele pe veşminte. Îşi păstrează însă, neclintit, fruntea sus.

Se aud paşi şi glasuri pe scări. În încăpere intră vodă Ion Gheorghe Caragea, bărbat frumos, cu barba neagră, lungă, tăiată după moda bizantină. Însoțit de marele logofăt, marele armaş şi bostangi-başa Parvanoglu.

— Ia te uită... ia te uită... rosteşte Caragea, zărindu-l pe Jianu. Este vizibil iritat, dar îşi dă toată silința să se stăpânească.

— Au mai fost prinşi şi alți patru haiduci în ogradă, îi povesteşte Kerkorian lui vodă. S-au apărat ca nişte turbați, dar cei două sute de arnăuți de sub comanda mea, se umflă el în pene, i-au doborât până în cele din urmă şi i-au legat cobză. Să-i aduc şi pe ei aici, măria

ta?

Vodă dă din cap în semn că nu-i nevoie.

— Frățiorul meu, Iancu... frățiorul meu!... geme încet Ancuța.

Sultana se apleacă asupra fetei. Îi mângâie obrajii albi.

— Sărăcuța de tine, Ancuța! Dormi... dormi... nu se întâmplă nimic.

Parvanoglu a ieşit în față. Îl prinde pe Jianu de frânghia cu care a fost legat peste piept şi brațe.

— Dă-mi voie, măria ta, spune, să-l pun la chinuri ca să mărturisească unde mi se găseşte avutul.

— Avutul tău? zice Jianu. Ce-ai avut tu, când ai trecut Dunărea la noi, ca să te pricopseşti, mai mult decât zdrențele de pe tine, un coş cu alviță şi-o doniță de bragă? Ți le dăm toate astea înapoi şi întoarce-te de unde-ai venit!

— M-au furat tot haiducii, măria ta, se jeluieşte bostangi-başa.

— Nu spurca numele de haiduc, îl repede Jianu. Haiducii nu fură.

— Dar ce fac?

— Împlinesc dreptatea.

— M-au jefuit.

— Tu eşti cel care ai prădat până şi vistieria domnului, pe care pretinzi că-l slujeşti, dosind galbenii din biruri şi minținд că ți i-am luat noi...

— Nu-i adevărat măria ta. Nu-l asculta, chițăie bostangi-başa.

— În această privință, ia cuvântul marele logofăt, scărpinându-şi barba, am avut, ce-i drept, şi noi, măria ta, unele bănuieli.

— Mă jur pe tot ce am mai sfint, măria ta şi mare logofăt, că nu-i adevărat…

Vodă îşi clatină capul, rămânând pe gânduri:

— Învinuirea aceasta merită oricum a fi cercetată…

— Tâlharii… Tâlharii m-au despuiat de tot. Haiducii…

— Haiducii nu fac altceva, glăsuieşte Jianu, decât vă smulg unora ca tine avutul pe care l-aţi supt din sudoarea şi sângele norodului, ca să aline cu el foamea bieţilor nevoiaşi şi vă pedepsesc pentru că jaful l-aţi făcut cu urgie.

— Noi? Eu? spumegă Parvanoglu. Auzi, măria ta?… Poruncile măriei tale şi-ale divanului… ale marelui logofăt… Auzi… Auziţi…

— Răpitori de copii şi de fete, ucigaşi… rosteşte, îndurerat, Jianu.

Ralu i-o arată pe Ancuţa domnitorului:

— Adevărul, tată, este că bostangi-başa a răpit-o pe această nefericită copilă, sora şetrarului Iancu Jianu. Şi acum, iată, în ce stare a adus-o!

— Hm! Şi asta vom cerceta! zice vodă.

— Nu-i adevărat. Nu. Nici asta nu-i adevărat. Ea singură mi s-a agăţat de gât… ca să poată pătrunde aici, în palatul domnesc…

— Este un vechi siluitor de copile, îl învinuieşte mai departe Ralu.

— … ca să poată pătrunde aici, în palat, şi ca să-l poată ocroti, prin mijlocirea mea, pe frate-său, haiducul.

— Pentru tot ce-ai făcut şi-ai spus, te osândesc la moarte, în numele poporului, Parvanoglu, rosteşte, solemn, Jianu.

— Întreci orice măsură, haiducule, ia cuvântul şi marele armaş. Nici tu şi nici poporul valah nu sunteți în drept să judecați de este cineva vinovat sau nu. Ci numai măria sa şi divanul, noi, boierii cei mari…

Vodă îşi ridică în sus un deget:

— Pravila este întocmită de noi.

— Poporul nostru îşi are pravilele sale, legi ale omeniei şi dreptății, moştenite de la părinți…

— Ce vrei să spui cu asta? se miră marele logofăt.

— Vreau să spun că legile alcătuite de voi sunt străine de sufletul nemului nostru. Sunt făcute numai ca să puteți înrobi norodul.

— Auzi-l, măria ta, ce spune valahul acesta puturos! îl pârăşte Parvanoglu pe Jianu. Valahii îi urăsc pe străini.

— Pe-aceia care vin eu gânduri bune îi ospețim ca pe frați! îi răspunde haiducul. Le-ngăduim să trăiască alături de noi şi uneori chiar, dacă merită, mai bine decât noi…

— Adevărul adevărat este că valahii sunt primitori, recunoaşte vodă.

— Noi nu-i urâm decât pe cei care ne calcă în picioare.

— Şi noi, iubite tată, rosteşte din nou Ralu, dorim acelaşi lucru, eliberarea Greciei noastre de sub picior străin.

— Cu valahii, copila mea, este puțin mai altfel… Valahilor le trebuie un stăpân şi legi din afară să-i învețe cum să trăiască.

Jianu îşi ridică şi mai sus capul:

— Singuri ne-am zidit această țară, măria ta, şi singuri dorim să ne-o conducem. Noi nu v-am chemat

să ne-nvățați cum trebuie condusă. Ci vrem să trăim doar aşa cum ne place.

— Iată recunoştința valahă pentru osârdia noastră! se plânge marele logofăt.

— Osârdia voastră ne costă prea scump, declară Jianu. Roadele cu care ne hrănim din pomul sădit de voi pe pământul nostru sunt prea amare şi ne ucid...

Parvanoglu tropăie de colo până colo prin încăpere. Nu ştie ce-ar mai putea născoci. Deodată îşi aduce aminte şi-i porunceşte lui Kerkorian:

— Pentru ce nu l-ai silit pe haiduc să stea în genunchi în fața măriei sale?

Kerkorian se repede la Jianu, încercând să-l îngenuncheze.

— În genunchi, valahule, în genunchi...

Dar Jianu îl îmbrânceşte cu umărul:

— În țara mea nu îngenunchez în fața nici unui asupritor, cât timp mai am o picătură de sânge în vine, cât timp mai sunt viu...

— Dar mult n-ai să mai fi! mormăie Parvanoglu.

Sultana se cutremură. Kerkorian a încercat din nou să-l silească pe haiduc să îngenuncheze, dar vodă a intervenit:

— Lasă-l în pace, Kerkorian! apoi i s-a adresat, cu prefăcută blândețe, lui Jianu: înseamnă că tu nici pe mine nu mă recunoşti ca stăpân.

— În Țara Românească, măria ta, îşi destăinuie, cinstit, gândul haiducul, nu are dreptul să se numească stăpân decât acela care a asudat şi-a sângerat din veacuri pentru pământul pe care-l locuim...

— Şi eu mă simt legat de pământul acesta,

haiducule. Vă sunt domn…

— Dar nu te-am ales noi. Eşti trimis de sultan şi deci eşti sluga lui…

— M-a uns mitropolitul.

— N-ai putea fi niciodată ca Basarab cel Sfânt, pe care strămoşii mei de pe Olt şi l-au ales drept domn pentru vrednicia, cinstea şi vitejia lui.

— Şi măria sa e patriot, îi ia apărarea lui vodă marele logofăt.

— Am vrut să fiu un bun părinte pentru voi toți.

— Numai că pe fiii-ți cei mai vrednici i-ai lăsat pradă unor spoliatori şi răpitori cruzi şi nemernici, aşa cum sunt Parvanoglu şi alții…

Ochii lui bostangi-başa aproape i-au ieşit din orbite de furie.

— Am vrut să vă fac să înaintați pe căile culturii…

— Făcându-i pe boierii cei mari să se ruşineze de limba, portul şi datinile strămoşilor noştri?

— Gândeşte-te, mai spune vodă, că prin cuvinte ca acestea îți pecetluieşti singur soarta.

— Soarta mea, şi nu-mi doresc alta, îl înfruntă Jianu, a fost şi este aceea de a răspunde, precum m-am priceput, durerilor norodului, şi de a-i pedepsi, cu prea puținele mele puteri, pe cei ce l-au lovit…

— Norodul cu care te făleşti te va lăsa, de data asta singur în mâinile noastre, îi glăsuieşte şi marele armaş. Iar noi te vom pedepsi după voie…

— Vei pieri în neființă, şetrarule! îl previne şi vodă.

— Te-amăgeşti singur, măria ta. Eu nu voi pieri nicicând.

— Ce te face să crezi?

— Numele meu a şi intrat în cântece. Şi cântecele

poporului vor dăinui de-a pururi.

— Prin însuşirile de care dispui ai fi putut să te ridici în rang, şetrarule Iancu, de nu ai fi pornit pe drumul răzvrătirii.

— Ai fi putut trăi în slavă şi în belşug lângă noi, mai spune marele logofăt.

— Tocmai slava aceasta a voastră e pieritoare. Ea va ajunge sub hula şi blestemul celor de mâine.

Vodă îşi mângâie barba neagră şi mătăsoasă.

— Mi-ar fi plăcut, şetrarule Iancu, să am un om de credinţă şi cinste ca tine lângă scaunul meu... Tu nu m-ai fi trădat. Cere-mi, supus, iertare şi noi vom încerca să mai chibzuim.

— Cere-ți iertare, boierule Iancu, îl sfătuieşte şi Ralu. Şi eu mă voi pune chezaşe pentru domnia ta.

Ochii Sultanei s-au umezit.

— Îmi cer iertare numai neamului meu, rosteşte însă Iancu, că nu am fost destul de vrednic să fi lovit mai crunt pe cei care-l apasă...

Vodă e necăjit.

— Cu aceste din urmă cuvinte, mai spune el, ți-ai câştigat osânda, haiducule Iancu! Haiducul să rămână sub paza ta, îi porunceşte apoi lui Kerkorian. Iar voi, boieri, urmați-mă, să intrăm în divan. Tu nu vii? o întreabă, din drum, pe Ralu.

— Eu mai rămân puțin, îi răspunde domnița, cât timp Sultana se va îngriji s-o pună pe-această nefericită soră a lui Jianu la adăpost.

— În ogradă, îl înştiințează Parvanoglu pe Kerkorian, sunt pregătite patru cete de arnăuți, gata să-ți sară în ajutor dacă va fi nevoie.

Domnitorul iese, măreț, iar marii boieri se

grămădesc după el. Sultana se apleacă, încercând s-o ridice pe Ancuța, care nu şi-a revenit din leşin şi fiindcă nu reuşeşte, o întreabă pe Ralu:

— Nu s-ar putea să-mi dea ajutor pomojnicul ca s-o scoatem pe fată de-aici?

Ralu încuviințează cu capul.

— Scoate-o pe Ancuța din această încăpere, Kerkoriene!

— Nu-l pot lăsa pe haiduc singur. E porunca măriei sale! scrâşneşte el.

— Dar eu sunt fiica măriei sale şi doresc să m-asculți!

Kerkorian se înclină şi se apleacă s-o ridice în brațe pe fată.

Ralu stă întoarsă cu spatele. Cât ai clipi, Sultana smulge din panoplia cu arme agățată pe perete un stilet. Taie nodul frânghiei cu care este legat Iancu. Şi tot atunci, încep din nou să trăsnească afară flinte, să răsune iar zgomote de luptă. Kerkorian renunță să mai ridice fata. Se întoarce şi vrea să-şi îndrepte mâna spre hanger; dar Iancu se scutură de frânghii şi se repede la Kerkorian. Cu o mână i-a prins brațul îndreptat spre hanger şi cu cealaltă îl strânge de grumaz.

— Ai pus mâna pe stilet mai repede decât mi-aş fi putut închipui! îi şopteşte Ralu Sultanei.

Surprinsă, dar neînfricată, Sultana întreabă:

— Ai ştiut?

— Ceea ce trebuie să facem acum, zice domnița în loc de orice răspuns, este să plecăm cât mai grabnic de-aici.

— Trebuie neapărat?

— Este spre binele lui! zâmbeşte Ralu.

Jianu l-a trântit pe Kerkorian. Zgomotele luptei s-au înteţit, şi s-au apropiat. Şi, în timp ce fetele părăsesc încăperea, pe scară năvălesc din nou Alexe, Mereanu, Gheorghe şi alţi câţiva haiduci, care-l înşfacă pe Kerkorian şi îl leagă în locul lui Jianu.

— Ai noştri erau lângă pădure. Am ajuns la timp ca să-i întorc din drum! îl informează Alexe pe Jianu. Caii sunt pregătiţi... Chiar sub fereastră!

Arnăuţii au urcat, de asemenea, scara. În spatele lor s-a ivit şi bostangi-başa care răcneşte ca din gură de şarpe:

— Prindeţi-l din nou. Îl vreau viu! Viu îl vreau! Viu!

În formaţie de luptă, haiducii, în fruntea lor aflându-se Jianu, cu Ancuţa în braţe, se îndreaptă către fereastra de pe săliţa pe care se înşiră, la rând, odăile.

Haiducii îşi rotesc săbiile. Jianu a înşfăcat şi el una. Morişca săbiei lui Jianu este cea mai nimicitoare.

— M-a atins! se văietă Parvanoglu. Aruncaţi laţurile! Opriţi-l! Prindeţi-l! Trageţi! Ucideţi-l! îl vreau pe Jianu fie viu, fie mort!

Iancu, cu Ancuţa în braţe, a ajuns în dreptul ferestrei. Sare pe prichici şi de-acolo îşi face vânt de-a dreptul în şaua roibului său.

— Mişeilor! Ticăloşilor! răcneşte Parvanoglu. Unde-i Kerkorian?

Acesta, credincios, legat de mâini şi de picioare, se târăşte în genunchi şi pe coate. Cu greu îşi dă puţin la o parte căluşul care i s-a pus în gură, frecându-se cu capul de divan şi abia poate răspunde:

— Aici, stăpâne... Aici...

Parvanoglu, răvăşit, cu turbanul căzut, rănit şi el la obraz, îl vede şi îl loveşte cu piciorul:

— L-ai scăpat! Trădătorule! Am să te spânzur! Luați-l!

Doi arnăuți au şi început să-l târască, în timp ce Kerkorian se jeluieşte şi cere iertare pentru vina pe care n-o are.

Haiducii au apucat să sară toți după căpetenia lor. Şi acum îşi fac loc, călări, cu săbiile în mâini, printre arnăuții din curte.

De la fereastră, Parvanoglu urlă ca o fiară rănită:

— După ei... După ei... Dacă nu-i prindeți, dacă nu mi-i aduceți înapoi, vă ucid... vă ucid pe toți...

Tropotele cailor se pierd în depărtare, ca şi focurile de flinte. Parvanoglu rage: „Vă ucid... vă ucid pe toți... vă ucid...”

Cetele arnăuților care cutreieră țara în căutarea haiducilor şi-au aşezat tabăra în apropierea casei arse de la Drăgăşani a lui Jianu.

Din fosta grădină şi vie n-a mai rămas, decât în parte teafăr, un singur copac, în vecinătatea unui perete pe jumătate dărâmat.

Noaptea de vară e înnourată şi doar slab luminată de o făclie înfiptă în dărâmături. Doi arnăuți stau de veghe vorbindu-şi între ei:

— Zău că nu mai pricep nimic! spune unul. O ştire vine că Iancu Jianu s-ar fi găsind la Râmnic şi că acolo ar fi fost ars un conac boieresc.

— Gonim, cu bostagi-başa în frunte, şi când ajungem, sleiți de nu mai putem, acolo, aflăm că haiducii s-ar fi ivit la Piatra.

— O luăm din nou în goana cailor spre Piatra, unde birnicii au fost unşi cu miere şi legați de garduri ca să-i mănânce gângăniile şi auzim că, tot în aceeaşi zi, şi-n acelaşi ceas, aceiaşi haiduci s-au arătat şi la Târgu-Jiu ori la Slatina, ori la Caracal, ori la Craiova.

— Asta-l înnebuneşte şi pe Parvanoglu. Gândeşte-te! în aceeaşi zi şi-n acelaşi ceas, Iancu Jianu apare-n mai multe oraşe sau sate deodată împlinindu-şi înfricoşătoarele sale pedepsiri. Dar ieri ai aflat ce-a pățit bostangi-başa?

— Nu.

— Este şi de râs.

— Ce s-a petrecut?

— Închipuieşte-ți, bătrânul călarea spre Craiova împreună cu Iani, Mustafa şi Melican Tarosian. Pe drum au fost atacați. Melican, Iani şi Mustafa, bătuți şi dezbrăcați de haiduci, au fugit, lăsându-l pe Parvanoglu singur. Acesta, la rândul său, a pornit prin pădure spre Coțofeni, unde ştia că se găseşte stația de poştă. La stație a cerut patru cai şi o căruță să-l ducă la Craiova.

— Şi căpitanul stației de poştă nu l-a recunoscut?

— Ba l-a recunoscut. Însă aici i-aici. I-a dat caii, căruța şi-un surugiu bătrân. Surugiul i-a cerut pentru călătorie zece bănuți. Iar Parvanoglu i-a răspuns c-o să-i dea zece pumni şi zece picioare-n fund dacă nu-l duce repede la Craiova şi mai stă mult la tocmeală cu el.

— Da' tu de unde ştii toate astea?

— L-am auzit chiar pe el povestind marelui armaş, în timpul cât m-am aflat în garda sa la Craiova.

— Şi mai departe?

— Surugiul a dat bici cailor şi a pornit val-vârtej prin hârtoape, peste văi şi dealuri, prin pietriş, peste vaduri. Bătrânul abia se mai ținea în căruță, dar şi-a pierdut pe drum sabia, şalul, narghileaua şi turbanul.

— Nu mai spune! râde înfundat celălalt. I s-a înfundat, deci, bătrânului hoțoman. Deşi ar fi putut trage cu pistolul în surugiu. Eu astfel aş fi făcut…

— Asta dacă ar fi fost în stare să-şi desprindă cât de cât mâinile de pe marginea căruței. Însă căruța se hurduca atât de straşnic că numai o clipă dacă şi-ar fi ridicat mâinile, ar fi şi fost azvârlit jos.

— Şi până la sfârşit?

— Surugiul a intrat, din goana cea mai mare a bidiviilor, de-a dreptul în Jii.

— În Jii?

— Acolo a desprins şleaurile. Şi-a înotat mai departe cu caii, lăsând căruța-n mijlocul apei, acolo unde ea era mai adâncă şi mai cu vâltori.

— Putea să se-nece.

— A avut noroc că l-au scăpat nişte țărani care scoteau pietriş din râu pentru boierul Dudescu…

— Şi cine să fi fost surugiul, nu s-a aflat?

— S-a aflat, fiindcă s-a mărturisit chiar el. Când l-a lăsat pe bătrân în Jii ca să facă baie, surugiul zice că i-ar fi strigat: „Bostangi-başa, să ştii că acela care te-a plimbat azi cu cocia nu a fost altul decât Jianu. Şi să mai ții minte că mâine va trebui să-mi plăteşti pentru tot…

— Iancu Jianu era?

— Însuşi el, frățioare.

— Parcă mă şi înfioară. Ăsta n-o să-l ierte pe bostangi-başa nici în mormânt pentru că i-a răpit şi

batjocorit sora!

— Ce i-o fi venit, zău, nebunului de moşneag să s-apuce tocmai cu Iancu Jianu? Nu răpise şi-aşa destule fete?

— Nu ştie şi el că Iancu Jianu, pentru orice om din popor, căruia i se ia oleacă de bir mai mult sau pentru orice slugă bătută de vreun logofeţel ori ispravnic, arde conace, unge boierii cu catran, îi înhamă la căruţe în locul cailor şi-i face de s-ascund prin pivniţe ca şobolanii, ori iau calea Bucureştilor, trecând peste munţi ca-n vreme de război? Dar-mi-te când era vorba de sora, mama sau casa lui?

— El îl ajută pe Jianu şi noi alergăm prin coclauri străduindu-ne să prindem o nălucă...

De mai de departe, răsună, ascuţit, glasul lui Parvanoglu:

— Unde sunt străjile?

— Auzi-l c-a sosit!

— Să-i răspundem. Aici, milostivirea ta!

— V-am poruncit să-mi staţi de pază câte un om la cel mult cincisprezece picioare unul de altul.

— Aşa şi stăm!

— Să nu treacă nici pasărea-n zbor!

— Nici musca nu trece.

— Aici, la ruine, cum ne-a pus Samoilă, stăm doi.

— Veniţi amândoi încoace!

— Îndată.

Parvanoglu şi un alt mare boier s-au apropiat de ruine. Cei doi arnăuţi îi întâmpină.

— Ţineţi mai întâi scara marelui armaş! ordonă bostangi-başa.

Unul dintre cei doi arnăuți împlineşte, slugarnic, porunca.

— Pune milostivirea ta piciorul pe spetele mele.

A coborât şi Parvanoglu.

— Acum pe unde-o luăm? întreabă baş-boierul.

— Tot înainte! zice unul din arnăuți.

— Vedeți să nu vă-mpiedicați, spune şi celălalt. Aici e… Aşezați-vă luminățiile voastre pe lavița asta.

— Bine. Hrăniți şi adăpați caii şi rămâneți în locurile unde v-a statornicit Samoilă până vă chem.

— Am înțeles.

Parvanoglu şi marele armaş au luat loc pe laviță în fața unui cort, până unde răzbat, de fapt, şi slabele raze ale făcliei.

— Domnitorul e foc! rosteşte marele armaş. Faptele lui Iancu Jianu au îngrozit domnia. Nici măria sa nu mai e sigur.

— Eu mă străduiesc destul, răspunde bostangi-başa. Alerg după el, câinele, ziua şi noaptea. Dar haiducii s-au înmulțit şi au crescut în putere, deoarece țăranii, când părăsesc moşiile, se aciuiesc la ei.

— Haiducii s-au ivit şi-n Argeş, la Târgovişte, Câmpulung şi Buzău. Iar Bucureştii tremură.

— Eu împuşc pe oricine, fie şi numai bănuit că-i sprijină pe haiduci.

— Domnitorul se teme să nu se întâmple ceva, cumva ca-n Serbia.

— Vorbeşti de Caragheorghe?

— Sigur. De el. S-a ridicat dintre haiduci şi-a ajuns să domnească.

— Doamne fereşte s-ajungem ca-n Țara

Românească să se urce în scaun vreun domnitor valah!

— Dacă nu stăm bine de strajă, asta se va întâmpla. Şi-atunci aleluia dregătorii.

— Ce vorbim de dregătorii? Nici măcar un huzmet, un ciubuc acolea oricât ar fi de mic.

— De-asta te-a şi trimis măria sa cu-o oaste întreagă de poteraşi să-i stârpeşti pe haiduci. Domnitorul te ceartă şi-ți pune două întrebări: Una: de ce ne-ai tot înştiințat, prin trimişi grabnici, c-ai pus mâna pe Jianu?... Şi, până la urmă, nu ni l-ai dat?

Parvanoglu scuipă înciudat.

— Poteraşii mei prind, uneori, câte-un om despre care socot că-i Jianu.

— Prinsul mărturiseşte astfel?

— Mărturiseşte!

— Şi?

— Şi, a doua zi, oricât ar fi fost de legat şi bine zăvorât, omul acela piere lăsând în urma sa câte-un răvaş prin care-şi bate joc de mine şi de domnie.

— Şi-a doua întrebare a măriei sale sună: Este adevărat că Jianu are vreo câteva butoaie cu galbeni turalii, pietre prețioase şi alte avuții?

— Aşa am auzit. Dar ceea ce e sigur este că undeva la el se află şi acele câteva mii de mahmudele pe care mi le-a răpit mie, agoniseala mea de-o viață, cu care năzuiam să mă înapoiez în Fanar şi să-mi trăiesc tihnit bătrânețea. Noi am scotocit până acum toate casele Jienilor, nu numai la Caracal şi-aici, la Drăgăşani, ci şi prin toate satele din Romanați, Vâlcea şi Dolj, şi mai ales din satele lui la Fălcoiul şi Cocii Vechi. Şi n-am găsit nimic. Că, dacă aş fi găsit, aş fi

timis galbenii domniei, iar o parte din ei i-aş fi pus de-o parte pentru înălțimea ta.

— Partea aceasta te-aş ruga să fie ceva mai mare.

— Bineînțeles! Ştii doară că sunt omul milostivirii tale. Şi-ai să fii mulțumit. Să-l prind eu numai pe Jianu! Îl despoi de cămaşă, îl răsferec în lanțuri şi-l plimb prin toată țara, ca să-l vadă poporul şi să-şi piardă nădejdea de la dreptatea lui. Şi-ajuns în Bucureşti, numai eu vreau să-i fiu călăul şi să îi scurtez viața chiar cu mâinile astea, aşa cum mi-am jurat când mi-a răpit blestematul toți sacii mei cu galbeni şi pietre prețioase.

— În ce-o priveşte pe Ancuța, ai mai aflat ceva despre ea, după ce a scăpat-o Jianu?

— N-am mai aflat nimic. Parc-a înghițit-o pământul. Măcar de-ar fi aşa!

— Fata nu ți-a fost dragă atunci când ai răpit-o?

— M-am săturat repede de ea. Pe urmă, la gunoi.

— Ca un paşă eşti, bostangi-başa. Ca un paşă.

— Dar cum, înălțimea ta? râde Parvanoglu trivial.

Marele armaş cască.

— Ei, s-a făcut târziu. Aş pofti să mă culc. Restul vom mai vorbi şi mâine.

Parvanoglu bate din palme:

— Hei, arnăuți!

Apar doi dintre ei:

— La poruncă, milostivirea ta!

— Ați pregătit pentru înălțimea sa tot ce-i este de trebuință?

— Pregătit, bostangi-başa! zice unul.

— Sarai împărătesc! adaugă celălalt.

— Va locui în casa cumnatului Jienilor. Tot de la

neamurile Jienilor am luat şi de-ale gurii, pui, pită, şi de-ale suptului; nu-s aici Drăgăşanii? – ba încă şi-o puicuță de cincisprezece ani. I-am bătut pe tată-său şi pe mumă-sa cu bicele la tălpi de i-am rupt, până ne-au dat-o, c-o ascunseseră într-o căpiță de fân.

— Ştiu oamenii mei ce s-aleagă! îi explică marelui armaş Parvanoglu. Şi-acum luați-l de subțiori şi duceți-l pe înălțimea sa, marele armaş, la conac. Petrecere pe cinste, luminăția ta!

— Şi domniei tale aşijderea! Sunt sigur că şi pentru domnia ta s-au îngrijit arnăuții la fel.

— Nădăjduiesc şi eu!...

Marele armaş, purtat de subțiori, este dus. Rămâne pe lavița de dinaintea cortului numai Parvanoglu.

Înaintea lui, călcând cam furişat, se iveşte însă un alt arnăut, Samoilă.

— L-am adus! zice el.

— Te-ai încredințat bine? întreabă Parvanoglu. Să nu fie altul. Bagă de seamă.

— El e. Ce, nu-l cunosc? Numai o dată i-am călcat hanul?

— Cheamă-l dară încoace!

Samoilă se cufundă puțin în întuneric, dar repede se întoarce însoțit de-un bărbat cam între două vârste, c-o mustață pe oală, o pălărie veche de paie lăsată pe ochi şi nişte haine jumătate țărăneşti, jumătate orăşeneşti, care rămâne la o oarecare depărtare, într-o poziție umilă.

Lui Parvanoglu îi lucesc ochii ca pisicilor când zăresc o vrabie.

— Tu eşti hangiul de la pod?

Acesta cade-n genunchi:

— Eu!

— Şi tot tu mi-ai trimis vorba aia prin Samoilă?

— Tot eu măria ta!

— Ia povesteşte!

Hangiul a îngenunchiat:

— Răzbună-mă, măria ta, că eşti boier mare şi te ține vodă ca-n palmă!

— Povesteşte!... Povesteşte!... îi cere, nerăbdător, Parvanoglu.

— Numai domnia ta îi poți veni de hac lui Jianu.

— Am să-i vin, n-ai grijă. Ridică-te, deodată, şi povesteşte!

— Să vezi, milostivirea ta, zice hangiul, ridicându-se. Astă iarnă, haiducul a tras la mine.

— L-ai adăpostit?

— Da. Ce era să fac? Mi-era frică.

— Unde l-ai ținut?

— Da' nu mă spânzuri?

Parvanoglu răspunde întunecat:

— Nu.

— I-am săpat eu şi muierea un bordei, sub părnânt.

— Şi de ce nu l-ai dat prins pe haiduc domniei?

— Să ştie milostivirea sa de ce! grăieşte Samoilă.

— Aşa e. De ce nu mi l-ai dat prins? se întunecă şi mai rău bostangi-başa. Pusese domnia, pe capul lui, trei pungi de galbeni.

— Trei pungi întregi de galbeni! apasă pe cuvinte Samoilă.

— Cum puteam să îndrăznesc eu, milostivirea ta, un biet hangiu, să mă apuc cu unul ca el? Mă omora.

— Cum era să te mai omoare? Ce, nu-l omoram eu?

— Şi dacă vă scăpa? Nu v-a mai scăpat de-atâtea

ori? Odată chiar de la ocnă?

Bostangi-başa tuşeşte, nemulțumit.

— Numai de-asta nu mi l-ai dat pe haiduc? întreabă Samoilă.

— Întâi şi-ntâi de asta!

— Pe urmă ce-a mai fost?

— Mai fu şi că Domnica…

— Cine e Domnica?

— Muierea mea. S-a dat cu el în dragoste. Aşa cum sunt muierile. Toate mor după el…

— Proaste ce sunt! scrâşneşte Parvanoglu.

— Sigur că proaste, milostivirea ta. Da' ce mai poți să faci, dacă ele aşa sunt? Şi-aşa cum povestesc, fiindcă prinsesem o bănuială, m-am aşezat la pândă. I-am prins, şi-am vrut să-l dau în gât, dar din nou mi-a fost frică.

— Lasă povestea asta şi spune-mi mai bine cum ai aflat de comoară.

— Iancu, odată, i-a scăpat Domnichii o vorbă. Şi-apoi, când a lăsat-o…

— Ți-a povestit muierea?

— Păi, da! Lumea spune că Jianu este îndrăgostit acum de-o jupâniță de la palat, Sultana Gălăşescu, de-o ocroteşte domnița Ralu. Şi când află Domnica mea de asta, se duse după el, pentru că în primăvară plecase la pădure. Atâta că haiducul nici nu vru să mai audă de ea.

— Şi-atunci ți se întoarse nevasta?

— Se-ntoarse făcută foc şi eu o întrebai: „Domnică, ce-ai de gând?" Iar ea îmi răspunse că vrea să se răzbune… Să mă răzbune şi pe mine.

— Aha! începe să sune bine! mormăie Parvanoglu.

— Şi-apoi dacă aflai de la muiere unde şi-a ascuns haiducul comoara, ne gândirăm de-olaltă să vă mărturisim… atât domniei tale cât şi măriei sale lui vodă Caragea.

— Dacă-mi destăinui mie, este totuna ca şi cum i-ai mărturisi domnitorului.

— L-am vestit deci pe Samoilă. Şi el pe măria ta.

— Şi pentru ce mi-ai dat întâlnire tocmai aici?

Parvanoglu priveşte spre ruine şi, cu toată stăpânirea pe care şi-o impune, se simte străbătut de un fior. A început să sufle şi un vânt rece. Îşi strânge pe el giubeaua. Şi pentru ce noaptea?

— Vei afla numaidecât de ce.

— Şi unde ți-a spus muierea că şi-a îngropat haiducul comoara?

— Lângă ruinele casei Jienilor. La poalele copacului. Aici a mărturisit Jianu că şi-a îngropat tot ce-a avut el mai scump pe lume.

— Aici? rânjeşte Parvanoglu. La numai un pas de noi? Eu le căutam prin toate pădurile şi pe la toate conacele Jienilor şi ele se aflau aici, lângă ruinele casei?

— Întocmai, măria ta.

— Samoilă, tu du-te de cercetează străjile dacă-s la locul lor, porunceşte bostangi-başa, dornic de-a înlătura un martor nedorit. Sau, stai, se răzgândeşte. Îl ia de-o parte pe Samoilă şi-i rosteşte în şoaptă: Mi-am dat seama că hangiul i-un ticălos.

— Un ticălos, milostivirea ta? face Samoilă pe miratul.

— De-aici, de la noi, va pleca, se pare, la domnie, ca să vândă şi-acolo taina şi să spună minciuni despre

noi. Aşa încât, cum pleacă de la mine, prinde-l în plasă cu zece arnăuți... Şi vezi să tacă pentru totdeauna.

— Să-i retez gâtul?

— Eşti isteț, Samoilă! Pe urmă, după ce sfârşeşti treaba, rămâi cu străjile.

Se duce la locul unde era înfiptă făclia. O ia şi i-o întinde hangiului:

— Călăuzeşte-mă tu însuți unde ştii că-i îngropată comoara.

Hangiul ia făclia şi se îndreaptă către copac. La poalele lui arată lui Parvanoglu două morminte.

— Ce-i asta? întreabă bostangi-başa cu un glas în care a şi început să pâlpâie oarecum bănuiala şi teama.

— În aceste două morminte se găseşte tot ce-a avut mai scump pe lume Jianu.

Lui Parvanoglu i-a reînflorit în inimă speranța.

— Înțeleg! răsuflă el. Şi-a ascuns în două morminte comoara, ba a aşezat şi două lespezi deasupra, fiind sigur că nimănui nu-i va da prin gând să scotocească în ele. Şi este foarte adevărat. Nici mie nu mi-ar fi trecut una ca asta prin gând.

— Citeşte ce scrie pe lespezi! îl îndeamnă hangiul, înclinând făclia asupra celor două morminte.

Parvanoglu începe să silabisească. Dar, pe măsură ce silabiseşte, îşi holbează ochii.

— ... „Mama lui Iancu Jianu şi sora lui, Ancuța”... citeşte el. „Ucise de mişelul Par-va-no-glu...”

S-a lăsat o linişte nefirească, de parcă toți arnăuții şi-ar fi părăsit locurile de strajă. Se aude doar, dinspre ruine, țipătul amenințător al cucuvelei. Parvanoglu se

ridică brusc, ducându-şi mâna la cingătoarea de care-i atârnă hangerul.

— Cine eşti? îl întreabă pe hangiu.

Acesta îşi azvârle pălăria, îşi dezlipeşte mustața, îşi îndreaptă spinarea, iar în mâna lui a şi apărut o sabie.

— Împlinitorul dreptății! Jianu.

— M-ai atras în cursă, haiducule. Te lăudai că tu lupți numai pe față şi nu înşeli niciodată.

— Nici nu te-am înşelat. În aceste două morminte se află tot ce-am avut mai scump pe lume, mama şi sora mea, pe care tu le-ai răpus. Azi se împlineşte anul de când le-am îngropat. Te-am chemat să plăteşti...

— Doreşti să mă ucizi?

— Pe mormintele lor.

— Îndrăzneşti să mă ataci în mijlocul arnăuților mei? Ai să fii doborât mai iute decât crezi... Samoilă!... Samoilă!...

În lumina făcliei, Jianu priveşte crunt.

— Cum vrei să ne luptăm? Cu săbiile, hangerele, iataganele sau cu pistoalele?

— Eu nu lupt cu un osândit la moarte. Eu poruncesc să fii prins şi spânzurat pe loc. Samoilă!... Arnăuți!... Samoilă! continuă el să cheme.

— Nu-l mai striga zadarnic, bostangi-başa, îl sfătuieşte, calm, Jianu. Samoilă este omul meu. Anume s-a tocmit arnăut la tine. Şi, din porunca mea, a împărțit străjilor, în noaptea asta, ca din dorința ta, rachiu cu fiertură de mac, ca să adoarmă toți tun.

— Nu se poate!... se îngrozeşte bostangiul. Samoilă!... Samoilă!...

— Degeaba te mai zbați, Parvanoglule. Nimeni nu te

mai poate ajuta. Hai mai bine să ne măsurăm forțele. Şi care pe care se va vedea. Nu vreau să te răpun fără luptă.

Parvanoglu vrea să fugă.

— Ajutor!... Ajutor!... răcneşte.

Dându-şi însă seama că totul e zadarnic, în cele din urmă îşi scoate din teacă hangerul.

— Poate e bine să ştii, zice, că am fost, într-o vreme, şi ienicer. Am secerat sute de vieți.

— Vei plăti, în noaptea asta, pentru toate, aşa cum te-am prevenit încă de ieri...

— Parvanoglu este însă, într-adevăr, un luptător bun. La început se retrage, dar apoi atacă furtunos:

— Credeai că va fi uşor?

Iancu Jianu s-a împiedicat de o grindă căzută. Se răstoarnă. Şi Parvanoglu e gata să-l străpungă. Dar, printr-o răsucitură sprintenă, se întoarce şi trece iar la atac. Lupta se înfierbântă din ce în ce mai mult şi lui Parvanoglu îi cade din mână hangerul.

— Ridică-ți-l zice Jianu.

Parvanoglu s-apleacă. Prinde din nou în mână arma şi lupta se reia. Haiducul îi sileşte pe Parvanoglu să dea înapoi, îndreptându-se către cele două morminte. Şi, când ajunge în dreptul lor, îl spintecă. A căzut chiar acolo unde-şi pusese în gând Jianu. Horcăie. Un val de sânge negru îi izvorăşte din rană. Şi totuşi, înveninat de ură, mai are încă puterea, înainte de a-şi da duhul, să se ridice puțin într-un cot şi să-l amenințe pe învingătorul său:

— Moar-tea mea te va cos-ta scump...

Iancu fluieră haiduceşte. Samoilă, Mereanu, Alexe, Pavel şi ceilalți se ivesc.

— S-a terminat cu Parvanoglu! le vesteşte Mereanu fârtaților. Călăul care îngrozea poporul în numele lui Scotocilă.

— Arnăuții ce fac? întrebă Jianu.

— Sunt beți. Dorm toți somn răzbit, zice Samoilă. Le-am adunat praful de puşcă şi săbiile, iar țevile flintelor le-am umplut cu pământ.

Îmbrăcat numai într-o cămaşă de noapte lungă, cu părul şi barba zbârlite, s-a ivit în mijlocul haiducilor însuşi marele armaş:

— Ce se-ntâmplă aici? zbiară el, supărat. De ce-i atâta zgomot? Şi bostangi-başa unde este?

Mereanu i-l arată, în lumina făcliei, pe Parvanoglu, răpus, hidos, rânjit, cu pântecul revărsat.

— Iată-l aici! Şi-a primit ce merita!

Marele armaş aruncă acum, tremurând, priviri îngrozite de la unul la altul şi, în cele din urmă, la Jianu.

— Dumneata eşti?... se bâlbâie el.

— Răzbunătorul norodului, haiducul Iancu Jianu! glăsuieşte Mereanu.

Marele armaş a căzut în genunchi înaintea lui, sărutându-i încălțămintea:

— Te cunosc... Te recunosc, măria ta... Dar eu n-am nicio vină... Ba încă am pus, dacă vrei să ştii, cândva şi-o vorbă bună pentru domnia ta... Sughițe, cu lacrimi mari, unsuroase: Te rog, din inimă, să mă cruți şi ți-oi fi şi eu cândva de folos... pe lângă domnitor... pe lângă cine-o mai fi nevoie...

Barba i s-a mânjit de tină.

Jianu îl priveşte cu dezgust:

— N-ai merita, zice el, dar te lăsăm să pleci, ca să-i

poți duce lui Scotocilă vestea că bostangi-başa al său şi-a căpătat, în sfârşit, pedeapsa…

Nevenindu-i încă să creadă că a scăpat, marele armaş a sărit în picioare.

— Măria ta, i se adresează lui Jianu, dacă tot ai fost milostiv cu mine, mai dă încă o poruncă, să mi se înapoieze veşmintele.

Jianu tace, încruntat, dar Alexe pune mâna pe-un bici şi se îndreaptă încet spre boier. Acesta înțelege ce va urma şi cu picioarele goale, scurte, desculțe, albe, o ia la sănătoasa, țipând:

— Aoleo!… Aoleo!…

Haiducii izbucnesc în hohote, numai Jianu rămâne pe gânduri, zâmbind, întristat.

În gura vechii piețe a „târgului de-afară”, obişnuitul loc al pedepsirii cu moartea, pe o clădire înaltă de lemn, s-a ridicat spânzurătoarea. Pe podişca ei se găsesc doi bărbați, amândoi îmbrăcați în veşminte din postav gros, roşu şi-avându-şi chipurile acoperite cu glugi. Aceştia sunt călăul şi ajutorul său.

Este vreme de iarnă. Viscolul suflă aspru, şuierând, şi laţul de frânghie se zbuciumă în vânt.

În fața clădirei şi pe celelalte trei laturi ale ei, marele armaş a poruncit să fie aduşi arnăuți înarmați până în dinți, în număr de câteva sute, care să țină la depărtare mulțimea de locul unde se află jilțurile pe care să se aşeze atât trimişii domnului cât şi cei ai divanului.

Bărbați, femei, copii, o mulțime pestriță alcătuită, în cea mai mare parte, din mici meşteşugari şi neguțători, țărani, ca şi aproape toți învățăceii vestitei

Şcoli academiceşti înfiinţară de Gheorghe Lazăr, freamătă şi se agită înfrigurată. Unii dintre ei cântă, iar alţii fluieră balada lui Iancu Jianu.

Cu foarte mare greutate abia de mai izbuteşte mulţimea arnăuţilor să stăpânească această tălăzuire.

Un buluc-başa porunceşte arnăuţilor:

— Daţi încă puţin înapoi mulţimea.

Ceauşii îşi învârtesc gârbacele.

— Înapoi!... Înapoi!...

— Parc-aţi fi animale! mai spune buluc-başa.

— Voi ne trataţi aşa! răspunde un student al lui Gheorghe Lazăr, pe nume Petrache Poenaru.

— Arnăuţi, străduiţi-vă să se păstreze cu străşnicie ordinea, continuă buluc-başa. Curând urmează să sosească înălţimea sa, marele armaş şi ceilalţi mari boieri.

— Înapoi!... Înapoi măi!... Înapoi! strigă iar arnăuţii.

Colacul şteangului se zvârcoleşte în vânt şi buluc-başa îl arată privitorilor.

— Aveţi încă puţină răbdare şi vă veţi vedea viteazul bălăbănindu-se...

— Şapte ani aţi alergat după el, cu poterele boiereşti şi domneşti şi n-aţi fost în stare să-l prindeţi! rosteşte Poenaru. Şi de nu l-aţi fi atras în capcană...

— A fost atras în capcană? întreabă o femeie.

— Dragostea... pârdalnica de dragoste l-a dat în ghiarele arnăuţilor, îi lămureşte pe oameni Mereanu, strecurat în haine preschimbate între cei de faţă. Jianu îndrăgise o fată, pe Sultana Gălăşescu. Şi oamenii domniei au alcătuit un răvaş, ca trimis, chipurile, din partea ei, şi-n care îl vestea că se află-n primejdie. Cum a primit răvaşul, Iancu n-a stat pe

gânduri şi-a alergat în ajutorul fetei. Acolo, deşi singur, îl aşteptau douăzeci de potere, o întreagă oştire, avându-l în fruntea lor, de acea dată, chiar pe marele armaş. Dar tot nu ar fi izbutit să-l prindă, dacă nu azvârleau de sus, din palatul domnesc, asupra lui, o plasă uriaşă, în care haiducul s-a încâlcit. Şi-aşa, lovit din toate părțile, au pus mâna pe el. L-au vârât întâi în temnița aceea de sub palat, plină de apă până la glezne şi mişunând de guzgani, cu toate că era rănit. Şi-abia pe urmă l-au dus la judecata divanului.

— Tăceți... tăceți... şi faceți loc... faceți loc...! ordonă buluc-başa. Sosesc caleaşca şi alaiul marelui armaş.

— Au venit corbii! se aud glasuri, în vreme ce studenții Şcolii academiceşti îşi reiau cântecul prin care este slăvit haiducul destinat morții.

— Poftiți!... Poftiți, înălțimea voastră! le arată buluc-başa marelui armaş şi însoțitorilor săi, după ce coboară din caleaşcă, jilțurile pregătite înaintea spânzurătorii.

Arnăuții împing întruna şi lovesc mulțimea care încearcă să înainteze:

— Înapoi!... înapoi!...

— Totul e gata pregătit? îl întreabă marele armaş pe buluc-başa.

— Totul, luminăția ta!

Pe caldarâmul apropiat se aude huruitul unei căruțe.

— Unde este osânditul?

— Tocmai a fost adus. Dar, mai adaugă buluc-başa, încet la ureche, boierului, arnăuții însoțitori ne spun că, pe tot drumul, haiducul a fost întâmpinat de poporenii Bucureştilor cu urale şi flori.

— O să-i iasă poporului pe nas treaba asta numaidecât! glăsuieşte boierul. Să ne grăbim!...

Mulțimea, grupată ici şi colo în cete, cântă:

— *„Auzit-ați d'un Jian?"*

— Linişte!... Linişte... porunceşte buluc-başa, dar glasul lui este înecat de cântec.

— *„care umblă prin păduri*
cu o ceată de panduri..."

Un ceauş loveşte în mulțime pe unde nimereşte:

— Tăceți, măi, n-auziți? Se supără înălțimea sa marele armaş şi va fi vai de voi.

— *„Cu ghebe şi cu poturi*
Şi la brâu cu zburături..."

Cu lanțuri la mâini şi la picioare, numai în cămaşă, doar cu o ghebă ferfeniță pe umeri, cu capul gol, dar neînfricat, Iancu Jianu soseşte prin viscol, înconjurat de zeci şi zeci de arnăuți înarmați.

Nu se mai aude nicio vorbă.

Răsuflă ca nişte adieri numai şoaptele înfiorate ale femeilor şi fetelor:

— Ce frumos e! Ce mândru! Parcă-i un voievod!

Câteva flori de muşcată sunt aruncate asupra lui.

— Ce-nseamnă asta, buluc-başa? se înfurie marele armaş. Cum de îngădui una ca asta? Până şi-aici, în fața noastră, i se azvârl haiducului flori?

Buluc-başa se repede la ceauşi. Ceauşii dau roată prin arnăuți. Iar arnăuții izbesc mulțimea cu gârbacele şi bicele pe unde pot.

Mulțimea cântă:

— Foicică de gutui,
Trei gutui, trei alămii,

Iancule de unde vii?
— Ia, d'aici de peste Jii!
— Iancule, ce-ai târguit?
— Dat-am aur şi argint
Pe vreo cinci oca de plumb,
Să duc la băieți în crâng;
Că băieții, făr' de minte,
Risipesc la gloanțe multe,
Nu le stă nimeni-nainte!…

Fără teamă, Iancu urcă scara spre locul osândei, purtându-şi după obiceiul timpului cartea de judecată agățată de gât cu-o sfoară. În urma lui, suie scara un preot bătrân, ținând evanghelia într-o mână şi crucea în cealaltă.

Preotul îi spune, cu milă şi blândețe, în timp ce păşeşte:

— Curând de tot, fiule, sufletul ți se va despărți de trup…

— Sângele meu cadă asupra duşmanilor neamului românesc! glăsuieşte Jianu.

Au ajuns sus. Preotul îi dă osânditului crucea s-o sărute, zicând:

— Pocăieşte-te, fiule!

Jianu răspunde:

— Dumnezeu ştie, părinte, că n-am nicio vină. Am vrut numai să-mi apăr neamul de urgiile fanarioților…

— Pleacă-te cu smerenie înaintea Domnului Dumnezeului părinților tăi!… continuă preotul.

— Plec din lumea asta cu fruntea sus! mărturiseşte, tare, Jianu. N-am luptat decât cu cinste şi față-n față. N-am lovit pe nimeni cu viclenie, prin spate.

— A luptat ca un viteaz! aplaudă mulțimea. I-a ocrotit pe sărmani…

— Tăceți! răcneşte buluc-başa. Va vorbi înălțimea sa, marele armaş.

— Haiducule Iancu, întreabă acesta, în ultimile clipe de viață ale tale, recunoşti în fața lui Dumnezeu şi a oamenilor, că eşti vinovat?

— Da! glăsuieşte desluşit osânditul. Da. Întrucât n-am izbutit să răzvrătesc întreg norodul aşa cum ar fi trebuit. Va veni însă altul mai vrednic decât mine care-o va face.

— O va face altul! se bucură mulțimea. Tu ai fost însă un mare viteaz…

— N-ați auzit d-un Jian,
De-un puişor de oltean,
Ce tot prinde la boieri
Şi-i curăță de averi?

— Linişte!… Linişte!… Să vedeți voi ce-o să pățiți dacă nu vă potoliți… Glăsuieşte încă înălțimea sa, marele armaş…

— Deşi, până-n cele din urmă clipe ale vieții, tot răzvrătit ai rămas, rosteşte marele armaş, din porunca divanului şi ca să se afle cât e de mare mila înțeleptului şi dreptului nostru domnitor Ion Gheorghe Caragea, te-ntreb, haiducule, care-ți este cea din urmă dorință?

— Ultima mea dorință îmi este ca neamul românesc să rămână pe totdeauna liber…

— Trăiască haiducul Iancu Jianu! exclamă în delir mulțimea.

În acest moment, din mijlocul oamenilor, urcat pe umerii soților săi de luptă, se iveşte haiducul Mereanu.

— Fraților! glăsuieşte el, Iancu Jianu i-a apărat întotdeauna, fără să-i pese de sine, pe cei ajunşi la nevoie.

— Şi noi lăsăm ca el să fie ucis? întreabă Samoilă.

— Aici, sub ochii noştri? saltă pe loc Alexe.

— Să-l scăpăm, fraților! propune studentul Petrache Poenaru.

Mulțimea se repede cu toiege şi pietre, în ciuda poruncilor date arnăuților de marele armaş:

— Opriți-i, măi!... Opriți-i!

A început o luptă aprigă între poporeni şi arnăuți. Boierii, cei mai mulți, cată să-şi scape pielea. Numai marele armaş continuă să poruncească:

— Călăi!... Spânzurați-l cât mai repede pe Jianu! Spânzurați-l!

Călăul şi ajutorul lui îl trag pe Jianu spre lațul spânzurătorii şi i-l azvârl pe grumaz, dar Samoilă, Mereanu, Alexe şi mulți alții, între care şi femei şi copii s-au şi avântat pe scări în ajutorul lui Iancu.

Țipete, chiote şi comenzi se învălmăşesc.

— Trăiască răzbunătorul poporului!

— La moarte cu marele armaş!

— Arnăuți!...

— Haiduci!...

Şi peste toate, cântecul:

— *„Auzit-ați d-un Jian,*
De-un puişor de oltean?”

Alexe l-a apucat pe călău de gât şi, după felul cum acesta şi-a cam rostogolit ochii peste cap, îşi poate da

oricine seama că este aproape sugrumat.

Cu o lovitură de picior în şale, Mereanu l-a azvârlit pe ajutorul călăului jos de pe podirişca de scândură.

Lupta este în plin, când o altă caleaşcă, sosită în goana cailor, opreşte în dreptul locului unde arnăuții fac din ce în ce mai greu față năvalei mulțimii.

Un ciohodar domnesc a sărit de pe capră, vestind:

— Stați!... Stați!... Marele logofăt aduce din partea măriei sale iertarea haiducului Iancu Jianu.

Încet, încet, vânzoleala şi mânia mulțimii se mulcomesc.

— Iertare a spus?... Iertare?... Să nu fie vreo nouă înşelăciune!...

— Nu... Nu... Iată, coboară din caleaşcă domnița Ralu, marele logofăt şi jupânița Sultana Gălăşescu.

— Iubita de la palat a lui Iancu?... Domnița Ralu?... Marele logofăt?...

Marele logofăt îşi mângâie barba stufoasă, albă, şi îşi ridică mâinile în sus:

— Dacă norodul nu se linişteşte şi nu se retrage pe locurile sale de mai-nainte, nu mai rostesc nici eu câte le am de rostit din partea Divanului şi din porunca prealuminatului şi iubitului nostru domnitor Caragea...

La auzul cuvintelor de slăvire ale logofătului despre domnitor, din mulțime răsună râsete şi cuvinte zeflemisitoare:

... prealuminat... iubit... Caragea... auzi!...

— Ascultați-l, oameni buni, pe înălțimea sa, marele logofăt... şi va fi bine pentru toți... grăieşte ciohodarul... E vorba de iertare...

Oamenii se retrag, însă cu prudență, nedepărtându-

se prea mult de locul cucerit.

Ralu zâmbeşte ironic, fin, în timp ce jupâniţa Sultana cată, încremenită, la Jianu.

— Buna noastră domniţă, Ralu, rosteşte marele logofăt, a adus înaintea prealuminatului şi binefăcătorului nostru domnitor şi a divanului pe această curată fecioară, jupâniţa Sultana Gălăşescu…

— Sultana Gălăşescu… Sultana Gălăşescu… freamătă mulţimea.

— Iar jupâniţa Sultana Gălăşescu, căzând în genunchi înaintea slăvitului şi prea milostivului nostru stăpân, măria sa voievodul Ion Gheorghe Caragea, cerându-i dinainte iertare că-l supără cu rugămintea sa, a îndrăznit să-i spună măriei sale precum că are ştire de la părinţii şi bunicii şi stră-stră-străbunicii săi despre o anume datină, astăzi în parte uitată. Datina cere ca –atunci câna o fecioară neîntinată este gata să se-nsoţească în faţa lui Dumnezeu şi a cârmuirii cu un osândit la moarte, iar acesta, la rândul său, primeşte cununia – osânditului să i se dea iertarea. Rugat fiind, deci, fierbinte, pentru împlinirea acestei preastrăvechi datini a ţării şi de înalta domniţă Ralu, măria sa, după o îndelungă chibzuire, s-a învoit a cruţa viaţa lui Iancu Jianu. Divanul a alcătuit zapizul, vedeţi-l aici, în mâinile mele. Şi, dacă osânditul primeşte, cum am arătat, căsătoria ar urma să aibă loc chiar acum, înaintea noastră…

Cuvintele marelui logofăt nu se mai înţeleg, deoarece sunt acoperire de urale:

— Trăiască Iancu Jianu! Trăiască jupâniţa Sultana Gălăşescu!…

Sultana nu mai aşteaptă altă încuviinţare. Mlădie, urcă la locul spânzurătorii. Preotul o întâmpină, îi apucă amândouă palmele între mâinile sale, o sărută pe frunte, face poporenilor semn să fie linişte şi o întreabă pe Sultana:

— Copila mea, înaintea lui Dumnezeu şi a tuturor acestor oameni, te întreb dacă eşti hotărâtă să-ţi legi soarta de a osânditului la moarte Iancu Jianu, devenind soţia lui, împărtăşind alături de el binele şi răul, şi dacă faci acest lucru de bunăvoie, nesilită de nimeni?

Roşie ca focul, fata răspunde:

— Da, da, da, părinte!

Îi cade la piept lui Iancu care, neputând să-şi mişte braţele, o alintă cu obrazul şi cu pletele sale lungi, negre, revărsate peste capul ei.

— Dar tu, fiule, îl întreabă bătrânul preot şi pe Iancu, eşti gata de bunăvoie să te cununi cu această fecioară, să-i dăruieşti toată dragostea şi ocrotirea ta, ferind-o în tot cursul vieţii de primejdii şi rele?

Cu glas adânc, sonor, haiducul răspunde:

— Din toată inima!

Tinerii îngenunchează şi preotul le dă binecuvântarea.

Aşadar, îşi încheie cuvântul marele logofăt, osânditului Iancu Jianu, după datina ţării şi prin milostivirea îngăduitorului şi multînţeleptului nostru domnitor şi a Divanului, i se redă slobozenia…

Ar dori să mai adauge ceva, câteva sfaturi atât haiducului cât şi celor care iau parte la această întâmplare, dar nu se mai aud decât strigătele de bucurie ale mulţimii:

— Iancu Jianu e slobod!... Iancu Jianu e slobod!...

Poporul se revarsă. Nimeni nu-l mai poate stăpâni.

— Haideți, baş-boierilor, să plecăm! li se adresează marele logofăt soților săi de divan.

— Arnăuți, adunați-vă în piață! porunceşte şi buluc-başa.

Arnăuții se retrag în dezordine căci mulțimea năvăleşte, rîzând şi aruncând cu bulgări de zăpadă, în urma lor. Jilțurile orânduite pentru înaltele fețe boiereşti sunt răsturnate. Se văd femei plângând de emoție şi bucurie. Bărbații au urcat pe locul menit spânzurării haiducului. Călăul este îmbrâncit. Lațurile sunt desfăcute. Studentul Petrache Poenaru deznoadă frânghia. Mulțimea cântă balada:

„Auzit-ați d-un Jian?...”

Toți râd, sunt veseli; Jianu coboară împreună cu Sultana, îmbrățişați, aşteptați la capătul scării de domnița Ralu.

— Cât sunt amândoi de frumoşi! exclamă a nu ştiu câta oară astăzi o femeie.

Din rândurile celor ce sunt de față, răzbat felurite glasuri:

— Şi dacă nu l-ar fi iertat vodă, mulțimea tot l-ar fi scăpat... Pe Caragea l-a silit mai mult teama de răzmerițele ce-ar fi urmat decât rugămintea domniței... Şi-aşa domnia lui Caragea e pe drojdie... Ori, prin iertarea asta, vodă a încercat să-i mai îndulcească şi să-i câştige pe oameni... Rugămintea domniței i-a venit bine, fiindcă i-a dat prilejul să arate că-i bun...

Domnița Ralu, întâmpinându-i în josul scărilor pe cei doi proaspăt cununați, îi îmbrățişează, dar le

spune că este nevoită să-i părăsească:

— Altminteri, cine ştie ce le-ar fi dat urechilor mele s-audă, surâde ea. De altfel, curând o să ne vedem. Am să vă fiu doar naşă, cum m-a rugat Sultana, la sărbătoarea nunții voastre.

— Îți mulțumesc, Ralu! şopti Sultana.

Balada despre vitejiile fără seamăn ale haiducului se cântă pe toate străzile Bucureştilor. O aude şi vodă din palatul lui. Degeaba a poruncit să se închidă toate ferestrele şi să se tragă perdelele:

— Auzit-ați d-un Jian,
De-un puişor de oltean,
Care umblă prin păduri,
Cu o ceată de panduri,
Cu ghebe şi cu poturi
Şi la brâu cu zburători?
Murgul lui e cam nebun.
Trece Oltul ca pe drum…
Şi prin tirguri şi prin sate,
Umblă să facă dreptate!…

— Trăiască Iancu Jianu!… Trăiască Iancu Jianu!…

ACELAŞI ŢEL

La începutul lunii februarie 1821, Tudor, Dimitrie Macedonski, Zoican şi Vasile Moangă, plecând de la Motru, au făcut un drum de recunoaştere până la Ţânţăreni.

— Aici cred c-ar fi locul cel mai bun pentru tabără, le-a arătat slugerul celorlalţi trei satul aşezat între dealuri înalte.

Vremea continua să fie urâtă. Picioarele cailor se cufundau adânc în zloată. Toţi erau zgribuliţi, numai Tudor îşi ţinea chepcenul descopciat şi vântul nemilos îi bătea drept în piept. Ajunseseră la cotitura pe care-o făcea odinioară Gilortul, când se vărsa în Jiu. Sloiuri pluteau încă pe apă.

— Slugere, să nu îngheţi! îl preveni Zoican.

Dar Tudor nu-i răspunse. Era înfierbântat de goana în care îl adusese calul său, Aripaş, şi, în minte, îşi urmărea planul prin care, aici, la Ţânţăreni, putea să-şi întărească poziţia, rezistând la nevoie oricărui atac armat venit dinlăuntrul sau din afara ţării.

— E cel mai bun punct strategic din toată Oltenia! recunoscu, admirativ, Dimitrie Macedonski, care era şi el un oştean de mâna întâi.

— Dacă sunteţi cu toţii de-aceeaşi părere, propuse slugerul, să trecem cât mai curând cu putinţă la aşezarea şi întărirea taberei în Ţânţăreni.

— Bine gândit! zise Moangă. Iar ceilalţi doi încuviinţară şi ei.

În timpul acesta, la Bucureşti, cârmuirea – reprezentată tot prin Comitetul vremelnic de oblăduire, rămas încă organul suprem al puterii de stat, după moartea domnitorului Alexandru Suțu (sau Sutzo, cum îi plăcea să i se spună) s-a întrunit din nou.

Şi iată ce se povesteşte că s-ar fi petrecut.

Vel-vornicul Costache Samurcaş – veşnicul Samurcaş, eteristul înverşunat şi necontenit amestecat în treburile Olteniei din toata această perioadă – înfățişă, la cererea comitetului, situația, deoarece o cunoştea cel mai bine.

Se ridicase în picioare şi pântecul lui mare, deşi strâns într-un şal roşu de lână, i se revărsa peste masa în jurul căreia şedeau divăniții.

— Scrisoarea prin care i se cerea să se lase de „rebelie", făgăduindu-i-se, „de ne urmează întru totul învățul, iertare, iar dacă nu, cea mai cumplită pedeapsă pe pământ şi în cer", ştiu bine c-a fost primită de Tudor! începu el gros.

— Şi?... Şi?... întrebă marele spătar Grigore Brâncoveanu, trăgând ca de obicei din ciubuc.

— Pandurii, moşnenii, clăcaşii, târgoveții, boiernaşii, şi toți câți au trecut de partea „Adunării Izbăvitoare" – să iertați, boieri dumneavoastră, că rostesc numele acesta nelegiuit! – au fost strânşi laolaltă...

— Li s-a citit răvaşul? doreşte să afle cât mai degrabă totul Grigore Ghica.

— De bună seamă!

— Şi ce-a răspuns mulțimea?

— Mi-e oarecum să vă spun! răspunde, stingherit, Samurcaş,

— Rosteşte totul pe faţă! zice iar Brâncoveanu. Ce să ne mai ascundem? Şi ce să mai ocolim? Spune-ne adevărul.

— Mi-au povestit iscoadele caimacamului... Mulţimea a început să strige: „Noi nu vom lăsa armele din mâini şi nu vom părăsi ţelul în numele căruia ne-am ridicat, deoarece suntem hotărâţi să-nvingem ori să murim, laolaltă cu Domnul nostru Tudor. Pentru dreptate şi Slobozenie...”

Între membrii divăniţi ai Comitetului s-a stârnit rumoare. Cel mai supărat dintre toţi pare a fi marele vornic Nicolache Văcărescu. Cocoşat, cu gâtul strâmb, bate cu amândoi pumnii lui grei deodată în masă:

— „Dreptate şi Slobozenie!”... Atâta ştiu! „Dreptate şi Slobozenie!”

— Îl numesc pe sluger „Domnul Tudor”? întrebă vistierul Manu.

— Îl numesc „Domnul Tudor” cu toate că – ce e drept e drept – pe cât am aflat noi, slugerului nu-i place să i se spună astfel.

— Şi totuşi ei îl numesc „Domn”, se miră slăbănogul logofăt Ştefan Bellu.

— Aşa-l numesc, în chip obişnuit, mai adăugind, întotdeauna, că numai el e vrednic să fie domnitor...

— Un domnitor al prostimii! rosteşte cu scârbă hatmanul Nicolae Mavru.

— Dar de ce să ne minunăm, cinstiţi boieri dumneavoastră, de cei de jos, din prostime, c-aleargă lângă Tudor, zice, şi mai scârbit, Grigore Brâncoveanu, scoţând nori groşi de fum din ciubuc, de vreme ce înşişi unii oameni din cei mai luminaţi pe care-i are ţara, şi unii chiar din familiile cele mai

bune, astăzi îl sprijină.

— Ştiu, înțeleg prea bine despre cine vorbeşti, răspunde numaidecât Nicolache Văcărescu care, altminteri, nu era lipsit de istețime. Te gândeşti la cimotia mea Iancu Văcărescu, acela care, cu unele stihuri de-ale lui, m-a făcut să mă umplu până-n gât de ruşine că port acelaşi nume cu el. Iar stihurile acelea ale lui m-au otrăvit în inimă mai mult decât orice.

— Da, chiar la el mă gândeam, vel-vornice Văcărescu, dar nu numai la el, mai grăi Brâncoveanu. Ci şi la Barbu Paris, poetul Mumuleanu, ca şi la cărturarul venit de peste munți să-ntemeieze o înaltă şcoală în limba românească.

— Dascălul Gheorghe Lazăr?

— Acesta mi se pare mai încărcat de vină chiar decât toți ceilalți.

— Cinstiți şi mari boieri divăniți ai Țării Româneşti, dacă-i pe-aşa, doresc să vă-nştiințez că eu, unul, m-am hotărât – dacă şi domniile voastre-mi veți da încuviințarea – să nimicesc zavera pandurească.

Vel-vornicul Văcărescu, fiind voinic, însă îndesat şi scund, îşi pusese genunchiul drept pe jâlț, să se înalțe. Şi vorbea dând din mâini ori bătând cât putea cu pumnii în masă.

— Să-i iei însă, la început, cu binişorul, propuse hatmanul Mavru. Şi să le faci orice făgăduieli…

— Lăsați-mă pe mine, şi dacă nu v-o place… Întâi îi iau cu viclenie şi, dacă nu vor înțelege de bună voie, am să-i zdrobesc în tină, am să-i fac chisăliță… Aveți ori nu încredere, cinstiți boieri divăniți în volnicia mea? Nicolache Văcărescu se înflăcărase. Sărea cu

genunchiul pe jâlț şi pumnii îi bubuiau în masă. Numiți-mă caimacam al Craiovei în locul vel-postelnicului Tipaldo şi gata…

— Te numim! spuse şi cealaltă rudă a lui Nicolache, membru al Comitetului, Barbu Văcărescu, însă mă tem că n-ai să izbândeşti. E lucru foarte greu şi cu multe primejdii. Şi nu uita că aproape întreaga populație a Craiovei, în afară de marii boieri şi de dregători a părăsit oraşul şi-a alergat la Tudor…

— Să nu izbândesc? se îngâmfă Nicolache. Dar va fi cea mai de seamă biruință din toată viața mea.

— Nu vreau să te-nspăimânt, mai grăi Brâncoveanu, dar îți aduc aminte că toți cei care au încercat acelaşi lucru înaintea domniei tale s-au întors ruşinați. Adu-ți numai aminte de ce s-a întâmplat la Tismana sau Strehaia, la Motru, Cozia, Bistrița, Crasna şi în toate celelalte locuri.

— Eu nu sunt dintr-aceia care se tem de-o adunătură de țărani şi târgoveți prăpădiți, numai buni să curețe încălțările boiereşti.

— Ori să ne-asigure hrana! se auziră glasuri. Mai ales asta: să ne-asigure hrana.

— Când îl voi prinde pe Tudor, pentru c-a răsculat norodul la Padeş, şi pentru proclamația ce a rostit-o acolo, cu totul altfel decât am gândit noi, am să-l spânzur de limbă, iar pe pandurii lui am să-i ridic în furci. Să-mi dați însă oşteni…

— Îți dăm tot ce doreşti! îl asigură Brâncoveanu. Numai cât pe Tudor Vladimirescu te rugăm să nu-l ucizi. Ci, mai bine, să ni-l aduci încoace la mâna noastră, ca să ne dea socoteală, nemernicul, pentru că una l-am sfătuit şi alta a făcut. Să fie judecat.

— Bine, dacă-i pe-aşa, îl voi aduce.

— Te numim caimacam al Craiovei, îți dăm toată puterea în mână şi oşteni câți pofteşti! rosteşte grav Brâncoveanu, cel mai şiret dregător dintre toți de la masă. Aşa-i, cinstiți boieri?...

— Aşa-i!... Aşa-i Aşa-i!...

În tabără, Tudor, călare, veghează „muştrul" pe care Vasile Moangă îl face cu-o ceată de flăcăi craioveni. Aceştia au izbutit să scape din cetele lui Nicolache Văcărescu şi să ajungă aici, la Țânțăreni.

Frigul s-a domolit şi pe pământul muiat şi clisos caii aleargă greu. Dar dinspre pâlcul de corturi de sub pădure, vine în galop Dumitru Gârbea. Calul şi omul fac una. Gârbea este unul dintre cei mai buni călăreți ai oastei. Şi, cel puțin de data asta, pare turnat în şa.

Tudor simte că s-a întâmplat ceva. Gârbea este mâna sa dreaptă.

— Ce e? întrebă scurt.

— Ne-au sosit doi trimişi, unul de la Bucureşti şi altul de la Craiova, răspunse el. Aduc fiecare câte-un răvaş. Iată, acesta-i unul.

Slugerul, aşa călare cum e, îl desface şi-i parcurge cuprinsul. Îi explică lui Gârbea, liniştit:

— Cât timp Iordache, Farmache şi Prodan, aflați sub ascultarea vel-vornicului Nicolache Văcărescu, se îndreaptă cu cetele lor încoace – şi-n aşteptarea turcilor, pe care sigur că i-au chemat în ajutor – unii dintre divăniți încearcă, şi pe-această cale, să ne închidă gura. Spun că ei sunt mai patrioți decât noi peniru că niciodată nu au vrut să verse sângele norodului.

— N-au vrut! zice Gârbea, deoarece le-a plăcut mai mult ca acest sânge al țăranilor şi-al celorlalți sărmani să-l soarbă ei înşişi. Şi ce-ai să le răspunzi?

— Am să le răspund că, atâta vrme cât nu vor înceta jafurile din țară, iar cei nedreptățiți nu-şi vor fi primit despăgubirile, armele le vom ține-n mâini... Ia să văd şi răvaşul al doilea!

— Ne scrie însuşi vel-vornicul Nicolache Văcărescu, noul caimacam al Craiovei în locul lui Tipaldo. Până acum s-a străduit să-i ia cu binişorul pe oameni, ca să-i atragă de partea cârmuirii. Acum ce-o mai dori?

— Acum, rosteşte Tudor, după ce citeşte pe de-a-ntregul şi-al doilea răvaş, mă-nvinuieşte că sunt tulburător şi ademenitor al norodului. Şi se sileşte să mă-nvețe ce-nseamnă patria. Ca şi cum patria nu se cheamă norodul ci tagma jefuitorilor. Pesemne, pentru dumnealui, norodul, cu al cărui sânge s-a poleit tot neamul boieresc, nu-nseamnă nimic, ci numai pe jefuitori îi numeşte patrie. Am să-i răspund numaidecât că nu sunt altceva decât un om luat de către norodul țării, cel amărât din pricina jefuitorilor, ca să le fiu chivernisitor în treaba cererii dreptăților. Iar tagma jefuitorilor – fiindcă nu-i este pe plac una ca asta – a ridicat arme ucigătoare asupra patriei... Dar o să le înfruntăm. Divanul şi marii boieri ai Craiovei sunt, e-adevărat, cu el; dar norodul este alături de noi. Şi, ori se va face dreptate, ori vom pieri cu toții... Am îmbrăcat nu degeaba cămaşa morții şi ce s-o întâmpla mai departe o să vedem...

— S-a întors Mâlcomete! îl vesteşte căpitanul Cioranu pe Tudor.

— Şi ce ne înştiinţează?

— Că grosul cetelor Divanului se păstrează pe loc. Au repezit doar o ceată de arnăuți spre rândurile noastre.

— Încearcă, pesemne, o hărţuială ca să ne scoată-n câmp. Atâta că, de ieşim în câmp, se începe măcelul. Se vor ucide fraţii pe fraţi.

— Şi-atunci ce-i de făcut?

— Cât timp grosul cetelor rămâne pe loc, stăm şi noi liniştiţi. Gândul meu ar fi să ajung a-i avea pe vrăjmaşii de-acum în faţă la cât de mică depărtare.

— La harţă nu răspundem?

— Ba da, o să răspundem, dar numai ca să tragem spre noi tot grosul cetelor. Să plece Vasile Moangă cu craiovenii lui. Însă atrage-i luarea aminte. Să nu se lase târât într-o luptă temeinică. Să se păstreze doar în harţă şi să nu aibă pierderi.

— S-a-nţeles, slugere!

Tudor cu Dumitru Gârbea se găsesc pe una dintre înălţimile Ţânţărenilor, cercetând zarea neguroasă, spre Coţofeni, de-a lungul Jiului.

— Şi, totuşi, zice Gârbea, te văz... parcă mâhnit.

— Gânduri de toate felurile mă-ncearcă! răspunde încet Tudor.

— După atâtea necontenite biruinţe ce am avut până astăzi, de ce te tot frământi? Că văz cum te frământi!

Slugerul îşi întoarse faţa spre fratele de luptă:

— Mă doare, uite, cum se întâmplă şi astăzi, când ştiu că unii, şi nu dintre cei răi, nu sunt de partea noastră.

— Te gândeşti la polcovnicul Solomon care, deşi un

oştean bun, se găseşte în slujba boierilor?

— Şi la el, şi la alţii.

— Poate... la Iancu Jianu.

— La Jianu mai ales.

Tudor îşi aduce aminte de o întâlnire mai veche cu Iancu. Acesta aflase că medelnicerul Pangal, logofătul Păun şi sameşul Grigorie puseseră la cale o petrecere. Au petrecut ce-au petrecut şi le-a venit chef de plimbare, cu caleaşca, la aer curat, noaptea. Şi, fiindcă nenorociţii de ţărani nu le-au găsit îndată nişte cai mai de soi, au poruncit să fie puşi în hamuri. Îndată, Iancu, care nu era departe de-acolo, a alergat şi i-a slobozit pe ţărani. A urcat ţăranii pe pernele de mătase ale căleştii, iar în locul acestora i-a înhămat pe boieri, poruncind să fie biciuiţi ca să tragă mai repede caleaşca.

Se întâlniseră la Craiova, după această întâmplare. Iancu îi povestise păţania boierilor.

— Fiare!... Fiare turbate!... Lupi sângeroşi!... scrâşnea el. Asta e. Pământul să-i înghită!

Aştepta aprobarea lui Tudor.

— Adevărat, sunt nişte fiare! recunoscuse Tudor. Şi drumul acesta pe care mergi tu, Iancule, îşi are, desigur, rostul lui.

— Îi lovesc pe boieri şi le iau înapoi ceea ce au răpit. Iar bunurile le-mpart sătenilor şi mai ales clăcaşilor. Altă cale nu văd ca să-mplinesc dreptatea.

— Şi totuşi, Iancule, drumul acesta al tău mi se pare prea-ngust, îi spuse Tudor.

— Nu te-nţeleg! cătase spre Tudor, nedumerit, Iancu. Lupta mea pentru cei necăjiţi e sfântă, oriunde

şi oricum. Nu doresc altceva decât să lecuiesc arsura nedreptății şi-a suferințelor pe care le-ndură bietul nostru norod. Şi asta o voi face, orice preț aş plăti.

— Nu ar fi bine să ne unim cu toții, să chibzuim mai adinc, să ne pregătim înainte de luptă, temeinic?

— Oh! Numai chibzuință şi chibzuință, strigase Iancu. N-am inima cu zări atât de largi ca tine, pandurule. Şi buba este coaptă! Trebuie să lovim!...

— Mi-a fost dat, cu puțină vreme în urmă, să cunosc un adevărat om, a mai glăsuit Tudor. Un mare cărturar transilvănean. Numele acestuia e Gheorghe Lazăr, un dascăl din Avrig, cu înaltă învățătură, nu numai teologicheasc㠹i încă şi matematicească. Inginerească şi filozoficească, şi nu mai ştiu de care. Am stat împreună de vorbă. Şi el m-a întărit în cugetarea că, pentru a învinge, este neapărată nevoie să trezim şi să unim cu noi poporul.

— Norodul suferă şi eu îi fac dreptate, cum îmi stă în putință. Aşa cum ai aflat. Dreptate haiducească. N-am vreme să aştept.

— Iancule!... Iancule!... îmi pare rău că nu ne înțelegem şi că nu crezi îndeajuns în puterea de fier a Unirii.

Haiducul atunci şi-a descheiat bundița şi-a scos de la piept o fâşioară albă de pânză şi un capăt de brâu.

— Iată. Atâta mi-a mai rămas! Tu mă-ndemni la răbdare şi să aştept să se lumineze norodul, aşa cum te-a sfătuit pe tine Gheorghe Lazăr. Şi să se unească. Dar cum să am răbdare? Cum! Atâta mi-a mai rămas!

Tudor s-a apropiat de Iancu şi a privit fâşioara de pânză. Inima i s-a strâns.

— Dar bine, a murmurat, aceasta este o bucată din marama pe care i-am adus-o în dar Ancuței, sorei tale, în ziua de Crăciun. Ce s-a întâmplat cu ea?

— Ce s-a întâmplat? Ancuța, curata mea surioară, pe care eu ți-o hărăzisem, în taină, ție, de soață, mi-a fost furată, în urmă cu trei luni, de cârc-sărdarul Stoica. Şi, tot cu acel prilej, mi-a fost ucisă mama. Capătul acesta de brâu, găsit în scrumul casei, este din brâul ei...

Lui Tudor îi zvâcneau tâmplele:

— Şi unde se găseşte Ancuța? O voi scăpa...

— Ei, vezi, a şoptit cu lacrimi în ochi haiducul. Într-o împrejurare ca aceasta nici tu, care eşti stăpânirea întruchipată, nu te poți stăpâni. Atâta că Ancuța, dragă Tudore, nu ştiu, de scârbă ori de durere, pieri. Şi am jurat să-l ucid, cu mâna mea, pe ticălosul Stoica, chiar pe mormântul ei. Al ei şi-al mamei noastre, fiindcă le-ngropai în acelaşi mormânt. Aşa că, vezi şi tu de ce nu pot avea răbdare, nici vreme. De ce nu pot privi, ca tine, înainte, ci numai înapoi. Şi nu mă mângâie decât pelinul faptei. Mă înțelegi sau nu?

Tudor a oftat greu:

— Te înțeleg. Şi ştiu ce-i sunt dator Ancuței... Şi ție, că mă scăpaşi odată de nişte arnăuți. Cu două vieți îți rămân dator, Iancule. Însă mă bucuram dacă mă-nțelegeai şi tu şi, înfrângându-ți durerea, mă ajutai în ce mă străduiesc.

— Şi eu mă bucuram să vii cu mine-n codru. Aşa nădăjduiam.

— Drumurile noastre, oricum, duc spre acelaşi țel

şi, poate, mai devreme sau mai târziu, se vor încrucişa...

Tudor stătea încă pe gânduri, privind în depărtare când, de după dealuri, au răsunat împuşcături, tropote de cai şi glasuri omeneşti, tari.

Tot atunci, slugerul a fost înştiinţat de căpitanul Cioranu că, pe-o clină a dealurilor, străjerii au zărit două cete în luptă, dintre care una se retrăgea.

— S-alerge într-acolo Zoican, cu-o ceata de gorjeni şi să vadă ce este! a dat poruncă Tudor.

— Să vezi şi să nu crezi, spune Zoican, când se înapoiază. Ce socotiţi că era?

Tudor şi Dumitru Gârbea îl cunosc pe Zoican, după felul cum zâmbeşte pe sub mustaţă, că nu aduce o veste rea.

— A sosit Iancu Jianu! intuieşte slugerul.

— Într-adevăr, a sosit Iancu Jianu, cum de-ai ghicit?

— Mă gândeam la el. Gândul meu l-a adus.

— A sosit cu toţi haiducii lui. În drum au întâlnit o ceată de arnăuţi de-ai caimacamului Craiovei, care-ncercau să se strecoare printre dealuri, însă i-au pus pe goană. Dar iată-l şi pe căpitanul haiducilor!...

Tudor s-a înviorat:

— Bine-ai venit în tabăra Adunării, frate drag, Iancule!

— Bine te-am găsit, Tudore. Să ne strângem la piept.

— Slugerul tocmai îmi mărturisea adineauri, zise Gârbea, cât era de mâhnit că mult prea dragul lui prieten, Iancu Jianu, întârzie atâta...

Iancu, în schimb, era nespus de vesel.

— Am sosit. Ne pregătim însă şi noi de-aproape o săptămână. Să nu venim oricum…

— Aflasem câte ceva, vorbi Tudor, dar nu eram sigur.

— Am chemat lângă mine toți haiducii, din toate cele cinci județe şi chiar de peste Olt, câți îşi doreau să lupte.

— Şi văz că acolo-n vale sunt destul de mulți haiduci care-şi doreau să lupte.

— Tocmai… tocmai aşa… se grăbi Iancu să adauge. Dar rugămintea lor este să-i vâri în bătălie numaidecât, şi-n cele aintâi rânduri, unde va fi mai greu…

— Dacă va fi nevoie, glăsui Tudor sibilinic.

— Cum, dacă va fi nevoie? întrebă intrigat Iancu.

— Da. Fiindcă s-ar putea ca, dintr-o dată, să nu fie nevoie… Dar țin să-ți mulțumesc, mai ales că-i gonişi pe viclenii care se strecuraseră printre dealuri.

— Asta e o nimica, noi dorim să luptăm – spuse, însufleţit, Iancu, dându-şi puțin pe ceafă căciula – cu vrăjmaşii norodului. Haiducii mei sunt gata.

— Va fi vreme destulă, frate Iancule, rosti, mulțumit, Tudor. Lupta nu s-a sfârşit.

Dinspre cetele divăniților a căzut o întâie ghiulea. Tudor îşi întoarce calul şi porneşte spre vale însoțit de ceilalți. Iar veştile, prin trimişii celor aflați la posturile de veghe sau ai iscoadelor, încep să vină.

— În grosul cetelor caimacamului se zăreşte o viermuială şi-o fierbere ce nu s-a văzut pân-acum!… Ceata de harță arnăuțească s-a întors în tabără!…

— Să se înapoieze de pe câmp, cu craiovenii, şi Moangă! hotărăşte Tudor.

— Câțiva oameni de-ai noştri au fost răniți în harță şi unul de ghiulea!

— Să fie ridicați şi lecuiți cu grijă!

Sună, pentru panduri, prelung, cornul!

Sună şi-n tabăra caimăcămească, ascuțit, trâmbițele!

A căzut încă o ghiulea.

— Grosul cetelor divăniților se apropie de noi!

— S-au înşirat, în fața noastră, într-o linie dreaptă, la mică depărtare.

— S-a arătat, zice-se, călare, în fruntea lor, şi caimacamul Craiovei.

Tobele bat mărunt şi des. Cornul anunță din nou, prin vaierul lui, primejdia. Şi trâmbițele vestesc de asemenea, neîncetat, începerea atacului.

— Tragem şi noi cu tunul? întreabă Zoican.

— Dă-mi voie, te rog, Tudore, spune Iancu, să intru şi eu în luptă!

— Mai aşteaptă puțin, grăieşte liniştit Tudor. Căpitanul Cioranu să se urce pe deal şi să spună dacă se vede, sigur, vel-vornicul în fruntea cetelor.

Căpitanul Cioranu galopează şi se întoarce degrabă.

— M-am uitat cu ocheanul! Se vede…

— Ce socoți, Tudore? întreabă iar Jianu. Îi vom putea zdrobi?

— Negreşit, spune Tudor. Atâta că această biruință va costa prea mult sânge.

— Sângele va fi al vrăjmaşului.

— Va fi şi dintr-al nostru.

— Numai că al vrăjmaşului va curge mult mai mult…

— Şi din cine e făcută oastea vrăjmaşilor, frăție

Iancule? Nu tot din cei de jos?

— Aşa e. Mulți sunt siliți să lupte în slujba câte unui tiran, ca să-şi câştige pâinea... Că alt mijloc nu au.

— Ce spui i-adevărat, se-amestecă în vorbă Zoican. Însă plăieşii şi arnăuții Divanului se află-n fața noastră, cu flintele întinse. Şi-astfel ne sunt vrăjmaşi.

— Şi, dacă nu-i răpunem, suntem primejduiți noi! îl completează Iancu.

— Vreau să încerc ceva! spune Tudor. Ia-ți un steag alb, Zoicane!

— Un steag alb? întreabă uluit Zoican. Şi ce să fac cu el?

— Aleargă până la vel-vornicul Văcărescu şi spune-i că pentru a înlătura vărsarea de sânge din amândouă taberele, îl chem pe el însuşi la luptă...

— Să vă luptați, adică, numai voi doi? se miră Zoican.

— În fața taberei, în văzul tuturor, cu arma pe care şi-o va alege el. Tot s-a lăudat că, de m-ar avea în față, vreodată, m-ar face zob fiindcă, deşi cocoşat, are pumnii cât nişte maiuri.

— Tu eşti căpetenia noastră şi nu vreau să te pierdem! se împotriveşte Zoican.

— Mai bine mă duc eu! se îmbie din nou Iancu.

— Căpitane Zoican! grăieşte scurt Tudor, schimbând tonul, împlineşte-mi porunca.

— Prea bine, slugere! se învoieşte îndata Zoican.

Calul a ajuns în fața grosului cetelor caimăcămiei Craiovei.

— Cine eşti? întreabă vel-vornicul Văcărescu.

— Sunt căpitanul de panduri Zoican. Slugerul Tudor crede că poate fi o cale să nu se verse, în zadar, sângele atâtor oameni.

— Despre ce cale e vorba?

— Aceea de a da piept domnia ta singur cu el, cu-atât mai mult cu cât te-ai lăudat la Craiova c-ai vrea să-l întâlneşti şi să-l zdrobeşti în luptă.

— Să ne batem noi doi? îngaimă Văcărescu.

— Aşa cum s-au bătut, odinioară, Stroe Buzescu şi cumnatul hanului tătărăsc.

— Auzi, îşi spun cetaşii între ei, Tudor Vladimirescu e gata să se lupte cu caimacamul... Şi asta n-ar fi rău... Multe rezbele s-ar curma, dacă s-ar bate căpitanii de oaste între ei.

— Şi cum ai cutezat să vii, cu-asemenea cuvinte, înaintea noastră? îl întreabă vel-vornicul. Să mă lupt eu c-un răzvrătit osândit de Divan?

— Îți poți alege arma cu care vrei să lupți: sabia, sulița, pumnalul, pistolul sau chiar flinta...

— Dați-l pe omul acesta jos de pe cal şi legați-l în ştreanguri. Apoi începeți lupta cu pandurii lui Tudor. Şi nimiciți-i!

Plăieşii şi pandurii indignați au început să strige:

— Să-l legăm pe un sol? Să urgisim un sol care-a venit cu steag alb? Dar noi suntem oşteni, cinstite, mare, vornice, arnăuți şi plăieşi, şi nu tâlhari de rând!...

— Ascultați-mi porunca! Eu poruncesc aici!

— Nu putem face asta!

— Stai, unde porneşti singur, slugere? se alarmează Cioranu.

— Te însoțesc şi eu! se oferă imediat Jianu.

— Rămâneți toți aici!…

Pe câmpia întinsă şi albă, Tudor, călare, a pornit singur, fără să-şi scoată nici măcar sabia sau pistolul din chingă, spre cetele Divanului.

— Cât este de măreț! zice Jianu.

Pandurii îl privesc aproape fără să mai răsufle.

De dincolo se-aud strigăte:

— Vine Tudor Vladimirescu spre noi, singur, neînarmat!

— Întoarce-te în tabără, Zoicane! îi porunceşte Tudor.

Acesta se înapoiază în galop, fără murmur.

Numai Tudor Vladimirescu nu se opreşte, călare, drept în şa, conducându-l pe Aripaş cu genunchii.

— Tudor Vladimirescu? E nebun? strigă vel-vornicul. Haide, dați iureş spre tabăra pandurilor!

— Dar cum să-ncepem iureşul, când pandurii stau liniştiți, priveşte-i, nici nu-şi ridică armele? rostesc plăieşii şi arnăuții Divanului. S-arată prietenoşi.

— Nu țineți socoteală. Şi faceți cum vă poruncesc. De-aceea vă plătesc!

— Cum să lovim un viteaz care vine către noi cu mâinile goale?

— Eu m-am legat înaintea Divanului şi-a Comitetului să li-l aduc pe Tudor.

Slugerul a ajuns până înaintea lui Văcărescu.

— Şi iată, ai prilejul! Poftim şi leagă-mă. De ce să moară ei? Noi îi socotim frați, deoarece cei mai mulți dintre ei au îndurat, asemenea celorlalți, asuprirea boierilor. Dar voi, marii boieri i-ați mințit, i-ați făcut, să se vândă pe-o strachină cu linte… Şi astfel i-ați silit să moară pentru voi… Şi nici pandurii mei nu vor să

verse sânge. Hai, vino deci, mare vornice Nicolache, să ne luptăm în doi. Şi astfel să hotarâm izbânda!...

— Slugere Tudor Vladimirescu, fapta domniei tale de a veni la noi fără de arme-n mâini, ne-a cucerit pe toți! glăsuiesc arnăuții.

— S-alergăm spre panduri, să ne-nfrățim cu ei! adaugă plăieşii.

— Trăiască Domnul Tudor!... Domnul Norodului! strigă acum cu toții. Dar unde este vornicul Nicolache? Şi-a întors bidiviul!... Şi-a şters-o iepureşte!... A pornit spre Craiova!... Să-şi caute adăpost... Deocamdată... În palatul băniei...

Pandurii, plăieşii şi arnăuții s-au înfrățit.

— Tudore, întreabă Iancu, mă laşi pe mine, cu haiducii, să ți-l aduc îndărăt pe marele vornic? Tot aveam eu cu el o socoteală mai veche!

— Nu e nevoie, Iancule!... Şi-acuma, fraților, fiindcă avem această mare bucurie de-a ne fi înfrățit, vom fi siliți să lărgim tabăra.

— Trăiască Domnul Tudor!... Domnul din Vladimiri! Şi Adunarea Izbăvitoare!...

— Să ne pregătim bine!... Şi în puțină vreme să trecem Oltul, cu toții, spre capitala țării... Să împlinim ceea ce cu toții dorim de-atâta vreme: Adevărul şi Dreptatea întregului norod...

POARTA

Valuri de ceață umedă, groasă, lăptoasă coboară de pe dealuri. A plouat şi pământul, mai înainte uscat, s-a băltit. Pârâiaşe subțiri curg, susurând, la vale.

Pintea şi-a pregătit asaltul pentru cucerirea porții cetății Baia Mare.

Până acum au căzut în mâinile iobagilor cele mai multe dintre târgurile şi satele transilvănene, dar Baia Mare este oraşul cel mai bine apărat, deoarece aici se găseşte şi haznaua de galbeni împărătească, galbeni supți din sudoarea norodului.

Ochii lui Pintea ard. De atâția ani aşteaptă această zi. În pletele sale fâlfâitoare au răsărit cele dintâi fire argintii. Calul îi nechează nerăbdător. Vârâți în şanțuri, adăpostiți după vălurele de pământ sau copaci, i se află oştenii, împărțiți în trei cete, fiecare având în frunte câte un ortac de credință. Unul e Gheorghe Sălăjeanul. Altul, Mitru Ardeleanul. Şi cel de-al treilea Ion Moldoveanul.

Noaptea trecută – după ce se zvârcolise îndelung în culcuşul de paie, când, în sfârşit, adormise, se visase din nou copil în casa părintească din satul Măgoaja.

Urcase pe jos din Valea Sălătrucului până în satul cel bogat în livezi de meri, peri, pruni şi, mai ales, de nuci, în turme de mioare, căşării şi în topitorii de în, împodobit mai peste tot cu *porți* sculptate în lemn, dar unde oamenii erau săraci lipiți, fiindcă atât groful Şandor Hóllómezö, pe domeniul căruia se găseau, cât

şi împărăția austriacă îi sleiau cu birurile şi le luau tot ce aveau mai bun.

Pintea, copil, trecea prin sat şi se oprea în fața fiecărei *porți* privind-o pe îndelete, deoarece le ştia cioplite de mâinile şi dăltița părintelui său. Şi voia să înțeleagă ce încercase bătrânul să spună prin cioplitura atât de măiastră săvârşită de el.

În vis, după ce ajunsese în dreptul ogrăzii părinteşti, deschidea *poarta* şi intra în încăperea unde mama țesea la război, iar tatăl se odihnea, trudit de munca grea a zilei, pe-o laviță de lemn.

Pretutindeni, în odaie, se vedeau pernele şi ştergarele pe care fuseseră țesute flori mari în toate culorile câmpului.

Deodată, în odaie se ivi Stupul, crâşmarul, cel mai bogat om din sat şi împuternicitul grofului, care îl luă de mână şi spuse:

— De astăzi înainte mă vei sluji! Aşa sună porunca luminăției sale, groful.

Tatăl său, Cupşa, se împotrivea:

— Mi-am vărsat sângele pe câmpul de luptă, spunea. Pentru aceasta din iobag am fost înălțat nemeş şi am dreptul să-mi țin acasă feciorul. Iată dovada, continua, dezvelindu-şi trupul osos şi arătând urma împunsăturii de lance din pricina căreia încă bolea.

Stupul râdea:

— Cine mai ține seama de asta?

Scotea o țidulă cu pecetea grofului şi-o fâlfâia sub ochii lui Cupşa. Îl apuca pe copil mai zdravăn de mână şi îl trăgea după el.

Se vedea apoi muncind din greu la aratul câmpului,

la tăiatul copacilor în pădure, la îngrijitul vitelor şi la multe altele, mereu suduit şi chiar lovit de stăpânul său. Până când, într-o zi, n-a mai putut răbda.

Şi-a înfipt codirişţea biciului, cu care mâna caii, în pământul clisos şi bătucit din faţa porţii Stupului.

— Iată, i-a rostit, am împlântat în tină codirişca după datină străbună, când un iobag nu mai vrea să se supună stăpânului. Şi nu mă voi mai întoarce să te slujesc, Stupule, hainule, decât în ziua când codirişca o înfrunzi, ba şi mai mult, când o da muguri, iar mugurii or înflori şi din flori s-ar ivi mere ca să te hrăneşti cu ele. Şi, grăind aceste cuvinte, îl îmbrâncise pe Stupul, care încercase să-i taie drumul, şi plecase în lume.

Visase, după aceea, iarăşi, *poarta* casei lor din Măgoaja. Pe *poartă* se afla crucificat, bătut în piroane şi legat în şţreanguri, deasupra imaginii sculptate a soarelui, trupul tătâne-său, cu pletele cărunte fluturate de vânt, jelit de fete şi femei. Maica lui se afla în faţa *porţii* cu capul în ţărână şi se ruga de oamenii împărăţiei să fie coborât de pe *poartă.*

Se trezise cu gâtul uscat şi limba arsă. Alături de el dormeau adânc, dar avându-şi mâinile încleştate pe arme Gheorghe, Mitru şi Ion.

Sorbise apă rece din cofăieş. Se stropise pe obraz, se înviorase, însă se culcase la loc.

Somnul îl cuprinsese din nou ca o apă plină de vâltori. Şi visul la fel. Se văzuse de astă-dată în gimnaziul calvinesc din Aiud, unde izbutise numai cu greu să pătrundă învăţând harnic tot ce se putea învăţa atât în latineşte, cât şi în nemţeşte şi

ungureşte, reuşind cel dintâi la examenul de „matură”

A ieşit la *poarta* gimnaziului ca să-şi întâmpine tatăl. Acesta îi adusese bucatele cu care era îndatorat la gimnaziu: făină mălai, untură, slană, ouă, păsări de curte şi altele.

Tot la *poartă,* tatăl, uşor aplecat de spate, îl roagă pe domnul rector să-l mai îngăduie cu plata contribuției băneşti şi, până, atunci, feciorul se va strădui în a da câte un ajutor prin ogradă, fie spărgând lemne, fie cărând anumite poveri cu spatele pentru cuhnie.

Pintea se revede apoi pe el însuşi în ograda grofului Hóllómezö. Aceasta, neținând seama că fiul fostului iobag, Cupşa, şi-a dat „matura” îi porunceşte să-i aducă la masa aşezată în grădină sub pruni, *pe tavă* o carafă cu vin.

Băiatul a smuls una din lespezile de piatră care pavau intrarea în ogradă. Lespedea aceea n-ar fi putut s-o ridice lesne nici cinci bărbați zdraveni. A aşezat pe ea carafa plină cu vin şi astfel i-a adus-o grofului. Acesta şi oaspeții lui. O tânără prințesă, un prinț, trei grofine şi încă un grof, s-au îngrozit. S-au ridicat de la masă, gata s-o ia la sănătoasa. Se temeau ca flăcăul acesta cumplit, valah, să nu azvârle peste ei lespedea.

Numai prințesa Iulia, nepoata guvernatorului, îl priveşte admirativ. Are ochi minunați Iulia. N-a mai cunoscut încă băiatul o fată atât de frumoasă. Prințesa Iulia s-a apropiat de el. Îl roagă să lase la o parte lespedea. Niciodată, îl asigură şi groful Hóllómezö, nu-i va mai da o asemenea poruncă.

Pintea se îmblânzeşte sub surâsul ademenitor al prințesei.

Şi iată-l acum la regimentul împărătesc, din Sătmar

unde-i uimeşte pe toţi fie prin cunoştinţele lui de fizică, istorie, matematică, filozofie şi multe altele, fie prin stăpânirea limbilor străine. Ungurii, auzindu-l grăind în limba lor, îl credeau ungur, nemţii îl socotesc neamţ, papistaşii nu cred că n-a studiat la Roma, într-atâta cunoaşte latina. Numai el ştia că e român adevărat, din stirpe de iobag nemeşit pentru vitejia lui, deprins cu urgia şi amarul, însetat de dreptate şi libertate şi că primele învăţături le-a primit de la dascălul cel bătrân din Măgoaja.

Fiece *poartă* de iobag din Măgoaja este, de fapt, un munte de durere şi de revoltă. De unde să poată da fiece *poartă* de român câte 200 de florini, „porţie" de plată pentru întreţinerea cătanelor austriece, aşa cum sună porunca guvernatorului? Alte şi alte imagini se îngrămădesc prin visul lui Pintea.

Alt peisaj din Măgoaja. Pe culmea dealului, un cioban răzimat în bâtă, nemişcat. Soarele răsărind ca o flacără şi ca mânia mereu neostoită a iobagilor.

La Sătmar, în faţa *porţilor* regimentului, a fost adusă o herghelie de cai. Unul dintre aceştia, legat în şleauri şi lanţuri, pare sălbatic. Muşcă, zvârle cu picioarele, nechează şi nimeni nu se poate apropia de el.

— Cine-l încalecă? întrebă colonelul. Cine va izbuti să-l încalece îl va primi în dar. Ei, cine se oferă?

Toţi ofiţerii tac. Numai Pintea răspunde:

— Eu!

S-a azvârlit pe cal fără şa, scări sau frâu. Se ţine numai de coamă. Animalul se zbate ca pişcat de streche, dar Pintea pare turnat pe şalele lui.

Prinţesa şi grofinele, care sunt de faţă, tremură pentru viaţa lui şi cel mai mult Iulia.

Calul, purtat de Pintea prin nisipuşuri, e ostenit. Sforăie, dar a încetat să mai zvârle, i se supune lui Pintea, care abia acum îi pune zăbala şi frâul.

Bal la guvernator. Pintea a fost invitat la dans de Iulia, care i s-a lipit la piept.

— De cum te-am cunoscut, am ştiut că vei fi al meu! îi şopteşte ea.

Amândoi plimbându-se printr-o poiană. Iulia îl întreabă:

— Este adevărat că te tragi din neam valah, cum se spune?

— Sunt din neamul celor mai vechi, dar şi mai oropsiți locuitori ai Transilvaniei, îi răspunde el.

— Mă voi strădui să te ridic până la mine! îl asigură ea.

Pintea o cuprinde de subțiori şi, ridicând-o până la înălțimea capului său, îi rosteşte:

— Ba cred că eu, dacă te-aş vrea, ar trebui să te ridic până la mine.

Un cal se apropie în galop şi de pe el sare ca o zvârlugă Doina, fata vecinului lor de casă, Todor.

— Vino! Tatăl tău a fost judecat şi osândit la cazne de grof, zice-se, fiindcă ar fi adăpostit nişte haiduci valahi şi acum e pe moarte! Iar cel care l-a vândut a fost Stupul.

Pintea a îndepărtat-o de lângă el pe Iulia. S-a azvârlit pe cal. A ridicat-o în şa pe Doina şi, împreună cu ea, a ajuns la Măgoaja, numai cu puțin înainte ca bătrânul să-şi fi închis ochii.

— Pentru aceasta şi pentru crimele lor de totdeauna, o încredințează Pintea pe maica lui, care hohoteşte încet, îngenunchiată lângă trupul fără viață

al lui Cupşa, îmi vor plăti.

Haiducii au năvălit în crâşma ticălosului denunțător al lui Cupşa. Crâşmarul a fost legat de oiştea unei căruțe şi astfel este târât prin tot satul până i se zdrențuiesc veşmintele şi i se jupoaie pielea. Pe urmă este legat cu capul în jos de ramura unui copac.

— Asemenea pedeapsă li se cuvine celor care îi vând pe valahi grofilor! rosteşte la plecare haiducul cel subțire din fruntea cetei.

— Glasul celui din fruntea cetei haiduceşti, va spune mai târziu Stupul slujitorilor grofului, când îl vor dezlega din ştreangul cu care fusese agățat de ramură – semăna cu cel al lui Pintea, deşi mărturisesc că nu i-am putut vedea chipul fiindcă purta o mască.

— Asta nu este cu putință! Pintea îl slujeşte pe împărat. Şi, de curând, a fost înălțat ofițer! mărturisesc credincioşii grofului.

Dar iată că la guvernator se înfățişează un trimis. Acesta-i raportează:

— Convoiul cu tezaurul împărătesc a fost atacat de haiduci.

— Şi aurul a fost răpit?

— Tot. Acum, haiducii îşi pot asigura armele şi hrana de care aveau nevoie.

Pintea, în mijlocul haiducilor din codru, dezbrăcându-şi veşmintele ofițereşti şi punându-şi în loc altele haiduceşti.

— Întâia biruință am dobândit-o. Acesta este primul pas spre împlinirea dreptății. Vor urma mulți alții până ce-i vom putea izgoni pe cei ce ne subjugă.

Aici, în vis, gândurile lui Pintea se învălmăşesc. Aude glasuri întretăiate.

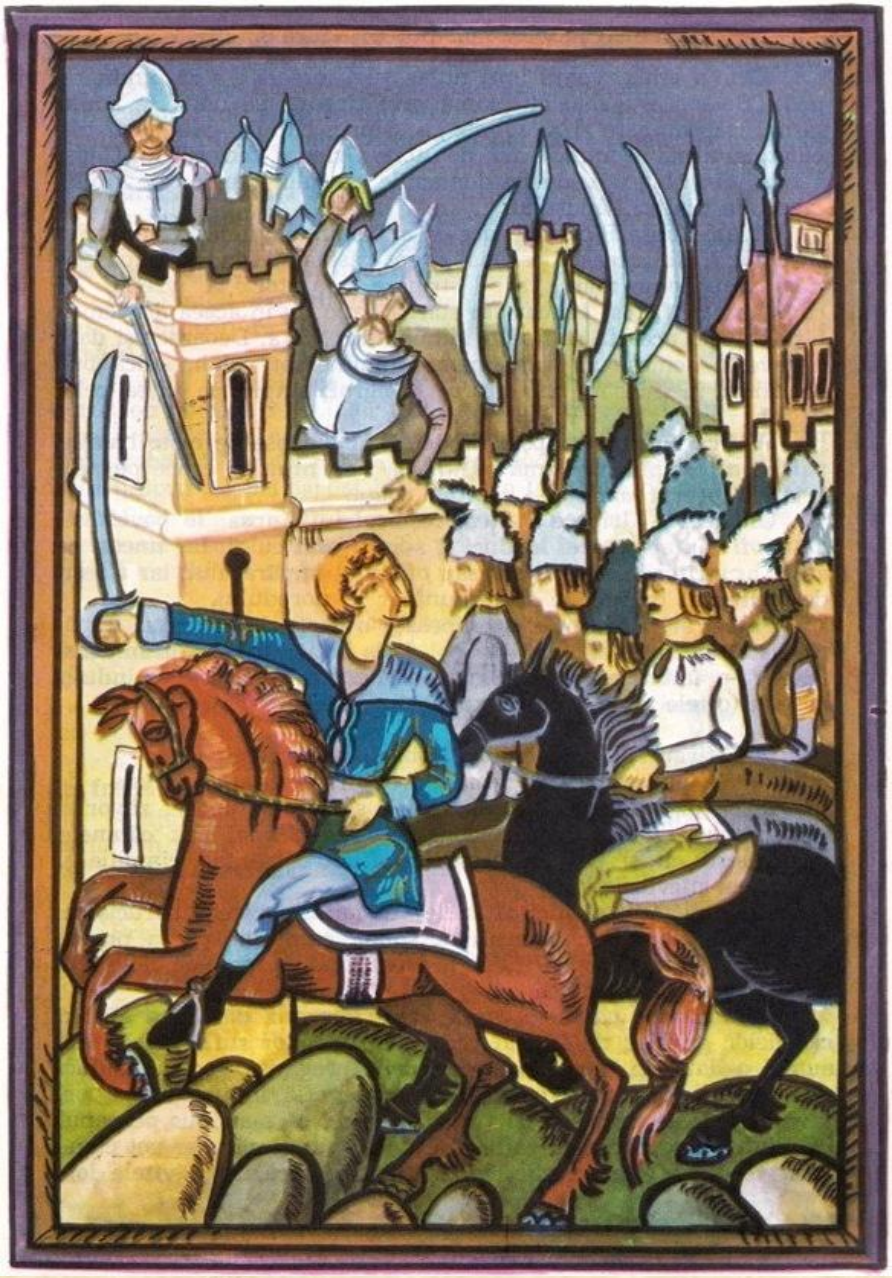

Dintre toate aceste glasuri se desprinde, lămurit, acela al tatălui, când încă era viu:

— Oricine trebuie să aibă dreptul de a primi pe *poarta* casei ori a țării sale numai pe cine-i este, cu adevărat, prieten... Iar pe cine-i vrăjmaş sau neprieten să-l țină afară... Şi îndărătul *porții* lui să trăiască aşa cum i-a fi voia... în cinste şi omenie, alături de aceia care-i sunt dragi...

Alte glasuri răsună:

— Tatăl tau a fost crucificat pe *poartă!...*

— Doina a fost răpită şi batjocorită de fiul cel mic al grofului, Laslo. Şi, ca să se spele de ruşine, fata s-a azvârlit din turla castelului, de s-a zdrobit pe lespezi...

— Biserica din sat şi moara ce macină făină pentru iobagi au fost arse.

— Doamne! Cât vom mai putea îndura?

Cine a adus zvonul întâi nu se ştie, însă el s-a răspândit repede. Se şopteşte mai cu seamă prin târguri, pe unde se adună țăranii să cumpere şi să vândă, ca şi prin hanuri, că s-ar fi răsculat, cu arma în mână, unul, pe nume Grigore, feciorul lui Cupşa Pintea din Măgoaja, de pe domeniile grofului Şandor de Hóllómezö din ținutul Lăpuşului.

Acest Cupşa Pintea se zice că ar fi luptat vitejeşte împotriva turcului şi din această pricină, drept răsplată, fiindcă scăpase şi viața unui domn mare, care-l strigase în ajutor la vreme de cumpănă, ar fi fost ridicat din starea de iobag în aceea de nemeş, iară ca prin aceasta să i se fi îmbunătățit viața. Deoarece şi dacă a devenit nemeş, un valah nemeş rămâne tot valah, adică bun de călcat în picioare, iar groful tot grof, stăpân pe viața celor de jos.

Aşa că bătrânul Cupşa, fiindcă îi adăpostise pe nişte haiduci valahi, a fost până la urmă osândit să fie ţintuit în cruce pe propria lui *poartă* unde şi-a pierdut viaţa.

Cât despre Grigore Pintea, feciorul lui Cupşa, se povesteşte că iar fi căutat pe acei haiduci şi s-ar fi unit cu ei. Iar uneori se arată asupritorilor ca slujbaş sau ofiţer al împăratului, iar alteori de-a dreptul ca haiduc şi răzbunător al norodului.

Astfel ar fi izbutit el să răpească o parte din haznaua împărătească, iar cu talerii luaţi înapoi de la împăratul şi-a hrănit mai bine, şi-a îmbrăcat şi şi-a înarmat oastea, deoarece, unindu-şi laolaltă cetele şi le-a preschimbat în oaste.

Prin târguri şi prin hanuri, iobagii grăiesc între ei:

— Se povesteşte că Pintea are un meşteşug ascuns de sparge nevăzut lăcătele temniţelor, îi slobozeşte pe cei zăvoriţi, iar aceştia îngroaşă oastea iobagilor, lovesc apoi atât cătanele împărăteşti cât şi pe credincioşii grofilor, semănând câmpiile şi munţii cu stârvurile lor.

Este adevărat că nici cătanele nu stau cu braţele încrucişate. Ard satele, chinuiesc oamenii să spună cum l-ar putea prinde pe Pintea. Numai că pe Pintea nu-l pot afla, cu toate că el se află unde şi nici nu gândeşti.

Şi, dacă ard cătanele casele celor sărmani, dă foc şi Pintea castelelor grofilor de le mai răcoreşte iobagilor sufletele. Şi, nu numai o dată, în ţepele şi ştreangurile pregătite pentru haiduci sunt ridicaţi „cu mare cinste” cei ce se află în urmărirea lor.

Bat tobele prin sate şi târguri vestind că s-au pus pe capul lui Pintea zece pungi cu galbeni. Cu zece pungi pline se pot cumpăra zece sate, cu livezile, viile, holdele, ogrăzile şi vitele lor.

— Zece pungi pline cu galbeni zimțuiți, oameni buni! vestesc tobaşii. Dacă ne ajutați să punem mâna pe Pintea. Nu ispiteşte pe nimeni dintre voi o asemenea răsplată?

Iobagii, îmbrăcați în zdrențe, călcați în picioare, şi umiliți, ascultă înştiințarea, dau din capete zâmbind neînțeles şi trec mai departe.

Țara Ardealului a trecut de partea lui Pintea.

La Borşa, în codrii Moiseiului, pe Gutâi şi în Sătmar, țăranii liberi, cioplitori de buşteni sau băieşi, s-au unit cu iobagii şi au trecut de partea răzbunătorului.

Iar Pintea s-a întâlnit şi cu principele răsculat Francisc Rákóczi, în pădure la Terpa, pe malul Tisei, nu prea departe de Oradea.

Prințul îl îmbie pe Pintea cu rangul de colonel în oştirea curuților ridicată de el. Dar fiul lui Cupşa cere slobozenie pentru iobagi, pământ pe care să-l poată ei lucra după plac, fără să mai facă „robotă” la nobili sau să le dea plocoane, şi dreptul de a-şi avea proprii lor primari şi juzi aleşi, în libertate, de obşte.

Multe alte drepturi cere Pintea ca preț al unirii oştilor sale cu acelea ale prințului Rákóczi. Şi prințul se învoieşte să le dea numai şi numai că să-l ajute.

În visele sale din această noapte atât de agitată, Pintea revede trecerea oştilor sale pe la Rodna, Năsăud şi Prundul Bârgăului, ajungerea acestora la

Bistrița şi sosirea la Blaj.

Peste tot mulțimile de sărmani îl aclamă ca pe un voievod.

— Pintea! strigă aceştia. Pintea! De când te aşteptăm. Rămâi în fruntea noastră!

A ajuns la Arad, la Oradea, şi-a cucerit aproape toate aşezările din jurul Băii Mari. Guvernatorul a cerut întăriri de la Viena. Împăratul nu mai are linişte în scaun.

Cătanele sunt însă mai peste tot biruite.

Prețul capului lui Pintea a fost de încă zece ori urcat. Cu galbenii ce-s preț pe capul lui poți cumpăra o țară, vestesc trimişii atât ai împăratului cât şi ai grofilor.

Şi prețul se plăteşte oricui ar putea arăta măcar cum s-ar putea ajunge la Pintea.

S-a încercat un vicleşug. Oarecine, sub chip de neguțători, prefăcându-se că-l sprijină pe Pintea, a trimis oştilor răsculate, în dar, zece care cu carne de oaie, peşte sărat, brânză, pite şi vin. Haiducii au dovedit însă că toate fuseseră mai întâi, cu vicleşug otrăvite şi le-au zvârlit în gropi, pe care le-au astupat.

Şi cei care puseseră la cale ticăloşia au fost nevoiți să-şi plătească încercarea de înşelătorie cu viața.

Acum, între cătane, s-a mai adăugat zvonul că oştenii lui Pintea se pricep să şi zboare. Şi că, zburând pe sus cu aripi nevăzute, lovesc cu armele lor castelele şi taberele de oaste ale vrăşmaşilor.

Ba încă se mai povesteşte şi că însuşi calul lui Pintea are aripi la picioare şi străbate ca o pasăre văzduhul. Calul acesta, îşi spun la ureche iobagii, nu se hrăneşte decât o singură dată pe lună cu-o tavă de

jăratic şi se adapă tot atunci c-un butoiaş de vin, dar numai din viile împărăteşti de la Mediaş.

Şi, mai ales, se ştie că Pintea a prins un spiriduş. Pe-acesta îl ține sub căciulă şi îl întreabă într-una despre ce pun domnii la cale împoriva lui. Şi tot spiriduşul acesta îl sfătuieşte ce trebuie să facă pentru a se apăra. O fi aşa, n-o fi? Dar, dacă nu-i aşa, cum izbuteşte Pintea să bată ăst război cu o împărăție întreagă, cu două sute de curteni şi tot atâția ghinărari şi colonei dintre cei mai de seamă? Să spună cine poate, iar cine nu, să tacă!

Pintea s-a dus de şi-a plecat genunchii în fața a trei morminte, al tătâne-său, Cupşa, al mamei sale şi al curatei copile Doina. A aprins lumînări. Şi-a adunat din cenuşa bisericii satului, arsă de stăpânirea străină, o mână de cenuşă. A strâns-o într-o năframă şi-a ascuns-o în sân.

Bătălia cea grea urmează acum s-o dea pentru cetatea în care se făuresc şi se păstrează talerii împărăteşti: Baia Mare.

Numai că doar cu câteva zile înainte taina lui Pintea, marea lui taină, taina asupra singurului fel cum putea fi el răpus, fusese dezvăluită vrăşmaşilor.

Cine o dezvăluise? O făcuseră cei trei haiduci prinşi, pe când încercau să intre ori să iasă din Baia Mare, puşi la mari cazne ori, mai degrabă, prințesa Iulia, de ciudă că fusese părăsită de cel pe care-l iubea şi înlocuită de o fată-fecioară dintr-o căsuță sărmană, țărănească. Lor le mărturisise taina el însuşi, într-o clipă de slăbiciune. Şi anume mărturisise că el nu

putea fi răpus decât de un glonț de argint în care s-ar fi pus înainte trei fire de grâu sfânt. Şi numai dacă acest glonț i s-ar trage spre subsuoara stângă, în dreptul inimii.

Valurile de ceață coborau de pe dealuri. Iar, în desimea lor, haiducul citea ca într-o carte. Citea primejdia. Dar el, care nu se temuse niciodată de nimic, la ceasul hotărât dinainte, aşa cum era de-a călare, a suflat în buciumul lui de argint.

Buciumul a dat glas puternic. Şi glasul s-a ridicat pân-la cer.

— Veniți după mine! a chemat Pintea.

Purta la brâu două săbii, una veche, moştenită de la părintele său, Cupşa, şi alta nouă, dobândită de el însuşi în luptă, de la un general împărătesc.

Noaptea trecută, visul i se încheiase, uimitor, într-o bătălie aproape aidoma celei de astăzi. În vis, îşi scosese sabia nouă de la brâu şi îşi lovise duşmanul cu ea. Dar sabia i se rupsese în două. Îşi scosese atunci sabia cea veche şi izbise vrăjmaşul şi cu aceasta. Numai că şi ea i se rupsese în şapte.

Gonind, sub focul dorinței de răzbunare, ca vântul, Pintea s-a îndepărtat prea mult de ai săi. Degeaba se mai grăbesc cei care îl urmează.

A ajuns cel dintâi, singur, înaintea vrăjmaşilor.

Visul i se repetă aievea în clipele de față. Săbiile, amândouă, sub tăria loviturilor lui în coifurile şi platoşele cătanelor, i s-au frânt.

Puzderie de cătane se reped să-l ucidă. Puzderie de cătane şi-o mână blestemată a unuia ce-i cunoaşte taina. Aceasta alege dintr-o punguță un glonț de argint, în care s-au pus dinainte trei fire de grâu

sfânt. Îl aşază în flintă şi trage spre subsuoara stângă a lui Pintea, în dreptul inimii.

Calul viteazului nechează prelung, sfâşietor şi se întoarce către cetele haiducilor, care privesc, încremenite, ceea ce s-a întâmplat.

Pintea le grăieşte ortacilor:

— Până azi am luptat şi eu, acum e numai rândul vostru. (Câmpul, pădurea şi oştenii îi joacă înaintea ochilor). Calul goneşte pe potecile muntelui. Din depărtare se aud strigătele puternice şi loviturile de arme ale celor ce se înfrunta mai departe în fața Băii Mari.

Haiducul a căzut lângă un izvor. Soarele îi luminează fruntea.

Iulia, călare, îl caută.

— De ce l-ați lăsat să piară? strigă.

Un rănit, ridicat într-un cot, cu ultimele sale puteri răspunde:

— Pintea n-a pierit. Pintea nu va pieri niciodată.

— Am vrut să-l ridic… să-l fac prinț! spune Iulia.

— Pintea a fost întotdeauna şi astfel va rămâne, un prinț al neamului său…

Desculță, în zdrențe, cu ochii rătăciți, ea alergă pe drumuri:

— Eu l-am ucis! Dar numai din dragoste neîmpărtăşită l-am ucis…

Oamenii o privesc cu dispreț:

— Pintea se va întoarce când o să fie cea mai mare nevoie de el.

— Omorâți-mă! Azvârliți în mine cu pietre!

— Când se va-napoia o să fie vai şi amar de toți vrăjmaşii săi.

Ca o umbră călătoreşte Pintea acum; străbate pădurile şi câmpiile. Trece pe lângă ciobănaşii şi pădurarii care i se pleacă înainte întocmai ca în fața unui prinț.

Goneşte călare prin munți, prin locurile pe care le-a străbătut în viață.

În acest timp răsună un cântec maramureşan cu „noduri”:

Dintre voi cin’ mă iubeşte,
Cine pe Pintea îl cinsteste,
Până ce n-oi mai fi eu,
Să îmi tunză părul meu,
Şi-n zile de sărbătoare
Să-l puie la poartă-n soare,
Să-l pieptene fetele,
Toate duminicele,
Să îl sufle vânturile
Toate primăverile!…

Pintea stă lungit lângă izvor, în pădure.

Cântecul cu „noduri” urmează:

Trei voinici s-au şi d-aflat,
Părul lui de i-au tăiat:
Unu-i Gheorghe Sălăjeanul,
Altu-i Mitru Ardeleanul
Şi cu Ion Moldoveanul.
Şi părul că i-au tăiat,
În poartă *l-au aşezat,*
Pintea să se pomenească,
În cea țară ardelenească;

De români fie horit
Şi de străini pomenit.

Cei trei îi prind pletele pe *poarta* casei părinteşti, acolo unde tatăl său cioplise odinioară imaginea soarelui, peste care fusese apoi răstignit din porunca stăpânirii.

Vântul primăverii i se joacă domol prin plete. Un mănunchi de fete, toate semănând cu Doina, au ajuns în fața porții şi le privesc. Flăcăii vin, le prind de mijloc şi, pe sunetul dulce de fluier, încep să cânte o horă cu țipurituri şi să joace.

CÂTEVA DIN ISPRĂVILE LUI MIU-AL-FLORILOR CEL-NĂSCUT-CÂNTÂND-ŞI-RÂZÂND

Mulți năzdrăvani a avut pământul şi nenumărate isprăvi ale lor se pomenesc prin veacuri, dar singurul dintre toți care a venit pe lume cântând este Miu-al-Florilor.[5]

A zărit întâia oară lumina soarelui într-un sat de pe malul Jiului într-o zi senină de mai, când toate poienele din câmpie, de pe dealuri şi munți se smălțuiseră cu flori zugrăvite în mii şi mii de culori, încărcate de cele mai îmbătătoare miresme.

Alți prunci, când dau întâia oară piept cu lumea înconjurătoare, încep să plângă, mărturisindu-şi, poate, în felul acesta, teama pentru ce vor avea să întâmpine în viață.

Miu însă râdea.

Râdea cu gura, cu ochii şi cu tot trupul. Nu ştiu să tălmăcesc cum făcea acest lucru, dar a rămas din bătrâni până azi vorba că aşa s-a întâmplat: râdea nu numai cu gura, cu ochii, ci şi cu tot trupul.

Voios, a început să cânte. Cânta la fel de dulce ca mierla, ca vântul, când hoinăreşte, visător, prin ramuri, ca apele de munte când picură şi apoi îşi sună clopoțeii pe stânci.

Mama, tatăl şi bătrâna care îl moşise îl priveau

[5] Izbutite variante în versuri ale unor dintre aceste narațiuni a realizat poetul Aurel Tita.

încremeniți, ascultându-l.

— Cum de eşti, feciorașule, atât de vesel? l-a întrebat mama.

— Mă tem că neştiind să mă bucur din toată inima la vederea a ceea ce se cuvine să-mi fie foarte, foarte drag, nu voi şti, mai târziu, să trăiesc aşa cum trebuie. Şi ce-i poate fi mai drag unui copil decât vederea bunilor săi părinți?

— Şi cum de te pricepi să cânți? Cine şi când te-a învățat?

— Cine şi când a învățat frunzele să foşnească şi pâraiele să murmure? Mie mi-este dat să mă perind pe pământ cântând ca şi păsările. Cu cântecul, greutățile vieții mi se vor părea mai uşoare şi loviturile mai puțin dureroase.

Moaşa l-a îmbăiat şi a ieşit cu el, reînfăşat, în poiana din fața casei. L-a aşezat între flori. Iar acestea toate şi-au ridicat şi şi-au întors căpşoarele înmiresmate spre el.

Văzând această minunăție, moaşa li s-a adresat mamei şi tatălui băiețaşului, zicându-le:

— Ați vrut ca nou-născutul vostru să se numească Miu, ca şi bunicul şi străbunicul lui. Dar iată, că florile din poiană i se înfrățesc. De aceea, cred că pe viitor ar trebui să-i spuneți Miu-al-Florilor.

Băiatul a bătut, fericit, din palme în lumina aurie a dimineții, şi florile şi-au clătinat frunțile în semn de: „Da, da, aşa să fie!”

De atunci astfel s-a şi numit – deşi, poate, ar fi fost la fel de bine să i se spună Miu-al-Cântecelor. Aceasta, pentru că nimic nu îi plăcea atât de mult lui Miu decât să cânte întreaga ziuă. Şi nu numai cu

glasul, fiindcă se deprinsese, cu vremea, să cânte şi din frunză, din fluier, din nai, din caval, din cimpoi, din solz de peşte şi, mai târziu, din cobză, din lăută, ca şi din alte nenumărate unelte de cântare născocite de mintea omenească.

Şi, tocmai de aceea, oriunde se afla Miu, oamenii buni îl rugau să le cânte. Iar cântecele sale le dădeau încredere acestora, încredere în ei înşişi, puterea de a se strădui neobosiți în tot ce năzuiau, ca şi de a li se împotrivi celor ce-i asupreau nesocotindu-le dreptatea.

Crescuse şi ajunsese cam de şaisprezece sau şaptesprezece ani; dar numele şi faptele lui au şi ajuns vestite. Pentru că acest băietan de pe Jii, chipeş, neîntrecut călăreț, dibaci mânuitor de sabie, de suliță şi buzdugan, de praştie şi laț, meşter la glume, ghiduşii, ca şi în a juca prin iarmaroace păpuşile cioplite de el însuşi în lemn, nu putea îndura să vadă înfăptuindu-se răul de către cei sus-puşi, în paguba celor de jos şi fără apărare, nu suferea îngâmfarea, minciuna, înşelăciunea şi celelalte multe năravuri câte mai erau încă răspândite prin lume.

Cu zâmbetul pe buze şi în cântări vesele, înfruntând cele mai mari primejdii, păcălindu-i, batjocorindu-i şi pedepsindu-i pe cei în vină, Miu reînvia speranțele celor călcați în picioare, că va veni o zi când adevărul va triumfa.

Şi acuma, în cele ce urmează, ascultați câteva cântece dintre cele care reamintesc unele din isprăvile lui Miu-al-Florilor.

CÂNTECUL STAROSTELUI DE BÂLCI

Era o zi când, într-un loc pe un ştiu unde, se ținea mare bâlci. Se vindeau multe de-ale gurii şi de-ale îmbrăcăminții vite, oi, porci, păsări de curte, unelte de tot felul şi câte toate mai sunt de trebuință prin casele şi prin ogrăzile sătenilor.

Numai că astfel precum este datina la bâlciuri, oamenii vor să şi petreacă puțin. La bâlci vin fete şi flăcăi, să se cunoască şi să se prindă în hore. Cu acest prilej se încheagă, de cele mai multe ori, prietenia sau dragostea. Se pun la cale nunți.

De aceea, destui au cugetat că-i bine să poftească la bâlci şi pe cel mai bun cântăreț din fluier. Din ce îşi „zice" oare ciobanul doina, când îşi călăuzeşte turma către poienile cu iarbă grasă? Plugarul din ce îşi varsă focul, când îi este inima plină de amărăciune? Şi când, la sărbători, doreşte să se desfete, ce-i place românului s-asculte? Nu tot zvonul de fluier, singurul care poate dezvălui, prin sunet, toate simțirile omeneşti?

Şi-atunci, pe cine este mai de dorit să-l poftească sătenii, decât pe băietanul cu numele de Miu?

Zis şi făcut!

Miu a venit la bâlci cu fluierul în brâu. Vesel şi pus pe şotii, ca de obicei.

Bărbații şi femeile, mai vârstnici – care s-au adunat să cumpere, să vândă, ori numai ca să se întâlnească şi să mai afle unii de la alții ce se petrece nou prin sate şi oraşe – s-au bucurat văzându-l.

— A sosit Miu, Miu-al-Florilor! se auzea de pretutindeni vestindu-se. Va începe cântecul!

Un crâşmar. Tocmai descărcase câteva butoaie cu rachiu şi vin. Oamenii îi arată flăcăului unul din ele.

— Saltă-te, Miule pe el, şi dă drumul la fluier!

Miu a ascultat îndemnul, şi iată-l în picioare, înălțat pe butoi, cu fluierul la gură.

Oare cântă privighetoarea, sau mierla? Din fluier izvorăşte cântecul atât de fierbinte, că inimile celor de față se simt adânc mişcate şi câteva femei plâng. Fluierul povesteşte despre felul cel strâmb cum încă mai este alcătuită lumea, când unii stau cocoțați în scaune de sultani, demnitari (şi nu aleşi de țară) sau în dregătorii boiereşti, şi se socot în drept să dea oricând porunci, iar alții sunt siliți să-i asculte şi să le împlinească toate dorințele.

Dar cântecul devine mai aspru, din ce în ce mai aspru, arătând că nedreptății i se va pune capăt numai în acea zi când norodul n-o mai putea răbda împilarea şi se va răzvrăti. Atunci – meneşte fluierul – stăpânii vor tremura ca varga şi se vor strădui să-şi găsească scăparea fugind ca iepurii, în vreme ce norodul va cânta şi va dănțui.

La buzele lui Miu, fluierul pare viu şi-n glasul lui răsună visările mulțimii şi marea ei nădejde de-a fi iar liberă.

Dar cine îl priveşte încruntat pe flăcău cum cântă, însufleteşte şi bucură mulțimea cu menirile lui?

E starostele bâlciuiui şi sluga credincioasă a domnitorului.

El trece de ta unul la altul, dintre cei care vând sau cumpără, cerând şi primind dările, în bucate sau bani. Bucatele le strâng isprăvniceii în coşuri şi în saci, iar banii într-o pungă – la început firavă, pe

urmă, din ce în ce mai doldora, căci birul este greu, din ce în ce mai greu pentru cei nevoiaşi.

Fiind siliți să plătească (zoriți şi de pumnii sau toiagul starostelui), oamenii îşi dau banii, dar nu fără mânie.

Dacă le este însă silă să dea pentru domnie şi dregătorii acesteia, acum fiecare se întrece să-şi arunce bănuțul pentru cel care cântă cu atâta măiestrie, după inima lor.

Un privitor din gloată a adunat într-o căciulă obolul pentru Miu. Şi banii din căciulă sporesc necontenit. S-au făcut întâi grămăjoară. Curg gârlă mai departe. Au ajuns moviliță. Vor deveni grămadă.

„Ia uite – gândeşte starostele – cui i se dăruiesc banii ce mi se cuvin mie! Şi pentru ce anume? Nu ară, nu coseşte, nu seceră. Ține numai un fluier la buze şi cântă. Cântecul nici nu e muncă. E pierdere de vreme. Nu merita răsplată. Şi unde mai pui că, prin cântecul său, Miu-al-Florilor nu face altceva decât îi îndeamnă pe cei de jos să nu dea ascultare poruncilor domneşti, boiereşti şi-ale mele. A şi întrecut măsura! A răscolit mulțimea, Şi proştii îl îndeasă cu-o ghiotură de bani. Câți s-or fi strâns în cuşmă? Să pun laba pe ei”.

Şi starostele, umflat, cu pas semeț şi cu ochi veninoşi, se îndreptă spre flăcău, rostindu-i răspicat:

— Ascultă, măi, băiete! Tu ştii că pentru orişice primeşti se cuvine să-i dai domniei bir?

Flăcăul nu-i răspunde, ci cântă mai departe.

— Ți-am dat noi destul bir! au glăsuit oamenii. Ți-am dat şi pentru Miu. Lasă-l pe el în pace.

— Să nu mă-nvățați voi ce să fac şi ce nu! se înfurie starostele. Şi nu v-amestecați, c-altminteri e de rău! I-

ați plătit bani?

— I-am dat, nu i-am plătit…

— Tot una este, că i-ați dat sau i-ați plătit. La rându-i să-şi dea birul. Şi-apoi, tălpăşița, că v-a surzit destul cu cântecele lui!

— Miu nu ne surzeşte, ne unge sufletele – a grăit un bătrân. Noi l-am chemat la bâlci, l-am rugat să ne cânte, şi-acum îi mulțumim. Da' cât de mare-i birul pe care i-l socoți?

— Ca şi la voi, ceilalți, de când vă ştiți: două treimi din tot; şi ceva pe deasupra, fiindcă m-a supărat…

— Acesta-i jaf curat! îndrăzneşte un glas.

— De mai rosteşte cineva o vorbă ca asta, sparg bâlciul şi vă gonesc îndata, pe rudă, pe sămânță, la voi acasă.

— Nu-l oropsiți pe Miu! îl roagă, mai departe, moşul pe staroste. Atâta mângâiere de mai avem şi noi, un cânt cu fluierul.

— Acesta nu e cântec, ci cuvânt pişcător şi gând încrâncenat. Aşa că, fără multă vorbă, birul şi tălpăşița! S-a înțeles, sau ba? Auzi, flăcăule?!

— Poate că până la urmă… Mai oftează o femeie.

Dar Miu se opreşte puțin din cântec, ia căciula cu banii şi i-o întinde starostelui.

— Nu doar o treime, poți să-i iei pe toți. Să ai pentru colivă, când ți-oi da duhul. Şi asta cât mai curând. Eu îmi fac destui galbeni cu fluierul, când vreau.

— Fluierul lui e fermecat – tâlcuieşte bătrânul, gândindu-se la frumusețea şi dulceața cântecelor ce izvorăsc din el.

— Fluierul tău e fermecat? se miră starostele, uitând să se mai supere, pentru câte îi spusese

băietanul înainte. Şi, cu gândul numai la bani, continuă: Nu cumva face galbeni?

Flăcăului i-a venit o idee.

— Ba face, cum să nu! Dacă vrei dumneata... Şi Miu dă cu fluierul în palmă, îngăimă nişte vorbe neînțelese, din care se desprinde numai: Ia dă-mi tu, fluieraşule, un galben...

— Şi, ce să vezi! În palmă i se iveşte un galben lucitor. Degetele flăcăului sunt mai iuți ca zbârnelul.

— Îl vezi? întrebă Miu, făcându-se că-l ascunde în chimir. Vrei să-ți mai arăt unul?

— Arată-mi, dacă poți!

Starostele holbează ochii, de să-i sară din cap, în timp ce Miu dă din nou în palmă cu fluierul, spunând:

— Mai dă-mi un gălbenaş, fluieraş fermecat!

Şi-n palmă i se vede din nou un gălbenaş.

— Într-adevăr, fluieraşu-i fermecat!... Şi ştie să dea galbeni! cască gura cât şura starostele, tembelul. Nu este de vânzare?

— Cum o să-mi vând eu fluieraşul? Pentru mine o astfel de unealtă prețuieşte cât o comoară.

Numai că sluga stapânirii a ridicat vocea:

— Cine a venit la bâlci, înseamnă că are de vânzare ceva, sau vrea să cumpere altceva. Tu ce doreşti să cumperi?

— Nimic,

— Şi ce ai de vânzare?

— De-asemenea, nimic.

— Ba ai, la tine, fluierul! Şi dacă nu vrei să cumperi, poți în schimb vinde.

— Ce?

— Fluierul fermecat.

— Dar nu-l am de vânzare.

— Va trebui să-l vinzi.

— Cui?

— Păi... fiindcă nimeni nu s-a gândit să-l cumpere, să mi-l vinzi mie.

— Aşa îmi porunceşti?

— Aşa îți poruncesc!

— Dacă aşa îmi porunceşti, poate am să te-ascult, fiindcă aş vrea să-ți dovedesc că sunt întru totul supus cârmuirii. Eşti starostele bâlciului, şi nu am încotro. Cât vrei să-mi dai, în schimb?

— Îți dau înapoi căciula asta cu bani, obolul oamenilor. Nu-ți mai cer bir. Şi-ți mai dau de la mine încă o pungă plină.

— Numai atât?

Starostele răsuflă greu, ca peştele când îl scoate pescarul cu undița din apă. Şi ochii-i strălucesc ca la pisici, când simt mirosul şoricelului.

— Îți mai dau una, sau... două, ori trei... sau, toate aceste cinci pungi în care am strâns birul din bâlci! a grohăit el. Dar numai dă-mi fluierul.

— Aşa îmi porunceşti?

— Aşa îți poruncesc!

— Şi pot face cu aceşti bani orice mi-o place mie?

— Orice ți-o place ție! Dar dă-mi, o dată, mai repede, fluierul!

— Scrie colea, pe hârtie mai întâi, un zapis, că-s slobod a face cu aceşti bani ce vreau.

Starostele asudă şi scrie, cu greutate, zapisul precum î-i ceruse Miu.

— Pe lângă aceste pungi, atâta mai râvnesc, să-mi dai şi-un bidiviu, şi anume, chiar pe-acela pe care ai

venit domnia ta, călare.

Starostele prinde calul gras şi frumos de frâu şi, pradă celei mai sălbatice lăcomii, îi grăieşte flăcăului:

— Na, că ți-am dat şi calul! Acuma, dă-mi şi tu fluierul, Miu sare pe cal, ia pungile cu banii adunați ca bir, şi-i deşartă în țărână, în fața oamenilor, zicându-le:

— Luați-i, oameni buni, înapoi, de la mine, fiecare cu cât v-a păgubit hapsânul bâlciului!

Sătenii s-au repezit, luându-şi fiecare înapoi bănişorii, în timp ce Miu, râzând, i-a întins fluierul starostelui:

— Să ai grijă de el, ca de ochii din cap! Eu nu l-aş fi vândut nicicând de bunăvoie, fiindcă el mă hrăneşte. Dar tu mi-ai poruncit să-l vând numaidecât, iar eu m-am învoit. A fost bună tocmeala? Mai ai ceva de zis?

— Sigur că a fost bună, deşi te-am păcălit. Dar asta meritai, aţâţător zurliu! De azi înainte, fluierul îmi va da mie toți galbenii, şi nici n-ai să mai poți cânta pentru norod. Te-ai ales cu cinci pungi, dar şi pe acelea le-ai dat înapoi sătenilor, în nerozia ta. Ai rămas cu un bidiviu, şi altceva nimic. Ha, ha, ha! hohoteşte el. Te socoteai isteț. Să vedem, ce mai spui!

— Ce să spun? zice Miu. Ce spune şi poporul. Că... acela care îi sapă groapa altuia, cade el cel dintâi în ea.

— Ce groapă?... Ce popor?... Stai, că nu te-nțeleg! începe să-şi dea oleacă seama starostele, că nu e totul chiar în ordine, aşa cum îşi închipuia.

A bătut cu fluierul în palmă, ba s-a şi milogit:

— Fluieraş fermecat!... Fluieraş!... Ia dă-mi tu încoace gălbenaşii, cum îi dădeai lui Miu, ca să mă

îmbogățesc…

Acum a venit rândul sătenilor să râdă cu poftă, pentru că burduhănosul staroste se trage singur de păr şi plânge cu lacrimi unsuroase:

— Să stricăm târgul, şi să ne dăm înapoi unul altuia ce ne-am luat! se milogeşte starostele.

— Asta, când o face plopul pere şi răchita micşunele! a grăit Miu.

— Ai să-mi cazi tu în palmă o dată, şi am să rog Divanul să te vâre în temniță! Acolo ai să putrezeşti! Şi, oricum, tot ți-am luat fluierul cu care nu mai poți cânta şi întărâta oamenii.

Miu a scos din sân un nai. Şi-n strigătele de încântare ale oamenilor, a spus:

— Dacă nu mai am fluierul, iată naiul! Şi din el voi cânta, ca să cunoască toată lumea, „Cântecul starostelui de bâlci”.

Trăgând de frâul calului şi, râzând şi cântând, a pornit în goana mare.

— Drum bun! i-a urat mulțimea. Şi să mai vezi şi de alții, ca starostele nostru…

— Am să văd, am să văd…

— Să auzim de bine!

— Să auzim!

CÂNTECUL DE LA „FAGUL MIULUI”

La Curtea domnească din Bucureşti, boierii s-au adunat ca să-l firitisească pe vodă, de la a cărui urcare în scaun s-a împlinit un an.

Slugarnici, care mai de care, ei se întrec să ajungă cât mai în față, ca să-i sărute mâna şi să-i mulțumească, ținându-şi palma pe inimă, cât sunt de fericiți (ceea ce este întru totul adevărat) sub stăpânirea lui.

Vinul curge pârâu, iar glasurile devin din ce în ce mai tari, deşi cuvintele ies, din gura dregătorilor, uşor împleticite.

— Dar, norodul? Norodul cum se simte?

— Bine. Trăieşte cum nu se poate mai bine, măria ta! Buruieni, mai ales după ploi, sunt pe câmp destule, ca să-şi facă din ele fierturi. Unii au şi câte puțin mălai, cu care să-şi îmbunătățească hrana copiilor. Alții mai au şi sare, ca să dea gust mâncării. Iar apă-i din belşug, oricine poate sorbi atâta câtă pofteşte. De asemenea, fiecare-şi mai poate face – dacă se duce la baltă ca să-şi taie papură – câte-o rogojină pe care să se culce. Aşa încât, măria ta, este firesc ca toți supuşii măriei tale să viețuiască aşa precum le place.

— Şi ce vorbesc, când sunt între ei, despre mine şi cârmuirea mea?

— Ce să vorbească, măria ta! Ei zic că un asemenea domnitor cum eşti măria ta, nici c-au mai pomenit şi nici n-o să mai fie.

— Asta aşa-i! se îngâmfă domnitorul.

— N-ai văzut cum izbucnesc în urale, şi cum ți se mai pleacă pân-la pământ, numai cât te zăresc?

— Dar asta nu cumva o fac numai fiindcă sunt îndemnați de la spate de slujitorii mei, deci nu din imboldul inimii lor, ci de frică?

— Da' de unde, măria ta! Aşa simt ei nevoia s-o facă, numai din dragoste şi nicidecum de teamă.

— Atunci, spuneți-mi voi, de ce când mă zăresc trecând în caleaşcă, ori când se abat din vreo pricină oarecare prin preajma palatului, chiar când din gură mă slăvesc, cu privirea mă ceartă şi cată întotdeauna urât? Şi pentru ce-a pierit din cetate orice urmă de veselie? Supuşii au devenit mohorâți, îngânduraţi şi trişti.

— Aceasta-i doar o părere, măria ta – se grăbesc cei mai mulți să răspundă. Deoarece lucrurile stau tocmai dimpotrivă. Norodul este cu tot sufletul lângă măria ta.

Numai unul singur dintre dregători tăcea. Era postelnicul Savu.

— De ce taci, Savule?

— Mă sfiesc să-ți spun ce gândesc, măria ta…

— Nu te sfii!

— Măria ta are dreptate. De multe ori, norodul nu cată cu destulă bunăvoință nici la măria ta, nici la noi.

— Ce tot spui? Ce tot spui? Acestea sunt minciuni! Scorneli! au strigat ceilalți boieri.

— Ba nu-s deloc scorneli! se împotriveşte Savu. Şi poate că n-ar sta lucrurile tocmai aşa de rău, urmează el, de nu s-ar vântura atâta prin țară unul, Miu-al-

Florilor.

— Am auzit şi eu despre acest Miu-al-Florilor, a grăit, întunecat, vodă. Nu este acela de născoceşte feluri şi feluri de cântece de batjocură cu privire la mine, la dregători şi la cârmuirea mea, cântece pe care le rosteşte prin sate, prin hanuri, la bâlciuri, prin târguri şi chiar pe la noi prin cetatea domnească?

— Chiar el este, măria ta, adevereşte Savu. Şi nu-i numai atât. În cântecele lui dezvăluie întâmplări şi fapte ce nu se cuvine a fi date în vileag, deoarece ele pot face să se nască şi apoi să sporească nemulțumirile celor de jos.

— La început a fost singur, începe să-şi aducă aminte şi altul dintre dregători. Cu vremea, însă, i s-au mai alăturat încă vreo nu ştiu câți flăcăi, întocmind o ceată. Înveşmântați ca ieniceri, boieri, călugări, meşteşugari, cântăreți, cerşetori, păpuşari, tinerii aceştia, în cap cu Miu-al-Florilor, se ivesc când şi unde nici nu gândeşti, pătrund în curțile caselor boiereşti, în hanuri, peste tot, zicând că rostul lor este acela de a dovedi nedreptatea măriei sale. Acesta-i adevărul adevărat şi se cuvine să-l cunoşti pe de-a-ntregul.

— Acesta-i adevărul?

— Acesta!

Boierii şi-au plecat frunțile, fiindcă postelnicul Savu le-a scos la iveală înşelătoria.

— Şi Miu-al-Florilor zice că vrea să biruie nedreptatea înscăunată sub cârmuirea mea?

— Zice şi asta, şi încă multe altele despre măria ta. Iar oamenii, – prostime de! – îl ascultă, îl cred. Devin bănuitori, şi cugetele li se învrăjmăşesc împotriva

măriei tale. Pe înfundate, mârâie că n-au hrană destulă, că birurile sunt prea mari, că noi nu ne îngrijim decât de chiverniseala noastră şi a neamurilor. Că unii trăiesc ca-n sânul lui Avram, şi alţii – ca-n afundurile arse de flăcări ale lui Scaraoţchi. Acestea-s chiar cuvintele lui Miu-al-Florilor.

Pe măsură ce Savu istoriseşte, chipul bălan şi pufos al lui vodă îşi schimbă culoarea, se face roşu-vânăt. De ciudă, îşi muşcă limba, îşi strânge pumnii de-i intră unghiile-n carne şi, furios, glăsuieşte:

— Aşadar, başboierilor, va trebui să-l prindem cu orice preţ pe-acest cântăreţ îndrăcit. Să-l cetluim în lanţuri, să-l trimitem la ocnă, unde să taie sare până la capătul zilelor sale; sau, poate, chiar mai bine, să-l dăm pe mâna călăului ca să-l spânzure, ori să-i reteze gâtul. Auzi?! Să îndrăznească el să se lege chiar de domnia mea!? Şi cam pe unde sălăşluieşte, de obicei, Miu-al-Florilor?

— Oamenii povestesc că, într-o pădure adâncă, neagră, din jurul Bucureştilor, numită Ciolpani, s-ar găsi un fag – destăinuie Savu. Fagul are trei fraţi. E *„Fagul Miului”*. Lângă trunchiul copacului s-ar afla săpat în pământ un bordei. De aici, din pădure, pornesc Miu şi-ai lui ca să împartă – spun ei – dreptatea.

— Dacă-i aşa, uitaţi-vă ce hotărăsc, zice vodă. Astăzi vestim în Bucureşti că, poimâine, în zori, mergem la vânătoare. Atâta că, vânătoarea aceasta nu va fi de sălbăticiuni, ci de flăcăi răzvrătiţi. Postelnicul să pregătească oastea. Şi când voi pune eu să se sune din trâmbiţă, oastea va înconjura pădurea. Va cerceta

şi va găsi atât *Fagul Miului,* cât şi bordeiul. Va pune mâna pe toți tinerii, câți se adăpostesc acolo, şi-i va aduce înaintea scaunului meu ca să-i judec şi să-i osândesc.

Boierii s-au înveselit.

Frumuşel plan a întocmit vodă şi grea ispaşă îl aşteaptă pe cel care, cu cântecele lui, deschide ochii oamenilor asupra relelor orânduieli statornicite de voievod şi boieri.

— Paharnica să ne mai toarne vin! a poruncit vodă. Să bem pentru izbânda noastră de poimâine în zori…

Paharnică la Curte este frumoasa Zamfira, fiica unui bătrân oştean pe nume Pârvu.

Ea toarnă vin voievodului, boierilor, dar are grijă să toarne în el şi puțină somnariță, pregătita din sămânță de mac. Iar când aceştia încep să moțăie în jâlțuri, ba cer şi învoirea să plece la culcare, Zamfira se îmbracă bărbăteşte, aleargă-n grajd, sare pe cel mai iute cal şi goneşte ca vântul până la Pădurea Ciolpanilor, îl caută acolo pe Miu şi-i povesteşte totul.

A doua zi de dimineață, flăcăul se duce la un cioban care-şi păştea oile în apropiere, şi-l roagă să-i vândă turma, măgăruşul, căciula, sarica, bâta şi cavalul. Astfel, prefăcut în păstor şi cântând din caval, a ieşit la vremea cuvenită înaintea alaiului, aşa-zis vânătoresc; în realitate, însă, ostăşesc, al Curții.

Vodă, călărind în fruntea alaiului şi văzându-l pe păstor, i-a făcut semn cu buzduganul să se oprească.

— Cine eşti tu? Unde mergi? Şi spune-ne, cum se ajunge la *Fagul Miului.*

— Pentru ce? se preface, uimit, păstorul.

— Vrem să-l prindem pe Miu, să-l vârâm în temniță,

ori chiar să-i tăiem capul pentru nelegiuirile lui.

— Da' ce nelegiuiri a săvârşit Miu? se miră şi mai tare păstorul.

— Eu sunt domnitorul ţării, şi nu trebuie să dau socoteală nimănui! se sumeţeşte vodă. Atâta-ţi pot spune, că a săvârşit nelegiuiri. Pentru ele este dator să plătească. Iar tu, dacă n-ai să-mi arăţi drumul, ai să-i fii tovarăş de temniţă.

— L-aş arăta, măria ta, dar dacă află Miu că eu i-s vânzătorul, îmi vine de hac.

— Nu-ţi va veni nimeni de hac, fiindcă te voi ocroti eu. De cum mă va zări Miu-al-Florilor şi-o afla cine sunt, va cădea înfricoşat la pământ.

— Aşa să fie oare?

— Aşa! Numai aşa. Alaiul acesta pe care-l vezi nu e vânătoresc, cum îţi pare, ci curat ostăşesc. Încât să nu ai teamă. Hai, ia-o-nainte, călăuzeşte-ne la *Fagul Miului,* şi o să iasă bine! Am să te răsplătesc. Te fac păstorul Curţii. Dar, dacă nu m-asculţi, multe vei îndura de la oştenii mei!...

— Măria ta, drumul e tare greu şi duce prin hăţişuri – l-a prevenit păstorul. Pot să-mi pierd sau să-mi rătăcesc oile. Doar dac-ar rămâne turma în grija oştii, şi-am merge numai noi – măria ta dregătorii şi cu mine –, aş putea să vă călăuzesc.

— Şi dacă se iveşte Miu, pe neaşteptate, în faţa noastră?

— Păi... măria ta, ziceai că nu te temi, şi doar cât te-o vedea şi-o afla cine eşti, va cădea din picioare. Apoi, măria ta, ai dregători viteji, de bună seamă, mai sunt şi eu... Şi, afară de asta, dacă ne iese Miu în faţă, aş putea chiui ca să ne vină oştirea în ajutor.

— Ceea ce spui nu-i rău. Să rămână oile în grija oştii! hotărăşte voievodul. Şi noi – eu, dregătorii, iau şi câțiva străjeri şi slujitori cu mine – cu tine călăuză, să pornim şi să-l găsim pe Miu, să-şi primească osânda.

Pornesc.

I-a purtat păstorul pe domn, pe dregători şi pe slujitorii lor, pe cele mai ocolite şi întortocheate cărări, prin bungeturi şi hățişuri, până ce toată vlaga li s-a sleit şi încălțămintea li s-a tocit, până ce îmbrăcămintea cea scumpă, din brocarturi, catifele şi mătăsuri li s-a sfâşiat şi li s-a zdrențuit.

Şi numai într-un târziu, după ce vodă l-a boscorodit şi l-a certat pe păstor întreaga vreme, ajung într-un loc unde se zăreşte un fag înalt, cu trei frați ieşiți din aceeaşi rădăcină.

— Aici e! arată păstorul.

Într-o parte se zăreşte uşa bordeiului.

— Şi-acum, scoate-mi-l pe Miu din bordei, să mi se-nfățişeze la judecată! se încruntă domnul.

— Să vină numaidecât! îl îngână marii boieri.

— Va primi ce i se cuvine! a mai spus vodă. Până azi a cântat el şi au jucat alții, de data asta va juca el aşa cum îi vom cânta noi. Să se grăbească, fiindcă nici temnicerul, nici călăul nu au vreme de pierdut!

— Miule! a strigat păstorul la uşa bordeiului. Înfățişează-te domnitorului țării, care te caută împreună cu marii boieri, să te judece şi să-ți piardă capul!

Vodă, care încă nu pricepuse şotia făcută de Miu, a continuat să poruncească:

— Iar tu, ciobanule, dă chiotul, cum ne-am înțeles, ca să ştie oştirea unde ne găsim. Să vină în grabă

mare şi să-l ia în primire pe Miu.

— Îndată, măria ta! îi răspunde ciobanul: Şi, cât ai clipi s-a pitit după un copac, dezbrăcându-şi straiele păstoreşti, le-a îmbrăcat pe-ale lui, haiduceşti, a dat un chiot scurt.

Deodată, dintre copaci s-a ivit o ceată de tineri cu priviri amenințătoare.

— Ce-i asta?! Cine sunteți voi? se năuceşte vodă.

— Acela şi-aceia pe care-i cauți: Miu şi ceata lui – îi răspunse ciobanul.

— Cum, tu eşti vestitul Miu?

— Chiar eu.

Vodă, divăniții, străjerii tremurau şi erau gata s-o ia la fugă, dar ceata le-a ținut calea.

— Ziceai, grăieşte Miu, că de azi înainte am să joc eu cum îmi veți cânta voi. Dimpotrivă, eu socot că veți juca tot voi cum am să vă cânt. Aşa că, luați aminte! Am să încep a cânta din caval, iar voi veți juca după cântecul meu. Cine n-o juca bine şi destul de sprinten, fie el chiar măria sa, îi voi reteza gâtul, aşa cum a plănuit măria sa laolaltă cu domniile voastre, marii boieri, să mă pedepsească pe mine.

Miu începe a cânta o sârbă din caval. Şi marii boieri, străjerii şi slujitorii, dându-i pas înainte, ca fiind cel mai mare, lui, vodă, se prind, care de mâini, care de umeri şi încep să joace sârba.

— Mai iute, mai iute! cereau tinerii din ceata Miului. Jucați cât mai cu foc, să vă potriviți cavalului!

De teama morții, le sfârâiau picioarele, mai ales ale domnitorului şi dregătorilor. Curgea de pe ei năduşeala, veşmintele zdrențuite de drumul prin hățişuri se udaseră ca nişte cârpe.

Dar cântecul cavalului în loc să se domolească, se întețește.

— Miule! s-au rugat vodă şi dregătorii. Miule, lasă-ne să ne tragem puțin sufletele, şi pe urmă jucăm mai departe.

— Nu! Că nici voi nu îngăduiți supuşilor, când se află la muncă, să-şi tragă cât de puțin sufletul. Şi-i goniți cu gârbaciul, mereu şi mereu înainte, zicându-le că trebuie să trudească din ce în ce mai mult şi mai greu, chipurile, pentru binele țării. În adevăr, însă, numai pentru folosul vostru! Aşa că, înainte, mereu înainte! Şi voi, măria ta, boierilor, să fiți mulțumiți că nu vă mânăm cu gârbaciul, ci numai cu cavalul.

S-au mai rugat ei cât s-au mai rugat ca să-i cruțe oleacă, dar Miu şi ai lui – care le cunoşteau cruzimea – nu s-au îndurat.

Să fi văzut numai pe domn şi dregătorii săi – deoarece străjerii şi slujitorii rezistau mai bine – cum se scălâmbăiau, de-abia mai erau în stare să-şi târască picioarele. Nu făceau altceva decât să geamă:

— Îndură-te, Miule! îndură-te!...

Numai când i-a văzut cu totul şi cu totul sfârşiți, Miu s-a înmuiat, şi lăsându-şi deoparte cavalul, le-a zis:

— Deşi nu meritați, aş putea să vă dau cruțare. Numai dacă vă legați pe ce aveți mai scump şi mai scump în lume – pe avuțiile şi pe măririle voastre – că, de azi înainte veți fi mai milostivi cu norodul.

— Ne legăm! Ne legăm! au căzut cu toții în țărână, cu fețele îndreptate rugător spre Miu.

Sleiți, cu coada între picioare, uzi de sudoare şi murdari de țărână, s-au întors în locul de unde

plecaseră, atât de făloşi, domnitorul şi dregătorii lui.

În schimb, la *Fagul Miului* toți tinerii s-au prins într-o sârbă îndrăcită şi, cu mare veselie, au jucat cam trei zile şi tot atâtea nopți. Iar Miu, drept recunoştință, juca strângând-o-n brațele lui puternice pe Zamfira, preafrumoasa păhărniceasă a lui vodă. Şi nici nu era de mirare, deoarece ea îi dăduse de ştire primejdia, în felul acesta ajutându-l să devină biruitor.

CÂNTEC DESPRE ZBOR

Marele boier Staicu, stăpânul satelor Amărâții şi Oropsiții din Vale şi din Deal, i-a chemat pe toți țăranii spunându-le următoarele:

— Eu, măi prostovanilor, leneşilor şi nespălaților, de mic copil am năzuit să zbor! Din nenorocire, n-am reuşit să-mi îndeplinesc dorința. Dar, ce m-am gândit: ştiți voi să înălțați zmeie?

— Ştim!... aşa se zburdălnicesc şi copii, au răspuns țăranii, care, încă nu bănuiau ce răscloceşte în capul lui boierul.

— Ei, bine, – a urmat stăpânul satelor Amărâții şi Oropsiții din Vale şi din Deal – mă iubiți voi destul pe mine?

Bieții oameni, ce puteau să răspundă? Ce-i poți răspunde cuiva, de care atârnă în toate soarta şi viața ta, la o asemenea întrebare?

— Te iubim, boierule, cum să nu!

Fireşte, în gând, unii dintre ei îşi ziceau: „... ca sarea-n ochi şi ghimpele-n călcâi!”.

— Cine mă iubeşte, mă şi ascultă, şi-mi face pe voie – a continuat Staicu. De acela va fi bine. Va avea

dreptul să-şi pască vitele pe izlazul meu. Iar celui care nu se va strădui să mă mulțumească, nu-i voi mai îngădui să vadă izlazul, nici măcar de departe!

Sătenii s-au înfiorat. Ce se vor face vitişoarele lor, dacă vor rămâne fără izlaz? Vitele nu vor mai avea unde paşte, iar vacile nu vor mai da lapte. Vai de bieții copilaşi, mai cu seamă de cei mici! Unii vor da bir bolii, iar alții s-ar putea să se stingă din viață.

— Şi ce trebuie să facem, boierule, ca să-ți fim pe plac? au întrebat țăranii.

— Uite ce trebuie să faceți voi: Cum ăți şti, şi cum v-oți pricepe, vreau un zmeu!

— Un zmeu!... s-au uluit toți.

— Da! Un zmeu. Dar maaare!

— Cât de mare, boierule?

— Un zmeu, atât de mare, încât să poată cuprinde un jilț. Pe jilț să mă aşez eu, şi voi să-l trageți, pe câmpie, zmeul de sfoară şi să-l înălțați. Şi zmeul să mă ridice pe mine. Şi să plutesc deci în văzduh, ca o pajură. Acesta-i visul meu, v-am spus.

Sătenii se uită unul la altul, nedumeriți.

— Aşa ceva nu-i cu putință, pe cât mă duce mintea cea proastă, îndrăzneşte un om.

— De ce nu-i cu putință, măi nătângule? De ce? se necăjeşte boierul.

— Pentru că un jilț e prea greu, iar domnia ta, aşa gras şi voinic cum eşti, ai să-l îngreunezi şi mai mult. Şi zmeul nu se va putea ridica, necum să mai plutească, asemenea pajurii.

— Zici că nu se poate?

— Aşa socot.

— Atunci, dacă nu se poate, v-ați şters pe bot de

izlaz şi de lapte pentru copii! Nu vreți să mă ridicați în văzduh…

— Nu că nu vrem, nu putem!

— Atunci, nici eu nu pot, dacă-i p-aşa, să vă mai las pe izlaz. Uite, vă şi scrisesem un zapis, că sunteți volnici să-l folosiți câte două zile pe săptămână. Acu îl bag în sân. Dacă îmi faceți zmeu şi mă ajutați să străbat văzduhul, vi-l dau; iar dacă nu, cu mine unul veți duce-o cum nu se poate mai rău, de azi înainte. În toate! Aşadar, până mâine vă las să cugetați. Cum vă veți aşterne, aşa veți dormi, şi cum vă veți purta cu mine, aşa vă veți şi hrăni. S-a înțeles, oameni buni?

— S-a înțeles, boierule, că alta nici n-avem încotro.

S-au dus sătenii acasă, s-au frământat, s-au zbuciumat, s-au sfătuit. Deodată, unul din ei se bate în frunte cu degetul şi spune:

— Măi, fraților, o trebuşoară ca asta numai unul ca Miual-Florilor o poate descurca.

— Ai dreptate! s-au bucurat ceilalți.

— Să încalece un băietan mai sprinten un căluț şi să gonească până la sălaşul Miului, să-i povestească lui tot ce s-a-ntâmplat şi, dacă-i stă în putință, va veni să ne-ajute.

Îndată s-a găsit atât un băietan gata de drum, cât şi un căluț care să-l ducă pe spate. Băietanul a încălecat, a tras de frâu şi calul a țâşnit ca o săgeată din arc.

După un drum nu deosebit de lung, băietanul ajunge la *Fag,* îi povesteşte lui Miu tărăşenia şi acesta-i răspunde:

— Întoarce-te în sat şi spune-le oamenilor să fie liniştiți. Voi găsi eu un acuşor şi pentru cojocul

boierului vostru.

În cursul aceleiaşi seri, în satele Amărâții şi Oropsiții din Vale şi din Deal se-aude că au sosit, de unde nu se ştie, patru meşteri dulgheri, însă nu pe jos, cum vin alții, ci călări pe nişte cai roibi, iuți ca focul şi care tropoteau şi nechezau ca nişte ducipali.

Dulgherii dau de veste că ştiu „să facă şi să prefacă orişice lucru la care alții nu se pricep".

Au alergat oamenii la curte, să-l înştiințeze pe stăpânul satelor despre venirea meşterilor dulgheri care se pricep la câte toate, şi ar putea „aşadar, să-l ajute şi pe boier să zboare.

Printr-o slugă, stăpânul le-a trimis dulgherilor poruncă să-l aştepte mâine de dimineață în vecinătatea morii sale de vânt, de pe deal. Acolo ar vrea el să i se înalțe zmeul.

— Se potriveşte porunca boierului cum nu se poate mai bine cu ceea ce ne doream şi noi! i-a răspuns slugii unul din meşteri.

A doua zi de dimineață, sătenii s-au adunat cu mic cu mare în preajma morii de vânt boiereşti, de pe deal, să vadă ce se mai întâmplă şi ce fel de zmeu au să croiască dulgherii.

Meşterii au venit şi ei. Cel din urmă s-a ivit boierul – trupeş, semeț, călare pe un cal alb, urmat de doi isprăvnicei.

De departe, le-a strigat meşterilor:

— Măi, voi, ăia de colo, neisprăviților! Credeți că veți fi în stare a mă face cu adevărat să zbor? Să nu mă încurcați cu vorbe, cu făgăduieli deşarte, ori cu cine ştie ce amânări, ca să n-avem necazuri pe urmă!... Am vorbit limpede?

— Ai vorbit limpede.

— Îmi puteți face zmeul dorit, sau ba?

— Te întrebăm şi noi, boierule – a luat cuvântul unul din meşteri, cel mai tânăr şi mai frumuşel: Vrei numai aşa, un zmeu, sau doreşti chiar să zbori cu el?

— Cu zmeu sau fără zmeu, să mă faceți să zbor!

— Atunci e şi mai limpede, mai ales că noi te vom face să zbori în cântec…

— Cum vine asta, să zbor în cântec?

— Ai să vezi singur, numaidecât.

— Dar n-am să cad, cumva? îşi dă, deodată, seama Staicu.

— Nu, că te legăm bine.

— Atunci, legați-mă temeinic!

— Să n-ai nicio grijă. Un singur lucru mai vrem.

— Ce anume?

— Să dai zapisul oamenilor, dar mai întâi să scrii în el că, după ce-i zbura, izlazul va rămâne al lor.

— Bine, aşa să fie, numa' faceți-mă o dată să zbor! Dar… rămâne el o clipă buimac, cu ce anume am să zbor? Unde-i zmeul?

— Aşteaptă, c-ai să zbori cum n-a zburat încă nimeni şi nu ştim de-o să mai zboare altcineva decât, poate, tot unul ca domnia ta…

Şi rostind acestea, tânărul face un semn. Alt tânăr, cu o frânghie în mână, îl smulge de-a călare pe boier din şa şi cu el în spinare urcă pe scara morii, îl leagă cu capul în jos, de-o aripă, ridicând şi priponul. Şi vântul, care suflă puternic pe deal, se năpusteşte-n aripi începând să le-nvârtă.

Miu-al-Florilor, fiindcă el este meşterul, a început să cânte:

Uitați-vă toți cum zboară
Pe aripa de la moară!

Iar tânărul, pe nume Radu, care-l legase pe boier şi zorea acum cu mâna aripile să se învârtească, râzând cu poftă, adaugă tot în cântec:

Zboară ca o păsărică.
Dar se bâțâie de frică.

Mulțimea adunată în jurul morii, bucuroasă că şi boierul Staicu şi-a aflat, în sfârşit, o dată naşul, repeta cântând cuvintele lui Radu:

Zboară ca o păsărică,
Dar se bâțâie de frică!

Cu capul dezgolit, părul vâlvoi şi cu hainele răvăşite de-a-ndoaselea, cu poalele anteriului în cap, înfricoşat ca un lup prins în capcană, Staicu urlă:

— Aoleo, aoleo!... Am să cad şi-am să mor, şi-mi rămâne avutul de izbelişte, pe seama cine ştie cui!

— N-ai să cazi şi n-ai să mori – îl linişti Radu, fiindcă *eşti straşnic legat.*

— Opriți aripile morii! le porunceşte Staicu isprăvniceilor.

Dar aceştia stăteau încă înlemniți, de teama haiducilor.

— Dulgherilor, se roagă în cele din urmă Staicu de tineri, fie-vă milă şi sloboziți-mă de pe drăcovenia asta de aripă! Nu mă lăsați să-mi sfârşesc zilele aici.

— Te-ai săturat de zbor? întreabă Miu.

— M-am săturat!... M-am săturat!... țipă el ascuțit.

Răstignit pe roată şi învârtindu-se împreună cu ea, cu capul când sus, când jos, ameţit, boierul Staicu nu ştie cu ce cuvinte să-şi tot cerşească scăparea.

— Îți mai trebuie vreun zmeu încropit de săteni?

— Nu mai îmi trebuie decât slobozirea de pe aripă! se jeluieşte el. Altminteri, am să pier chiar înainte de a mă întoarce jos, pe pământ.

— Buruiana rea nu piere! îl asigură Miu. Dar, înainte de a te slobozi, scoate de la piept zapisul şi aruncă-l sătenilor.

— Molcomiți-mi cât de puțin zborul, ca să-mi pot vârî mâna la piept şi să-l scot! se roagă iar Staicu.

Miu îi face din nou semn lui Radu. Acesta încetineşte oleacă învârtirea aripilor morii. Staicu îşi vâră mâna în sân, sub cămaşă şi scoate zapisul, azvârlindu-l sătenilor şi strigând:

— Vă jur să nu-l calc!

Miu-al-Florilor cântă:

— Ce-ai dorit
Ți-am împlinit:
Ai zburat (te-ai şi rotit).
Ce-ai jurat
Am ascultat.
Dar să nu dea sfântul
Să-ți calci jurământul!
Că de noi nu vei scăpa
Orişice vei încerca...

*

* *

Staicu a fost coborât. Isprăvniceii l-au dus acasă pe brațe. Sătenii s-au uşurat, în parte, la inimă.

Iar ceata lui Miu-al-Florilor a pornit calea-ntoarsă.

În codrul Ciolpanilor,
În drumul ciobanilor,
La «Fântâna Zorilor»,
Şade Miu-al-Florilor.
Şi ce cântă şi gândeşte
Răilor nu le prieşte,
Răilor nu le prieşte.

Fântână cu apă lină,
Trei fraţi dintr-o rădăcină,
V-aşteaptă Miu la fag
Ca să vă cânte cu drag –
Celor buni cu lăuta,
Celor răi cu măciuca! –
În codrul Ciolpanilor,
În drumul ciobanilor.

CÂNTECUL BURDUFULUI CU GALBENI

Într-o bună zi, Miu s-a îndreptat şi către satul Sărăcani, pe unde nu mai trecuse de mult.

Mergea pe drum ținând agățate pe şoldul drept o lăută, iar pe cel stâng o traistă cu ceva merinde şi schimburi.

Şi-aşa, umblând din loc în loc, aduce şi duce cu el toate cântecele ascultate şi adunate de pe unde se

perinda, ca şi pe cele născocite de el.

Iar cântecele, în cugetul lui şi ale celorlalți, se înfrățesc, deoarece sunt izvorâte din inimile aceluiaşi norod, fie că s-a născut pe malurile Jiului, ale Oltului, Mureşului, Prutului sau al Dunării.

Aici, în Sărăcani, a întâlnit o femeie bătrână care, speriată, zorea spre coliba ei.

— Măicuță, vreun cântec vechi nu ştii? întrebă Miu.

— Ba ştiu, maică, da' nu la cântece vechi sau noi mi-e gândul acu', ci la necaz şi spaimă.

— Pentru ce, măicuță? Românului totdeauna îi sunt dragi cântecele, fiindcă ele îi sporesc bucuriile, când se ivesc, şi-i micşorează amărăciunile, când acestea-l încearcă.

— Aşa o fi – mai spune bătrâna – dacă adineauri n-ar fi dat buzna peste noi un pomojnic cu o ceată de arnăuți, care căutau – zic ei – un burduf plin de galbeni, pe care ni l-ar fi lăsat, chipurile, în păstrare haiducul-cântăreț Miu-al-Florilor.

— Miu-al-Florilor? zâmbeşte flăcăul.

— Chiar el!

— Îl cunoşti?

— Nu-l cunosc, dar mă rog pentru sănătatea lui, fiindcă ştiu că tare mult mai ține cu sărmanii şi aspru îi mai pedepseşte pe cei care îi calcă în picioare.

— Şi unde spui că se găsesc, pomojnicul şi arnăuții lui?

— Au luat-o dinspre o margine a satului şi vin încoace, către râu, scotocind peste tot, doar-doar or găsi burduful pe care-l caută. Că nu se mai satură domnitorul şi boierii de galbeni, bătu-i-ar sfântul! Socot c-or fi ajuns la vremea asta cam prin apropierea

bisericii.

— Atunci, mă duc să-i întâlnesc.

— Da' tu cine eşti?

— Eu sunt Miu-al-Florilor…

Şi fără să mai asculte cuvintele de îmbărbătare ale bătrânei, flăcăul se grăbeşte spre locul unde aproape toți bărbații fruntaşi ai satului, cei mai mulți dintre ei cu părul cărunt sau alb, fuseseră adunați.

Pomojnicul tocmai îi amenința:

— Dacă nu scoateți burduful cu galbeni pe care vi l-a lăsat în păstrare nemernicul de Miu-al-Florilor, să ştiți că-i dăm foc satului. Aşa sună porunca măriei sale.

— Pe ce doreşti să ne jurăm că Miu-al-Florilor n-a mai fost în satul nostru de nu se mai ține minte? Nicicum să ne lase pe-aici vreun burduf…

— Putea să vi-l trimită.

— Nu ne-a trimis nimic.

Arnăuții îşi sună iataganele şi-şi ciocănesc cocoşii pistoalelor.

— Cine vă poate crede?

Când, iată-l şi pe Miu sosind pe uliță.

Se opreşte întâi la o casă, unde-l roagă pe un copil să-i găsească un burduf gol, pe care să-l umple cu nisip şi pietre şi, aşa umplut, să i-l aducă pe furiş până în pâlcul de arini ce înconjoară lăcaşul de închinăciune al satului.

În timp ce băiatul – căruia cântărețul i-a spus cine e (şi cine n-a auzit de el? până şi copiii) – se îndeletniceşte cu burduful şi pietricelele, Miu, cu lăuta ascunsă în traistă, liniştit şi surâzător, se apropie de oamenii adunați la malul râului.

— Da' tu, ce cauți pe-aici şi te plimbi ca vodă prin lobodă, fără rost, prin mijlocul satului?! se răsteşte încruntat mai-marele arnăuților la flăcăul nostru.

— Eu am venit cu-o treabă însemnată, i-a răspuns Miu.

— Ce fel de treabă? Cine eşti, şi care ți-e meşteşugul?

— Sunt ucenic de meşter. Mă numesc Florea, şi am venit să repar clopotul de la biserică, care nu sună tocmai bine.

— Bine, repară ce-ai de reparat! a încuviințat pomojnicul. Şi vezi, poate descoperi pe undeva, prin clopotniță, vreun burduf plin cu galbeni, pe care-l căutăm din porunca domniei. Dacă-l găseşti, fără să te-atingi, nici cu vârful degetului cel mic, de ce-i înlăuntrul lui, vesteşte-ne de-ndată din turlă. Ai priceput? Te văd cam sărăcuț la minte, dar află că burduful acela este al lui Miu-al-Florilor. Şi-i luat din averile boiereşti. Trebuie recâştigat. Deci, cată să faci totul cum trebuie. Şi-acum, cară-te!

Miu, făcându-se că ascultă cu smerenie cuvintele pomojnicului, o ia către biserică. Acolo îl întâmpină copilul, care stătuse până atunci pitulat în crângul de arini, având în mâini burduful umplut cu nisip şi cu pietricele. Urcă în clopotniță. Întârzie puțin, boscorodind la clopot, care sună domol. Iese apoi la iveală prin ferestruica îngustă ce brăzdează turla, şi strigă din băieri:

— Măi, arnăuți, şi dumneata, pomojnicule, priviți! Am găsit burduful cel plin cu galbeni şi mahmudele al lui Miu-alFlorilor.

— L-ai găsit? L-ai găsit? răcnesc cu toții, ca nişte

nebuni.

Au descălecat. Sar de-jur-împrejurul bisericii şi, de bucurie, nu mai ştiu ce să facă. Fiecare nădăjduieşte în sine că pomojnicul le va face şi fiecăruia dintre ei parte, măcar cu câțiva galbeni din „comoara” găsită.

— Aruncă-mi burduful cu galbeni! îi porunceşte pomojnicul de jos. Dar, vezi, cu multă grijă, nu cumva să se spargă şi să se verse galbenii. Uite, ți-am întins o pătură. Bagă bine de seamă! Numai pe ea să cadă burduful.

Biserica se află pe malul apei, deasupra unei râpe înalte şi turla se oglindeşte în unde.

De sus, Miu-al-Florilor vesteşte:

— E-atât de greu burduful, atât de plin cu galbeni, încât abia-l pot ține...

Şi, cum a terminat de grăit, a azvârlit burduful. Se face că greşeşte, şi-acesta se prăbuşeşte pe râpă şi se rostogoleşte în râu.

Pomojnicul, mânios, după ce-l înjură pe Miu şi-l amenință că-l va spânzura pentru „prostia” lui, atârnându-l tocmai de turla bisericii, fără să mai piardă vremea şi să se gândească prea mult, se azvârle şi el în apă, ca să prindă burduful.

Şi, de teamă ca pomojnicul să nu-şi păstreze doar pentru el „comoara”, întreaga ceată de arnăuți îl urmează.

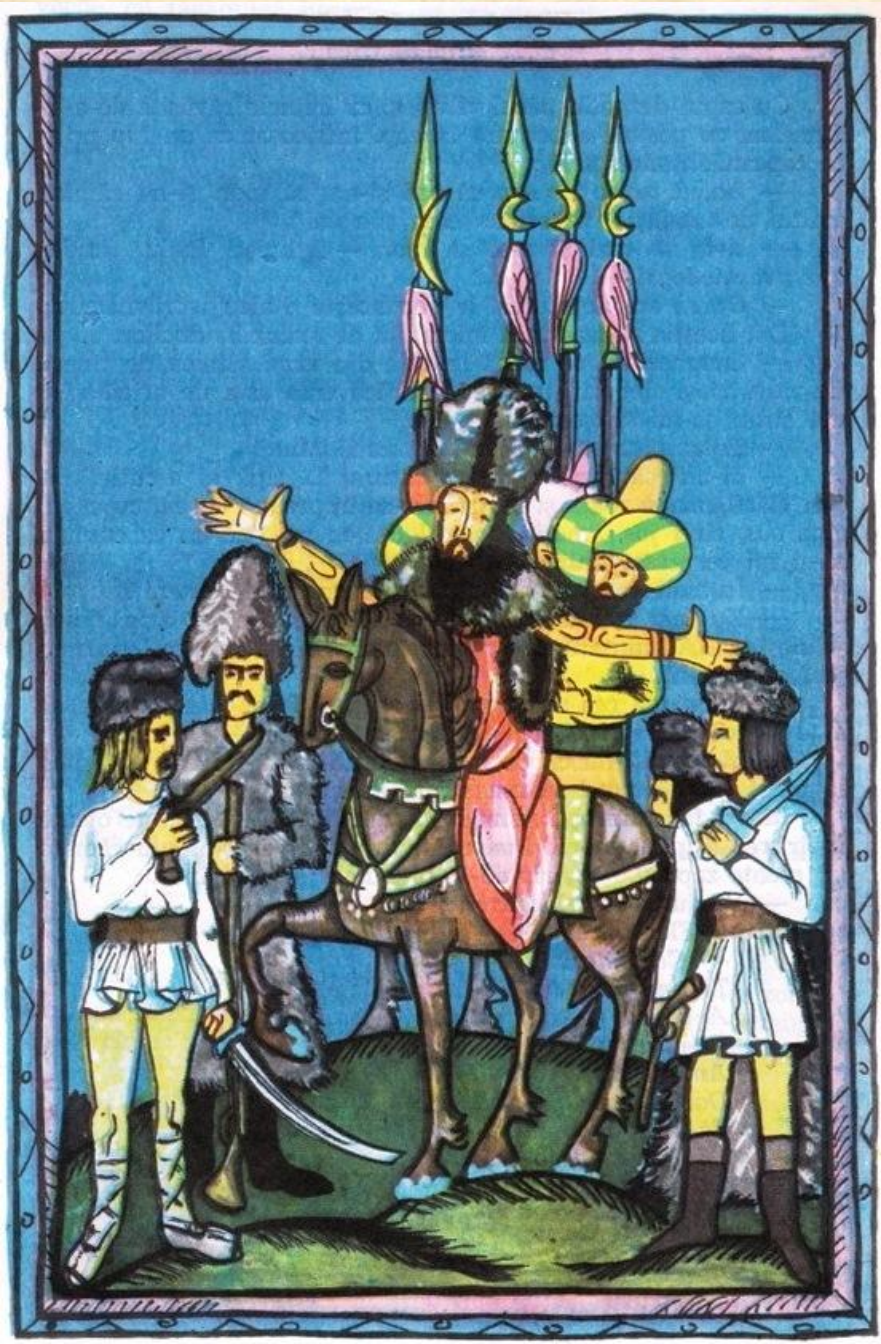

Sus, în turlă, Miu cântă, îngânându-se cu lăuta:

— Proştii cătând mahmudele,
De păcate-or să se spele.
Pregătiți-vă, flăcăi,
Să-i tămâiați pe haidăi
Şi cine-o ieşi din apă,
Să-l vedem dacă mai scapă!

Cu chiu, cu vai, câțiva arnăuți, agățându-se de ieşiturile şi pietrele din mal, izbutesc să iasă din unde.

La mal, câțiva flăcăi din sat, care l-au rugat pe Miu-al-Florilor să-i primească în ceata lui ca să haiducească în viitor alături de el, îi aşteptă cu toiegele în mâini. Se vede bine ce va urma...

Miu, însoțit de glasurile flăcăilor, cântă:

— Ia poftiți, vitejilor,
În primirea bețelor,
C-ați vrut satul să-l loviți,
Casele să le scrumiți,
Pe oameni să-i chinuiți!

Văzându-i şi auzindu-i pe cei de pe mal, pomojnicul şi arnăuții, bine murați şi înfricoşați, s-au lăsat să lunece înapoi în apă şi apa să-i ducă unde-o vrea ea, numai să scape cu spinările nescuturate şi cu oasele întregi.

CÂNTEC PENTRU ÎMBRĂCATUL MIRESEI

Trece Miu cu ceata. Şi, pe unde trece, oamenii îi ies

înainte să i se plângă de necazurile care nu le dau pace.

Călărind şi cântând, flăcăii se apropiau în după-amiaza aceasta de satul Adâncata.

Încă de la intrarea în sat, se văd sclipind, împodobiți cu flori, nişte prapuri de nuntă.

— Opriți-vă! Opriți-vă, puțin! îi roagă, cu glasul slab, o femeie bătrână.

Tinerii s-au oprit.

— Ce este? Ce s-a întâmplat?

— Maică, Miule – fiindcă te ştiu cine eşti! oftează bătrâna. Stai o clipă locului, şi-ascultă-mă! Poate, ne-oi ajuta şi pe noi…

Miu şi-a oprit bidiviul. Zâmbitor, o priveşte cu milă pe bătrâna ofilită, care-şi poveşteşte durerea.

— Uite, începe ea. Copiii mei şi-ai moşului, fata şi ginerele nostru, la rândul lor, au avut parte de-o fată.

— Să fie cu toții sănătoşi!

Aşa cum stă în şa, haiducul-cântăreț pare un tânăr voievod de poveste.

— Şi de cum a împlinit copila cam cincisprezece ani, deci proaspăt înmugurită – continuă bătrâna –, frumoasă ca trandafirul şi mlădie ca trestia, a cerut-o de nevastă boierul din conacul de peste deal.

— Şi voi, ce i-ați răspuns?

— Ce puteam să-i răspundem? Că boierul, să vezi, e bătrân, slut şi burduhos, de ți-e şi nu ştiu cum să-l vezi! Pântecu-i atinge genunchii şi fălcile-i curg până la umere. Cu un ochi cată la slănină, şi cu altul la făină. Când dă să vorbească, râgâie şi şuieră ca un cimpoi spart. Iar copilei îi este atât de silă, încât a vrut ca mai bine să se azvârle în fântână, decât s-ajungă în

brațele lui.

— De-i aşa, cel mai bun lucru este să nu-i dați fata.

— Da! Dar, crezi că-i cu putință?

— De ce n-ar fi?

— Uite, de ce: Noi şi copiii noştri îi suntem îndatorați până peste cap. Când cu foametea de-acum cinci ani – noi mai eram şi bolnavi! – ne-a împrumutat cu câțiva saci de mălai. Din pricina lipsurilor pe care le-am tot îndurat, n-am putut să-i plătim la timp. Datoria a crescut, şi iar a crescut, până când a ajuns să n-o mai putem dovedi, nici dacă ne-am vinde pe noi, cu bordei, cu ogor, cu straie, unelte şi cu tot ce mai avem. Aşa încât, boierul a pus ochii pe nepoțica noastră: „Îmi dați copila de nevastă – ne-a spus – ori vă vâr pe toți cinci, cu copilă cu tot, la temniță, până când veți plăti!" Acum spune şi tu, Miule, ce puteam noi să facem? De teamă ca nu cumva să intre şi copila nevinovată în temniță, tată-său şi mumă-sa au gândit că tot mai bine este să i se supună dorinței boierului, şi să i-o dea de nevastă.

— Şi copila, în clipa de față, unde se găseşte?

— La casa părinților ei, pe ulița cealaltă. Şi după ce-o veni popa să-i cunune, boierul a zis că o ia cu sine s-o ducă la conac. Şi vai de capul ei ce-o pătimi după asta!...

— Hai să mergem şi noi acolo.

— Să v-ajute Dumnezeu, ca să ne-aduceți alinare!...

Călări, Miu şi-al lui coboară un deluşor şi schimbară ulița.

Iată şi prapurul din poartă. În pridvor, fiecare rezemat de câte un stâlp, se aflau părinții fetei, atât de abătuți, încât numai că nu se scăldau în lacrimi.

Printr-o fereastră deschisă a casei se zăreşte fata, pe care druştele, prietenele ei au îmbrăcat-o şi acum îi împletesc cosițele, ca să-i poată pune apoi cununa înflorată de mireasă.

În ogradă se află slugile boiereşti, cătând cu amenințăre la oamenii din sat, care, nelinişțiți pentru ce se întâmplă cu fata, s-au grămădit privind cu îngrijorare peste uluci.

Când, iată, de pe poartă se apropie şi ceata de „cântăreți" a lui Miu.

Un slujitor, văzându-i cu lăută, fluier, cimpoi şi nai, socoate c-or fi lăutarii care fuseseră chemați să cânte „pentru îmbrăcatul miresei" şi-l vesteşte pe boier. Acesta iese din „odaia cea bună" a casei, unde grăia cu dascălul, în aşteptarea preotului:

— Măi lăutarule, ştii să cânți aşa, ca să-mi placă şi mie?

— Şi-ncă ce-o să-ți mai placă! O să jucăm îndată „bătuta", până-ți vei pierde ciubotele din picioare.

— Ia să te-aud!

Miu-şi înstrună lăuta. Ceilalți îşi potrivesc şi ei sunetele uneltelor de cântat cu acelea ale lăutei.

Şi din gură zice-aşa:

Alelei boier urit
Stați-ar poftele în gât!
Vrei o fată ca un crin
Cumpărată pe puțin?
Frunză verde de pelin,
Asta-i nuntă, ori e chin?...

— Ce tot spui, măi, acolo? Ce tot cânți? îşi dă

deodată seama boierul că e batjocorit, Slujitori! strigă el. Slujitori, voi n-auziți nimic?

— Ba auzim, boierule. Da' ştii cine cântă?

— Cine?

— E Miu-al-Florilor.

— Cine, măi? se scobeşte în ureche boierul.

— Păi, Miu-al-Florilor. Şi cu el, dacă ne punem, e de rău.

— Nu vă speriați, puneți mâna pe răzvrătit.

Numai că Miu şi flăcăii au şi început să-i târnosească pe boier, şi pe slujitorii săi. Cu greu au nemerit să deschidă porțile şi au luat-o la fugă peste câmp, în hohotele de râs ale mulțimii.

Pe drumul până la conac boierul şi-a pierdut ciubotele, aşa cum i-a prezis Miu şi, ca să scape de prea multă chelfăneală, i-a dăruit lui Miu şi hârțoaga în care fusese înscrisă datoria părinților şi bunicilor fetei.

Haiducii au căutat o căruță şi i-au strămutat pe toți în alt sat, unde oamenii au pus mână de la mână şi i-au ajutat să-şi clădească o altă casă.

Pe fată a dus-o în şaua lui până la noua locuință, însuşi Miu.

Fata-l îndrăgise între timp şi i-ar fi plăcut să rămână pentru totdeauna cu el. Dar Miu i-a spus că viața sa şi-a dăruit-o în întregime lecuirii rănilor mereu vii ale norodului. Şi, deci, nu va fi niciodată slobod să se aşeze la o casă a lui. Dar ea, să se mărite cu altul care i-o deveni, cu vremea, cât mai aproape de inimă şi va fi bine.

Aşa s-a şi întâmplat.

Un alt flăcău de ispravă, aflând cât e de bună, de

cuminte şi harnică, şi văzând-o cât e de frumoasă, curând a cerut-o de nevastă.

Deşi cu inima rămasă la Miu, dar ştiind că el nu se va însura niciodată, fata a primit.

Iar când a fost la îmbrăcatul miresei, a venit tot Miu. Dar cântecul lui a răsunat, de data aceasta, altfel:

— Fată, mândră, drăgăstoasă,
Eşti cu-adevărat mireasă.
Şi cu dalba-ți cununiță
Te asemeni cu-o domniță.
Fie-ți calea înflorită,
Fie-ți viața fericită.
Cât trăieşti, să fii iubită!

Pe urmă, Miu a jucat mireasa şi ea, la sfârşit, drept mulțumire pentru toate, l-a sărutat, vărsând – pe cât se povesteşte – şi o lacrimă. Aşa s-au despărțit. Fata a rămas cu bărbatul ei la casa cea nouă, iar Miu cu ceata lui, cântând cântece vesele, au plecat mai departe prin țară, îndreptându-se către alte şi tot alte cutezătoare isprăvi.

CÂNTECUL NOII ISPRĂVNICII

— Ştiți voi ce-am pus la cale? se lăuda boierul Arvinte rudelor şi prietenilor. Am trimis un om la *Fagul Miului,* să-l caute pe năzdrăvan şi să-l poftească să-mi cânte la petrecerea pe care vreau s-o dau în cinstea noii isprăvnicii, pe care urmează s-o primesc chiar zilele acestea.

— Pe Miu?! s-au mirat toți cei de față. De ce tocmai pe acest înrăit răzvrătit şi răzvrătitor?

— Din două pricini, rânjeşte boierul. Credeți voi că sunt prost şi nu ştiu ce fac? Mai întâi, că nimeni – se ştie – nu cântă mai măiestrit decât Miu. Al doilea, deoarece doresc să-mi bat joc de răzvrătitul ăsta, vestit pentru felul cum îi loveşte pe boieri şi de care însăşi domnia se teme. Închipuiți-vă, Miu – haiducul-cântăreț, cel atât de îndrăgit de norod tocmai fiindcă este împotriva noastră, plătit de un boier ca să-i cânte la masă. Şi când o fi în toiul petrecerii, atunci am să-mi deschid punga şi am să-i azvârl banii la fel ca unei slugi. Va ajunge în acest fel de râsul tuturor. Nimeni din amărâții de jos n-o să mai creadă într-un asemenea răzvrătit, când o afla că nici el nu se dă înapoi, când e vorba de bani, să primească galbenii boiereşti. Aşa-i că i-am copt-o bine? Cine s-a mai gândit, în afară de mine, la una ca asta? Însuşi domnitorul se va bucura şi mă va înălța o dată mai mult în rang. Iar întâmplarea aceasta va ajunge poate să se povestească până şi la Curtea luminăției sale, sultanul...

De când se ştie pe sine, Arvinte n-a fost atât de încântat de el însuşi ca astăzi, când a ticluit o asemenea faptă. „Dar – cugeta el – voi fi şi mai mulțumit în ziua când voi izbuti să-mi bat joc, aşa cum am plănuit, de Miu-al-Florilor care a întors pe dos toată boierimea mare şi mică".

Miu a făgăduit că va veni să cânte la petrecere, deşi însuşi trimisul lui Arvinte se uimeşte că un haiduc atât de pornit ca el a putut primi o asemenea poftire.

— A fost rău cu ispravnicul de dinaintea lui – îi

mărturiseşte acesta cântărețului – dar în ce-l priveşte pe Arvinte (noi îl cunoaştem mai bine ca oricine şi ştim ce-i poate pielea!), cu el va fi prăpădul lumii!

— Om trăi, şi om vedea… îi răspunde Miu trimisului. Întoarce-te la conac şi lasă totul în seama mea. Ştiu eu prea bine ce trebuie să fac.

Iată, că a sosit şi ziua mult aşteptată. A început petrecerea.

S-au tăiat purcei, miei, curcani şi alte vietăți. Parcă nici în palatul lui vodă nu se văd întotdeauna pe masă atâtea bunătăți. Plăcintele, merele, perele, strugurii şi alte fructe stau în stive pe tăvile de argint şi în coşuri.

Miu şi cei care-l însoțesc cântă de să li se rupă corzile lăutelor şi să li se spargă fluierul, naiul sau cimpoiul.

Boierii şi musafirii beau şi joacă. Sunt veseli de nu se mai poate. Iar Miu le sporeşte pofta de petrecere cu cântecele sale.

Un singur lucru îl neliniştеşte pe Arvinte. N-a sosit încă – aşa cum i se anunțase de la Bucureşti – trimisul domnului cu împuternicirea noii sale isprăvnicii.

Dar, nu-i nimic. O să vină…

Lui Arvinte îi sfârâie picioarele în joc. Chiuie şi porunceşte să se aducă alte şi tot alte căni mari pline cu vin, pe care le dă într-una de duşcă.

În sfârşit, iacătă, la poarta conacului, soseşte un rădvan. Este rădvanul boierului Bradomir, cel trimis de domnie cu împuternicirea de ispravnic a lui Arvinte.

Acum a sosit clipa mult aşteptată de boier, când trebuia să-i azvârle lui Miu banii, ca unui slujitor de

rând şi, în felul acesta, să-l facă de râs în ochii oamenilor.

Dar Miu, care-şi dăduse seama încă de la început ce gând avea boierul, aşa cum era cu lăuta în mână, se dă în preajma lui cântând:

— Adineauri, chiar afară,
Cine crezi c-a tras la scară?
Bradomir cel iscusit.
L-auzii şi ce-a vorbit
Cu cei care-l însoțesc
Şi spre tine se grăbesc:
Nu să te firitisească,
Ispravnic să te numească,
Cum voiai,
Nădăjduiai.
Fiindcă el te-a viclenit
Şi-un hrisov a dobândit
Ca să urce-n locul tău,
Iar ție să-ți fie rău.
Frunză verde trei fustei,
Să te-arunce-ntre purcei!

Arvinte se îmbătase criță. Nu mai judeca şi, de furie, nu mai ştia ce face. Auzindu-l pe Miu, în cântec, că Bradomir a uneltit să-i ia isprăvnicia pe care abia aştepta s-o primească, iar el să fie aruncat între porci, îşi pierde cu totul firea.

— Ce face?! urlă el. Ce face?! Bradomir să ajungă-n locul meu, ispravnic… hâc! şi eu să fiu azvârlit la porci?! Ba, mai bine, îl azvârl eu pe el, pentru că-l ştiu prea bine cine e: un jefuitor ca-n codru şi un

linguşitor fără pereche al lui vodă!

Şi zicând aşa, îşi cheamă slujitorii şi, roşu ca un rac, cu ochii ieşiți din orbite, le dă poruncă să-l ia pe Bradomir de mâini şi de picioare şi să-l azvârle în cocină, ca să se învețe minte.

Degeaba striga trimisul domnesc că fapta asta nebunească o să-l coste scump, Arvinte nu vrea s-audă.

Bradomir a fost zvârlit peste gard şi, cu hainele sale scumpe, se tăvăleşte prin cocină. Gura şi barba i s-au umplut de noroi şi nu mai poate scoate din gâtlej decât un grohăit, ca şi porcii care, socotindu-l unul de-al lor, îl împing cu râturile şi-l dau de-a rostogolul.

Când s-a mai trezit din beție şi mânia i s-a mai potolit, Arvinte a îngăduit ca Bradomir să fie scos din cocină.

Vânăt de supărare, în timp ce slujitorii se străduiau să-l curețe pe trup şi pe veşminte, Bradomir a răcnit:

— Smintitule, ce te-a apucat?! Venisem cu hrisovul domnesc ca să te înalț în noua ta isprăvnicie, ca să te poți pricopsi astfel pe spinarea norodului, iar tu mă batjocoreşti! Află c-ai încurcat-o rău. Ce-ai să păți la Bucureşti din partea domniei, fiindc-ai terfelit hrisovul, vei povesti şi morților!...

Arvinte a repetat povestea, pe care o înşirase şi mai înainte, şi-anume, că pe Miu plănuise să-l batjocorească. În loc de asta, haiducul-cântăreț l-a făcut să-şi piardă mințile şi să săvârşească această greşeală. Numai că degeaba mai îndruga el una şi alta. Gealații l-au ridicat pe Arvinte, l-au urcat într-o căruță, ca să-l ducă înaintea domnului, să dea socoteală.

Căruța care-l ducea pe acesta, bine cetluit, către Bucureşti, huruie prin glodurile drumului, caii tropotesc. În urma ei călăreşte ceata lui Miu.

Iar sătenii îşi scuipă în sân, îşi fac cruce şi se fericesc c-au scăpat de vipera boierească.

CÂNTEC DE SPÂNZURĂTOARE

Necazurile au sporit. Domnitorul, ce-i drept, a dat înştiințare că ar fi luat măsuri în vederea curmării nedreptăților. Aceasta-i însă numai o vorbă deşartă, fiindcă dregătorii continuă să-şi facă mendrele, pe oriunde le stă în putință.

Singura lor teamă este aceea că vor fi nevoiți a-i da socoteală Miului, în care norodul crede şi pe care-l sprijină în toate împrejurările.

De altfel, norodul a născocit un cântec:

— Păzea, dregătorilor,
Află Miu-al-Florilor!
Şi ştiți bine ce v-aşteaptă:
Câte una bine coaptă.
Că v-o da pedeapsă dreaptă,
Dreaptă şi ne-nduplecată
Pentru bir, pentru hoție,
Ori câinoasă vrăjmăşie,
Pentru tot ce făptuiți,
După cât păcătuiți.
Şi-oți plăti după păcat,
Şi cu vârf, şi îndesat!

Cântecul s-a răspândit prin sate şi oraşe. Îl cântă şi

copiii pe ulițe. Dregătorii-l aud şi se înnegresc de ură.

— Trebuie să-l prindem pe Miu, să-l spânzurăm, altminteri va fi rău de noi! Norodului atâta îi trebuie: să-i dai în mână iasca şi amnarul, că apoi se pricepe el să-ți dea foc. Dar ce să facem şi cum să facem? se întrebau ei; pentru că prostimea, toată, ținea cu el. Nu se face nicio mişcare cu țelul de-a pune mâna pe cântăreț, fără ca să nu-l înştiințeze careva. Şi când socoți că l-ai înşfăcat, îți scăpă ca un țipar printre degete. Ar trebui să mai îndesim oleacă ochiurile plasei şi trebuie să cadă el prins până la urmă.

Dar, Miu-al-Florilor nici că se sinchiseşte de urzelile boiereşti. Trece cântând, când singur, când urmat de fârtați şi, pe unde întâlneşte faptă nelegiuită, îndată o coseşte. Şi după aceea se îngrijeşte de alinarea rănilor celor sărmani.

Iată-l într-o nămiază suind dealul spre satul Risipiții. Calul mergea la trap prin pădurea-nmiresmată de tei. Suntem în anotimpul când floarea ajunge în pârgă şi parfumul devine îmbătător. Pădurea de tei, vestită, a Risipiților este plină de păsări cântătoare şi mai ales de privighetori.

Şi fiindcă sunt amețite de parfum ca şi de propriile lor cântece din acest anotimp – care este şi al dragostei – la trecerea lui Miu privighetorile rămân nemişcate pe ramuri şi pot fi luate în mână şi mângâiate, fără a încerca măcar să zboare.

Miu urca dealul, când, deodată, la curmătură i se iveşte în față un om.

— Alelei, flăcăule! îl opreşte acesta. Bine că te-ntâlnii. Eu sunt... (îşi rosteşte el numele). Şi de astăzi din zori te caut.

Omul are chipul posomorât şi este înveşmântat într-un strai peticit şi murdar.

— Şi pentru ce mă cauți?

— De cum cobori şi treci de pădure, în vale, se află o căsuță unde sălăşluieşte o soră de-a mea, pe nume Tița, o biată văduvă. Părinții noştri i-au dat acesteia de zestre, la nuntă, o minunată salbă de galbeni, ce se păstra la ei din străbuni. (Străbuni odinioră înstăriți, fiind ei slujitori destoinici şi viteji în războaie ai lui Mihai Viteazul.) Numai că domnitorul fanariot aflat pe tron, auzind despre salbă, a trimis pe unul din dregătorii lui să i-o ceară, ori să i-o ia cu de-a sila. Dregătorul se află în casa soră-mii şi scotoceşte de zor, nădăjduind să mai afle şi alte scumpătăți ale străbunilor, deşi nu se mai găseşte nimic. Dacă ai fi mai aproape, ai putea s-o şi auzi pe soră-mea plângând.

— Şi ce-aştepți de la mine?

— Să-i sari în ajutor. I-ai ajutat pe toți, ajut-o şi pe ea. Ştim bine că tu eşti singurul ce nu cunoaşte teama de trimişii domniei sau ai boierilor.

— Bine, am s-o ajut.

— Te însoțesc şi eu până acolo, să nu te rătăceşti.

— Atunci, hai la drum!

Pornesc ei amindoi pe cale – Miu în şa, şi fratele văduvei pe jos – şi ajung curând în dreptul unei case cu acoperiş de şiță.

Miu descălecă şi păşeşte în ogradă. Era gata să urce scările, când, deodată simte că i-a azvârlit cineva un laț pe la spate, care i-a cuprins grumazul.

Flăcăul şi-a dat seama îndată că acela care-l cuprinsese pe la spate, cu viclenie, cu lațul de

grumaz, nu era altul decât „Posomorâtul, „ care aşteptându-l în pădure, dându-se drept fratele unei sărmane văduve, îi cerşise ajutorul şi îl călăuzise pe drum. De data aceasta îşi dăduse arama pe față. Era un om boieresc, doar îmbrăcat anume, ca să-l înşele pe Miu, cu straiele peticite.

Totodată, din spatele căsuței şi din coşar năvălesc, chiuind, puhoi de arnăuți.

— Fugi! Fugi, Miule! Fugi repede! mai apucă să strige o femeie, prin ferestruică. Boierii au ticluit anume să te prindă şi să te spânzure. Eu n-am fost decât nada pe care ți-au întins-o, ca să le cazi în gheare.

Glasul femeii este repede înăbuşit de o mână uriaşă, neagră, care-i izbeşte obrazul şi-i astupă gura, în timp ce ticălosul care se dăduse drept fratele ei, trage cât poate de funie încercând să-l sugrume pe Miu.

Arnăuții s-au repezit la rândul, lor, lovindu-l pe cântăreț cu paturile flintelor sau cu pumnii în cap ori în pântec, apucându-l de mâini, de picioare, răsturnându-l, legându-l cu cele mai strânse noduri.

— Aşadar, Miule – răsare din căsuță un dregător, ne căzuşi în capcană! Şi toată vitejia de care ai dat înainte dovadă nu-ți mai este de niciun folos. Omul care te-a amăgit şi te-a atras încoace nu este altul decât călăul domniei. Şi te va spânzura, aşa cum sună porunca măriei sale, domnitorul, căci ți-a venit sorocul! Ți-ai jucat destul, caii; ai cântat şi-ai glumit destul şi ne-ai batjocorit în fel şi fel de chipuri. Dar, vezi? Acum totul s-a isprăvit! Mai cântă şi mai batjocoreşte-ne, dacă poți! Mai bine spune-ne, cât mai ai încă o picătură de timp, care îți este cea din urmă

dorință. Să ți-o îndeplinim, potrivit datinii, şi să sfârşim odată cu tine. Ne-ai mâniat destul.

Miu a fost adus în pridvorul casei, dar deşi cetluit în şţreanguri, pe față nu i se stinge zâmbetul.

— Singura mea bucurie – spune el – este să cânt. Dar, pentru că mi-ați smuls lăuta, am să mă mulțumesc să fluier şi să cânt din gură.

— Şi ce cântec doreşti să cânți? întrebă baş-boierul.

— De vreme ce voi vreți să mă spânzurați, voi fluiera şi voi cânta din gură *Cântecul de spânzurătoare.* Iar ultima mea dorință, dacă vreți să ştiți, este să mă lăsați să cânt acest cântec de spânzurătoare atât cât mi-o fi voia, fără să mă întrerupeți.

— Bine, aşa să fie! se învoieşte dregătorul.

Miu fluieră. Fluieratul lui răsună până în pădure.

Privighetorile şi toate celelalte păsările îi preiau sunetele. Le poartă mai departe, din pădure în pădure, din sat în sat şi din târg în târg.

Le aud şi flăcăii aflați fie la *Fagul Miului,* fie altundeva, prin sate şi târguri, Aceştia au şi pornit spre locul unde se află Miu. Gonesc ca vântul şi ca gândul.

Până să prindă boierul, de veste şi cât timp călăul – ajutat de arnăuți – ridică spânzurătoarea, în jurul ogrăzii şi căsuței s-a adunat o mulțime de oameni.

Dregătorul şi-a scos punga, o pungă doldora de galbeni, şi punând-o pe masa din pridvor, rosteşte:

— Cu galbenii din punga asta vom răsplăti mai întâi pe cel care, cu iscusință, a izbutit să ni-l aducă la mâna noastră pe primejdiosul răzvrătitor; şi mai apoi, pe credincioşii arnăuți care l-au cetluit, au înălțat spânzurătoarea şi vor ajuta la răpunerea vinovatului.

Iuda, cel care-l înşelase pe cântăreț, se şi pregătea să-şi întindă palma ca să-şi primească prețul vânzării, arnăuții râjeau şi ei mulțumiți, când Miu zări în mijlocul oamenilor pe câțiva dintre ortacii lui şi, în primul rând pe Radu, cel mai apropiat dintre ei.

Fără să pregete, începu să cânte:

— Frunză verde, mărăcine,
Vor să termine cu mine,
Să mă-ngroape în pământ,
Ca să nu mai pot să cânt.
D'au uitat aceşti răi câni
Datinile din bătrâni.
Ei plătesc pe-nşelători,
Pe mişei, pe vânzători,
Şi-au uitat că n-au rămas
Galbeni pentru parastas.
N-oi sta însă teleleu,
Şi-am să-mi fac parte chiar eu!

Aşa cetluit cum era, Miu s-a aplecat peste masa din pridvor, a prins punga cu dinții şi, cu-o mişcare dibace a capului, o azvârle în mijlocul oamenilor.

Punga, care era dezlegată la gură, şi-a vărsat toți galbenii pe jos.

Sărăcimea din preajmă, dar şi arnăuții s-au repezit să-i adune.

În urma pungii, şi Miu şi-a făcut vânt din pridvor, ştiind sigur că va fi prins în brațe de ortacii săi. Aşa s-a şi-ntâmplat. Cât timp arnăuții şi sărăcimea se înghionteau şi se tăvăleau pe jos ca să adune galbenii din țărână şi iarbă, ortacii l-au prins pe Miu în brațe,

iar Radu i-a tăiat frânghiile cu un cosor.

Miu şuieră, Radu şuieră, ortacii lor şuieră. Caii lor răspund şuierăturilor şi, bine învățați cum sunt, nechezând, li se alătură.

Voinicii sar pe cai. Miu, din numai două plezniturі îngrozitoare de bici, îi culcă la pământ pe boier, ca şi pe nemernicul vânzător. Îi arde cu lovituri ca de foc şi pe arnăuți, îşi smulge lăuta, aşa, de-a călare, din cuiul de la poartă, unde-i fusese agățată, şi caii cu călăreții lor pe şale țâşnesc sprinteni către pădurea de tei de pe deal.

Sânețele flăcăilor pocnesc, făcându-i pe arnăuți să se ascundă, de teamă, cum pot şi pe unde pot, în vreme ce din glasurile sărăcimii – care a reuşit să adune o parte din galbenii boiereşti, azvârliți de Miu – izbucneşte cântecul:

— Păzea, dregătorilor,
Şi voi, arnăuților!
Vine Miu-al-Florilor,
Şi ştiți bine că v-aşteaptă
Câte una bine coaptă…
Că v-o da pedeapsă dreaptă,
Dreaptă şi ne-nduplecată –
Pentru bir, pentru hoție,
Pentru tot ce făptuiți,
După cât păcătuiți.
Şi-oți plăti după păcat,
Şi cu vârf, şi îndesat!
Acum, plăcutu-v-a oare
«Cântul de spânzurătoare»?
«Cântul de spânzurătoare»?

CÂNTECUL CIULINILOR

Între atâtea zile întunecate ale anului – când cei de jos sunt mânați de stăpânii moşiilor, ai satelor şi ai țării, ca vitele la muncă, sleiți de osteneală şi numai cu prea puțină hrană – mai are loc şi câte una de sărbătoare.

Oamenii s-au adunat, cu mic cu mare, în bătătura satului şi, vrând să-şi uite amărăciunile, se bucură de cântecul şi jocul din bătrâni.

Miu şi alți câțiva flăcăi din ceată, la rugămintea sătenilor, cântă, pe întrecute, din fluier, nai, lăută şi cimpoi. Ba, mai mult încă, Radu ține tactul cu toba pe care abia a dobândit-o într-a ultimă înfruntare cu arnăuții.

Fetele sunt ca nişte flori. Îmbrăcate în cămăşi cu râuri, fote, catrințe şi pieptare țesute de mână, cu arnici, purtându-şi mândre cosițele aurii, castanii sau negre-corb, învelite în marame subțiri ca pânza de păianjen, ele se înmlădiază în horă cu mijlocelele prinse de palmele voinice, bătucite de muncă, ale feciorilor.

Şi toate îl sorb din ochi pe Miu, cel mai focos, mai chipeş şi mai neîntrecut în toate dintre ei toți.

— Miule, hai prinde-te şi tu în horă alături de noi! îl îndeamnă ele. Şi-l trag de mânecă, îl roagă şi stăruie atâta, până când feciorul primeşte şi se avântă întâi în horă, pe urmă într-o sârbă şi apoi în alte multe jocuri, spre bucuria fetelor.

Taraful cetei îl conduce de astă dată Radu. Iar glumele şi râsetele nu se mai potolesc.

— Ce minunată şi paşnică zi de sărbătoare trăim astăzi! rostesc părinţii şi bunicii unora dintre tinerii care joacă în horă. Şi cât de bine ar fi să mai avem parte şi de alte asemenea petreceri…

— Adevărat!… Adevărat!… Ce bine-ar fi! nădăjduiesc fetele şi flăcăii.

Dar, deodată, în timp ce hora este în toi, un băietan, un păstoraş se iveşte călare în goana cea mai mare, pe deşelate, dinspre valea Jiului. Bidiviul îi este numai spume… Iar băietanul, îmbrăcat doar în cămaşă, fără suman sau căciulă, strigă cât îl ţine gura:

— Oameni buni, oameni buni! O ceată mare de arnăuţi se îndreaptă spre noi, jefuind în cale satele, adunând caii, boii, bivolii, oile şi caprele. Eu însumi am fugit şi mi-am scăpat fugarul cu mare greutate.

Jocul a încetat, veselia s-a stins şi cei mai mulţi dintre bărbaţi încep să-şi strângă pe lângă ei femeile şi copiii, şi să le caute ascunzişuri, deoarece nu numai animalele le sunt în primejdie, ci, mai mult, şi cei dragi.

Fetele ţipă speriate, fiindcă deseori şi o parte din ele au fost răpite.

Numai Miu-al-Florilor şi cetaşii lui nu-şi pierd firea.

— Voinicilor! le porunceşte Miu, flăcăilor. Adunaţi iute toţi caii şi vitele, şi legaţi-le câte-o grămadă de ciulini şi de spini în coadă. Ne-au stricat arnăuţii hora, dar vom începe îndată alta…

Fără a mai sta pe gânduri, şi fără a mai pune vreo întrebare, căci nu-i timp de pierdut şi fiecine are încredere în isteţimea Miului, flăcăii au început treaba.

Fiecărui animal i-au aninat de coadă câte un

mănunchi de ciulini şi de scaieți sau de spini.

La început, nedumerite, apoi neliniştite şi la urmă speriate, animalele se frământă mugind sau nechezând, fiecare precum îi este soiul şi felul.

Tropotul cailor arnăuților şi glasurile lor au şi-nceput să se audă, apropiindu-se de satul Vadul-Văii, în care ne găsim.

— Luați-vă acum în mâini – mai porunceşte Miu – şi câte un bici, un gârbaci sau o jordie şi, când voi face semn, hăuliți cât puteți şi loviți, şi biciuiți animalele, mânându-le în goana mare către cei care vin.

Flăcăii încep să priceapă ce plănuieşte Miu şi ce anume cântec râvneşte să le cânte el năvălitorilor.

— Mai luați – le spune el – coase, topoare, seceri sau măcar sape, ca să putem scutura ca lumea cu ele cojoacele celor care, în loc să stea pe la casele lor, socotesc că e mai bine să le păgubească pe-ale altora.

În sfârşit, se arată valul de arnăuți trecând de dunga văii. Gonesc turbați, plecați pe cai, cu sânețele în mâini.

În clipa aceasta, la semnul lui Miu, Radu suflă din corn. Oamenii îşi ridică bicele, toiagele, gârbacele şi izbesc caii şi vitele. Un hăulit uriaş izbucneşte din piepturile sătenilor.

La auzul acestui puternic hăulit, arnăuții călări nu ştiu ce să-şi închipuie. Căpetenia lor porunceşte să înceteze goana, să-şi pregătească sânețele. Dar totu-i prea târziu. Caii şi vitele satului, strânse grămadă, pe de-o parte înfricoşate de zgomot, pe de alta, de lovituri, dar mai ales de ciulinii, scaieții şi spinii agățați de cozi şi care le înțepau şi le zgârâiau şalele, pântecele şi picioarele, se năpustesc cu furie spre caii

arnăuților.

Aceştia, la rândul lor, speriați de această neaşteptată năvală a unor animale înnebunite de înțepături, de lovituri şi zgomot, îşi răstoarnă stăpânii. Animalele satului, dezlănțuite, termină cu tragere de inimă cele începute de caii arnăuțeşti. Mugind şi nechezând, ele îi iau în coarne sau îi calcă în copite pe aceşti nepoftiți.

În urma lor, flăcăii – în cap cu cetaşii lui Miu – se îngrijesc ca hora să fie deplin jucată şi niciun arnăut să nu scape fără să-şi primească, după cuviință, ceea ce merită.

Fugind, arnăuții sunt urmăriți de o grindină de pietroaie şi bâte, care nu pregetă să-i izbească în capete, în țurloaie şi oriunde altundeva nimeresc.

— Ei, ți-a plăcut *Cântecul ciulinilor?* l-a întrebat Miu pe căpetenia arnăuților, căzută la mâna lui şi care, cu hainele ferfeniță şi plin de vânătăi, i se târăşte ticăită şi umilită, pe brânci, în față, cerşindu-i îndurare.

— Mă jur – îl asigură căpetenia – că acest cântec mi-e prea de-ajuns, şi că nu voi mai face ce-am făcut, cât oi trăi!

Cu o zdravănă lovitură de picior în spate, Radu – la un nou semn al lui Miu – îi dă căpeteniei drumul. Acesta căzând, dându-se de-a berbeleacul, țâşneşte la vale scheunând ca un cățel bătut.

Pe dunga văii au pierit căpetenia şi toți arnăuții săi.

Radu a sunat din nou din corn. Sătenii şi-au adunat animalele pe care le slobozesc mai întâi de mănunchiurile înțepătoare de ciulini. Mânate în coşare, sunt răsplătite cu fân, paie, coceni sau ovăz pentru cât le fuseseră cu priință.

După care taraful a început să cânte:

— Foaie verde de arini,
Straşnic Cântul de ciulini!
Se cântă cu toba mare,
În ceafă, peste picioare
Şi, mai ales, pe spinare.
Iar cin' nu s-a săturat,
Să poftească iar în sat.
Straşnic Cântul de ciulini,
Pentru lupi şi câini străini!
Şi-acum, fraților, sub soare
Să-ntindem iar hora mare,
Să-ntindem iar hora mare!

Fetele şi flăcăii simt voia bună şi pofta de viață renăscându-le în piept. Nu pregetă şi, ascultând îndemnul tarafului, se prind din nou în horă.

CÂNTEC DUPĂ PLACUL LUI...

Fusese în primăvara şi vara aceea o secetă cumplită. Cerul era curat, albastru şi niciun norişor nu se zărea venind de nicăieri.

Râurile, pâraiele, gârlele şi bălțile secaseră. Prin prundişuri se iviseră bolovani albiți de soare, semănând cu nişte oseminte.

Câmpia, lipsită de iarbă, se uscase, copacilor li se păliseră frunzele, iar grâul şi secara aveau spicul mărunt şi negru. Vitele mugeau lihnite de foame şi însetate, multe dintre ele zăceau prin locuri lipsite de

viață. În unele vite începuseră să se-mprăştie molimile şi, câteodată, turbarea.

Oamenii, cu brațele desfăcute a neputință, priveau mâhniți spre boltă. Se făceau slujbe prin biserici sau pe câmpii, prin sate şi prin târguri, umblau cârduri de paparude, țigănuşi goi, cu mănunchiuri de verdeață veştejită legate peste mijloc, dansând străvechiul *Danț al secetei,* rostind descântece prin care ploaia era implorată să ude cât mai din belşug pământul, aşa după cum, peste trupurile despuiate ale țigănuşilor, sătenii azvârleau găleți pline cu apă, scoasă însă cu greu din fântânile aproape secate:

„Paparudă, rudă,
Vino de mă udă,
Pe pământ să cadă,
Ploaia să dea roadă!”

– cântau țigănuşii.

Numai că degeaba se umbla cu prapurii bisericeşti peste câmpuri, zadarnic se rosteau descântece şi se stropeau paparudele, cerul nu se umbrea nicio fărâmă de clipă, şi niciun strop de apă cât de mic nu răcorea pământul uscat şi crăpat de secetă.

Pretutindeni se vedeau mame deznădăjduite cu copilaşi, doar piele şi os, la sân, cerşetorii murdari şi zdrențăroşi, şi hoții se înmulțiseră.

Doar unor mari boieri şi neguțători le mergeau treburile, atunci, mai bine decât oricând, deoarece grâul ajunsese la preț aproape la fel de scump ca aurul. Şi, pentru o strachină pe jumătate plină cu boabe, orice boier sau arendaş îşi putea tocmi o slugă

la muncă grea, pentru o zi întreagă – din zori şi până-n noapte.

Cine să-i mai ajute în asemenea împrejurări pe sărmanii care împânziseră drumurile, satele, târgurile şi bâlciurile, doar, doar or putea dobândi cât de puțină hrană pentru ei, dar mai ales pentru copiii lor, dacă nu Miu-al-Florilor?

Aşa s-a-ntâmplat că, într-o bună zi, Miu a ajuns într-un iarmaroc în care se vestise că se vor găsi grâne, din destul.

Fără să spună cine este, fiindcă cei care veneau cu bucate la târg, atunci, s-ar fi temut, Miu – călare şi cu lăuta pe umeri – s-a apropiat de neguțătorul care adusese cu sine cele mai multe care pline cu saci.

— Am nevoie de zece saci plini cu grâu bun! îi cere neguțătorului. Mai târziu îmi vor mai trebui poate şi alții.

— Da' ce faci cu-atâtea bucate, deodată? l-a întrebat acesta, nedumerit.

— Am făcut parastas, şi vreau să fac o pomană pentru sufletele părinților şi strămoşilor mei, morți apărându-şi țara de vrăjmaşi. Deci, vreau să hrănesc câțiva săraci, deoarece tu, neguțălorule, de bună voie n-ai să faci niciodată o faptă ca asta.

— Eu n-am grâu de hrănit săracii! De bună voie nu dau un bob! zice neguțătorul. Şi dacă pier de foame, ce mă priveşte? Da' nici pe tine nu te-nțeleg. De ce să faci atâta pomană? Pesemne oi fi vreun prostănac…

— Prost sau deştept, asta-i treaba mea! îi zice Miu. Spunemi, cât costă sacul cu bucate? împarte zece saci celor mai săraci şi flămânzi oameni din câți se află în jurul nostru, iar noi ne vom înțelege numaidecât.

— Sacul costă cinci galbeni. Uite, eu am să dau zece saci sărăcimii, cum mi-ai cerut. Dar tu, desfă repede chimirul, dă-mi cincizeci de galbeni, şi bună socoteală!

Neguțătorul pune un argat de le împarte flămânzilor zece din sacii lui, şi apoi întinde mâna ca să-şi primească plata.

— Stai, nu te pripi!... îi zice Miu. Iacă, galbenii îi am acolea, în chimir. Nu ți-i dau însă, mai înainte de a vedea ce fel de om eşti tu.

— Cum, ce fel de om sunt eu?...

— Cu suflet bun, sau... spanchiu?

— Oricum oi fi, mie-mi dai galbenii! Uite, oamenii şi-au primit bucatele, te-au binecuvântat. Acum, plata! Nu mai aştept.

— Ştii? Eu sunt cântăreț, îi spune Miu. Oamenii aceştia mă cunosc. Le-am cântat şi altă dată.

— Aşa e, ne-a cântat! mărturisesc ei, toți.

Sătenii au priceput că istețul şi binefăcătorul săracilor, pe care-l cunosc – dar nu vor să-i spună şi neguțătorului cine e – sigur, a pus din nou ceva la cale. Ce anume, nu-şi dădeau prea bine seama.

— Sunt cântăreț destoinic – continuă Miu –, şi dacă nu eşti spanchiu, eu m-aş prinde cu tine în următorul fel. Să-ți rostesc din lăută şi cu gura un cântec, aşa, cum mă pricep. Şi dacă vei recunoaşte cu gura ta că-ți place, suntem amândoi chit, nu-ți mai plătesc nimic. Iar dacă tu vei spune că nu ți-a fost pe plac, am să-ți dau pe dată nu cincizeci, o sută de galbeni *turalii*[6]. Te învoieşti, sau ba?

Ascultându-l pe Miu şi aflând că ar putea câştiga atât de uşor, nu cincizeci, ci o sută de galbeni,

[6] Turalii – purtînd pe ei turaua – pecetea împăratului turcilor, a sultanului.

lăcomia l-a muşcat de inimă pe neguțător, care-a zis imediat:

— Bine, aşa ne-nvoim! şi, în gândul său, adaugă: „Oricum i-o suna cântecul, eu am să-i spun că nu-mi place! Astfel, îl voi păgubi cu încă o jumătate de sută de galbeni, peste cât i-am cerut întâi…”

— Vrei să şi batem palma?

— O batem, cum să nu!

— Voi, cei din jur, sunteți martori?

— Bineînțeles că suntem.

— De-i aşa, să încep.

Şi Miu, după ce-şi înstrună lăuta, îşi dă drumul la ghiers:

— Ce straşnic neguțător!
Îmi cere punga de zor.
El îmi cere, eu ascult…
Şi fiindcă vreau să-l cinstesc,
Mă grăbesc să-l şi plătesc,
Dând de două ori mai mult.

— Dând de două ori mai mult?!… izbucneşte, bucuros, neguțătorul. Ei, asta chiar că-mi place? recunoaşte el.

— Păi… dacă îți place – zâmbeşte Miu – potrivit învoielii, eu ți-am cântat, iar tu ai pierdut rămăşagul! Aşa e, oameni buni? Neguțătorul a pierdut rămăşagul, ori ba?

— Aşa el… Aşa-i!… glăsuiesc oamenii. Înseamnă că tu ți-ai plătit cu cântecul bucatele pe care le-ai dăruit flămânzilor.

Neguțătorul păcălit îşi smulge părul, se tânguie,

țipă.

Îi cere cântărețului să meargă cu el la judecată.

Şi-au mers. Dar, mărturia oamenilor l-a făcut pe judecător – oricât i-ar fi fost de neplăcut – să-i dea dreptate lui Miu.

De-atâta supărare câtă a avut neguțătorul, mai apoi, văzându-şi bucatele împărțite pe degeaba flămânzilor, se spune că s-a bolânzit la cap, mințile i s-au rătăcit, şi-a desfăcut şi restul de saci, iar grâul şi l-a-mprăştiat aiurea pe câmp, zicând că mai bine să-l mănânce păsările cerului, decât să-l mai facă cineva să-l dea de pomană săracilor.

Numai că săracii s-au întors. Şi, după ce neguțătorul a plecat acasă, l-au adunat, l-au râşnit şi-au copt pâine pe care au dat-o copiilor s-o mănânce.

Şi, iac-aşa i-a cântat Miu neguțătorului un „cântec după placul lui".

CÂNTEC CA LA CRAMĂ

A venit toamna. Sătenii, care cum au putut, şi-au strâns mult, puținul rod al muncii, fiecare ce-a avut – grâu, orz porumb, paie, fân, cânepă, lână, lemne de foc sau altele – în coşare, beciuri sau numai în bordeie şi gropi pe câmp sau în pădure.

Oarecum, ar putea aştepta în linişte sosirea vremii friguroase şi a viscolelor, dacă, odată cu funigeii nu s-ar fi ivit prin toate satele birnicii domneşti, vătafii sau logofeții boiereşti şi toți cei care fără să trudească din greu cu plugul, sapa, secera sau toate celelalte unelte, se pricep numai să dijmuiască bucatele să sleiască chimirele, să ia – ori de câte ori le stă în putință – şi

cenuşa din vatră.

De ici, de colo, din sudoarea sărmanului roadele pământului se preschimbă în galbeni care sunt adunați la început în pungi pentru stăpânii moşiilor, apoi în saci pentru banul de la Craiova şi pentru domnitorul din Bucureşti. Puşi după aceea în lăzi, împreună cu alte scumpătăți, o mare parte din ei vor porni în corăbii pe Dunăre şi mare, ca să fie vărsați în haznaua de la Țarigrad a sultanului.

Deodată însă au început să se perinde pe drumuri căruțele încărcate cu sacii plini de galbeni, fiecare trasă de câte şase cai zdraveni, însoțite şi păzite de arnăuți şi alți slujitori domneşti, încruntați şi înarmați până-n dinți.

Țăranii – dar şi târgoveții, mai mult meşteşugari şi mici neguțători, de pe spinarea cărora de asemenea s-au jupuit câte cinci rânduri de piei – privesc îndurerați cum aproape toată munca lor, prefăcută în galbeni, se scurge spre domnie şi către Țarigrad.

N-au însă nimic altceva mai bun de făcut decât să-şi strângă pumnii până ce le intră unghiile în carne şi le dă sângele şi să nădăjduiască într-o vreme când lumea va fi altfel alcătuită şi jaful va înceta.

Într-acestea, Miu-al-Florilor şi ceata lui, călări, având uneltele de cântare la vedere, dar şi pistoale sau junghere ascunse-n coburi, la şei sau sub sumane, cutreieră ca de obicei coclaurii, ascultându-i pe cei care îşi istorisesc necazurile şi îşi destăinuie speranțele, încercând să-i ajute şi să-i aline pe cei în suferință şi să le dea încredere în viitor prin cântecele lor.

Astfel, s-a întâmplat într-o zi ca Miu să afle de

trecerea unui şir de căruțe pline cu saci de galbeni spre Bucureşti. Deşi venise toamna, era o zi la fel de toropitoare ca vara. Soarele încinsese văzduhul ca într-un cuptor. Căruțele grele de galbeni scârțâiau din încheieturi.

Miu a ieşit înaintea convoiului şi-aşa, din mers, la început a intrat în vorbă cu căpetenia, ciohodarul, care călărea în fruntea cetei de pază.

— Cine eşti? l-a întrebat acesta, bănuitor, pe flăcău.

— Ia, un cântăreț care se duce cu taraful la o nuntă – a răspuns Miu. Dar, până una alta, m-a cuprins o sete de nu pot să te văd!...

— Bă, da' bătut în cap mai eşti! a grăit ciohodarul. Dacă ți-e sete, opreşte-te la un izvor şi bea apă.

— Setea mea – ştii şi domnia ta cum e la noi, lăutarii... – nu se potoleşte cu apă. Apă nu mai beau pe-o arşiță ca asta nici broaştele...

Ciohodarul a izbucnit în râs.

— Nu cumva pofteşti vin?

— Ba, tocmai asta vreau! a rostit Miu. Mai ales fiindcă ştiu dincolo de deal un han cu cramă şi cu cel mai bun vin din câte se află în lume. Un vin dulce de tămâioasă...

— De tămâioasă, zici?... îşi linge buzele ciohodarul, în timp ce înghite în sec şi mărul lui Adam i se plimbă prin beregată, de la sine, iute, de sus în jos şi înapoi.

— Din vinul acesta îi place lui vodă să bea, de câte ori se plimbă pe-aici.

— Îi place şi lui vodă?

Ciohodarului îi sticlesc ochii şi-i lasă gura apă.

— Ba, dacă vrei să ştii, chiar şi sultanului.

— Şi sultanului?...

— Aşa cum m-auzi! Şi, ca să vezi că-i astfel, eu însumi m-am nimerit într-o vreme pe un drum spre Ţarigrad. Şi-am întâlnit acolo pe un ceauş de-al lui vodă. Acesta ducea în căruţă un butoiaş cu vin. Venise praznicul Sântei Mării. Era ziua sultanului. Şi vodă îi trimisese din partea lui, prin ceauş, butoiaşul cu vin de tămâioasă, tocmai de la crama aceasta de care-ţi povestesc.

Ciohodarul a rămas câteva clipe pe gânduri.

— Înseamnă – zice el –, dacă era de praznicul Sântei Mării, că pe sultan îl mai cheamă, pe lângă Mehmet, şi Mărin?

— Tot ce se poate, se învoieşte Miu. Dar acum vorba era despre vin. Şi, când s-a întors ceauşul – l-am întâlnit şi la înapoiere! – mi-a povestit că sultanul, când a gustat din vinul trimis luminăţiei sale de către vodă al nostru, a spus că altceva nici că-i mai trebuie de atunci înainte şi toate celelalte băuturi din palatul luminăţiei sale să fie azvârlite în râuri sau în mare.

Ciohodarul îşi căsca ochii cât cepele şi simte că în pântec i s-a deschis un gol.

— Sunt prieten cu hangiul, mai glăsuieşte Miu, şi dacă-l rog eu ne învoieşte să coborâm în beciul, de la cramă, să stăm tihniţi la umbră. Eu pot să vă şi cânt. El ne desface vrana şi putem sorbi din vinul tămâios. Nici nu se poate închipui o plăcere mai mare.

Îi e cald ciohodarului. Drumul e prăfuit. Gâtlejul i-e uscat. Şi ascultând cuvintele lui Miu sudoarea-i curge gârlă pe frunte, pe ceafă şi pe piept. Ce-ar mai sorbi cu sete o ulcică din vinul acela tămâios. Ce-i place nu numai domnitorului, ci şi sultanului! Întâi doar o ulcică, pe urmă o vadră întreagă.

Căruțele încărcate cu galbeni se târâie pe drum şi ciohodarul fierbe. I-ar place să le vadă zburând, doar, doar vor ajunge mai degrabă la hanul şi crama pomenite de Miu.

În sfârşit, au ajuns. Hanul, învelit în iederă, deşi uşor pălită, cu pridvorul pe stâlpi înalți de lemn, parcă îi pofteşte să intre.

— Eu şi taraful ce mă însoțeşte, de-aici încolo vă lăsăm! zice Miu. Intrăm un pic în cramă ca să ne răcorim. Drum bun, cale bătută şi siliți-vă să-nduraţi cât mai uşor arşița. Mă voi gândi la domnia ta, ciohodarule, când prietenul hangiu îmi va desface vrana şi vinul tămâios mi-o gâlgâi pe gât.

Slujbaşului vistieriei, de căldură îi vine să cadă şi să rămână lat.

— Ştii ce? îi spune el cântărețului. Rămân şi eu cu tine!

— Bine, răspunde Miu. Atâta că nu mi se pare prea drept ca numai noi să ne bucurăm de răcoare. Pofteşte-i în cramă să ne însoțească, şi pe toți arnăuții şi slujitorii domniei tale. Pun eu o vorbă bună să poată bea şi ei.

— Păi nu este nevoie de nicio vorbă bună, rânjeşte ciohodarul, deodată cu glasul schimbat. Eu sunt omul, domniei. Şi-i dau doar o poruncă hangiului să ne dea ce dorim. Mai pun şi în căruțe câteva butoaie. De plătit, nu plătim. Îi e destulă cinstea c-am poposit aci. Şi, ca să fie totul cum trebuie, îl învinovățesc că nu şi-a plătit birul şi-i iau toți gălbenaşii câți i-oi afla în han.

— Dar nu şi-a plătit birul cu-adevărat? se preface Miu uimit.

— Ba şi l-o fi plătit, dar dacă eu îl învinovățesc că a rămas dator, acesta-i lucru sfânt! Înseamnă că nu poate fi altfel, decât aşa. Înțelegi, cântărețule? zice iar ciohodarul. Iar pe tine, cu taraful tău vă poftesc să ne cântați cât timp ne-om răcori. Pentru că vreau să ştii, eu n-am nicio prietenie cu tine. Am vrut doar să te-ncerc. Şi dacă n-oți cânta precum ne place nouă, vă mângâi cu gârbaciul. Ai priceput sau ba?

Căruțele, la semnul ciohodarului au tras în ogradă unde, cât ai clipi, s-au şi ivit hangiul cu doi argați de-ai săi.

Hangiul îi întâmpină pe cei sosiți cu-o cofă din care-i toarnă întâi ciohodarului vin într-o oală mare şi pântecoasă de lut.

Argații umplură şi ei dintr-o găleată urcioarele şi ulcelele pentru arnăuți şi ceilalți slujitori.

De unde să ştie ciohodarul că atât hangiul cât şi argații lui nu erau alții decât Radu şi alți doi cetaşi care alergaseră înainte ca să împlinească o poruncă a lui Miu?

— Intrați, poftiți, măriile voastre! se ploconeşte Radu, făcând pe hangiul. Oți fi poate însetați şi flămânzi?

— Da, da, suntem însetați şi flămânzi! glăsuieşte cât se poate de țanțoşă căpetenia arnăuților. Adu-ne de băut! Pune şi vreo câțiva miei la frigare. Şi pe urmă, călăuzeşte-ne în cramă la vinul tămâios.

— Îndată, cum să nu! îi răspunse hangiul.

— Scoate şi gălbenaşii pe câți îi ai în han şi să n-ascunzi vreunul, că-i vai de pielea ta!

— Poftiți cu mine în beci, glăsuieşte hangiul, desfăcând chepengul. Acolo-i mai răcoare. Între timp,

pun să se frigă mieii. Adaug şi nişte pui, fac şi cinci mămăligi, şi o să fie bine. Îndată v-aduc şi gălbenaşii.

Ciohodarul şi arnăuții s-au năpustit în beci cu găleţile, cofele şi oalele în mâini, şi desfac vranele, iar băutura curge gârlă în oale şi pe jos.

Într-adevăr, vinul este foarte bun, mieii şi puii se frig, iar taraful cântă:

— Frunză verde doi puieți,
Sorbiți, arnăuți, cât vreți.
Aşa-i cheful de la cramă,
Că nu dați nimănui seamă.

Vinu-i bun şi oala-i mare,
Mieii-rumeni-în frigare!
Sunteți ca la sindrofie.
Aoleo, ce-o să mai fie…

Arnăuții, ameţiți de-atâta băutură cu care şi-au umplut pântecele, au şi început să cadă care pe unde nimereşte, unul plescăind de-a dreptul într-o vadră plină, dar cei mai mulți lungiți la pământ, cu capetele în băltoacele de vin, din care încă mai continuă să soarbă.

De astă dată, cântăreţul le face cu ochiul hangiului şi argaților.

„Taraful” a încetat cântecul, dar cântăreții, hangiul şi argații şi-au scos pistoalele şi jungherele de pe unde le aveau ascunse. Totodată, Miu le porunceşte ciohodarului, arnăuților şi slujitorilor domneşti să-şi azvârle jos sânețele, apoi, să se dezbrace goi-puşcă.

Cu straiele acestora se îmbracă… cei din taraf, în

vreme ce trimişii domneşti sunt legaţi şi încuiaţi în beci, hotărându-li-se să rămână acolo până când s-o întâmpla să-i găsească cineva şi să-i dezlege.

Apoi, „taraful” a pornit căruţele încărcate cu sacii plini cu galbeni, însă pe calea întoarsă, ca să-i poată împărţi acelora din vlaga cărora fuseseră storşi.

Jos, pe malul Jiului,
Trece ceata Miului,
Şi nu trece cum se trece,
Că-s în rânduri câte zece.
Cine-n cale o-ntâlneşte,
Râde şi se veseleşte
Şi virtutea i-o cinsteşte,
C-aşa-i datul Miului,
Miului, haiducului:
Peste tot să izbândească,
Dreptatea s-o sâvârşească.
De nimic să nu se teamă
Şi să cânte… ca la cramă.

CÂNTECE CU OSTROVENI

Ca de atâtea ori în trecut, peste târgurile şi satele olteneşti au năvălit, prădând şi distrugând, aşa-numiții piraţi „ostroveni” – cete crude şi lacome de-adunătură, formate din scursurile mai multor neamuri străine, răsăritene şi aşezate cu anasâna, pentru un timp, în ostroavele Dunării. De aici, cu bărci sprintene, țineau calea corăbiilor cu mărfuri, pe care le jefuiau sau, debarcând, devastau şi incendiau localitățile româneşti, luând cu ei tot felul de bunuri şi robi.

Ne găsim într-unul din aceste nefericite târguri năpăstuite de „ostroveni”. Cetele acestora, în veşminte pestriţe, dar mai toţi cu şalvari, având capetele acoperite cu turbane şi pe mijloc purtând sileafuri încărcate cu arme, cel mai des pistoale şi iatagane, au şi început să pătrundă în oraş.

Bieții localnici, îngroziți, fug încercând să se salveze în cine ştie ce ascunzişuri sau în pădurea din apropiere. Cu saci, cu coşuri, târând după ei fie fete, fie copii, ori câte-o vacă, un cal, o capră, o oaie, primul val de ostroveni se şi întoarce spre bărcile acostate la ţărm într-un loc numit „La buşteni”, unde parîmele sunt agățate în inele de fier.

Curând vor sosi pe Dunăre al doilea, al treilea şi până la urmă al cine ştie câtelea val!...

Ca în aproape toate împrejurările de acest fel, Miu-al-Florilor şi ceata lui nu se lasă aşteptați. Dar cum să lupte ei, totuşi, numai o mână de tineri cu aproape o oştire întreagă sosită-n valuri, tâlhari bine înarmați

care nu cunosc mila?

Miu are o idee:

— Ne îmbrăcăm peste straiele obişnuite cu zdrenţe. Ne mânjim feţele şi mâinile cu scrum şi cenuşă, ca să părem nişte ciumaţi care hoinăresc călări, fără rost şi primejduind viaţa oamenilor. Ostrovenii se vor speria.

Armele le mai poţi înfrunta, dar o boală cumplită aşa cum e ciuma, nicicând!

Zis şi făcut.

Şi iată „taraful" prefăcut într-o ceată zdrenţăroasă, flămândă şi rătăcitoare de călăreţi „ciumaţi", şi ea în căutare de pradă.

— Ostroveni, tâlhari de soi,
Ia daţi prada ici, la noi!
Că de nu, vă-mbrăţişăm,
Şi de zile vă scurtăm!...

Aflând că aceştia sunt ciumaţi şi că-i pot îmbolnăvi pe toţi cei care-i ating sau chiar răsuflându-le în faţă, ostrovenii, înfricoşaţi, nu ştiau ce să facă.

Între timp, Radu – la îndemnul lui Miu – a destăinuit unor localnici cine sunt „ciumaţii", sfătuindu-i totodată să se înarmeze şi să fie gata de luptă, alături de haiduci.

Zvonul că „ai lui Miu" au sosit în oraş s-a împrăştiat repede şi numeroşi bărbaţi, tineri sau mai vârstnici au şi pus mâinile pe furci, coase, toiege şi tot ce-au mai găsit la îndemână.

— Alergaţi către „buşteni"
Încolţiţi pe ostroveni!

Nu scăpați dihăniile,
Prindeți căpeteniile!

Cu puterile unite, haiducii şi localnicii au şi pus mâna pe câteva căpetenii. Acestea au fost legate şi „ciumații” au început să-şi frece obrazurile de ale lor.

— Câți pe-aici vor poposi
Cu ciumă-i vom dărui.
În puțin că vor pieri
Cu suflarea otrăvită
Şi cu carnea ciuruită!

Să-i fi văzut acum pe aceşti lupi, care în decursul anilor vărsaseră râuri de sânge şi scrumiseră nenumărate aşezări olteneşti cum se milogeau pentru cruțare şi făgăduind că în viitor se vor lăsa de orice răutăți! Dar cine să-i mai creadă şi cine să se îndure de asemenea fiare cu chipuri omeneşti?

Căpeteniile au fost încredințate norodului să-i judece şi să-i osândească pentru toate nelegiuirile făptuite, aşa cum ştie el. Şi numai unul, după ce şi-a primit tainul de o sută de toiege la spate, a fost lăsat să se întoarcă, ca să povestească şi celorlalți câte şi cum a pățit.

Vestea despre o ceată de ciumați care-i îi molipseşte pe cei care debarcă s-a răspândit ca vântul în ostroavele Dunării şi nimeni, din acea zi, n--a mai cutezat să coboare pe acel țărm.

*

* *

Cam tot în aceeaşi vreme când pirații ostroveni

încercau să pătrundă într-o altă aşezare, Miu l-a trimis pe Radu – înveşmântat ca un biet cerşetor – să le iasă înainte.

Ostrovenii l-au prins şi lovindu-l sălbatic şi amenințându-l cu moartea, i-au cerut să le destăinuie unde-şi ține ascunse oraşul avuțiile.

Făcând pe înfricoşatul, Radu le-a arătat o casă veche, cu turn, destul de dărăpănată.

— Acolo, în turn, şi-au ascuns oraşul şi locuitorii tot ce-au avut mai bun şi de preț – le-a spus el. Dacă-mi făgăduiți că-mi veți da şi mie o parte din ceea ce jefuiți, vă călăuzesc eu însumi până acolo şi vă arăt unde se află tăinuite avuțiile.

Ostrovenii au primit, socotind că, după ce vor pune mâna pe închipuitele comori ale oraşului, îl vor ucide pe cerşetor, iar hoitul i-l vor azvârli în Dunăre.

Radu, luând-o înainte, i-a condus pe ostroveni în turn şi le-a arătat câțiva saci grămădiți într-un colț.

Tâlharii s-au şi repezit să-i desfacă, dar înăuntru n-au aflat decât o pulbere având o culoare şi un miros ciudat.

— Ce-i asta?! s-a oțărât căpetenia acestui alt val de ostroveni. Unde-s comorile? Ne-ai mințit, cerşetorule! O să te tăiem în bucățele şi te vom presăra cu sare!

— Nu v-am mințit, le-a răspuns Radu. Sacii aceştia prețuiesc într-adevăr cât o comoară. Aici e pulberăria oraşului. Şi dacă Miu-al-Florilor, care în ceasul acesta a şi înconjurat cu ceata lui clădirea, va aprinde stratul de pulbere ce duce de jos până la saci – uite-l cum şerpuieşte prin turn! – voi, toți ostrovenii veți pieri până la unul şi nu veți mai putea năvăli prin locurile acestea cât e lumea.

— Miu-al-Florilor? însuşi Miu-al-Florilor, spui?

— Da, însuşi Miu-al-Florilor!

Căpetenia a încercat atunci un şiretlic:

— Uite – i s-a adresat lui Miu, din turn – vi-l dăm înapoi pe omul vostru care-a făcut pe cerşetorul şi ne-a călăuzit până aici – fiindcă sigur e al vostru! – dacă ne lăsaţi să coborâm.

În acelaşi timp, a pus să se înalţe pe turn steagul cu cap de mort zugrăvit pe el, în semn că şi cel de-al doilea val, aflat la bărci, să năvălească acolo. „Acesta, formând grosul oştirii ostroveneşti – cugeta căpetenia – va nimici ceata haiducească înainte ca Miu să poată da foc pulberii.”

Dar Miu, văzând steagul cu cap de mort înălţându-se, a înţeles viclenia. Le-a îngăduit ostrovenilor din turn să coboare, dar numai unul câte unul, fără arme şi cu amândouă palmele pe cap.

Care însă cum cobora era înşfăcat de ceată şi legat de câte un stâlp al casei, în vreme ce taraful le cânta:

— Aţi venit, aţi jefuit,
Aţi ars şi-aţi pârăduit
Şi-acum aveţi de plătit!
Cânt cu tobe vom cânta,
Până când v-ăţi sătura.

Grosul ostrovenilor se şi ivise la cotitură. Miu i-a lăsat să ajungă până alături de ceilalţi.

Veneau ţinând fiecare în mâna dreaptă câte un pistol sau un iatagan şi în stânga câte-o torţă cu care să aprindă clădirea, neştiind că înăuntru se află pulberăria.

Când au ajuns lângă ceilalți, Miu le-a strigat:

— Nu dați foc!

Întocmai aşa cum bănuise, ostrovenii au făcut dimpotrivă. Şi, înainte ca prima căpetenie care cunoştea adevărul, şi încă nu fusese dezlegată, să aibă timpul a repeta porunca, năvălitorii au şi zvârlit spre clădire torțele. Stratul subțire de pulbere s-a aprins şi, în numai câteva clipe, flacăra a ajuns la saci.

Ceata lui Miu se şi pusese la adăpost, când pulberăria a sărit în aer, cu un zgomot îngrozitor. O grindină de pietre, cărămizi şi lemne desprinse din clădire şi din turn au început să cadă de sus, zdrobindu-i pe cei mai mulți dintre ostroveni.

Alte explozii, mai mici, ca nişte tobe ale răzbunării, au continuat să răsune, aducând cu de noi ploi de pietre peste capetele invadatorilor.

La auzul exploziilor şi al strigătelor celor care îşi primeau acum ce li se cuvenea, orăşenii au ieşit din ascunzătorile unde stătuseră până atunci, aşteptându-şi chinurile la care îi supuneau de fiecare dată, când năvăleau ostrovenii şi pieirea. Şi, înarmați cu topoare, prăjini, țăpoaie, măciuci şi tot ce mai găsiseră la repezeală, s-au năpustit să mai adauge şi ei câte ceva la cele orânduite de Miu.

Şi astfel, cu bună şi pilduitoare izbândă, s-a isprăvit şi *cântecul de tobe.*

CÂNTEC DE OCNĂ

Cei cinci călăreți, dintre care primul purta steguleţul domnesc în vârful suliției, al doilea – urmându-l înveşmântat în straie boiereşti – urmat de încă alți trei alcătuind un fel de strajă a celor dinainte, s-au arătat în zori pe culmea dealului.

S-au năpustit apoi spre vale, crescând, pe măsură ce se apropiau de Telega.

Cel îmbrăcat în veşmânt boieresc poartă cu sine porunci dintre cele mai aspre către sameşul ocnelor.

În ocne, o parte din osândiți taie, ziua şi noaptea, sare cu târnăcopul. Restul – cei învinuiți de nesupunere şi ridicare împotriva domniei şi a marilor boieri – se află închişi într-un soi de colivii. Coliviile, întocmite din stobori împletiți cu nuiele, stau spânzurate, fără nicio învelitoare sau acoperământ, vara – sub soarele toropitor, şi iarna – în cele mai aprige viscole, deasupra unor lacuri sărate formate prin scurgerea apelor în gropile din care s-a terminat de scos sarea.

Unii dintre aceşti osândiți au stat în colivii vreme de mai mulți ani; alții, sunt condamnați pe viață.

Fanariotul din scaun, care se socoteşte coborât cu hârzobul din cer şi-i place să i se spună că este binefăcătorul norodului, pe care însă-l despoaie şi-l ține sub călcâi, urăşte adevărul şi nu îngăduie, când este vorba de el, să fie destăinuit ceva nici măcar în şoaptă.

Vrednicii, curajoşii, cinstiții sunt azvârliți din porunca lui la Telega, unde nu li se dă drept hrană

decât un coltuc de pâine neagră, mucegăită şi o cană cu apă, pe zi, lăsate şi acelea în colivii, ca sălbăticiunilor, cu ajutorul unui băț lung având în vârf un cârlig de care se atârnă un coşuleț.

Pentru că între osândiți se găsesc şi câțiva haiduci, domnitorul trimite de data asta porunci ca să li se înjumătățească acestora hrana şi dacă vreuna dintre frânghiile care țin coliviile putrezite de ploi şi ninsori se rup, cel care a căzut în apă să fie lăsat să se înece.

Caii gonesc. Cel care poartă, în față, stegulețul în vârful suliței, duce cornul la buze şi suflă puternic. Sunetul de corn se tâlcuieşte prin aceea că toți cei care călătoresc pe jos, călare sau în căruță, să se dea la o parte făcându-i loc soliei.

Solia, plecată de cu noaptea din Bucureşti, călăreşte, trufaşă, spre ocnă.

Sunetul cornului îi nelinişteşte pe oamenii din sate şi târguri. Orice solie domnească îngrijorează mulțimea, deoarece se ştie că ea nu aduce decât veşti rele. Dar aceasta poartă cu sine şi porunca de a se da chinurilor şi morții câțiva dintre cei mai vrednici luptători pentru drepturile norodului. Şi cei care o văd trecând în tropotul neguros al cailor, tropa-tropa, tropa-tropa, sau doar aud sunetul cornului se înfioară până-n măduva oaselor. Scrâşnesc din dinți, blestemând stăpânirea nemiloasă şi crudă.

În apropiere de Telega se întindeau, odinioară, nişte câmpii unde creşteau în voie o mulțime de bălării, tufişuri şi câteva pâlcuri sărace de salcâmi prăfuiți.

Dar cine s-a ivit, întinzând printre bălării, şi pe drum un păienjeniş din frânghii de cânepă prinse de trunchiurile salcâmilor?

Nu cumva aceştia sunt Miu-al-Florilor, Radu – prietenul său cel mai bun – şi ceilalți tovarăşi de isprăvi ai lor?

Nu mai încape nicio îndoială, chiar ei sunt!

Au întins nişte adevărate plase de sfori, şi-aşteaptă.

Tropa-tropa, tropa-tropa!

Călăreții şi caii lor cresc şi mai mult, pe măsură ce se apropie de locul unde se găsesc Miu şi ceilalți haiduci. Nu mai sunt nici măcar cincizeci de paşi. Au mai rămas doar zece. Şi, deodată, copitele bidiviilor calcă în plase. Din goana în care vin, animalele se împiedică, se încurcă, se răstoarnă. Îşi trântesc laolaltă, grămadă, călăreții. Sulița care poartă steguleţul s-a frânt. Cornul a fost zdrobit sub copite.

Miu şi-ai lui au țâşnit ca nişte săgeți dintre bălării. I-au dezbrăcat pe toți cei cinci trimişi domneşti. Le-au dat hainele lor, haiduceşti. Şi i-au legat, cât se poate de strâns, de trunchiurile salcâmilor.

În schimb, s-au îmbrăcat ei cu hainele soliei. Au pus steguleţul în vârful altei suliți, pe care o duce Radu. Tot el sună – de astă dată, din cornul haiducesc.

Şi haide, mai departe, tropa-tropa, către Telega, lăsându-i pe trimişii domniei bine aninați de salcâmi.

Telega li se înfățişează haiducilor ca un balaur gata să sfâşie şi să înghită în pântecele său fioros pe cei mai buni şi mai drepți fii ai poporului.

La vederea steguleţului purtat de Radu în vârful suliței, porțile mari şi puternice se deschid. Şi sameşul ocnelor, având o figură strâmbă şi rea, îi primeşte cu zeci de temenele.

— Măria sa, domnitorul nostru – zice Miu – în afară

de poruncile înscrise aici, în zapis, primind plângere că în coliviile Telegăi haiducii trăiesc şi se desfată ca la sânul maicii lor, ne-au trimis să cercetăm cum stau lucrurile şi să luăm măsurile de cuviință.

— Da, de unde! răspunde sameşul. Nu este adevărat! Nici în iad, la Scaraoțchi, în flăcările Gheneei, nu le-ar putea fi mai rău osândiților! Flămânzi, însetați, dogoriți sau înghețați – după cum e vară sau iarnă – ghemuiți în colivii unde nici măcar în picioare nu se pot ridica, având veşnica teamă să se mişte în voie, ca nu cumva frânghiile putrezite să se rupă şi coliviile să cadă în apă, cei mai mulți au ajuns numai nişte schelete cu bărbi şi plete încâlcite şi lungi, iar destui dintre ei şi-au dat duhul.

— Cuvintele domniei tale – mai spune Miu – îmi sunt pe plac, dar poruncile domnitorului sunt cât se poate de limpezi. Va trebui să cercetăm noi înşine cum stau lucrurile şi să veghem ca haiducilor pedepsiți să le meargă din ce în ce mai rău.

— Mă rog, mă rog... – zice sameşul, însă destul de înfricoşat – noi, slujbaşii credincioşi ai domniei, îi împlinim dorințele măriei sale, fără niciun murmur.

— Uite şi zapisul cu pecetea măriei sale! adăugă Miu, scoțându-şi o hârtie. Este scrisă de caligraful palatului şi pecetluită cu ceară roşie, pe sfoară de mătase. În schimb, domnia ta dă-ne cheile porților şi ale tuturor coliviilor.

— Aşa sună porunca?

— Aşa.

Sameşul sărută, cu umilință turaua şi semnătura domnească dar, fiindcă nu ştie citi, se holbează la zapis ca mâța-n calendar. Scoate apoi dintr-un sac de

piele întregul mănunchi de chei al ocnei şi i-l încredinţează lui Miu.

Acesta i-l dă lui Radu şi-i porunceşte sameşului să-l ducă la coliviile unde se găsesc închişi cei mai vestiţi haiduci şi să-l scoată la lumină pe cel mai primejdios dintre ei.

Sameşul se supune. Îl conduce pe Miu până la un dâmb stâncos din cuprinsul ocnei. Aici, de pe un podeţ de scânduri, la porunca lui, unul din paznici înalţă cu ajutorul unui scripete, ca de fântână cu roată, din gol, o colivie. În ea se zăreşte un bărbat fără vârstă, ce nici nu mai seamănă a om. Hainele şi cămaşa îi atârnă de pe trup în fâşii subţiri, murdare şi umede. Barba şi părul îi curg pe piept şi pe spate în şuviţe slinoase. La mâini şi picioare poartă cătuşe de fier încuiate cu lacăte grele. Iar ochii, orbiţi de lumina de sus, în care a fost tras, cată cu o nepotolită dorinţă de răzbunare spre sameş.

— Cine este osânditul acesta? întreabă Miu.

— Este haiducul Vulcan, îi răspunde sameşul. Cel care a cutezat să-i ţină calea lui vodă şi să-i strige în obraz că este un ticălos care a adus ţara în sapă de lemn şi-a potopit urgia asupra norodului.

— De e aşa, osânditul trebuie păzit cu grijă, aşa cum ne învaţă chiar domnitorul, până când va pieri!

— Aşa îl şi păzim.

— Dar, pentru a mă încredinţa că este chiar aşa cum spui, intră însuţi domnia ta, sameşule, în colivie şi vezi de n-ar putea scăpa, cumva, haiducul Vulcan, în cine ştie ce împrejurare din ea...

— Nu, n-ar putea scăpa!

— Pofteşte înăuntru! îşi repetă îmbierea, cu glasul

întărit, Miu.

— Dacă aşa ţi-e voia…

Şi sameşul, gras ca un butoi, se strecoară cu greutate în colivie şi rămâne în ea – fiindcă altfel nu are loc – în genunchi şi cu capul plecat.

— Acu' pot ieşi? întrebă el.

— Încă nu! zice Miu, trăgând în urma lui uşa, pe care Radu o încuie, dând şi drumul la roată.

Cu o hurducătură şi-o smucitură, colivia porneşte la vale, lăsându-se până ceva mai mult de-un stânjen deasupra lacului verde-albastru din adâncimea ocnei.

— Ce faceţi? Ce-aţi făcut?! urlă, îngrozit, sameşul, scoţându-şi labele păroase printre gratii şi zvârcolindu-se înăuntrul coliviei, ca unul care ar fi fost gata să se înece în lac.

Paznicul, care-i însoţea, încearcă să vină în ajutorul sameşului şi să tragă la loc roata, dar Radu-l înşfacă, îl leagă cu-n curmei şi-i agaţă şi pe el cu picioarele în sus, pe podişcă, deasupra lacului.

Toţi cei cinci haiduci şi-au scos pistoalele şi, unul câte unul, toţi paznicii sunt prinşi, legaţi de picioare şi mâini cu lanţuri şi cătuşe, şi vârâţi în colivii, în locul celor care fuseseră încuiaţi până atunci.

În afară de ucigaşii şi tâlharii de rând, sunt scăpaţi şi toţi ceilalţi osândiţi pe nedrept.

Încărcând căruţele Telegăi cu cei pe care i-au scos din colivii sau din afundurile unde tăiau sare, Miu şi soţii lui îi duc pe aceştia spre libertate, ca să-şi regăsească familiile, nevestele, copiii, părinţii.

Şi multă, multă vreme după aceea, se povesteşte că taraful lui Miu – ca şi unii cântăreţi rătăcitori – au rostit pe drumuri, prin pieţe şi hanuri, însoţindu-se

cu cobzele, cântece ca acesta:

— Nu-i aşa,
Măria ta,
Corbilor,
Boierilor,
Că-i rău să fii osândit
Numai fiindcă n-ai primit
Să te supui altcuiva
Ce-ți jupeşte pielea ta
Şi să vezi lumea de jos
Cât arată de frumos,
Să vezi lumea prin zăbrele
De stobori şi de nuiele?
Când o vezi aşa îți pare
Că toată i-o închisoare!
Şi atunci ne paşte-un gând:
Să treceți şi voi la rând!

CÂNTECUL CU FATA PESCARULUI

Domnitorul, în sfatul cel mare al boierilor, a hotărât că lucrurile nu mai pot, cu niciun chip, să dureze ca până atunci. Miu-al-Florilor, prin faptele sale, a întrecut cu mult ceea ce au săvârşit toți ceilalți haiduci la un loc, înaintea lui.

Şi ceea ce îl supără mai tare şi mai tare pe noul vodă fanariot, este faptul că Miu nu se mulțumeşte doar să făptuiască, ci – împreună cu soții lui – obişnuieşte să râdă atât de el cât şi de boierii lui şi să-i batjocorească în felurite chipuri. Şi nu să-i batjocorească oricum, ci în cântec. Iar ceea ce e şi mai

rău, cântecele lor sunt preluate atât de cântăreții rătăcitori, cât şi foarte des, de-a dreptul de popor.

Uneori acestea sunt scrise pe garduri şi ziduri, alteori pe bumăşti care sunt apoi răspândite pe ulițe, prin case şi câteodată chiar în palat.

Şi râsul nu mai conteneşte.

— Nu, nu, nu! strigă vodă, scos cu totul din fire. Trebuie să-i veniți de hac lui Miu, altminteri vă scot cu grămada din slujbe şi vă las să trăiți numai din ceea ce dobândiți de pe moşiile voastre.

Drept urmare a supărării lui vodă, fel de fel de iscoade mişună pretutindeni. Poterele conduse de ciohodari ori ceauşi încercați, au devenit cum n-au fost niciodată de numeroase. Iar vodă făgăduieşte marea cu sarea aceluia care l-ar da pe Miu în mâna uneia dintre potere.

— Îl fac armaş! Îl fac logofăt, îl fac tot ce vrea el şi-l pricopsesc pe cel care mă scapă de cântăreț! striga vodă în Divan.

Cu toate astea, nimeni nu se îmbie să facă o asemenea slujbă domniei; unii, cei din popor, sărmanii, fiindcă Miu le este drag, apărătorul lor, iar cei mai înstăriți, din teama de „răsplată”…

Într-o zi, totuşi, cea mai bună poteră a domniei întâlneşte o fată. Venea pe drumul Jiului, purtând un coş cu peşte pe cap. Pe acea vreme, Jiul ca şi bălțile lui aveau atâta peşte – crapi, şalăi, ştiuci, bibani ca şi din alte soiuri – că da din apă afară, ba unii săreau şi pe țărm.

— Hei! Cine eşti, şi un’te duci fată, aşa cu zorul. Nu vrei să ne dai nouă bunătatea de peşte din coş şi să mai stăm puțin de vorbă? o întreabă ciohodarul.

Copila, speriată spune îndata că este o biată fată de pescar. Şi, strânsă apoi cu uşa, mărturiseşte că a trimis-o tată-său cu peşte la Miu.

— Aşadar, şi tată-tău şi tu, ştiți unde se găseşte?

— Sigur că ştim, abia şopteşte fata. Dar nu îndrăznesc să vă spun deoarece Miu nu stă prea mult pe gânduri şi, una, l-ar osândi pe tata, poate găurindu-i barca şi scufundându-i-o, şi, alta, m-ar pedepsi pe mine, ca pe toți vânzătorii haiducilor... Cred că, retezându-mi cosițele, lăsându-mă cheală şi silindu-mă să mă duc astfel la horă, în râsul tuturor.

— Să nu ai nicio teamă, o asigură ciohodarul. Eu sunt cel mai vestit căpitan de poteră. De pun mâna pe Miu, îi trag întâi o bătaie bună şi îl silesc să-mi cânte. Altoindu-l cu biciul, îl silesc după aceea să-mi joace până va cădea lat. Şi-abia în cele din urmă îl duc peşcheş domniei. Iar vodă pe mine mă va înălța, drept mulțămită, în rang. Poate mă va face postelnic, iar pe tine te va umple de galbeni. Fiindcă nici nu ştii tu ce înseamnă pentru măria sa ca să-l poată vârî la ocnă pe haiduc. Ori, dacă ai să fii îndeajuns de bogată, cum te văd şi frumoasă, aş putea să te iau de nevastă. Şi, zău, ce-ai zice tu – o biată fată de pescar, amărâtă! – să te măriți cu un postelnic?

— Asta ar fi ceva! zâmbeşte fata. Numai că haiducul este cam greu de prins.

— Greu de prins, se îngâmfă ciohodarul, umflându-şi pieptul. Să ştiu eu numai cum ajung la el, să-l am în față, şi s-a gătat cu Miu! Îl dobor, ca nimica! Nu vezi ce voinic sunt?

— Aşa e!... Eşti cam gras, dar am să te călăuzesc la el, să vedem ce-o să iasă! gâlgâie în râs copila.

Şi fata, purtându-şi mai departe coşul pe cap, porneşte pe o cărare ce duce către un pârâu care se varsă-n Jii. Trece pârâul peste un podeț, intră într-o pădure de mesteceni, la poalele unui deal râpos.

În cale întâlnesc nenumărate tufişuri, unul mai stufos şi mai mărăcinos decât altul!

Faimosul ciohoaar, care se legase înaintea lui vodă că el, mort, copt, îl va prinde pe Miu, o urmează fără de grijă, de-a călare, pe fată. Dar poteraşii lui, unii descălecând şi alții coborând dintr-o căruță cu care veniseră şi urmându-l pe jos, se agață în mărăcinişuri, îşi rup veşmintele şi îşi făgăduiesc, drept răsplată, după o atare trudă, să-l calce pe haiduc în picioare.

Fata s-a oprit în apropierea unui tufiş. Punându-şi un deget la buze, în semn că este bine ca să se grăiască de-atunci încolo numai în şoaptă, arată o intrare îngustă ce ducea până într-o peşteră.

— Dar, bine, prin intrarea asta nu se poate pătrunde decât pe brânci! îi grăieşte în şoaptă unul dintre poteraşi ciohodarului

— Să nu aud o vorbă! porunceşte acesta. Pe brânci, în patru labe, oricum o fi, începeți să intrați. Aveți destule arme şi sânteți mulți. Luați şi frânghiile. Legați-i, atât pe Miu cât şi pe soții lui. Să nu scăpați niciunul!

— N-ai grijă, nu scăpăm!

Pe brânci, târându-se prin gârla noroioasă ce se scurgea afară din peşteră, poteraşii au început să intre.

După ce trece primul, din peşteră se aud gemete înfundate.

Ciohodarul îşi freacă mâinile, mormăind:

— Aha! Aha! Aha! Pesemne că l-au prins pe Miu-al-Florilor, şi-acum îl leagă, ghem! Grăbiți, grăbiți intrarea! Să le tragem şi-o bătaie ca aia, şi să-i spunem să joace aşa cum le-om cânta noi!

Numai că se cuvine să aruncăm acum şi-o ochire în peştera până unde i-a călăuzit fata pe oamenii domniei. Peştera este luminată de sus, printr-o spărtură. În fundul ei se văd toți poteraşii câți au apucat să pătrundă. Sunt legați în curmeie şi cu căluşe în gură. Radu îi străjuieşte cu un pistol în mână.

Fiecare, cum a intrat, s-a pomenit înhățat de grumaz, tras binişor, prin trecătoarea îngustă, înăuntru, şi c-un jungher în față, amenințat să nu țipe şi să nu încerce să scape, dacă vrea să rămână în viață.

A venit şi rândul ciohodarului care, peste măsură de burtos, abia de izbuteşte să se târască.

Radu l-a înşfăcat şi îl ajută să iasă în patru labe, târându-l de grumaz.

— Eu nu am nicio vină! bolboroseşte el. Fata, fata pescarului... Ea a venit, de bună voie, la noi, să vă vândă. Pe ea s-o pedepsiți...

Atâta că, spre marea lui groază, fata pescarului se iveşte, liniştită, coborând pe o scară de lemn ce duce din vârful dealului, printr-o groapă adâncă săpată în pământ, până în peşteră.

— Aşa, deci... vorbeşte fata căpeteniei poteraşilor – eu am venit, de bună voie, ca să-i vând pe haiduci?!

— Da! Tu ai venit, de bună voie – o ține morțiş ciohodarul. Tu să fii pedepsită, nu noi!

În acea clipă, însă, fetei i se îngroaşe glasul, devine

bărbătesc. Şi mai mult, încă, îşi schimbă straiul de fată cu altul de flăcău.

Şi cine credeți că se iveşte în fața ciohodarului? Ați ghicit: însuşi Miu-al-Florilor!

De frică, ciohodarului i s-a zăvorât pliscul. S-a îngălbenit la chip, burta i s-a tras şi tremură ca o frunză.

A căzut iar în patru labe.

— Ziceai că mă vei sili să-ți cânt, râde Miu. Am să-ți cânt cu taraful, ca să-ți fac voia. Şi că... lovindu-mă cu biciul, am să şi joc. Dar, de jucat, veți juca tu şi poteraşii tăi! spune Miu.

După aceea face un semn. Toți arnăuții, în cap cu ciohodarul, sunt înhămați la căruță, cu zăbalele în gură, în locul cailor. Ciohodarul e înaintaş, iar restul poteraşilor au devenit unii rotaşi şi alții mijlocaşi.

Taraful s-a urcat în căruță şi cântă, iar Miu a luat în mână biciul.

Pleznind din bici şi trăgând de hățuri, el a început să mâne căruța, cântând:

— Hai, ciohodare, la trap,
Că prea ți-o luaseşi în cap!
Ține-n bot zăbala bine,
Altminteri, e vai de tine!
Iar voi, poteraşilor,
Câinilor, vânduților,
Care-ați vrut să ne-nhățați,
Călăului să ne dați,
Grăbiți pasul şi nu stați!
Noi cântăm, voi să jucați...

Lumea, când vedea căruța trasă – în locul cailor – de poteraşii domneşti, în frunte cu ciohodarul, se prăpădea de râs.

Câte unul din poteraşi cădea în genunchi, plângându-se că nu mai poate. Dar Miu, arzându-l cu biciul, îl îndemna din nou la drum, încredințându-l că şi norodul simte că-şi pierde răsuflarea sub potopul de poveri puse pe spatele lui de domn şi, cu toate astea, este nevoit să tragă „căruța țării" înainte.

În ce-l priveşte pe ciohodar, de câte ori cădea, cântărețul îi amintea că se lăudase „fetei pescarului" cu voinicia lui şi că-l va sili pe Miu să joace, până va cădea lat.

— Iar acuma, ciohodare,
Să vedem: care, pe care!

Şi-aşa, în tactul muzicii, izbindu-i pe ciohodar şi poteraşi cu biciul, au ajuns la Bucureşti, până în fața Palatului domnesc.

Acolo s-au oprit, şi taraful i-a cântat fanariotului – care se afla la fereastră:

— Ți-am adus aici, mărite,
Nişte gloabe prăpădite,
Ca să le postelniceşti…
Cu galbeni să-i pricopseşti…
Că-ți sunt slugile domneşti.
Cu ele să te făleşti!…

Domnului i s-a făcut rău, şi cum era plecat peste pervaz, holbat să vază şi să audă mai bine, fiindcă nu-

i venea să-şi creadă nici urechilor, nici ochilor, era aproape gata-gata să cadă pe fereastră.

Cântărețul şi haiducii lui au încălecat pe caii ce se găseau legați cu căpestrele la coada căruții şi au pornit-o în galop către *Fagul Miului.*

Şi doar cântul tarafului se auzea de departe:

La apa Sabarului,
Cu „Fata pescarului”
Trec haiducii fluierând,
Cu murgii-n apă jucând.
Şi pe vodă-ncredințând
C-o să vină o vreme-n care
Or să-l vadă pe cărare
Alergând în goana mare.
Dar, fără nicio scăpare!…

— Încetați, încetați!..

Dar, cu toată asemenea poruncă domnească, ecoul cântecului tarafului tot mai răsuna:

Se povesteşte că dârdâind de spaimă, vodă – totuşi, până în cele din urmă, – a leşinat. Îşi astupase urechile cu palmele şi țipa:

La apa Sabarului,
Cu „fata pescarului”
Trec haiducii ca-ntr-un gând,
Şi nădejdi, iar, lumii dând…

CÂNTEC DE DESCÂNTEC...

Arde un conac!

Pâlcuri de țărani de pe câmpie privesc cum pârjolul se întinde

— De la hambare, peste magazii şi şure. Slugile curții încearcă, fără folos, să stingă focul şi să salveze câte ceva din lucrurile scumpe aflate prin odăi.

Țăranii însă au rămas nemişcați. Nu aleargă niciunul să dea o mână de ajutor celor care se luptă cu flăcările.

— Lasă să se scrumenească tot! zice unul. Dacă noi n-avem parte de rodul trudei noastre ca să ne putem hrăni copiii, să n-aibă nici el parte, boierul! Nu a muncit nici la plug, nici la praşilă, nici la coasă şi nici la seceră.

— Vătafii lui – adaugă altul – ne tămâie în bătăi. Şi, pentru te miri ce, ne calcă în picioare.

Trei căleşti încărcate cu neamurile boierului – aceştia având în brațe lădițe cu aur şi pietre scumpe – părăsesc în goană conacul.

Boierul, călare, le strigă țăranilor, încruntat:

— Vă bucurați zadarnic de fapta Miului! Marele vornic, însuşi, va pleca pe urmele lui, însoțit de zece potere. Şi ştiți ce pedeapsă îi va da? îl va vârî într-un sac. Sacul îl va agăța într-un copac şi va porunci să fie bătut cu toiegele, câteva ceasuri pe zi, până ce-şi va da duhul. Aşa s-a hotărât în Divan. Atunci o să ne bucurăm noi. Pe voi vă vom lăsa doar să-l jeliți, când va fi dus la groapă!

Boierul, de-a călare, răcneşte, făcând spume la gură:

— Hm, da… murmură un țăran. Numai că socoteala deacasă nu se potriveşte cu cea din târg… Şi cine sapă groapa altuia… Dar, numai unu-i Miu!…

*

* *

Poterele au pornit. Scotocesc sat cu sat şi casă cu casă, din porunca marelui vornic. Dar Miu şi ceata lui parcă au intrat în pământ!

Într-o zi, poteraşii îl vestesc însă pe marele vornic că, într-un loc – nu ştim unde – au găsit doi pustnici, unul mai tânăr, altul mai vârstnic. Şi aceştia au mărturisit că ei cunosc felurite descântece, iar pentru o plată bună ar putea vrăji, vrajă prin care oricând l-ar putea aduce pe Miu la voia vornicului, pentru ca acesta să-l poată pune la cazne şi apoi să-i ia viața.

Mare, mare bucurie pe vornic!

— Aduceți-i pe pustnici la mine!

Pustnicii au fost aduşi. Unul poartă o barbă mare, căruntă, iar celălalt o mustăcioară neagră.

— Cum vă numiți?

— Părintele Iordache şi fârtatul meu mai tânăr, Lorintie.

— Şi cunoaşteți, într-adevăr, descântece?

— Atâtea câte vrei.

— Şi credeți voi că puteți să mi-l aduceți pe Miu, prin vrajă?…

— Fără nici o-ndoială!

— Aici, în încăpere?

— În fața domniei tale.

— Numaidecât?

— Îndată!

— Cât cereți pentru vrajă?

— Două pungi mari, cu cel puțin două sute de galbeni în fiecare. Fiindcă facem vrajă prin cântece.

— Este cam mult, dar fie. Ca să-l bagi în cofă pe unul ca Miu, meritã. Dar vă atrag băgarea de seamă: dacă nu vă păstrați cuvântul, bat la voi ca la hoții de cai!

— Cum vrea domnia ta.

— Mi-l vârâți şi în sac?

— Aşa precum ți-i voia.

Vornicul bagă mâna în lada cu galbeni şi scoate de acolo, cu multă părere de rău, două pungi pline. Le întinde pustnicilor. Aceştia le primesc şi le vârã sub mntii.

— Când facem vraja – ți-o spunem dinainte – trebuie să fim în încăpere doar domnia ta şi cu noi! glăsuieşte pustnicul cu mustață neagră.

— Şi asta pentru ce?

— Fiindcă aşa e vraja. Dacă se mai află cineva lângă noi, ni se risipeşte descântecul.

— Dar, ca să vârâți cântărețul în sac, n-o să aveți nevoie şi de vreun ajutor?

— Ne facem treaba singuri.

— Credeți că o să fiți în stare? întreabă, totuşi bănuitor, vornicul.

— Ai să te încredințezi.

— Şi cine o să-i frângă oasele, cu toiagul, cântărețului?

— Asta e treaba domniei tale şi a slujitorilor. Noi nu ne mai băgăm.

— Atunci, veniți cu mine!

Vornicul se ridică şi coboară în ogradă împreună cu pustnicii. Acolo se găsesc, buluc, slujitorii domneşti

dornici să vadă şi ei minunea.

— Astăzi – începe vornicul – îl vom avea în puterea noastră pe Miu. Prin vrajă…

— Chiar astăzi? se miră slujitorii. Prin vrajă?…

— Aşa precum aţi auzit! se fuduleşte vornicul. Îl veţi avea vârât în sac.

— Şi ce facem cu el?

— Legaţi sacul de ramura cea groasă şi lungă a dudului din ogradă, şi-ncepeţi cu toiegele scărmănatul. Să nu-i rămână tâlharului niciun oscior întreg!

Vornicul se întoarce apoi în casă împreună cu pustnicii, şi dă poruncă:

— Haideţi, acum să vă văd! începeţi vraja!

— Dar nu-şi sfârşeşte bine cuvântul, că se şi pomeneşte cuprins în braţe de pustnicul cel vârstnic şi c-un căluş în gură.

Îl cetluiesc amândoi pustnicii pe vornic de mâini şi de picioare, îl vâră frumuşel în sacul pregătit dinainte. Leagă sacul la gură şi-l azvârli slujitorilor în ogradă, cântând:

— Frunză verde de mărar,
Vi-l aducem pe tâlhar.
Scărmănaţi-l cât mai spornic!
V-o cere marele vornic.

Hohotind din băieri, arnăuţii prind sacul în mâini, îl spânzură de ramura cea groasă a dudului şi încep scărmănatul cu două toiege groase.

Vornicul, fiind cu căluşul în gură, nu putea vorbi, dar geme şi se zbate. Se zbate şi geme, însă, în gol,

fiindcă slujitorii – socotind că în sac se găseşte Miu – cu cât se zbate el mai mult, cu atât îl izbesc mai vârtos.

— Ne-ai pus destul pe drumuri! au strigat ei. Ne-ai dat destul de furcă! Primeşte-ți, dară, ce ți se cuvine, ca să te saturi şi să te mai potoleşti!

L-au scărmănat atâta, până când vornicul, snopit în bătaie, ostenit să tot geamă şi să se zbată, s-a lăsat moale ca o cârpă.

Între timp, pustnicii au încălecat pe doi cai ai vorniciei – cumpărați de la arnăuți cu câțiva galbeni, dintre cei primiți pentru... aducerea prin vrajă a Miului – şi s-au dus, cântând:

— Măcar că-i un ticălos
Mai lăsați-l puțin jos!
I-ați şi dat destulă plată,
Nu-l răpuneți dintr-o dată.
Luați-l mai cu binişorul,
Să vadă şi domnitorul
Cât şi cum l-ați ciocănit
Şi să fie mulțumit.

— Aşa e! Să-l ducem ca să vadă cât de bine i-am împlinit porunca luminăției sale, marele vornic! au strigat câțiva dintre slujitori.

— Dar unde-i luminăția sa? au întrebat alții. Adineauri era aici. Unde, când şi cum să fi plecat?

L-au căutat pretutindeni, fireşte, fără să-l poată găsi.

— A pierit luminăția sa, marele vornic! Nu cumva l-au luat cu ei, tot prin vrajă, cei doi pustnici? au grăit

slujitorii, destul de înspăimântați. S-o întoarce luminăția sa, ori nu s-o mai întoarce? Oricum, până una, alta, să dăm jos sacul în care este Miu. Să vedem în ce stare se găseşte.

Au dat jos sacul, dar înăuntrul lui, cu carnea şi oasele chisăliță, cu ochii pe jumătate închişi, şi cu toată încruntarea şi voinicia pieritâ, s-a ivit însuşi marele vornic.

Ce-a fost pe arnăuți, este lesne de închipuit. Dar ce-a pățit marele vornic de la domnitorul țării, care, deşi nici el deştept, nu se putea dumiri de cât fusese de prost marele său dregător, ar trebui neapărat să aflați.

Şi-am să şi povestesc, însă cu alt prilej.

CÂNTECUL CHERVANULUI

De la Craiova, cale de mai multe zeci de poşte în sus şi în jos, nu se află fată mai frumoasă decât Vița-Porumbița, fiica lui Berindei, cel care, de fiecare dată când au năvălit ostrovenii, a făcut prăpădenie între ei.

Adevărul acesta l-a aflat şi Suleiman, cel al cărui harem este vestit nu numai în ostrovul Ada-Kaleh, unde-şi are sălaşul, ci până foarte departe, dincolo de Dunăre şi până la Mare.

El o râvneşte şi pe Vița-Porumbița în haremul său. Numai că, fata trebuia ca, peste trei duminici, să facă nunta cu alesul inimii sale.

De aceea, Suleiman se grăbeşte. L-a chemat la sine pe cel mai isteț dintre credincioşii săi, pe nume Ali Ciortoglu, şi-i dă poruncă să plece – şi, făcând nu numai ce-o putea, dar şi ce n-o putea – să-i aducă fata, pentru că altminteri, el nici pilaf, nici baclavale,

nici sugiuc şi nici alte multe bunătăți n-ar mai putea mânca, de supărare!

— Cum? au sărit ostrovenii. Suleiman al nostru, viteazul vitejilor, să nu mai poată mânca nici ciulama şi nici sarailie din pricina unei fete valahe, oricât de frumoasă ar fi ea? Aşa ceva nu poate fi îngăduit!

Domnitorul fanariot închide ochii, marii boieri la fel, să plecăm deci, şi să i-o aducem din Valahia Mică, pe Vița.

Treaba o dată hotărâtă, se pune totul la cale cu mare chibzuială.

Ali, feciorul Ciortoglului, care este şi neguțător, va încărca un chervan mare cu fel de fel de veşminte de mătase, brocart şi catifea, văluri cu fir de argint, inele, brățări, şiraguri de mărgele, cununițe de aur, parfumuri şi câte şi mai câte.

Se va duce cu ele la Craiova. O va căuta pe Vița şi i le va arăta. Şi – după ce-i va povesti despre Suleiman cât este de avut, şi anume, că ar putea să umple şi-o mie de chervane cum e acesta, numai cu ceea ce se găseşte în beciurile lui – o va pofti să-l însoțească până la Ada-Kaleh. Şi-acolo să devină cadână în haremul beiului Suleiman. Totodată, îi va mai spune fetei, că de nu va împlini de bunăvoie dorința beiului, acesta îşi va aduna cetele, va trece brațul Dunării (acela care înconjoară prin stânga ostrovul), va pârjoli Valahia Mică şi, oricum o va dobândi pe Vița. Dar, în acest caz, va curge mult sânge, şi-atât părinții fetei cât şi frații şi surorile ei vor fi tăiați, drept pedeapsă, fiecare, în patru. (Aceasta şi, mai ales, pentru că beiul are socoteală mai veche cu Berindei, care l-a păgubit de prea mulți oşteni credincioşi.)

Numai că fata, este încredințat Ali încă de pe acum, din dragostea pe care se ştie c-o poartă părinților, şi surorilor ei, va primi, şi Suleiman va fi mulțumit.

Porneşte deci Ali cu chervanul încărcat de scumpătăți. Călătoreşte fără oprire până în străvechiul oraş al Băniei.

Acolo întreabă de casa voinicului Berindei. Aude că acesta se găseşte undeva, pe lângă „Târgul din lăuntru" al oraşului. Şi după ce află locul cel mai prielnic pentru popas, îşi trimite un om care să anunțe pe ulițe sosirea chervanului şi să cheme în felul acesta cumpărătoarele (deoarece scumpătățile aduse nu sunt menite – ține să spună trimisul – decât fetelor şi femeilor).

De cum se află de sosirea chervanului, fetele şi femeile – precum le este, din născare, acestora datul şi firea – dornice fiind de a vedea şi, de le este în putință, a cumpăra tot felul de podoabe şi alte frumuseți, mai ales giuvaeruri şi de-ale îmbrăcăminții, încep să se perinde prin fața lui Ali.

Dar care cum îşi alege câte-o podoabă, Ali le cere un asemenea preț – din care nu vrea să scadă nicio para – încât, mai de voie, mai de nevoie, fata sau femeia cu pricina se lăsa păgubaşă.

Trece o zi, trec două, trec trei. Aproape toate fetele şi femeile din oraş s-au perindat pe dinaintea chervanului, numai Vița-Porumbița, fata lui Berindei n-a venit.

Văzând una ca asta, Ali îşi trimite iar omul. Acesta pândeşte clipa când pleacă tatăl Viței de-acasă. Şi, când îl zăreşte pe Berindei ieşind, îşi încarcă brațele cu giuvaeruri, stofe, podoabe, sticluțe cu parfumuri şi

dresuri, şi se arată la fereastra casei. Fata tocmai scutura aşternuturile, covoarele şi straiele.

— Iată ce minunăţii bune pentru o mireasă am aici, i le arată el. Mai am însă şi altele la chervan. Viitorul tău bărbat ţi le-ar putea dărui, dacă te îndrăgeşte cu-adevărat.

— Nu mă grăbesc să le văd, îi răspunde Viţa. Eu mă mulţumesc numai cu dragostea viitorului meu mire, cu ţesăturile şi alesăturile lucrate de înseşi mâinile mele. Iar drept miresme le am pe ale florilor din grădină, semănate şi îngrijite, de asemenea, de mine.

Numai că trimisul stăruie şi, cum e meşter la vorbă, izbuteşte s-o înduplece pe fată ca măcar să treacă în seara următoare, împreună cu mama ei, în plimbare prin locul unde se găseşte chervanul.

În seara următoare, Ali pune câteva mese în faţa chervanului. Pe mese grămădeşte câteva din cele mai atrăgătoare lucruri. Iar când fata şi mama se apropie – după ce acestea au privit cele aşezate pe mese – le pofteşte să urce şi în chervan.

Chervanul, care este mare cât o casă, a fost orânduit ca o încăpere a unui palat. Pe laturi se află lăzile cu scumpătăţi, iar în mijloc măsuţa pentru cafea. Ibricul a şi fost pus în nisipul fierbinte de pe sobiţa cu cărbuni şi cafeaua se dospeşte pe încetul.

Viţa şi mama ei, mai mult trase cu sila de mâini, urcă în chervan şi sunt poftite să ia loc pe taburete. Le îmbie cu cafea.

Vicleanul Ali şi-a dat seama că fata nu va putea fi niciodată înduplecată să vină de bunăvoie în Ostrov şi să ajungă cadână în haremul lui Suleiman. Şi nici mama ei nu se va învoi ca fata să plece din Craiova.

Aşa încât, el a ales îndată o cu totul altă cale.

Toarnă în cafea o băutură adormitoare. Mama gustă cafeaua şi somnul începe s-o cuprindă. Dar Vița, mai bănuitoare, nu vrea să soarbă.

Văzând-o pe mama ei că lunecă pe podeaua chervanului, Vița îi sare în ajutor şi vrea s-o sprijine.

Atunci, Ali şi ajutoarele lui dau bice cailor şi chervanul porneşte.

Vița începe să strige, dar strigătele-i sunt înăbuşite de răpitori, care, şi mamei şi fetei, le-au pus câte-un căluş în gură.

— Aşadar, am reuşit s-o dobândim pe frumoasa Vița! se bucură Ali. Nu chiar aşa cum am plănuit la început, dar, oricum, fata este în mâinile noastre. Când vom ajunge la Dunăre, pe mamă o vom arunca în apă. Şi noi vom călători mai departe, spre Ostrov, urcându-ne în bărci, până la Suleiman, ca să i-o azvârlim pe copilă în braţe.

Cherhanul a şi străbătut o parte din drum. Caii, cărând atâta greutate, osteniseră. Se apropia seara, şi Ali a poruncit popasul, începuseră să pregătească pilaful.

În vremea aceasta, la Craiova a sosit Miu, din întâmplare.

Se plimba prin „Târgul dinlăuntru” călare, să vadă ce se mai întâmplă şi ce se mai vinde.

Cineva îi povesteşte că dintr-un chervan ostrovean care plecase, chiar de curând, se pare că s-ar fi auzit un strigăt deznădăjduit de copilă.

Şi tot atunci, s-a ivit în târg Berindei, care se plânge că i-au dispărut nevasta şi fata, deşi acestea îi spuseseră că se duc să se plimbe numai pentru puțin

timp prin „Târgul dinlăuntru”.

Miu a înțeles imediat ce s-a-ntâmplat.

— Berindei! l-a strigat el pe tatăl şi soțul îndurerat. Hai să le facem chervangiilor o cântare…

Miu a luat-o înainte, iar Berindei încălecând, l-a urmat.

Au ajuns în locul de popas al chervanului tocmai când se crăpa de ziuă.

Ali, auzind tropotul cailor, a sărit din aşternut, trezindu-şi oamenii. Şi, cum toți sunt nu atât neguțători cât oşteni încercați, care nu numai o dată au luat parte la năvăliri în Valahia Mică, au prins armele în mâini.

— Sunt numai doi – le spune Ali – pe când noi suntem de şapte ori mai mulți! Nu vă lăsați, spintecați-i pe valahi, să hrănim cu trupurile lor peştii din Dunăre!

Şi lupta a început.

— Tu, Berindei, păzeşte marginile! i-a strigat Miu tatălui Viței, iar eu am să rup mijloacele.

Dând ocol cu calul pe margini, Berindei îi împiedică pe ostroveni să se mişte în voie. Atunci, Miu s-a avântat spre miezul cetei lor şi, când a rotit sabia a retezat două capete deodată; a doua oară a retezat trei, iar a treia oară şapte!

Au rămas în viață doar Ali şi cel pe care acesta îl trimisese s-o atragă pe Vița la chervan.

Văzând cum merge treaba, le-a căzut curaju-n şalvari şi-au început să strige:

— Aman!… Aman!… aruncându-şi turbanele la pământ.

Berindei se grăbeşte să-şi dezlege nevasta şi fata şi

să le scoată căluşii.

Din urmă i-au ajuns şi logodnicul fetei, care vroia să-i spintece pe trimişii lui Suleiman. Dar Ali, din genunchi cum se afla, s-a rugat de Vița să-i mijlocească iertarea:

— Îți dăruiesc – rosteşte el – toate bogățiile pe care le-am adus, drept zestre, laolaltă cu chervanul şi cei doisprezece cai înhămați la el. Îți dau şi un zapis la mână, precum că le-ați cumpărat, tu şi părintele tău, pe bani buni. Numai să se-ndure mirele tău de mine!

Fata l-a întrebat pe Miu dacă se învoieşte sau nu. Ea însăşi şi mama ei – fiindcă au fost destui răpuşi dintre ostroveni, iar Ali o îmbie cu asemenea zestre – este gata să-l ierte.

Dar tatăl şi logodnicul cer pedeapsa până la capăt: cei doi ostroveni să fie tăiați!

Miu este de aceeaşi părere cu fata şi cu mama, dar, cu o singură condiție:

Să aştearnă şi-un zapis,
Unul cum nu s-a mai scris
Şi să jure pe Coran,
Cum că beiul Suleiman
I-un tâlhar şi-un pehlivan.
Să-l semneze mai apoi
Nevrednicii, amindoi,
Iar zapisul de istov
Să-l trimită în Ostrov.
Pe urmă, ca slujitori
Preaplecați şi-ascultători,
Pe miri să îi însoțească
Şi la nuntă să-i servească,

Că nu-s în raia turcească,
Ci în Țara Românească.

Aşa s-a şi întâmplat. La nunta care-a urmat – unde toată Craiova a petrecut, în cântecele tarafului lui Miu, şapte zile şi şapte nopți, deoarece cheltuiala s-a făcut din zestrea miresei aflată în chervanul trimis de Suleiman – la masă bucatele şi vinul le-au fost servite oaspeților chiar de către cei doi ostroveni, care au şi rămas de altfel slujitori ai mirilor pentru tot restul vieții.

CÂNTECUL FETELOR RĂPITE

Fireşte, mare i-a fost supărarea beiului Suleiman aflând că dorința lui de a o dobândi în harem pe frumoasa Vița-Porumbița, fiica neînfricatului Berindei, a dat greş şi că a fost pierdut chervanul cu bogății. Dar şi mai amarnică i-a crescut mânia citind răvaşul „credinciosului" Ali şi al însoțitorului acestuia, în care el era numit cu „neruşinare" tâlhar şi pehlivan.

O asemenea stare de lucruri trebuia neapărat răzbunată. Şi cum altfel, decât răpind – în locul Viței, care, măritându-se, era acum vegheată cu grijă nu numai de tatăl, ci şi de soțul ei – un număr mare de fete?

Pentru aceasta, beiul îl mituieşte pe marele vornic ca să nu vadă şi să nu audă ce vor face trimişii săi în Valahia Mică.

Trimite apoi o corabie pe Dunăre şi, răpind sau chiar cumpărând de la unii mari boieri copile de rumâni de pe moşiile lor, încep să adune o mulțime de

fete.

Porunca beiului sună ca numărul acestora să fie de cel puțin o sută. Dintre ele, pe cele mai chipeşe vroia să le păstreze pentru haremul său, urmând ca restul să le vândă altor fruntaşi otomani.

Corabia se leagănă pe valurile domoale ale Dunării şi viitoarele cadâne sunt îngrămădite pe punte. Continuă să fie aduse mereu şi mereu altele.

Căpitanul vasului – urât, buzat, întunecat la chip – întâi prețăluieşte fiecare copilă, din ochi, o plăteşte celui care a adus-o şi după aceea porunceşte să fie zăvorâtă într-o încăpere mare de pe corabie, alături de celelalte, unde rămân sub paza a doi gealați.

Dar, ia căutați puțin mai cu atenție la aceste nefericite ființe pe care le aşteaptă în haremuri ruşinea şi umilința! Nu vi se pare că fata aceea foarte frumoasă, cu o năframă de borangic pe cap şi peste umeri, seamănă uimitor de bine cu Miu-al-Florilor? Şi nu numai că seamănă – ca să vă spunem de la început adevărul-adevărat – dar chiar el este!

Miu, răzându-şi mustăcioara, bucurându-se şi de faptul că pielea obrazului îi este netedă şi proaspătă, iar ochii verzi ca apa Jiului şi strălucitori la fel ca ea, s-a înveşmântat – şi nu pentru întâia oară – ca fată.

Ba încă, dacă vreți să ştiți, el a atras cel mai mult privirile căpitanului corăbiei, care-şi şi face planuri că va primi pentru... ea un preț bun, fie din partea lui Suleiman, fie a cine ştie cărui negustător de fecioare şi de tinere femei răpite.

— Cum o cheamă? l-a întrebat căpitanul corăbiei pe cel care l-a adus pe Miu.

— Marioara! i-a răspuns acesta, care, însă – sunt

silit din nou să vă mărturisesc – nu este altul decât Radu, prefăcut, anume pentru această împrejurare, în negustător otoman de fete.

Căpitanul corăbiei îi azvârle lui Radu drept preț pentru o asemenea „marfă” de soi, o pungă întreagă cu galbeni. Şi-i face totodată semn s-o ducă pe „copilă” în încăperea unde se țin anume deoparte „alesăturile”.

Radu îi împlineşte porunca, dar gândul lui este altul.

Când păşesc amândoi – el şi... Marioara – în încăperea cu prizonierele, unul dintre cei doi gealați vrea să ia în primire „fata”. Dar, „aceasta” îl apucă de grumaz şi-l izbeşte zdravăn cu capul de perete. Cu un pumn bine țintit în tâmplă îl trânteşte la podea. Tot atunci, cel care se da drept negustător de copile, Ralu, îl înşfăcă pe celălalt gealat şi, după o scurtă luptă, îl trimite de asemenea la pământ, alături de celălalt.

În timpul acestei ciocniri, vălul i-a căzut de pe cap „Marioarei” care, văzând uimirea prizonierelor, le-a şoptit:

— Sunt Miu-al-Florilor, fetelor, iar acesta este tovarăşul meu de luptă, Radu. Am venit să vă scăpăm.

— Suntem salvate, salvate! nu se pot stăpâni, să sară în sus de bucurie, prizonierele, care până atunci vărsaseră lacrimi fierbinți de disperare.

— Luați frânghiile astea şi legați-vă cât mai bine... paznicii!

Fetele n-au aşteptat să fie rugate de două ori. Au luat frângiile – menite să le cetluiască pe ele – şi cât se poate de iute, cu mişcări îndemânatice, i-au legat burduf pe cei doi gealați, înainte ca aceştia să-şi fi

venit în fire.

Strecurându-se pe punte până la cabina de unde se dădeau poruncile pentru conducerea corăbiei, Radu s-a ivit înaintea căpitanului, care-l întreabă:

— Ai dus-o pe „Marioara” unde trebuia?

— Am dus-o.

— Şi mai doreşti ceva?

— Da.

— Ce?

Radu şi-a scos fulgerător jungherul şi l-a proptit în pieptul căpitanului, şuierându-i:

— Să-ți ridici mâinile şi să le pui pe creştetul capului.

Căpitanul, văzând că nu-i de glumă, s-a supus,

— Porunceşte başbuzucilor tăi să-şi azvârle jos armele! a continuat Radu.

În uşă s-a ivit şi Miu, în adevărata lui înfățişare haiducească.

— Porunceşte-le, căpitane! a repetat el. Sunt Miu-al-Florilor!

Căpitanul, galben ca lămâia de frică, a dat porunca.

Başbuzucii au azvârlit armele. Numai unul a încercat să-şi păstreze pumnalul. Dar Miu a băgat de seamă, i l-a smuls, şi l-a prevenit că dacă mai face o asemenea greşeală, viața lui, nu mai prețuieşte nicio para.

Între timp, pe țărm s-au ivit, călări, toți cetaşii lui Miu.

Ei au urcat pe punte şi le-au scos şalvarii şi turbanele căpitanului, başbuzucilor şi gealaților.

— Acum puteți pleca! le-a hotărât Miu soarta. Dar, numai înot! O barcă de-a mea vă va însoți pe apă. Şi

cine va izbuti să ajungă până la Ostrov, la Suleiman, să fie sănătos; iar cine s-o îneca, să-i fie de bine! Ce-ați căutat la noi, în Valahia Mică?

Majoritatea fetelor sunt bucuroase şi fericite să se-ntoarcă acasă. Unele râvnesc să rămână însă alături de „taraful" lui Miu.

Fiecăreia Miu îi împlineşte voia, iar taraful cântă:

Fir-ai să fii, Suleiman,
C-ai s-ajungi tu la aman!
Mai lasă copilele,
De vrei să-ți scapi zilele!
Şi mai lasă-te de rele,
De vrei să scapi de belele.
Nu te crede-aşa de sus.
Să nu zici că nu ți-am spus!...

Corabia se scufundă încet, încet, fiindcă flăcăii au avut grija s-o găurească, pentru a nu mai fi folosită niciodată la negoțul cu carne vie. Iar başbuzucii, gealații şi căpitanul lor înoată de zor pe Dunăre în sus, vegheați dintr-o barcă de Radu, ca să nu se abată din drumul către Ostrovul Ada-Kaleh, de unde i-a trimis Suleiman.

CÂNTECUL DE LA IAD...

Suleiman şi-a chemat toate căpeteniile, şi le-a pus să jure pe barba Profetului că nu vor mai pune pe limbă niciun bob de pilaf de oaie – hrana cea mai aleasă a başbuzucilor – până când Miu-al-Florilor nu va fi răpus, sabia frântă şi lăuta spartă! Iar sora lui, Voica, răpită şi dusă în haremul lui Suleiman (în locul frumoasei Vița, pe care o pierduse datorită vredniciei vestitului haiduc-cântăreț).

Dar cine să rostuiască această pedepsire?

S-a uitat Suleiman împrejur şi a văzut că aproape toți – scărpinându-se în cap – se codeau, deoarece, pesemne, fiecare cugeta în sine că nu-i deloc uşor sau plăcut să te iei în furci cu unul ca Miu!

Până la urmă, s-a ridicat din mijlocul celorlalte căpetenii fiorosul Mahmud-Chiorul – cum i se mai zicea – acela care răsese din temelii trei târguri şi peste treizeci de sate ce nu i se supuseseră fără cârtire, când le-o ceruse. Şi ucisese cu mâna lui – susținea el – peste trei mii de oameni sau, poate şi mai mulți, în numele lui Suleiman.

Despre Mahmud-Chiorul se povestea că întruneşte cu-adevărat în sufletul lui şi vitejia leului, dar şi viclenia vulpii. Şi încă nu se pomenise ca să-i fi pus el gând rău cuiva şi acesta să mai poată scăpa teafăr.

Mahmud-Chiorul i-a cerut lui Suleiman un mare număr de başbuzuci, la fel de viteji, dar tot atât de şireți ca el. S-au înveşmântat toți în straie olteneşti şi au trecut Dunărea.

A ales pe câțiva care mai fuseseră în Valahia cu treburi de război sau negustătoreşti şi ştiau româneşte, aşa cum ştia şi Mahmud. Pe aceştia i-a trimis ca iscoade.

Dând felurite daruri în dreapta şi-n stânga, sau mințindu-i pe cei întâlniți în cale că fac parte dintre soții de luptă ai haiducului, aceştia izbutesc până în cele din urmă să găsească pe mama şi pe sora lui Miu, Voica. Acestea tocmai spălau rufe într-unul din vadurile Jiului de lângă Craiova.

— Îl căutăm pe Miu, le grăieşte acestora pentru a-l vesti că o ceată de-a lui Suleiman a pornit încoace ca să-i scurteze viața. Şi-am mai avea şi altele, multe a-i spune, dacă ne îndrumați unde să-l găsim.

Mama s-a oprit din spălat:

— Îmi juri că nu mă minți?

— Îți jur! răspunde Mahmud-Chiorul.

— Mamă. Nu te încrede şi nu destăinui nimic omului ăstuia o sfătuieşte Voica. Cu toate că grăieşte româneşte, după vorbă, îmi pare străin.

— Cum o să fiu străin? se împotriveşte Mahmud-Chiorul.

— Te închini şi tu ca noi? îl întrebă iarăşi mama. Şi pe ce te juri?

— Mă jur pe sfânta cruce!

— Ei, bine, dacă te juri pe sfânta cruce, sigur că nu mă poți minți! se lasă bătrâna înşelată. Şi începe să-i destăinuie Chiorului cum Miu se odihneşte la umbră, într-o barcă, la cotitura Jiului, dinspre luncă. A fost la o nuntă aseară, a cântat, a jucat, şi acum abia s-a dus să se culce. Să nu-l treziți, maică, numaidecât, să-l lăsați să mai doarmă puțin.

Atât i-a trebuit lui Mahmud-Chiorul. A chemat şi restul de başbuzuci şi au coborât cu toţii la cotitura Jiului, unde Miu dormea la umbră, într-o barcă.

În frunte cu Mahmud-Chiorul s-au năpustit asupra lui, puzderie! Iar Miu, ostenit după petrecere, de cântec şi joc, nici n-a avut vreme să se trezească şi să tragă sabia din teacă, fiindcă atuncea n-ar mai fi scăpat niciunul dintre ei, vii. L-au înfăşurat în frânghii de sus până jos şi, din porunca lui Mahmud-Chiorul, l-au vârât într-un sac mare, în care mai băgaseră înainte şi o mulţime de bolovani.

— Asta, ca să se termine mai degrabă cu el! a glăsuit Mahmud.

Într-adevăr, sacul s-a dus la fund în câteva clipite.

— Gata, s-a isprăvit! a rostit Mahmud-Chiorul. Nu pot uita că ochiul mi l-am pierdut tot într-o luptă cu Miu, cu prilejul unei mai vechi năvăliri. Să luăm cu noi sabia şi lăuta lui Miu, ca să i le ducem lui Suleiman, să le frângă şi spargă cu însăşi mâna lui. Să le luăm şi pe mama şi pe sora sa. Mama ca slujitoare, iar sora ca să intre în haremul stăpânului.

Şi s-au întors, luându-le pe amândouă – mamă şi fiică. Mama plângând, sora blestemând.

Fiindcă se înserase, au hotărât să tragă la un han, unde să-şi astâmpere foamea şi setea şi să doarmă până dimineaţa. De câtă mulţumire avea că, prin înşelăciune, l-a răpus pe Miu şi i-a luat drept pradă sabia, lăuta, mama şi sora să le ducă lui Suleiman, Mahmud-Chiorul – măcar că başbuzucii sunt opriţi de *Coran* –, după ce i-a poruncit hangiului să pună la frigare cinci batali mari, a mai cerut şi-o vadră cu vin.

— Să bem şi să ne veselim! a hotărât Mahmud-

Chiorul. Am ucis atâția ghiauri până azi, dar de moartea niciunuia nu m-am bucurat cât de pieirea lui Miu. Acum, de bună seamă, a şi ajuns pe lumea cealalată, în iad.

*

* *

Ceea ce nu ştia însă Mahmud-Chiorul era faptul că Miu, când a fost azvârlit în râu s-a trezit din somnul lui greu. Ținându-şi răsuflarea, a rupt sacul cu dinții, ca şi nodurile frânghiilor cu care fusese legat. S-a ridicat apoi la suprafață şi a înotat spre mal.

Aici a găsit un cal şi a galopat spre locul unde-şi lăsase mama şi sora. Şi fiindcă nu erau acolo, şi-a închipuit ce s-a întâmplat.

Făcuse ce mai făcuse, şi iată, în toiul nopții, la hanul unde încă mai petreceau Mahmud-Chiorul şi başbuzucii lui, se iveşte un păpuşar, destul de vârstnic, cu părul şi barba cărunte.

— Nu vreți, vitejilor, să vă joc păpuşile, ca să vă fie cheful deplin? întreabă el.

— Ba vrem! răspunde Mahmud-Chiorul.

— Şi pe cine vreți să vi-l joc?

— Să ni-l joci, dacă eşti în stare, pe Miu-al-Florilor, căruia noi i-am făcut de petrecanie, cufundându-l pentru totdeauna în Jiu, fiindcă a cutezat să-l înfrunte pe beiul Suleiman, nimicitor al valahilor. Uite, le avem aici pe mama haiducului, ca să ne curețe încălțările; pe sora sa, ca să ne slujească la masă; lăuta şi sabia. Şi-am vrea să ni-l înfățişezi pe Miu, când a ajuns în iad.

— Ca să vi-l joc pe Miu cum trebuie, împrumutați-mi, rogu-vă, puțin lăuta lui.

— Bine, fie! se învoieşte Mahmud-Chiorul. Dar dacă nu ni-l vei juca aşa cum ne place nouă, îți vom tăia capul chiar cu sabia haiducească.

— S-a făcut! zice păpuşarul.

Başbuzucii se prăpădesc de râs văzând o păpuşă care-l înfăţişează pe Miu. Aceasta bate la poarta iadului, şi cu lăuta în braţe cântă:

— Scaraoţchi, desfă poarta,
Că aşa-mi fu mie soarta:
Cu vrăjmaşii să mă-nfrunt,
Să-mi râd de ei şi să cânt.
De-aş avea sabia-n mână,
I-aş tăia şi-o săptămână
Ca să-i primeşti mărunţiţi,
Tu şi-ai tăi să-i împărţiţi,
Să-i frigeţi şi să-i prăjiţi.
Haide, dă la poartă drumul,
Să ţi-i aduc, cu duiumul!

Mahmud-Chiorul şi başbuzucii, ascultându-l pe păpuşar şi văzându-l cum juca păpuşile, nu ştiau cum să se mai oprească din râs.

Numai Voica şi mama au înţeles numaidecât cine-i păpuşarul, măcar că-şi boise părul şi barba, ca să pară cărunte. Şi-au făcut între ele semn.

Şi tocmai când Mahmud-Chiorul râdea cu cea mai mare poftă, mama – care ţinea o ciubotă în mână – l-a izbit cu ea în cap, năucindu-l. Tot atunci şi Voica a întins mâna, luând de pe masă unde se afla, lângă pumnul strâns al lui Mahmud, sabia haiducească, şi i-a aruncat-o lui Miu.

Sabia a zburat, Miu a prins-o. Recunoscându-şi stăpânul, sabia a început să salte în mâna lui de parc-ar fi fost vie.

— Ți-a plăcut cântecul meu? l-a întrebat Miu pe Mahmud. Dar jocul cu păpuşile în iad?

Mahmud nu-i mai putea însă răspunde, fiindcă-i şi sărise capul de pe umeri, nimerind ca o minge. În mijlocul başbuzucilor.

Au mai sărit şi alte multe capete de başbuzuci, până când sosit şi taraful, căruia Miu îi trimisese vorbă încotro se îndrepta.

Mama şi sora haiducului s-au întors acasă. Iar başbuzucilor câți mai rămăseseră în viață, li s-a dat poruncă să ridice la loc, din dărâmături, în toții anii pe care-i mai aveau de trăit, cel puțin o parte din satele şi târgurile care fusese arse în timpul trecutelor năvăliri de consângeni de-ai lor.

CÂNTEC CĂLUGĂRESC

— Tare mai trece drept grozav Miu, acolo, în Valahia Mică, unde-i are pe toți ai lui împrejur, unde şi apele şi pădurea, până şi vântul îl ajută întotdeauna. Dar dacă este atât de fără de teamă, de ce nu vine aici, să ne înfruntăm unul pe altul? Abia atunci s-ar putea vedea limpede care pe care. Trimiteți-i vorbă în felul acesta şi, ca să-l întărâtați din plin, spuneți-i şi că, un adevărat viteaz este numai acela care cutează să păşească singur şi fără sabie în sălaşul duşmanului şi astfel să-l înfrunte.

Aşa-şi râdea, într-o zi, Suleiman, în fața başbuzucilor săi, de Miu-al-Florilor.

*

Întâmplarea i s-a povestit şi lui Miu-al-Florilor, care a ascultat, a zâmbit în colțul buzelor, dar a tăcut.

S-a prefăcut apoi într-un călugăr bătrân, cu barba colilie, sărac şi flămând, îmbrăcat într-un anteriu ponosit şi având atârnată de gât o traistă mare, în cuprinsul căreia nu se găseşte decât un nai lăutăresc şi o strachină goală.

A urcat într-o barcă, a trecut brațul Dunării şi a ajuns în Ostrov. Acolo a coborât şi s-a făcut că pleacă după cerşit.

Ajuns la câte-o uşă sau o fereastră, se aşază pe-o piatră, îşi pune strachina alături, pentru pomeni, şi începe să cânte.

Dar nu cântă cum se cântă, ci în aşa fel încât în cântecul lui răsună atât vuietul vântului prin frunzişul codrilor olteneşti atunci când năvăleşte duşmanul şi norodul, caută şi îşi găseşte în ei adăpost, cât şi foşnetul apelor Jiului în necurmata lor curgere spre Olt, ca un suspin de alint în timpul când sunt date pradă flăcărilor de către duşmani holdele şi aşezările româneşti, dar mai ales jalea sfâşietoare a fecioarelor smulse din casele părinteşti şi duse în haremurile unde se vor ofili ca florile lipsite de soare şi apă.

Cine trece pe lângă el şi aude naiul – având, cât de cât, inima puțin caldă – simte cum îl podidesc lacrimile.

Aşa s-a întâmplat că, în acea zi, Suleiman ieşind din casă, a prins şi el în ureche cântarea naiului. Deşi cu inima înghețată, de fier, beiul a rămas uimit. Asemenea sunete nu-i mai fusese dat să asculte.

Oprindu-se puțin locului, l-a chemat pe călugăr şi l-a întrebat:

— De unde ai naiul?

— Este alcătuit de mine însumi.

Suleiman este un om crud, dar priceperea lui în anumite lucruri nu lasă de dorit.

— Numai trestia de pe malul Jiului, când este prefăcută-n nai, are un sunet atât de dulce. Tu dintr-acolo vii?

— Eu vin dintr-un loc unde fiecare bucățică de pâine este îmbibată cu-amar, dar unde oamenii nu vor să se lase niciodată înfrânți.

— Aş dori să-mi vinzi mie naiul.

— Nu pot să-l vând. Cu el, îmi dobândesc hrana.

— Îți dau atâția galbeni pe nai, încât îți vei putea, cu uşurință, făuri altul.

— Acesta este făcut nu numai din trestii, ci şi din durere şi lacrimi. Şi altul ca el nu ştiu de se mai află ori se mai poate face.

— Până acuma te-am îmbiat cu frumosul, rosteşte Suleiman. Acum îți poruncesc! Haide, urmează-mă!

Suleiman o ia înainte şi-l conduce în palatul lui. Înăuntru se vede o uşă mare cu zăbrele de aur, străjuită de un harap cu un paloş în mână.

— Aici îmi țin haremul, lăcaşul dragostei. Tu ştii ce-i dragostea?

— Când eram tânăr, răspunde călugărul, mă pricepeam şi eu. Dar dragostea mărginită de zăbrele, fie ele şi de aur, şi păzită de un harap cu paloşul în mână n-o înțeleg.

— Aurul şi paloşul stăpânesc lumea. Deci, stăpânesc şi dragostea. Iar eu fac parte din stirpea

stăpânilor, a celor care dau porunci şi îşi împlinesc toate vrerile, pe când tu, din aceea a robilor care le-ascultă şi le împlinesc.

— Eu sunt robul lui Dumnezeu.

— Şi Dumnezeu le împlineşte voința celor puternici. Şi-acuma, fără alta vorbă, dă-mi naiul! Întinde strachina să-ți număr în ea galbenii. Şi slujitorii mei îți vor aduce o bucată mare de pâine şi un ulcior cu vin.

— De galbeni n-am nevoie. Eu nu sunt de vânzare şi nici unealta mea de cântat. Nici pâinea ta n-o mănânc, fiindcă ți-am călcat pragul şi dacă-ți şi mănânc pâinea, ar însemna că am sădit între noi prietenie. Ori eu, prieten cu acela care mă jefuieşte de unealta cu care-mi câştig traiul nu vreau să fiu. Doar vinul îl voi bea. Pentru că vinul se spune că ascunde în el adevărul. Iar astăzi este o zi a răsplatei şi-a adevărului.

— Nu te prea pricep…

— Te cred, dar… n-are însemnătate!

Călugărul a dat pâinea de-o parte şi, atât gazda cât şi oaspetele, au sorbit vinul.

— Înainte de a-ți lua naiul, aş vrea să te mai aud o dată cântând, l-a rugat Suleiman.

— Luându-mi rămas bun de la el, am să-ți cânt.

Călugărul a dus naiul la buze şi-a început să cânte. Întâi, ca la început, apoi, ritmul a devenit săltat.

— Mai adu-ne câte-un pocal, însă mare de tot, cu vin! a poruncit Suleiman slujitorului.

Au mai băut, şi ritmul muzicii a început să devină din ce în ce mai viu.

La al treilea pocal, Suleiman s-a ridicat de pe sofa şi

a început să joace.

— Vino şi tu la joc, lângă mine!

— Eu nu pot să joc, eu cânt!

— Nu-i nimic, cântă şi joacă alături de mine! Aşa vreau eu!

Cu naiul la buze, călugărul s-a ridicat.

Suleiman dănțuia turceşte, iar călugărul – olteneşte.

— Mai iute, mai iute! striga Suleiman, ca să ai habar şi tu ce-nseamnă voinicia.

Călugărul şi-a iuțit pasul bătând podeaua, învârtindu-se ca un titirez, sărind până-n tavan şi zguduind pământul.

Aşa ceva nu mai văzuse încă Suleiman.

— Tu nu eşti călugăr, eşti drac! – i-a zis el, gâfâind.

— Eu nu sunt drac, cum spui tu, ci îngerul morții. Am venit fiindcă m-ai poftit. Dar, pentru că tot am venit, vreau să te şi curăț de prea multele păcate pe care le-ai săvârşit în viață. Pregăteşte-te de moarte!

— Ce spui!? Cum îndrăzneşti?!...

De-abia acum a băgat de seamă Suleiman că, în toiul jocului anteriul călugărului se deschisese, lăsând să se vadă dedesubt straiul oltenesc alb şi găitănit, iar barba şi părul încărunțite i se desprinseseră de pe față şi cap, rămânând numai părul şi mustăcioara de dedesubt la fel de negre ca pana corbului.

— Îndrăznesc! Şi-acuma, fiindcă n-am venit cu nicio armă la mine, aşa cum ai cerut, vino să ne luptăm unul cu celălalt, voiniceşte!

— Eşti Miu-al-Florilor!!!

— Da!

Suleiman s-a repezit spre locul unde îşi ținea armele, şi-a smuls de-acolo cu stânga o toporişcă, cu

dreapta o suliță şi la brâu şi-a înfipt un paloş.

Când Suleiman şi-a repezit sulița spre pieptul lui Miu, acesta s-a ferit şi, cu o mişcare dibace, i-a tras paloşul de la brâu.

De-aici înainte, lupta s-a desfăşurat înt-un şir de trăsnete şi fulgere izvorâte din ciocnirea vijelioasă a armelor.

Slujitorii au încercat să-i sară stăpânului în ajutor; dar, rând pe rând, s-au lăsat păgubaşi – unul fără o mână, altul beteag de picior, altul cu umărul retezat şi aşa mai departe.

Lui Suleiman i-au fost aruncate din mâini, de paloşul lui Miu, atât sulița cât şi toporişca. În cele din urmă, haiducul l-a luat la subsuoară pe bei şi s-a îndreptat cu el spre malul Dunării, urmat de o ceată de başbuzuci, care însă nu cutezau să se apropie prea mult, de teama paloşului care putea fie să-l ucidă pe bei, fie să-i ciopârțească pe ei.

A sărit în barcă şi-a început să vâslească.

Pe țărmul oltenesc, lumea l-a întâmpinat cu flori şi cântece.

Suleiman, văzând mulțimea care-l aştepta şi bănuind că pentru relele câte le săvârşise pe-acolo în atâta amar de ani vrea să-l sfâşie în bucăți, da din picioare şi schelălăia ca un cățel bătut, rugându-se să i se dea orice pedeapsă, numai viața să nu i se ia.

Oamenii râdeau de spaima pe care o trăia beiul. Şi taraful cânta:

— Vezi, măi, bei afurisit,
Roata cum s-a învârtit?
Ai ajuns din cal, măgar.

O să-ți punem şi-un samar.
Şi, nu-ți fie cu bănat,
Ai să dregi tot ce-ai stricat!

Mulțimea a cerut îndată ca beiul să fie făcut salahor, împreună cu başbuzucii care acum trudeau la ridicarea din dărâmături a târgurilor şi satelor româneşti arse de-ai lui.

L-au îmbrăcat în veşminte de rând, i-au pus în spate un samar de cărat piatră şi cărămizi şi l-au plesnit cu biciul, să se grăbească, strigându-i: „Ciuş, ciuş!”.

Iar beiul, ca să potolească îndârjirea mulțimii şi să-i facă pe plac, doar, doar, l-o lăsa în viață, a şi pornit la treabă, răgând ca un măgar sadea:

— I-ha!... I-ha!... I-ha!...

CÂNTECUL DE BATJOCURĂ

În vremea când Miu-al-Florilor se răfuia la Dunăre cu Suleiman, făcându-l din cal măgar, spre deosebita bucurie a norodului, marele vornic – cel care în acea vreme ținea uneori chiar locul domnitorului țării – plătind bani grei, izbuteşte de-i întinde o capcană lui Radu.

Stăpânirea îl duşmănea pe Radu cel mai mult, deoarece se ştia că el era mâna dreaptă a lui Miu.

Acesta este înştiințat, în aceeaşi zi, de un om din popor călare, că Radu, legat în ştreanguri, este purtat pe şleaul cel mare de la Craiova spre Bucureşti, unde va fi supus judecății Divanului.

Marele vornic a mai poruncit ca la fiecare răscruce

să se oprească convoiul, şi Radu să fie bătut cu frânghia udă, să se arunce în el cu noroi, bulgări de pământ şi pietre, şi să fie batjocorit în fel şi chip. Iar cei ce s-or pricepe să-l batjocurească cel mai bine să fie răsplătiți cu parale sau ulcele cu țuică.

Ciohodarul care-l duce pe Radu spre Bucureşti are în acest scop la îndemână o pungă cu bani şi-un butoiaş cu țuică.

— Ei, dacă aşa sună porunca marelui vornic, grăieşte Miu soților săi de isprăvi, cată să i-o îndeplinim cu sârg. Să alergăm dară cât putem mai iute, ca să luăm şi noi parte la batjocorirea lui Radu.

Caii haiducilor gonesc învăluiți într-un nor de praf, străduindu-se să-l ajungă din urmă pe Radu.

Şi l-au ajuns în răscrucea de la Valea Mare.

Radu fusese urcat pe un butuc şi legat strâns de trunchiul unui pom. Arnăuții, azvârlind în el cu zburături de tot felul şi rostindu-i măscări şi cuvinte de ocară, făceau un haz nebun.

— Ți s-a-nchis pliscul! Şi parcă nu mai ai niciun chef de... râs, ca înainte! îl batjocoreau arnăuții. Hai, veseleşte-te laolaltă cu noi, deoarece ne-a căzut în mână un răzvrătit căruia luminăția sa marele vornic poate va face să i se taie capul. Unde-i prietenul tău, viteazul Miu, ca să te scape? Ori s-a ascuns şi el acum de frică într-o gaură de şarpe?

Pe când arnăuții rosteau asemenea cuvinte, haiducii descăleeau într-o poiană de lângă Dealul Mare.

Îmbrăcați în straie țărăneşti, se amestecau în mulțimea care, adusă tot de arnăuți, privea, înlemnită, la batjocorirea lui Radu, cel care de-atâtea ori se pusese stavilă înaintea asupritorilor, pentru ei.

Când, iată, şi Miu – înveşmântat ca ţăran-cântăreţ – iese în faţa mulţimii şi se apropie de arnăuţi.

— Ca suspus smerit al domnitorului, al marelui vornic şi al întregului Divan, ce sunt – zice el – aş râvni să-l batjocoresc şi eu pe haiducul ăsta care i-a mâniat mereu pe luminăţiile lor. Uitaţi-vă. Am aici alăuta şi, dacă-mi îngăduiţi, i-aş cânta cu ea un cântec cu care să-l lovesc drept în inimă pe vinovat, să-l usture, să-l rănească, să-l doară şi să-şi aducă aminte cât o trăi…

— O să mai trăiască foarte puţin! râd iar în hohote arnăuţii.

Atunci, cu-atât mai mult! Mă lăsaţi să-i cânt?

— Te lăsăm… Şi dacă ne-o fi pe plac ce-ai cântat – zice ciohodarul – vei primi din partea noastră un galben turaliu şi-o căniţă cu ţuică de Piteşti.

— Şi-o căniţă cu ţuică de Piteşti? întrebă Miu, lingându-şi buzele.

— Şi!…

— Aşadar, să-ncep?

— Începe!

Arnăuţii desfac cercul din jurul celui legat de copac, iar Miu înaintează către el cântând:

— Radule, copil de cin,
Venii să râdem puţin.
Să cântăm
Şi să jucăm!
Cinul ţi-este haiducesc
Şi paloşul voinicesc.
Şi iar verde de trei cuci,
Săriţi şi voi cu măciuci!

Şi, cântând aşa, îşi scoate de sub cojocel o seceră cu care taie, cât ai sufla o dată, toate legăturile lui Radu.

Țăranii, cu măciucile în mâini nu întârzie şi se reped, izbind în oamenii domniei.

Degeaba se mai străduieşte ciohodarul să păstreze ordinea! Haiducilor şi țăranilor, uniți, nu le mai poate sta nimeni împotrivă. Miu l-a înşfăcat pe ciohodar în brațe, zicându-i:

— Spune, nu te bucură
Cântul de batjocură?

Jucând, îl azvârle când în noroi, când în țărână, îl saltă şi iar îl tăvăleşte pe jos, continuând cântecul:

— Ciohodare, arză-te-ar focul,
După cânt, iată şi jocul!…

Haiducii şi țăranii fac şi ei acelaşi lucru cu arnăuții, îngroziți de nepotolita înverşunare a mulțimii.

Arnăuții au fost dezarmați, şi în locul lui Radu a fost legat de copac ciohodarul, căruia i se cântă:

— Hainule, om-neom,
Te lăsăm aici, pe pom,
Ca să ştii să povesteşti
Vornicului ce păţeşti,
Când vrei să batjocureşti
Inimile româneşti.

Se spune că după această întâmplare, mulți dintre

arnăuți şi-au părăsit, de teama lui Miu, treaba de călăi şi au hotărât să devină oameni mai de treabă, făcându-se cărăuşi, crescători de cai, rotari sau, unii, chiar brutari.

Ciohodarul, în schimb, după ce-a scăpat într-un târziu de-acolo, a jurat că Miu şi Radu numai de mâna lui vor pieri, dacă marele vornic îi va da vreodată mai multă oaste şi destule puteri.

Dar cum şi-a putut păstra el acest jurământ, vom vedea mai încolo.

CÂNTECUL HANGERELOR

— Toate se cuvine să aibă un sfârşit! a rostit domnitorul, auzind de la marele vornic despre jurământul ciohodarului. Aşa şi cu Miu-al-Florilor, şi chiar cu Radu. Până acum şi-au jucat amândoi caii cum au vrut, şi noi am înghiţit. A venit vremea să punem capăt acestei stări de lucruri, altminteri norodul va îndrăzni, ca şi haiducii, din ce în ce mai mult! Aşa că va trebui să ne sfătuim, pe îndelete, în Divan. Să-i vedem şi pe alţii ce vor avea de spus, şi să luăm cele mai bune măsuri.

S-a adunat Divanul. Au grăit unul, altul. A grăit şi marele vornic, care a cerut – nici mai mult, nici mai puţin – decât să fie poruncite atât întreaga oştire a ţării, cât şi toate iscoadele şi să fie chemaţi împotriva Miului şi a celui mai apropiat tovarăş de isprăvi al său toţi cei care vor să-şi câştige merite – şi nu numai merite, ci şi galbeni – înaintea şi din partea domniei.

S-au înfăţişat cu acest ţel la Palat cei mai mulţi dintre viclenii, înşelătorii, mincinoşii şi pricepuţii în

şiretlicuri din întreg cuprinsul țării. Şi s-au sfătuit cu toții îndelung. După ce s-au înțeles cum şi ce fel, împreună cu marele vornic şi ciohodarul, s-au întors la Divan. Aici au căzut înaintea domnitorului şi l-au înştiințat despre ce cred ei că trebuie făcut.

Iar a doua zi, ciohodarul numai cu câțiva călăreți pe lângă el, a pornit către *Fagul Miului.*

Au ajuns acolo purtând în vârful unei prăjini o năframă albă în semn că vin cu pace şi cele mai bune gânduri.

Le-a ieşit înainte un cetaş.

— Cu ce fel, de treburi pe la noi? i-a întrebat acesta.

Ciohodarul şi-a pus miere în glas şi a spus că vine din partea domnitorului, care vrea să se înțeleagă în mai multe privințe cu Miu-al-Florilor.

— Căpetenia noastră şi domnitorul vostru cred că nu au prea multe de grăit laolaltă, a fost de părere cetaşul. Dar, mă rog, să-l întrebăm pe Miu şi să vedem ce spune.

Miu l-a primit pe ciohodar, care s-a plecat înaintea haiducului până la pământ, rugându-l încă o dată să-l ierte pentru ceea ce făptuise împotriva lui Radu. De aceea, ştiindu-se vinovat – zice el – a socotit dreaptă pedeapsa ce i s-a dat, de a fi legat de pom, în locul lui Radu, şi nu s-a supărat. Nici n-a nutrit vreun gând de răzbunare după aceea.

— Luminăția ta ai dreptate în multe privințe, l-a linguşit el pe Miu. Astfel au spus atât măria sa, cât şi cinstiții divaniți, în frunte cu marele vornic. Pentru aceasta, şi pentru ca să-i fie bine norodului, am fost trimis eu să te poftesc la o întâlnire cu măria sa şi câțiva dintre cinstiții divaniți. Să vă mărturisiți, atât

unii cât şi ceilalți, şi să cugetați laolaltă ce vreți să faceți pentru folosul țării.

— Unde, şi când ar dori domnitorul să aibă loc întâlnirea? a vrut să ştie Miu.

— În locuința unuia dintre cinstiții divăniți. Măria sa cugeta, bunăoară, la sălaşul marelui logofăt.

— Bine, fie şi în sălaşul, marelui logofăt!

— Fără cât, măria sa te roagă să vii fără arme…

— Tot aşa m-a poftit şi beiul Suleiman când a încercat să mă piardă…

— Ca şi fără de ceată. Cel mult, însoțit de Radu.

— Te sfătuiesc – îi spune Radu lui Miu – să n-avem încredere nici în marele logofăt, nici în marele vornic şi nici în domnitor.

— Vreau să-i încerc pentru ultima oară, Radule, dacă şi ei pot fi oameni de cuvânt au ba!

— Ai să te încredințezi că n-au…

— Şi eu cred cam la fel. Dar, fie, să-ncercăm!

Ciohodarul este cât se poate de bucuros că Miu s-a lăsat înşelat de el şi că-i poate duce domnitorului vestea multaşteptată.

S-au înțeles ca Miu şi Radu să se întâlnească vineri, în sălaşul marelui logofăt, cu domnitorul şi câțiva divăniți. Şi unii şi ceilalți numai cu mâinile goale.

Ciohodarul va veni şi el fără arme, şi-i va călăuzi pe haiduci până la locuința marelui logofăt.

Domnitorul îşi freacă mâinile.

— În sfârşit!… în sfârşit!… Miu şi soțul său, Radu, ne vor cădea în plasă.

Duminică şi luni s-au terminat pregătirile în locuința marelui logofăt.

Deşi vodă a făcut poftirea, el va rămâne acasă. Are o

fire simțitoare şi nu vrea să fie de față la spintecarea lui Miu şi Radu. Şi cele două hoituri, după aceea, vor fi azvârlite la câini.

În ce-i priveşte pe arnăuții şi ceilalți slujitori însărcinați a-i lovi pe haiduci, vor sta bine ascunşi în dosul unor perdele mari. Şi, numai la momentul potrivit, vor ieşi la iveală.

Au trecut marți, miercuri, joi. Vineri de dimineață, ciohodarul cu patru slujitori au ieşit la marginea Bucureştilor, în întâmpinarea lui Miu şi Radu. Şi, împreună, au călărit până lângă biserica Sfântului Gheorghe, unde se găsea locuința marelui logofăt.

Acolo, în ogradă, se aflau doi ceauşi. Iar de la o fereastră de sus privegheau totul atât marele vornic cât şi marele logofăt. Amândoi se vedeau îngrijorați şi roşii la obraz. Trebuiau să izbutească oricum. Răzvrătitorii Miu şi Radu să-şi piardă astăzi viața, pe voia domnitorului. Şi când o cere stăpânul tării, care are toată puterea, nu-i chip şi nici nu se cuvine să iasă altfel

De turburare, marelui logofăt i se cam lăsase căciula pe-o parte şi, cum sorbise şi câteva rachiuri, să capete curaj, păşea cam clătinat.

Numai marele vornic se ținea cât putea de țanțoş pe picioare, însă la chip era vânăt şi ochii îi intraseră în fundul capului, îşi încleştase dinții şi murmura întruna: „O să-l ucidem pe Miu!... Să piară haiducul-cântăreț!... Să piară, negreşit!”.

Ceauşii domneşti îi călăuzesc pe Miu, Radu şi ciohodar pe scările sălaşului logofețesc, către încăperile unde – zic ei – se află domnitorul.

Marele vornic a început să fiarbă. Se năpusteşte în

încăperea alăturată, unde se găseau ascunşi arnăuții, dând porunci:

— Tu stai colea, tu colea, şi voi, grămadă, alături. Când Miu şi Radu vor intra, înainte ca ei să-şi dea seama ce-aveți de gând, fără a şovăi, vârâți în ei hangerele. Spintecați-i în sus, în jos, retezați-le gâturile. Să nu scape cumva vreunul din ei fără destule tăieturi, că o pățiți şi voi!

— Nu scapă, n-avea grijă, luminăția ta!

— Aşa! Aşa! Aşa! rânjeşte logofătul.

Se aud paşi pe scări. Peste câteva clipe, unul din ceauşi deschide larg uşa.

Primul intră Miu-al-Florilor. Calcă uşor, semeț, ținându-şi fruntea sus. Deşi bănuieşte că i s-a întins – şi de data aceasta – o cursă, nicio urmă de teamă nu i se poate citi pe chip. După el vine Radu, iar al treilea – ciohodarul.

Miu se uită pe fereastră în ograda de unde urcaseră. Jos, lângă scară, se află caii de pe care abia descălecaseră. Dar cei patru slujitori ai ciohodarului nu mai erau acolo. Pesemne urcaseră în urma celor doi ceauşi şi aşteptau afară semnalul marelui vornic, ca să năvălească şi ei.

Marele logofăt, turburat peste fire şi cu căciula strâmbă pe ochi, arată uşa încăperii unde se zăreau arnăuții.

— Să intrăm şi noi dincolo. Măria sa şi câțiva divăniți ne aşteaptă ca să ne începem vorba.

— Dacă măria sa e dincolo, să nu-l facem s-aştepte – zice Miu, îndreptându-se spre uşa arătată de logofăt. Să nădăjduim doar că întâlnirea noastră de astăzi este o treabă curată…

— Este o treabă cum nu se poate mai curată! se grăbesc să grăiască în acelaşi timp marele vornic şi ciohodarul.

Miu merge înainte, împreună, cu Radu. După ei vin marele vornic şi ciohodarul.

Deodată, ajungând lângă uşă, Miu şi Radu se dau deoparte şi-i împing în locul lor pe cei care-i urmaseră până atunci, iar ei rămân afară.

Arnăuții se-azvârl de după perdea, cu hangerele în mâini şi, fără să mai cugete – aşa cum aveau porunca – încep să-şi vâre tăişurile tocmai în cei care urziseră fapta.

Degeaba încercă să-i oprească marele logofăt, strigând:

— Ce-ați făcut!? I-ați ucis pe marele vornic şi pe ciohodar! Întoarceți-vă hangerele către Miu-al-Florilor şi Radu!

De-afară năvălesc slujitorii, ceauşii îşi scot şi ei săbiile. Dar Miu şi Radu izbindu-i cu picioarele, îi culcă la pământ. Miu i-a smuls de la brâu marelui logofăt hangerul, şi Radu i-a luat pistolul.

— Aşa, acum putem sta laolaltă de vorbă, vitejilor! le strigă Miu.

— Un pas dacă mai faceți, şi divănitul miroase a mort! amenință şi Radu.

— N-ați fost şi nu veți fi niciodată cinstiți! îi dojeni iarăşi Miu. A câta şi-a câta oară ați vrut să ne răpuneți prin înşelătorie? Şi fiindcă vedem că nu se poate altfel, îl luăm pe marele logofăt ostatec până la „fag”. Ferească-vă Dumnezeu să veniți după noi, fiindcă atunci se va chema că voi i-ați vrut pieirea!

Prinzându-l pe marele logofăt între ei – Miu de-o

parte şi Radu de alta – tustrei au ieşit afară nesupărați.

Marelui logofăt, Radu îi ținea hangerul în ceafă:

— Cum face cineva o mişcare, capul i-a şi zburat!

Până au ajuns la „fag”; acolo i-au dat drumul.

Fugea divănitul, cu anteriul vraişte, cu capul gol şi desculț, fiindcă-şi pierduse pe drum încălțările.

Fugea de-i săreau scântei din picioare şi nici nu vedea cu ochii înainte de frică.

El fugea şi, din urmă, tarafu-i cânta:

— Cutră veche şi-nrăită:
— Unți-e mutra sclifosită?
Simbriaş
De ucigaş,
Fugi pe *brânci atât cât poți.*
Cum fugi tu, vor fugi toți!

CÂNTECUL PENTRU JIU

Alte nenumărate isprăvi săvârşite de Miu-al Florilor şi de „taraful” lui ar fi încă de amintit. Dar dacă am vrea şi am sta să vi le povestim pe toate, nu ne-ar ajunge încă multe zile şi nopţi.

Destul numai să ştim că, într-o vreme, Miu – fireşte, tot printr-o înşelăciune, deoarece altminteri n-ar fi fost cu putinţă – a căzut prins.

L-au legat. De câte ori n-a fost legat şi, cu toate acestea, până la urmă le-a dat cu tifla călăilor.

Şi l-au adus la judecata marelui logofăt, acela care mai încercase odată – aşa precum se ştie – să-l dea gata, fără să izbutească şi, până la sfârşit, el fusese acela care-a scăpat cu fuga, în râsetele şi cântecele „tarafului”.

— Aha! s-a bucurat marele logofăt. Haiducul nostru cântăreţ, astăzi a fost legat... cobză! Îi vom reteza capul şi astfel îi vom astupa gura cu ţărână, ca să nu mai poată rosti niciodată cuvinte nechibzuite cu privire la domn sau boieri. Deşi – a continuat el în bătaie de joc – dacă şi acum îi mai dă mâna şi încă vrea să ne dovedească neînfricarea, i-am da voie să-şi cânte singur „veşnica pomenire”. Cu o condiţie. Fiind el un om mai toată viaţa cu surâsul pe buze, vrem ca această „veşnică pomenire” să fie un cântec cât se poate de vesel. Ca să putem şi noi râde, pe pofta inimii.

— Condiţia domniei tale îmi este pe plac, a răspuns Miu. Şi mi-aş cânta, ca să rămână drept „veşnică pomenire”, cel mai vesel cântec pe care-l ştiu, dacă

mi-ați dezlega numai mâna, şi-anume, mâna dreaptă, în care să-mi țin cobza.

Având o atât de mare poftă de râs, logofătul s-a învoit. Dar Miu, în loc de cobză, i-a smuls sabia de la brâu, şi-a tăiat cât ai clipi legăturile, aşa cum mai făcuse şi-n atâtea alte rânduri. Şi ținându-i paloşul sub ochi, l-a asigurat că acesta este „arcuşul" cu care se pricepe el să cânte cele mai vesele cântece.

A sărit apoi în şaua armăsarului marelui logofăt şi a pornit ca-n zbor spre *Fagul Miului.*

„Taraful" l-a întâmpinat şi l-a rugat să fie mai cu luare-aminte de atunci înainte, fiindcă boierii şi domnitorul sunt din ce în ce mai dornici să-i verse sângele.

— Miule, ar fi mai bine,
Când mai cânți pe la jivine,
Ia „tarafu"-ntreg cu tine.

*
* *

O altă ispravă care i-a făcut pe oameni să râdă vreme îndelungată a fost aceea când Miu şi ceata lui s-au înveşmântat cu straiele unei solii turceşti, venită să ceară sporirea birului şi care fusese zdrobită, despuiată şi pusă de haiduci la popreală în sălaşul lor.

Miu şi Radu s-au îmbrăcat în hainele celor doi conducători ai soliei, iar ceilalți în straiele slujitorilor acestora.

Călări pe cai împărăteşti şi anunțați de

tumbelechiurile[7] ienicereşti, haiducii au ajuns la Palat.

Bineînțeles, domnitorul i-a primit cu cele mai mari onoruri. Iar Miu, după ce s-a aşezat la vorbă, l-a înştiințat că preaslăvitul sultan a început să se cam îndoiască de credința domnitorului şi a Divanului în steagul cu semilună. De aceea, doreşte să-i pună pe toți la încercare.

— Facem orice ca să-i dovedim dragostea noastră măritului sultan! a sărit de la locul său domnitorul. Puneți-ne la încercare şi vă vom dovedi cât îi suntem de credincioşi.

— Astăzi, la Țarigrad, cei care vor să-şi dovedească dragostea şi supunerea lor față de padişah, în loc să strige „Trăiască luminăția sa sultanul!”, se bat între ei cap în cap – a spus Miu.

— Să ne batem şi noi cap în cap?

— Păi, mai încape vorbă? Dar nu aşa, oricum, ci izbindu-vă cu nădejde unii pe alții.

— Ne vom izbi!

Au început, deci, domnitorul şi divăniții să se izbească frunte în frunte, ca nişte țapi. Şi s-au izbit atâta, până când unii au căzut din picioare, iar alții au leşinat.

Cu greu a mai izbutit Miu să le oprească zelul, într-atâta se tot loveau în cap, vrând să-şi dovedească dragostea lor fierbinte față de „slăvitul” sultan. Şi apoi, ținuți sub cătarea pistolului lui Radu, le-a cerut înapoi toate hrisoavele domneşti prin care le fuseseră răpite moşnenilor din Țara Românească ocinele lor din veacuri.

Haiducii le-au luat hrisoavele. Le-au dat câte-o

[7] Tobe mici, turceşti, militare.

palmă straşnică în cap, palmă care le-a înfundat cealmalele pe ochi, de-au hotărât să rămână, fără nicio şoaptă, în genunchi, până când le-or da ei voie să se ridice.

Şi au plecat, înştiințându-i că vor mai trece din când în când pe-acolo, ca să le-aducă din partea slăvitului sultan porunci noi.

*

* *

Isprava care le-a pus la toate capac şi nu se va putea uita niciodată, a fost însă aceea, când şi vodă cel nou, fanariotul, a hotărât să plece el însuşi în căutarea haiducilor pentru a-i stinge de pe fața pământului.

Tot atunci şi-a ridicat cetele şi marele logofăt, care voia s-o ia înaintea lui vodă şi să-l prindă el pe Miu.

Şi unii şi ceilalți se îndreptau spre Craiova, unde iscoadele vestiseră că s-ar fi aflând „taraful".

Aflând aceasta, Miu îi scrie marelui logofăt un răvaş ca din partea lui vodă în care acesta îl vesteşte că... „Astăzi, încă, haiducii îmbrăcați ca slujitori domneşti vor veni pe podul de la Craiova dinspre miazăzi, prefăcându-se că vor să se alăture cetelor boiereşti. Dar marele logofăt să nu se încreadă în ei, ci să-i lovească pe cât va putea mai straşnic şi să-i nimicească până la unul!

Tot acum îi scrie şi lui vodă un răvaş, ca din partea marelui logofăt, în care îi arată că haiducii, înveşmântați în straie de cetaşi boiereşti, prefăcându-se că vor să se alăture oştii domneşti, venind pe podul de la Craiova dinspre miazănoapte, se vor strădui să-l

lovească şi să-l ia prins. „Să nu se lase deci măria sa amăgită şi adunându-şi toate puterile, să-i facă praf pe haiduci!”.

Atât vodă cât şi marele logofăt, primind aceste răvaşe, îşi adăpostesc oştenii în păduricile de lângă cele două capete ale podului.

Socotind apoi amândoi că au în față pe haiduci, îşi năpustesc deopotrivă cetele, cu porunca de-a fi necruțători.

Lupta este năprasnică, mai ales că tocmai în acea zi deasupra Jiului şi, deci, şi a podului, se lăsase o ceață deasă, care împiedica în bună parte vederea.

Numai târziu de tot marele logofăt a prins de veste că se omorau ca proştii unii pe alții!

— Trebuie – a strigat – că Miu-al-Florilor şi-a râs din nou de noi!

Vodă s-a dezmeticit şi el, dar era prea târziu.

Cetele domneşti şi boiereşti, pline de praf, fum şi sudoare au fost aproape în întregime distruse.

Dar asta nu e totul. Haiducii avuseseră grijă ca, înainte de bătălie, să taie picioarele podului lăsându-le să se țină prinse de scânduri numai foarte puțin.

Zgâlțâite de tropotul cetelor în năvală, scândurile s-au desfăcut. Stâlpii s-au clătinat din ce în ce mai tare.

Şi, deodată, se prăvălesc cu toții în şuvoiul râului.

De pe țărmul dinspre Craiova al podului, haiducii, care din nou au izbutit să întoarcă urgia dezlănțuită împotriva lor, spre paguba domniei, privind bălăceala domnului, a marelui logofăt şi a oştenilor acestora, au cântat:

— Jiule, apă curată,
Care vii învolburată,
Cu şuvoaie şi cu spume,
Spală ce-i murdar pe lume!
Şi ți-om fi mulțumitori,
Cu cântece şi cu flori.
În cântece te-om slăvi
Şi cu flori te-om coroni.

Şi ce s-a întâmplat în continuare cu Miu-al-Florilor şi cu cetaşii lui – deoarece nu se cuvine să ne lăcomim şi să sfârşim povestea prea degrabă – voi încerca, dacă veți mai avea răbdare, să vă mai povestesc şi-n altă împrejurare.

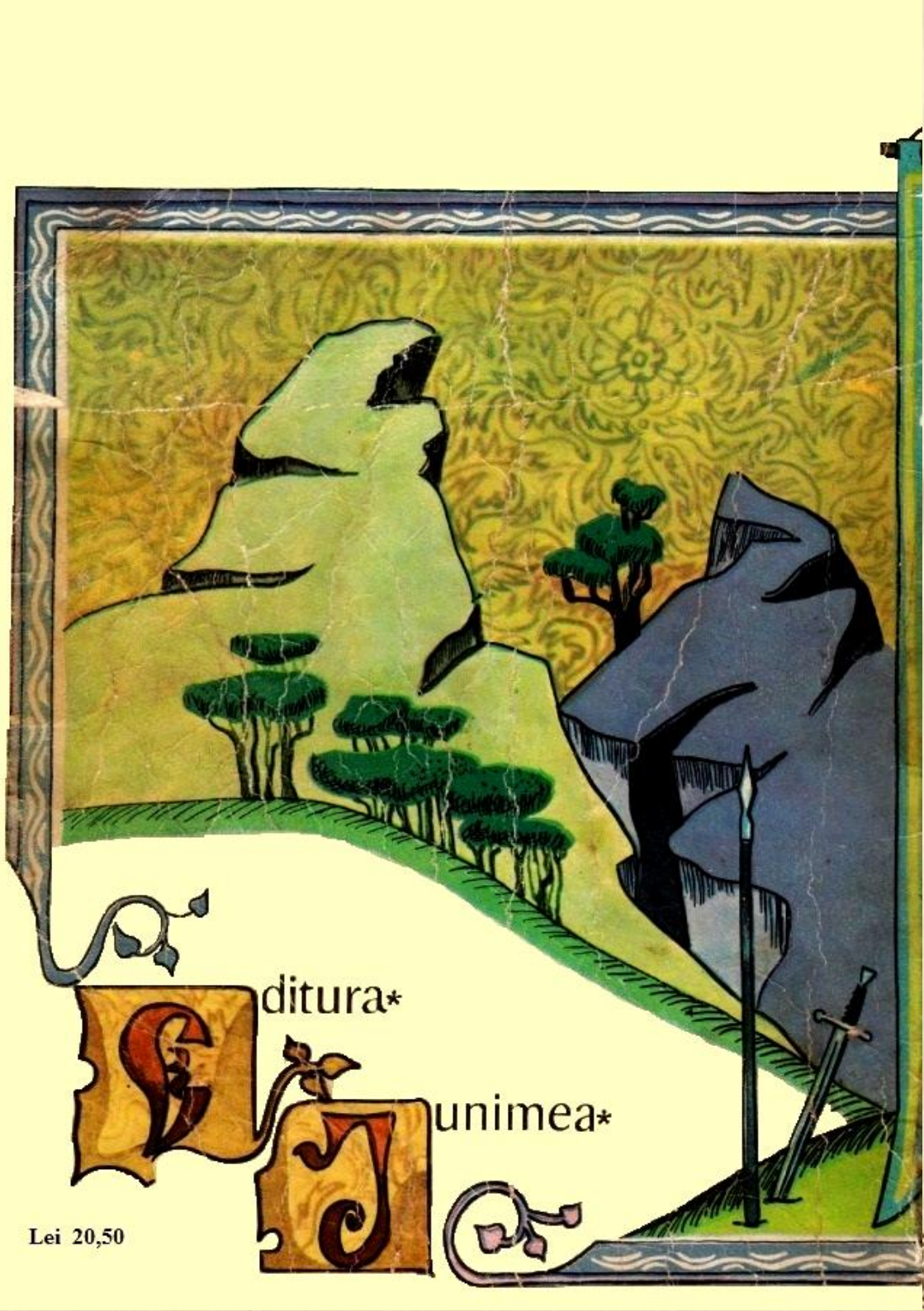

Lei 20,50

AL. MITRU

DIN RĂDĂCINI DE LEGENDĂ ȘI BALADĂ